

יתומים היינו

קובץ שצ"ד ה'תשפ"ב | שנה תשיעית

קובץ גליונות

פרשת שמיני

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

גדולי הדור עם חבורת מצה כהלכתה

מצה כהלכתה

המפורסמות א"צ ראייה כבר כמה שנים נתייסדה חבורה לאפיית מצות, ע"י ת"ח שעוסקים בענינים אלו הרבה שנים, ובקיאים היטב בכל הפרטים ופרטי פרטים החל מהקציר ואח"כ הטחינה עד הכנת המאפיה וכל הנצרך והאפייה עצמה וכל הכרוך בה, ובהיות שאופין כמות גדולה יש ביכולתן לייסד ולדרוש הנהגת האפייה וכל הנצרך כפי הרצוי "לכתחלה", והכל נעשה בהשגחה מדוקדקת על ידי אנשי החבורה משעת קצירה ועד האריזה, ואין סומכין בשום פרט על אף אחד, כל עניני הקצירה והטחינה ומים שלנו והאפייה בדקדוקיהן מוטלין על אנשי החבורה שהן שלוחין של כל העמלים בתורה שזמנם לא יסולא בפז, לעשות הכל בסייעתא דשמיא על הצד היותר טוב עם כל ההידורים והחומרות, מובן כי כל אדם וכל חבורה המצטרפים לחבורתינו יכולים להיות ולהשגיח בשעה שאופין את המצות עבורם, ולהזיע בעסק עשייתם, ולומר את דברם בכל אשר יחפוצו בתאום מוקדם עם האחראים, כל בקשה יש לה מקום לביצוע בס"ד. כמו"כ אנו משתדלין להגיע לטיב מעולה לכבוד עונג יו"ט, בדקות המצות וטיב האפייה. כל המצות נאפות בחודש אדר ובשנה מעוברת בחודש אדר שני.

גדולי החכמים לוקחין מצות מחבורת מצה כהלכתה, מרנן הגאון רבי חיים קנייבסקי זללה"ה ע"י בנו הגרי"ש שליט"א, ומרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א ומרן הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א, והגאון רבי שרגא שטיינימן שליט"א והגאון רבי ירוחם פוברסקי שליט"א ועוד הרבה הרבה ת"ח גדולים והמצע קצר מלספר את כל ההידורים המפורסמים בחוברת מצה כהלכתה בטלפון 0504154415

החלה ההרשמה
054-842-333-6 / 0504-15-44-15

מצה כהלכתה

מצות חבורה מהודרות במיוחד עבורך יד

שמורה משעת קצירה ריחיים של יד חיים או כוסמין מקצירה בארץ ישראל בהשגחתנו
המצות המיוחדות בכשרותן בהידורן ובטעמן המיוחד
- הופרשו תרומות ומעשרות וחלה -

המצות פריכות דקות וטעימות ניתן להזמין

מצות דקות יותר
(לפחות 20 מצות בקילו)

מצות שנאפו שתיים
שתיים על מקל

מצות שנאפו אחת על מקל
(הנקרא "חומרות בריסק")

מצות דקות
המצות הרגילות הנאפות
אצלנו הן מצות דקות וגדולות.

מצות מקמח מלא
פריכות

מצות כוסמין
דקות במיוחד מקציר שדה
בארץ ישראל בהשגחתנו

מצות חצי ציטרי
דקיקות במיוחד וקלות
ללעיסה ובלעיה

5 מצות באריזה
לליל הסדר או לנדיבים וכו"ב

הזמנות בטלפונים דלהלן בשעות הערב: 054-842-333-6 | 0504-15-44-15
הזמנות בדא"ל: m0504154415@gmail.com
בענייני כשרות: 0504116835
ניתן להשאיר הודעה

הרב ש"י נסים קרליץ רמת אהרן

בס"ד יום אדר א' תשע"א
הננו לאשר כי המתעסקים באפית מצות - מצות הנקראים "מצה כהלכתה" ח"ה הרבנים הנאונים
... שליט"א היום ת"ח יראים ושלמים ובקיאין ובקדוקין מצות, הן באפית המצות והן בהפרשת חלה
ותרומה, ושאר עניינים הכרוכים בהן,
ויש בזה זכיו לאלה שאינן בקיאין או שאינן יכולין להיות לעמוד בעצמם בהשגחת כל הפרטים.

נסים קרליץ ג"א מצטרף להג"ל נתן הכהן קופשיץ

רב דמנוחה ונחלה בית שמש

וכות הוא לי צירופא דא להביר ולחוקיר בפניכם הני חבורתא קרישאת בעסק המצות גדולי ת"ח
יראים ושלמים אשר כל עסקם לה' מאוד ברוב חומרות ודקדוקי מצות אשרי הווכה בהם
ובמשיעיהם קודש כוח ברוב הוקרה והערכה

מנחם מנדל דוידוביטש בפה כח ת"ז ה' לחודש שבט קימו וקבלו תשע"ב

בס"ד
לכל מאן דבעי,
הנני בשורות אלו להודיע קושש דברי אמת דהנני חושב ויודע בטוב בני ת"ח הר"ה ר"ג ר"ח
שליט"א וחר"י ... שליט"א שהם יראים מרובים ת"ח גדולים, ויודעים היטב סדר ועשיית המצות בכל
ההידורים והדקדוקים, ועליהם עוד זאת צוות ת"ח גדולים המבררים כל עניני התרומה והקמח
ח"ה הר"ה ר"ג ... שליט"א וחר"י ... שליט"א וכל המדקדק במצות יכול להיות סמוך ובטוח
המצות הם בתכלית ההידור

חא"י שורציץ [חתן הגר"י שמידל שליט"א]

מכתב ברכה

ברכתי נתונה בעין יפה לבני החבורה החשובה "מצה כהלכתה", אשר משקיעים בעמל רב וביגיעה
עצומה שיכלולים והידורים בכל שלב, הקצירה, המחינה ואפית המצות והמסתתף שיהיו בתכלית
השלמות וההידור, אשרי חלקם שמזכים את ישראל שיעלה על שולחנם בימי חג הפסח מצות
שמורות ומתודרות, משופרא דשופרא.

בברכה מרובה

שמואל אליעזר שטרן

קטף אטמח תא"ל חודש שבט
תנ"ך ח"ה ת"ח אהרן קרליץ שליט"א
[נסים קרליץ שליט"א ונ"ל ח"ה ר"ג ר"ח
שליט"א וחר"י ... שליט"א וחר"י ... שליט"א]

בס"ד שמיטה תשע"ה הרבנים הנאונים הג"ל הם
ת"ח מובהקים ויש להם נסיון גדול בעניינים אלו
וכל תרומה לקיים המצות בהידור יקה מה"מצה כהלכתה"
כי המצות שלהם מהודרות מאד.

חיים קניבסקי

בס"ד אדר א' תשע"א

חבורת המצות הנקראת "מצה כהלכתה" פקיע שמיטה אצל התלמידי חכמים במהודרות
ביותר, ומרובות בדקדוקי חלכה ושיפת לב פרטים קטנים, העומדים בראש החבורה ת"ח
נאונים ויראים, בקיאין בחלכות, ובהכרת המציאות, ידועים בתכנון ובארגון למופת, בנאמנות
ובשלמות, ודרכם כל שאלה וכל ענין בלימוד הסוגיא באופן יסודי עם דברי הראשונים
והאחרונים, ובדבוק חברים אצל גדולי הת"ח שליט"א, הוהירות בכל שלב ושלב משעת
קצירה, כל המתעסקים שומרי ת"מ [כולל נהג המשיאת והקומביין] הרבה הקפדות בעניני
תרי"ם בקנינים ובנמר מלאכה ובנוסף ההפרשה, הפרשת חלה כתקונה, פיקוח על המטחנה
מתחלת הרכבת המכונות, ניקוי המטחנה והדברה מתולעים ועש, אכנים חדשות בכל שנה,
המכונות נכנו באופן שאין זיעה ובצק, ועוד כהנה וכהנה פרטים רבים בלישה ובאפייה
ובליבון התנור וציפוי פי התנור ובנקיון ובשגחה שא"א לפרטם כי רבים הם.
זכו בני חבורה זו ליכות את הרבים אשר אינן בקיאין בכל הדברים הראויין לדקדק בהן, הן
מצד הידע החלכתי והן מצד הכרת המציאות להבחין בפרטים הרבים הצריכין השגחה אשר
אינן ידועין לכל, והרבה מציאותיות מתחדשות בכל שנה, ואין הפנאי מספיק לציבור להשגח
על פרטים כה רבים מהקציר בקיץ ראשיתו ויבמה חדשים בחורף בהרבה טרחות ויגיעות,
וכבר נמנו על חבורת הרבה משפחות ת"ח ידועים מדקדקין במצות, וראויות לעלות מצות
אלו על שולחן בני חורין.

וע"ז בעת"ח ידו רצון שנוכח השמא לאכול מן הנוכחים ומן הפסחים

נפתלי הכהן קופשיץ
שריאל רוזנברג
חיים ישראל שפירא

רב תנייני הישיבות רוממה ירושלים

רב שבועת רמת דוד

יהודה וללה

משולחנו שך מלך

פרקי הדרכה, שיחות ומאמרים
לבן הישיבה בדורנו

משולב בפנינים ועצות יקרות
ממך שך התורה זיע"א

משולחנו של
הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א
ראש ישיבות קדית מלך ותפארת ציון
כפי ששמע מאביו
דשכבה"ג מרן שך התורה זיע"א
ומזקניו הגדולים זיע"א

מתוך ברכת אב ממך שך התורה זיע"א:

"פרקי מוסר ומאמרי
הדרכה לבני הישיבות
הקדושות בדורנו
המעודדים את
הלבבות
ליראת שמים"

קולמוס 072-2441660

הפצת ספרים שעובדת.

להשיג בחנויות
הספרים המובחרות

ניתן להזמין דרך מערכת קובץ גליונות במחיר: 45 ₪
ולקבל דרך הנציגים ברחבי הארץ | להזמנות: 053-3145900

גיליון מס' 467 פרשת שמיני-פרה
תשפ"ב שנה עשירית

גיליון זה נודב ע"י ידידינו הרב דוד כץ
שליט"א וב"ב מנהל איגוד הרבנים
דאמעריקה זכותו של מו"ן יעמוד להם
ולמשפחתם לברהנוה"ג ולברכה והצלחה
ונחת דקדושה מכל צאצאיהם

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

גליון זה נתנדב לכבוד מו"ן
שר התורה הגה"ק רבי שמריהו
יוסף חיים בן הגה"ק רבי יעקב
ישראל זי"ע ועכ"י ונשמתו ימליץ
טוב בעד כלל ישראל ובפרט
להרב דר' יוסף דוב בן מלכה
לברהנוה"ג ולברכה והצלחה
ולאריכות ימים ושנים טובים

דבר העורך

יתומים היינו ואין אב

הלב מסרב להאמין שרבינו הקדוש איננו
איתנו בראשית הדברים הרני בבקשת
מחילה אם לא נהגתי בכבוד הראוי
במשך השנים שזכיתי לזכות גדולה מן
השמים להביא בפני הציבור היקר מדברי
תורתו והנהגתו של רבינו. זכיתי במשך
השנים כשהייתי נכנס לקודש לקבל
את ברכתו על דברי התורה שהבאתי
בגליונות וכמה פעמים אמר לי למה
אתה כותב? את מי זה מענין, והדברים
מבהילים איך שרבינו לא אחז מעצמו
ונתן לכל ילד נער ומבוגר להרגיש קרוב
ושייך אצלו והדברים מפורסמים באלפי
רבבות התשובות שכתב במשך השנים
לכל אחד ואחד, אי אפשר להאריך יש
הרבה מה להוסיף ולכתוב ואי"ה נזכה
להוציא את הדברים במהדורה מיוחדת
ומורחבת לזיכוי הרבים ולעילוי נשמתו
הטהורה.

והראוני לעירות דבש שכותב שלאחר
מיתת צדיקים נעשים מדותיו ומעלותיו
כהפקר, ועם פטירת רבינו נעשים מאות
חלקי התורה בהם עסק רבינו 'כהפקר',
וזוהי הזדמנות עבור כולנו לעסוק
ולחדש בענינים אלו.

הכותב בדמע רב
יצחק גולדשטון

עיני נגרה ולא תדמה מאין הפוגות

יתומים היינו ואין אב, אבל יחיד עשי לך בכי ומספד תמרורים,
בהסתלקותו של רבינו הגדול מרא דכולה תלמודא, זקן ויושב בישיבה,
סיני ועוקר הרים, לבם ועינם של ישראל, תל תלפיות לרבבות אלפי ישראל,
פה קדוש, עמודא דנורא, מלאך העומד בראש המחנה

מון רבינו הגדול רבי

שמריהו יוסף חיים

קניבסקי זצוקללה"ה

בעל 'דרך אמונה'

בן מרנא בעל קהילות יעקב זצוקללה"ה

תלמידו חביבו של מרנא החזו"א זי"ע"א וממעמידי תורתו

אשר נתבקש לישיבה של מעלה ביום הפורים דמוקפים
ונתקיים בנו בעוונותינו, זקנים משער שבתו, נהפך לאבל מחולנו

כוס תנחומים שלוחה לבניו הגאונים שליט"א ולמשפחתו

השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם

הודעה ובקשה

לאחר שזכינו במשך 10 שנים להביא בגליון מדברי התורה של
רבינו הנהגותיו ועצותיו ובכדי שנוכל להמשיך הלאה לזכות את
הרבים ולקיים את מאמר חז"ל שיהיו שפתותיו דובבות נשמח
לקבל צילומי מכתבים שרבינו כתב ושלא וכן רשימות שנרשמו
מעצותיו והנהגותיו במשך השנים, תמונות ומסמכים מיוחדים.

זמני ניחום האבלים בבית מו"ן:

11:00-14:00 לפני הצהרים 17:00-22:00 בערב

כשרות מיוחד עבור הקרובים והרחוקים שלא יוכלו להגיע
לניחום אבלים, ניתן לשלוח מכתבי ניחומים לכתובת
המיל: ig0533145900@gmail.com ואי"ה יועברו
המכתבים לבני המשפחה בצורה מסודרת

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכו', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

לקט רשימות מדברים שהובאו במשך השנים בגליונות "דברי שי"ח"

ויהיו חיזוקים מדברים אלו לעילוי נשמתו הטהורה של רבינו הקדוש רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

ב' 'שונאים' אלו בעלי משנה, ומבאר רש"י שם שבעלי משנה שונאים את בעלי תלמוד, כי הרי בגמרא בסוטה (כ"ב א') איתא 'התנאים מבלי עולם הם, לפי שמורים הלכה מתוך משנתם', וזה הרי אינו נכון כי עליהם לדעת תחילה גם את הגמרא עיי"ש ולכן בעלי המשנה שונאים אותם.

וציין רבינו למדרש שתיבת 'נשמה' היא גם תיבת 'משנה', וזה לשון המדרש (מובא בסוף ספר אלף המגן) ואמרו רז"ל שאשר בן יעקב אבינו ע"ה יושב על פתח גיהנום ולכל הלומד משנה מצילו וזהו שאמר הכתוב מאשר שמנה לחמו, שמנה אותיות משנה, זהו לחמו עכ"ל.

וכן רבינו עצמו לומד לעילוי נשמת אביו ורבו מרן החזון איש משניות ביום היא"צ, ועל רבו זללה"ה לומד במשך השנה מסכת חולין בקביעות, ובשנת האבל על פטירת אביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל לימד ברבים בכל יום גמרא מתלמוד ירושלמי.

סיפר חתנו הגדול של רבינו, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א: היה זה בצעירותי, שנים ספורות אחרי נישואי, היה לנו שאלה בהנהגת החיים שלא ידענו אם לעשות כך או לנהוג אחרת, שאלתי את פי מו"ח, הוא הרהר איזה רגעים ולאחר מכן השיב מה שהשיב. הדבר היה קצת לפלא בעיני, כי בדרך כלל בכל שאלה בהלכה ובהנהגה דרכו להשיב כהרף עין תשובה ברורה, ומה הסתפק כאן, מו"ח, כנראה קרא את מחשבותי ואמר לי בהאי לי שגא:

"דע לך, כי מנעורי הייתי סמוך על שולחנו של מורי ורבי בעל החזון איש, כל דבר (!) שאלתי אותו ולמדתי ממנו, מיום שנסתלק מעמנו, אין לי רב פרטי !! בכל שאלה אני משיב או נוהג כמו שהוא היה עושה. במקרה שאני לא יודע את דעתו, אני מהרהר כי צד מרן החזון איש היה פוסק במקרה זה, ולפי זה אני משיב. כך אני נוהג !!"

פנה אל רבינו יהודי שזכה להשיא כמה מילדיו, ואמר שיש לו חובות רבים, וכי הוא לחוץ מכך מאוד ואינו יודע אנא ילך, ויש לו עוד כמה ילדים שעליו להשיא ולרש אין כל. הביט בו רבינו והשיב 'גם לי יש חובות רבים, וב"ה אני מתאמץ כל יום לפרוע'. היהודי עמד משתומם ולא הבין. הנכד ששהה סמוך לרבינו נחלץ לעזרתו וביאר לו שרבונו מכנה את חוק לימודיו בשם 'חובות', היהודי, לא ויתר ומיד שאל, אכן חוב רוחני ניתן לשבת וללמוד ובכך ייפרעו החובות' אבל חובות כספיים אין לי כיצד לפרוע?

ורבינו משיב לו בשלווה, הלא נאמר במפורש: כל המקבל עליו עול תורה מעבירין עליו עול דרך ארץ (אבות פ"ג מ"ה), תקבל על עצמך עול תורה והכל כבר יסתדר. מיותר לציין שכך הוה. וכעבור כמה ימים הסתדר הענין בדרך פלאית.

שאלה מענינת מענינא דיומא: כידוע, את ברכת האילנות על עצים המלבלבים, מברכים בימי ניסן, כדאיתא בגמרא (ברכות מ"ג ב') 'האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם'. והנה השנה שהיא שנה מעוברת, ברוב האילנות הצמיחה כבר החלה, וקיים חשש שעד חודש ניסן כבר לא ישאר מהלבלוב, ולשון המשנה ברורה ריש סימן רכ"ו דהוא הדין בכל חודש אחר שרואה הלבלוב בפעם ראשון, מברך, ואם

זכיתי לראות מקרוב את הנהגתו הנפלאה של רבינו, היה זה היום הראשון שאפשר לקדש את הלבנה וכידוע רבינו מקפיד לקדש הלבנה מיד כשאפשר מדין זריזין מקדימין למצוות (ואפילו בחודשים אב ותשרי) וכשנשאלו הגבאים לפני מעריב ע"י רבינו אם יש לבנה, ענו שמאד מעונן וא"א לקדש היום ואכן התפללו מעריב בביתו כבכל יום, לאחר התפילה רבינו לא התיישב במקומו והלך לכיוון המרפסת, בנו הרב ר' אברהם ישעיהו שליט"א שראה זאת אמר: "אבא למה אתה לא יושב"? ורבינו ממשיך ללכת לכיוון החלון ומסתכל בעצמו ומחפש האם רואים את הלבנה או לא ומשראה שמאד מעונן ואין לבנה אמר לסובבים: **"אולי מחר יהיה"**, רואים מהמעשה הזה כמה שרבינו טורח בעצמו בכל דבר, למרות חולשתו הלך לראות בעצמו האם ניתן לקדש הלבנה, אפילו שיכל לשאול את הגבאים,

"כשסיפרו לרבינו על הסופה הגדולה שהיתה בארה"ב תיאר המספר שהפגיעה היתה מאד קשה כיון שלכל אחד מהבעלי בתים יש דירה פרטית גדולה מאד בת ג' או ד' קומות עם הרבה חדרים, וכששמע רבינו זאת שאל מיד: **"אם כן מה הם עושים עם בדיקת חמץ"**. והדברים פשוטים למי שידוע ומכיר איזה טירחא ויגיעה עצומה משקיע רבינו בליל בדיקת חמץ בדירתו הקטנה, והוא בודק במס"נ והנר שבידו סובב הולך כמה שעות רצופות מפניה לפניה. ולכן תמה ואמר כיצד יש להם דירות גדולות כ"כ, ומה יעשו עם בדיקת חמץ. היאך יוכלו לבדוק כהלכה דירה גדולה כזו. ואתה קורא נעים ראה גם ראה מה עמקו מחשבותיו ואיך הוא מודד ושוקל כל דבר במשקל ההלכה והמצוה".

רבינו מרן נהג להורות לאלו הבאים להתברך מפיו, כשיש להם איזו צרה או בעיה מסוימת, ושואלים מה עלי לעשות, או מה לקבל על עצמי כדי להעביר רוע הגזירה, בדרך כלל עונה רבינו **"תתפללו"**, עשרות פעמים מדי יום אנו שומעים יוצא מפיו הקדוש, את התשובה הזאת, לכל סוגי הבקשות והשאלות, **"תתפלל"**.

באחת הפעמים שאלו את רבינו, מהי כוונתו כשמורה להתפלל, הרי כל אחד מתפלל ג' תפילות ביום, ומבקש ומתחנן לבורא עולם, שייטיב עמו, שיסלק ממנו הצרות והמפריעים, שיעביר ממנו רוע הגזירה, וכי זה לא נקרא שמתפלל, ולמה רבינו אומר להתפלל, הרי הוא מתפלל.

והשיב רבינו: **"מה שאני אומר להם להתפלל, אין כוונתי לג' תפילות שמתפלל ביום שזה חובתו, אלא שיוסיף תפילות משלו, שיקח את ספר התהלים, וירבה להתפלל על צרותיו וכל שאר בעיותיו, ידבק בהקב"ה יתייחד עמו, יקרא תהלים, ויפרש שיחתו ובקשתו, כבן המתחטא לפני אביו, כי הרי זה מה שהקב"ה רוצה ממנו, וזה כוונתי כשאני אומר להם להתפלל"**.

לא רבים יודעים אך רבינו מעודד ללמוד בשנת האבל על פטירת אחד ההורים או מכר או חבר רח"ל, גמרא לעילוי נשמת ולא דווקא משניות כמו שידוע בקרב רוב הציבור. אין ספק - לימוד משניות הוא מרפא לנפש לנשמה ובודאי מועלת לו מאוד, אך רבינו הדגיש כמה פעמים כי לא דווקא לימוד משניות, אלא גם לימוד גמרא הוא בכלל מעלת המשניות, כי הרי מטרת כל הגמרא הוא לבאר את כוונת המשנה, והרי כבר אמרו בפרק אלו מציאות (ל"ג

היה זה לאחר פטירת הרבנית בת שבע ע"ה, והגיע רבנו הגראי"ל לנחם את רבנו בחוה"מ סוכות ושוחח עמו, ולאחר מכאן כשחזר לביתו אמר רבנו הגראי"ל בהתפעלות עצומה. הנה כל העולם כולו חרד למוצא פיו של מרן הגר"ח"ק, והוא עצמו כולו ענוה ולא מחזיק טובתיה לנפשיה כלל וכלל, הא אין זה פלא.

אלא היא הנותנת כל הדרגות שיש לאדם לגדול הוא בגודל מדת הענוה שיש בו, [וכמבואר ברוח חיים על משה רבנו שזכה לכל המעלות בזכות ענוה הגדולה].

בדומה לזאת שמענו ממרן הגרמ"ל זצ"ל שאמר פעם שהנה כולם מתפללים כיצד זכה רבנו הגר"ח"ק להגיע לדרגות הגבהות הללו, וכל אחר אומד דברים אחרים, ואני אומר שהכרתי אותו מקטנותו בעת שלמד אצלי בשיבה קטנה, שמכיון שיש בו מדות טובות יותר מכולן וטוב עין לכל אחד, ממילא זה נתן לו השגה בתורה ובכל ענין יותר מכולם.

לפני תקופה ארוכה הבחינו בני הבית המסורים ברבינו שהוא חלש, וניכר עליו שלא חש בטוב, הם מיהרו להזמין רופא מומחה לבדוק אותו.

הרופא אכן הגיע במהירות, ומישש את רבינו ולאחר מכן שאל אותו: הרב, מה כואב לך, מה מציק לך?

רבינו ענה לו כהרף עין, 'מפריע לי שאיני יכול ללמוד במנוחה'. הרופא לא הבין, ושאל שוב: אדוני הרב, זה התוצאה אבל היכן הכאבים, מה כואב? מה דרגת הכאב?

ורבינו בשלו: ענתי לך, כואב לי שאני מופרע מלימוד. ובני הבית 'נחלצו' לעזרת רבינו והסבירו לרופא כי אכן רבינו כל כולו שקוע בהיות הגמרא, וכשיש דבר המפריע לו ללמוד זה עצמו הכאב, כי הכאב אינו הרגל או הראש המייסרים אלא הכאב האמיתי הוא מה שהוא נאלץ להפסיק מהלימוד, שאר הדברים הם פרט בעלמא...

כי הם חיינו ואורך ימינו! כפשוטו!

כן השאלה אם אכן השנה ראוי להקדים לברך על האילנות כבר בימים אלו.

תשובת רבינו היתה ברורה - כדאי להמתין עד חודש ניסן, כלשון חז"ל האי מאן דנפיק ביומי ניסן, אף שאינו לעיכובא. וכן הוא מעשה רב של רבינו שליט"א. ואין צריך לחשוש שלא ישאר לבלוב, וכך ראינו אצל רבותינו מרן החזון איש והקהילות יעקב זלה"ה שתמיד בירכו בימי ניסן עכ"ד

מעשה מאלף על מרן שאירע וממנו נוכל להשכיל וללמוד את ההנהגה הראויה בין אדם לחבירו, וממנו יראו וכן יעשו. היה זה באחד הימים בהם ישב ועסק בכתיבת חידושי תורה במחברת מיוחדת, מרן היה שקוע בהבנת אחד המפרשים ולבאר על פי זה כמה סוגיות עמוקות. כמה וכמה ספרים היו פתוחים כשעליהם פרושה המחברת לרווחה, העט פתוח והיד רושמת...

אל החדר נכנס אב מהצפון עם כמה מילדי, האב הגיע כדי לבקש ברכה פרטית לאחד הבנים וכן שאלה עבור האחר, מרן שקוע בתלמודו, וכרגיל. כעבור כמה רגעים הרים את עיניו הביט בהם, שמע את הדברים וענה מה שענה ובירך. בסיום הברכה, לא הבחין אחד הילדים ומבלי משים לב, הזיז כוס משקה שעמדה בסמוך, וזו נשפכה היישר על הספרים ועל המחברת...

הילד אפילו לא הבחין במה שעשה, ויצא בשמחה. מרן הבחין מיד במה שקרה אך לילד לא אמר מאום. מילה וחצי מילה! הוא הביט בכל עמלו ויגיעו שנתכסה כעת בשכבה של מים, ואמר לבני הבית, דבר ראשון, להוציא את הספרים שלא יהיו מונחים בבזיון במים, ואח"כ לנסות לייבש את המחברת. ואכן בס"ד כעבור זמן התייבשה המחברת ובחסדי ה' לא היה נזק.

סביר להניח - כי הרבה אנשים היו דבר ראשון גוערים בשופך, ומצערים אותו ומביישים אותו, ואח"כ מביטים לראות מה הנוקם... אך מרן קיים בעצמו (קהלת ז' ט') אל תבהל ברוחך לכעוס כי כעס בחיך כסילים ינוח, ועל ידי כך זכה שלא אירע לו בסופו של דבר שום נזק.

דברי צדיקים קיימים לעד

דבר, גדולה צוה הצדקה אלפי הדברים
האמירה אלפי אנשי דאריה, והוא אדם
אמירה אלפי צרה, ויכחל ויטענה
מנחם דייאא ונחם אלפי יצא, חיים קעזאד!

בס"ד, גדולה זכות הצדקה לועד הרבנים המחיה אלפי נפשות בארה"ק, ותהא לכם לשמירה מכל צרה, ויכפלו מזונותיכם מתוך בריאות ונחת מכל יוצ"ח

חיים קניבסקי

מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א הקימו בועד הרבנים - הצדקה של מרן זצוק"ל

קון 6500 - צדקת מרן הגר"ח קניבסקי

לעילוי נשמת

רבינו שמריהו יוסף חיים בן רבינו יעקב ישראל זצוק"ל

ועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק 1-800-22-36-36

נשארה כמות מצומצמת של הקמיע המסוגל לפרנסה שרבינו זצוק"ל סמך ידו עליו כחודש לפני פטירתו

וכן של המטבע לשמירה - הזדמנות אחרונה!

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת על גדולי הדורות

חדש! עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן שליט"א!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

גלין פסח - מוגדל - אודות הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל ומשפחתו (י"ד ט' ניסן)

פרשת אמור - אודות גיס רבינו הגאון רבי שאול ברום זצ"ל (ו' אייר)

פרשת בחוקותי - הגאון הגדול רבי משה הלוי סאלוביץ' - שוין (י"ד י"ט אייר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מרא דארעא דישראל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

היחיד שהבין את השטיקל תורה'

יהודי תלמיד חכם בן טובים עלה להתגורר בארץ ישראל וביקש למצוא בה תפקיד תורני. הוא ניסה את מזלו אצל רבנים שונים, והיה אומר לפנייהם דבר תורה, בתקווה שיבינו שהוא מחפש תפקיד או משרה, אך לא הועיל לו.

כאשר הגיע לפני רבי יוסף חיים, הוא החל להרצות בדברי תורה, ופתח בדברי הרמב"ם והתכוין להמשיך ולהקשות בדבריו.

הפסיק אותו רבי יוסף חיים ושאל אותו - האם פרנסה כבר מזומנת לך?

התבייש האיש ואמר, רבי, הלא כעת אני באמצע להקשות על דברי הרמב"ם, והמשיך בדבריו. כעבור דקות ספורות שוב הפסיק אותו ושאל, אמור נא לי, האם אתה נצרך לעזרה בכסף. אך האיש בשלו, אני רוצה להשלים את דברי התורה שהכנתי. וכך נמשך הדבר מספר פעמים.

כשגמר להרצות את דבריו, השנים נפרדו, וכאשר האיש יצא מהבית ואמר, 'היחיד שהבין את השטיקל תורה שלי היה רבי יוסף חיים'... (שמע מרבינו, בנו רבי יצחק שאול קניבסקי).

יש מקום לכולם

את נכדו של רבי יוסף חיים, הגאון רבי צבי קופשיץ זצ"ל הכיר רבינו היטב, מכיון שחבירו לישיבה בפתח תקוה היה אחד מבניו של רבי צבי. ולימים אף נעשה עמו מחותן, בנישואי בת בנו רבי שלמה עם נירתו של רבי צבי, בת רבי נפתלי, בן רבי משה בנו של רבי צבי זצ"ל.

לימים סיפר רבינו שפעם אחת בצעירותו, הזדמן לביתו של רבי צבי בירושלים, והנה הוא מבחין כי יש לו דירה קטנה ומשפחה גדולה של עשרה ילדים, וכולם ישנים בחדר אחד גדול.

הוא התפלא על כך, ואז אמר לו רבי צבי: כאשר בא אורח הביתה, לכאורה כבר אין אפשרות להכניסו, כי הרי כבר ישנים בחדר 10 ילדים, כבר אין אפשרות להכניס אפילו מחט, אבל הנה אחרי שהם נישאים, ובא הילד הנשוי לבקר עם עוד 10 ילדים שלו, יש מקום, אז כנראה שאם רוצים יש מקום... (כל משאלותיך, וירא, עמוד ל"ח).

רבי נתן קופשיץ
בנו הצעיר של רבי צבי קופשיץ,
מרבני העיר בית שמש,
מתברך מרבינו
(משמאל, המוהל רבי נתן הרציג)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק
☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

דברי אלוקים חיים

חביבות מיוחדת ישנה אצל רבינו שליט"א לתורתו של מרא דארעא דישראל רבינו יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ותשובותיו שבספר 'שלמת חיים' שגורים על פיו.

ויש התבטאות נדירה שרשם אודותיו בכתב ידו בשנת תשס"ה "דברי הגרי"ח זוננפלד הם דברי אלוקים חיים ומצוה רבה להדפיסם" (בראש ספר תורת חיים - הנהגות ופסקים מהגרי"ח זוננפלד).

רבי יוסף חיים זוננפלד (שעון על
מקלו) יחד עם אישים נכבדים,
במסיבת קבלת פנים בימים ההם

שלום בית קודם

היה מעשה נפלא עם הגרי"ח בחנוכה. כי מנהגו היה להדליק תמיד עם השקיעה כדעת הגר"א ז"ל, ופעם אחת אשתו הרבנית לא היתה בבית, וחיה לה בערך שעה, ושאלו אותו מדוע ממתין לה ומחמת זה מאחר להדליק והרי הרבה פוסקים סוברים שאסור לאחר את הזמן.

והשיב להם, הלא נאמר בגמרא (שבת כ"ב), שמי שאין לו מספיק נרות גם להדליק נרות חנוכה וגם להדליק נרות שבת, נר ביתו קודם משום שלום בית, ואם כן, אם את מצות נר חנוכה ביטלו בשביל שלום ביתו, בודאי שהתירו לאחר את זמן ההדלקה בשביל שלום ביתו... ('שיח חנוכה ופורים', וראה ספר נר חנוכה פ"ב הערה ח', שהביא זה הלכה למעשה).

הבחין שהוא אינו יהודי

פעם בחן רי"ח את תלמידי התלמוד תורה 'עץ חיים', ועל אחד מהם הוא אמר שהוא גוי, ושאלו אותו מניין לו, ואמר מפני שלא התנוענע, ואכן אח"כ התברר שאמו גויה ('כל משאלותיך', עמוד רצ"ג וציין למשנה ברורה סימן מ"ח).

לשתוק יותר קשה

פעם הוכיח לפלוני שדיבר שלא כהוגן ואמר לו: שמעתי בשם רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, מה טעם הכלבים ששתקו בשעת מכת בכורות זכו לקבל את הנבילות (עי' רש"י שמות כ"ב ל') ואילו הצפרדעים שלכאורה מסרו נפשם יותר על קידוש השם כי הלא נכנסו לתנור החם אצל פרעה, לא קיבלו גמול מלבד שלא מתו ונשארו לחיות ביאור, כי יותר קשה לשתוק מלהישרף באש (שיח הפסח, עשרת המכות).

רבי יוסף חיים זוננפלד מקבל את
פניו של נשיא צ'כובסקיא, שהיה
מחסידי אומות העולם, בעת ביקורו
בירושלים - שנת תרפ"ז.

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ההספד באשכבתיה דרבינו הגדול שר התורה

מרן בעל דרך אמונה זצוקללה"ה

ה'גברא רבה' היחיד בעולם – איננו!

יש גמרא (מגילה כח, ב) "ווי לארעא דישראל דחסרא גברא רבה", מעשה שהיה שנפטר אדם גדול בארץ ישראל, והספידו אותו ואמרו: ווי לארעא דישראל! שזה הפסד גדול לארץ ישראל, כי הוא היה בארץ ישראל, וההפסד הוא לארץ ישראל, שהגברא רבה איננו.

ולא כתוב שהוא היה ה'גברא רבה' היחיד בארץ ישראל, אלא היו עוד גברא רבה, אבל היה עוד אחד, ועכשיו חסר אחד, וכשחסר אחד חסרה ההשפעה, כי כשיש יותר גברא רבה – יש יותר השפעה, ופחות זה פחות השפעה, ולכן 'ווי לארעא דישראל'.

וכתוב רק ווי 'לארעא דישראל', ולכל העולם משמע שזה לא 'ווי', כי בכל העולם יש גם כן גברא רבה ושם יש השפעה, וההשפעה של הגברא רבה הזה שנפטר הייתה רק בארץ ישראל, ולכן כשנפטר חסרה השפעתו לארץ ישראל, אבל בכל העולם לא חסר, כי שם יש משפיעים אחרים גם כן, ואמנם גם בארץ ישראל היו עוד משפיעים, אבל חסר אחד מהמשפיעים בארץ ישראל, ואילו בשאר העולם לא היה חסר כלל, כך משמע בזה. ואף על פי כן זהו 'ווי לארעא דישראל'.

ווי לארעא דישראל, ווי לכל העולם כולו

ופה אצלנו, ה'ווי לארעא דישראל', דחסרא גברא רבה, זה לא גברא רבה שיש עוד כמוהו, אלא הגברא רבה היחיד בארץ ישראל, וארץ ישראל לא רק 'חסרה' גברא רבה, אלא אין גברא רבה! לא רק שחסר אחד, אלא חסר לגמרי, אין גברא רבה כמוהו בארץ ישראל! וזהו ה'ווי לארעא דישראל', ווי יותר ממה שהיה אז, שעכשיו אין גברא רבה בארץ ישראל.

וזה ווי לארעא דישראל וגם ווי לכל העולם כולו, שבכל העולם כולו גם כן, אין גברא רבה כמוהו בכל העולם, גברא רבה שהיה לו השפעה על כל העולם, כידוע שבכל העולם היו מושפעים ממנו, וביקשו ממנו ברכות ותפילות, והיה משפיע ברכה ותפילה, השפעה גשמית והשפעה רוחנית, השפעות כאלה שעכשיו אינם, אין כאן – ואין בכל העולם! זה לא רק ווי לארעא דישראל, אלא ווי לכל העולם, שאין גברא רבה כמוהו, וחסרה ההשפעה.

ואם אין השפעה זה איום ונורא, כי אדם צריך השפעה, ובלי השפעה לאדם יש יצר הרע, והיצר הרע חזק מאד ושולט על האדם, ואמרו (קידושין ל, ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, היינו שרק עם סייעתא דשמיא אפשר להתגבר על היצר, אבל סייעתא דשמיא יש רק אם עושים משהו, וכמו שכתבו המפרשים (הגר"א קול אליהו סוכה ומסילת ישרים פ"ב) שרק אם אדם עושה בעצמו כל מה שהוא יכול אז יש סייעתא דשמיא, ואם לא עושים לבד מה שיכולים אין סייעתא דשמיא.

ונדבר בקיצור, אפשר להאריך הרבה אבל עכשיו אין הזמן להאריך, למעשה מה זה מחייב אותנו, מה אנחנו חייבים לעשות כעת? מה אנו חייבים וצריכים לעשות כשחסר ההשפעה.

יש עוד גמרא (זבחים קטו, ב, הובא ברש"י פרשת שמיני) כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, שנאמר נורא אלוקים ממקדשיך – אל תיקרי ממקדשיך אלא ממקדשיך, כשיש

מידת הדין בצדיקים, זה לא עונש לצדיקים, אלא רווח בשבילם, שעל ידי זה הקב"ה מתיירא מתעלה ומתקלס, ונתעכב על הענין הראשון שמוזכר כאן: 'מתיירא', מה זה מתיירא? להוסיף יראת שמים! כשרואים מידת הדין בצדיקים זה מעורר להוסיף יראת שמים.

אמנם לזה צריכים מדרגה, ולא כל אחד הוא במדרגה הזו, לדאבוננו הגדול אנחנו דור עני, דור יתום, וחסרים לנו בעלי מדרגה שנרגיש, שכל הדור ירגיש את חסרון ההשפעה של 'מתיירא' להוסיף יראת שמים, כל אחד ואחד יש לו צורך ביראת שמים, ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, אין סוף למדרגות, אבל לכל הפחות משהו, להוסיף עוד משהו ועוד משהו.

והאיק מוסיפים יראת שמים, הרי יש באדם לב האבן, כי יש יצר הרע, ולב האבן אינו מקבל השפעה, ומה אפשר לעשות, כיצד להשפיע על לב האבן?

העצה היא רק כמו שכתוב (איוב יד, יט, ועיין אדר"נ פ"ו) "אבנים שחקו מים", טיפה ועוד טיפה ועוד טיפה, ועל ידי זה 'אבנים שחקו', האבנים נשחקו מהמים, כך המציאות, והעצה היחידה לזה היא עסק המוסר, לעסוק בספרי מוסר, שאדם יהיה עם ביקורת עצמית, ביקורת עצמית לפשפש במעשיו, כי היצר הרע חזק מאד וצריך פיקוח תמיד, ובכל רגע ורגע צריך השגחה והשפעה עם סייעתא דשמיא שלא להיכשל, שזהו הדבר הראשון: לא להיכשל, וגם להתעלות.

וזהו החיוב של יראת שמים, כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, והרבה פעמים כתוב בתורה המצוה של יראת שמים, שאין זה דבר פשוט, כי היראה היא נגד הטבע, וצריכים חיזוק תמיד ליראת שמים, והחיזוק הוא רק על ידי קביעות יום יומית בספרי מוסר!

וצריך לעסוק בספרי מוסר שמשפיעים, שמעניינים, וברוך השם יש הרבה ספרי מוסר, מן השמים מזכים את כל כלל ישראל באפשרויות לזכות להצלחה ברוחניות, ויש ספרי מוסר כאלה שמשפיעים, כל אחד לפי מה שמעניין אותו, ואם לומדים בספר שמשעמם זה לא משפיע, אבל יש ספרי מוסר שמעניינים, או פרק שמעניין, וכשעוסקים בקביעות יום יומית בדברי מוסר שמעניינים זה משפיע, וזהו העצה היחידה שאנו חייבים כדי להתגבר נגד היצר הרע.

אנחנו חייבים לו, כל הציבור וכל העולם חייב לו!

ועכשיו במצב הזה וברגע הזה, שחסרה לנו ההשפעה שהייתה לנו מאדם גדול כמוהו, השפעה של רוחניות, הרי אנו חייבים להחזיר לו, וחייבים להחזיר לו גם כן רוחניות, ולזכות אותו בעוד תענוגי העולם הבא, שאין סוף לתענוגי העולם הבא, ויש הרבה ראיות לזה, כמו שנאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוהים זולתך, שגם הנביאים לא ידעו ולא היה להם מושג מה הם תענוגי העולם הבא (עיין ברכות לד), ואנו חייבים עכשיו לתת לו את התענוגים והזכויות האלה במה שאנו מתעוררים על ידי פטירתו, שזהו זכות בשבילו.

אנחנו חייבים לו הרבה, וזהו הדבר היחיד שאנו יכולים להחזיר לו, להתעורר! להתעורר ולהתעורר ולהוסיף עוד זכויות ועוד זכויות, שגם בשבילנו זה הצלה רוחנית, לזכות לחיי הנצח, וגם זה חסד גדול וחיוב גדול לעשות חסד עם המתים שאנו חייבים לו הרבה, לתת מה שאנו חייבים לו, ואין שיעור למה שאנו חייבים לו, כל הציבור וכל העולם חייב לו, וחייבים לתת לו זכויות, וכאמור אין גבול לזכויות ולתענוגי העולם הבא, ויש ראיות לזה.

אם כן למעשה זהו הדבר שאנו חייבים וזהו העצה היחידה, קביעות יום יומית בספרי מוסר שמעניינים, והדבר הזה יעזור וישפיע, כי כל אחד שלומד מוסר מקבל השפעה עצומה, וידוע מעשים שהיו באנשים שהתחילו ללמוד מוסר בכל יום וקיבלו השפעה, והבית נהיה מאושר, לימוד מוסר אינו עצבות, אלא נותן חיים מאושרים, ועל ידי זה הבית נהיה בית עם חיים מאושרים.

וכאמור זה גם בשבילנו תענוגים רוחניים אשריך בעולם הזה, וזו גם זכות גדולה מאד שאנחנו חייבים לעשות בשביל הנפטר הגדול שאנו חייבים לו, ומן השמים ירחמו עלינו שנזכה לכל מה שצריך ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים.

לעילוי נשמת רבינו הגדול והקדוש רבן של כל בני הגולה
מרנא ורבנא רבי **שמריהו יוסף חיים** ב"ר **יעקב ישראל קניבסקי** זצוקללה"ה

פרשת שמיני - פרה שמיטה תשפ”ב לפ”ק * גליון 97 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה’

בשבוע זה, כאשר כל בית ישראל אכלים על סילוקו של יחיד הדור ופלאו מרן רבינו שמריהו יוסף חיים ב”ר יעקב ישראל קנייבסקי זצוקלה”ה, בודאי מתאים לעסוק בסוגיא זו של מיתת צדיקים, כפי שהיא נדרשת ופה בפרשתנו, וחלק מן הדברים הזכיר מרן ראש הישיבה יבלחט”א בהספדו בשעת ההלוויה, ועוד ליקטנו מהספדים שונים וכדו, ומי יתן, ובזכות החיזוק מדברים אלו, יהא הדבר כפרה על כל ישראל, וזכותו תגן עלינו ועכ”י.

‘הוא אשר דיבר ה’ לאמר בקרובי אקדש’

הדין בצדיקים מביא ליראה - שהיא הכנה להשראת השכינה

ונקדש בכבודי

פירש רש”י הוא אשר דיבר - היכן דיבר? ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט, מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, ע”כ, היינו שכבר בעת עשיית המשכן הקב”ה אמר למשה רבינו שהמשכן יתקדש על ידי “מכובדי”, היינו גדולי הדור, המכובדים ביותר בכלל ישראל, על ידיהם יתקדש המשכן ותשרה בו השכינה, וכיצד יתקדש המשכן על ידיהם? רש”י מביא בזה מדברי חז”ל (זבחים קטו, ב) על הפסוק “נורא אלוקים ממקדשיך” אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך, שכשהקב”ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס.

היינו שאם מידת הדין פוגעת בצדיקים, לכאורה מה הסיבה לזה, ולמה זה מגיע להם, הרי הם צדיקים, ומדוע שייענשו? אבל האמת היא שאין זה עונש, אלא זכות לצדיקים, שעל ידי מידת הדין שפגעה בהם הקב”ה מתיירא ומתעלה ומתקלס, והציבור מתעוררים ומתחזקים ממה שרואים את מידת הדין.

הדין בצדיקים מביא ליראה

“מתיירא” היינו שמוסיפים יראת שמים, והנה יש שתי מדרגות ביראה, יראת העונש ויראת הרוממות, וכתב הרמב”ם בהלכות תשובה (י, א) שיראת העונש היא מדרגה קטנה מאד ששייכת לנשים ולעמי הארץ, וראוי שתהיה לאדם מדרגה גבוהה יותר, יראת הרוממות, כמו שאם אדם הולך, דרך משל, ליד החזון איש, הרי הוא עומד בפחד, ומרגיש יראת הרוממות, כך מי שהוא בעל מדרגה מרגיש יראת הרוממות מהקב”ה.

וכאן הלא מדברים על כלל ישראל בדור המדבר, דור דעה, שבדאי היתה להם יראת העונש, רק היו צריכים להוסיף יותר, לקבל גם יראת הרוממות, וזה היה הענין במיתת נדב ואביהוא, שהיו צדיקים, והם היו גדולי הדור לאחר משה ואהרן, וכשכלל ישראל ראו את מידת הדין שפגעה בהם, קיבלו יראת הרוממות.

הדין בצדיקים גורם לבעלי מדרגה לקבל יראת הרוממות, שהיא דרגה השייכת לאהבה, וכן “מתעלה ומתקלס” הם דרגות השייכות לאהבת ה’.

השראת השכינה באה רק ע”י תוספת היראה

וזהו שאמר הקב”ה למשה רבינו ונקדש בכבודי, כי כדי לזכות להשראת השכינה במשכן צריכים כלל ישראל להתעלות במדרגתם, אנשים פשוטים אין להם זכות להשראת השכינה, לראות שכינה ולהתקדש, שהמשכן היה משפיע קדושה, כמו שכתוב (שמות כה, ח) “ושכנתי בתוכם” ודרשו חז”ל בתוך לבו של כל אחד ואחד, על ידי המשכן הלב היה משתנה, וזכו למדרגות גבוהות של אמונה, וכדי לזכות לזה היו צריכים כלל ישראל להתעלות ולהיות במדרגה גבוהה יותר ממה שהיו עד עכשיו, שתהיה להם גם יראת הרוממות ולא רק יראת העונש, וזה היה על ידי מיתת נדב ואביהוא, שהשפיעה התעוררות בכלל ישראל, ונעשו ראויים להשראת השכינה במשכן.

*

תנחומי ר’ עקיבא - בזיכוי הרבים שבא על ידי מיתת בניו

אמרו חז”ל באבות (ד, יח) “אל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו”, בשעת

ההלוויה זהו זמן של אבלות ולא של תנחומים, אכן מצינו בגמרא (מו”ק כא, ב) שיש תנחומים גם בשעת ההלוויה, “מעשה ומתו בניו של רבי עקיבא, נכנסו כל ישראל והספידום הספד גדול, בשעת פטירתן עמד רבי עקיבא על ספסל גדול ואמר, אחינו בית ישראל שמעו, אפילו שני בנים חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם, ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק, אלא כך אמרתם תורת אלוקיו בלבו וכל שכן ששכרם כפול”.

רבי עקיבא קיבל תנחומים גם בשעת ההלוויה עצמה, ואפילו שאין מנחמים בשעה שמתו מוטל לפניו, הוא עצמו יכול לנחם את עצמו בדברים אלו. מהו הניחום שקיבל רבי עקיבא כשראה את כבוד התורה?

הדברים מפורשים יותר במסכת שמחות (ח, יג) וכן בילקוט (יתרו רעא) “ולא שאדם רוצה לקבור את בניו, אלא יודע אני שבני בן העולם הבא הוא, שזיכה את הרבים, וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו”, והיינו מפני שמיתת הבנים גרמה לכבוד התורה גדול כזה, אם כן זכו בניו להיות מזכי הרבים במיתתם, וכל כבוד התורה שנגרם על ידם נזקף לזכותם.

ותירה מכך כתוב עוד במסכת שמחות שם, “ולא עוד אלא שישב עליו ודרש מגלגלים זכות על יד זכאי”, והיינו כי מאחר שזכו במיתתם לגרום כבוד שמים גדול כזה, בוודאי היו להם זכויות גדולות שקדמו לזה, כי צריכים זכויות קודמות כדי לזכות את הרבים, וכמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, קודם “זכה” ואחר כך “זיכה את הרבים”, ועל ידי זה “זכות הרבים תלוי בו”, כל המעשים הטובים שהרבים עושים מכוחו, נזקפים לזכותו, ונחשב כמו שהוא עושה אותם.

והיינו שכבר בחיי חיותם היו להם זכויות גדולות, שהיו ראויים שיגרם על ידם כבוד התורה שזכה, לכן התנחם רבי עקיבא, כי כדאי היה שימותו בניו בשביל כבוד התורה, שזכו להיות מזכי הרבים בדרגה גבוהה שלא היה אפשר להם בחייהם.

יידום אהרן - קבלת תנחומים

וזהו גם האמור במיתת נדב ואביהוא ‘הוא אשר דיבר ה’ לאמר בקרובי אקדש’ ופירש”י “היכן דיבר? ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, אמר לו משה לאהרן יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך”, וכיצד נתקדש הבית במיתתם?

הביאור הוא כמו שפירש”י בהמשך דבריו שם “ועל פני כל העם אכבד” - כשהקב”ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס אם כן באלו כל שכן ברשעים, והיינו שהיו צריכים קידוש השם בשביל השראת השכינה במשכן, להוסיף יותר יראת שמים ואהבת השם, ולהחשיב יותר את התורה והמצוות, ומי יכול לעשות את זה? בקרובי אקדש!

וכיון שזכו נדב ואביהוא לזכות את הרבים בצורה כזאת, סימן שיש להם זכויות קודמות, כמו שאמרו באבות שם, ומשה רבינו חשב בתחילה שהוא ואהרן יזכו לזכות הזאת - להיות מזכי הרבים בהשראת השכינה, אבל כשמתו נדב ואביהוא ראה שהם גדולים יותר, היינו שיש להם יותר זכויות קודמות שבזכותם זכו לזכות את כלל ישראל בהשראת השכינה, ועליהם נאמר ‘בקרובי אקדש’!

נדב ואביהוא שהם הקרובים ביותר אל הקב”ה, הם זכו לקדש שם שמים במיתתם מה שלא זכו משה ואהרן, ובזכותם שרתה השכינה בכלל ישראל.

ועל כך נאמר 'וידום אהרן' - שהצדיק עליו את הדין, וקיבל את התנחומים.

*

למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה

איתא בחז"ל (מועד קטן כח, א) למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתם של צדיקים מכפרת, ולכאורה הדברים טעונים ביאור היכן מצינו כפרה בלא תשובה, וכי שייך שיתכפר לאדם חטאו בלא שיעשה תשובה על זה, הרי בוודאי שצריכים תשובה בשביל הכפרה, וכיצד מיתת צדיקים מועלת לכפרה?

ונראה כי מיתת צדיקים מכפרת משום שמיתת הצדיק מעוררת ומביאה לתשובה, והתשובה היא שמכפרת אלא שהמיתה מעוררת לתשובה, וכמו שהביא רש"י על התורה (ויקרא י, ג) מדברי חז"ל במיתת נדב ואביהוא "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים שמו מתיירא ומתעלה ומתקלס", כי בעלי אמונה רואים במיתת הצדיק את מידת הדין, לכן מיתת הצדיק מעוררת לתשובה.

ואמנם מצינו כמה יחידים שמתו בעטיו של נחש (שבת נה, ב), וכן חנוך נעשה מלאך ולא מת, ואליעזר עבד אברהם זכה להיכנס חי לגן עדן, מפני שהיה מיוחד במידותיו הטובות ושירת את הצדיק באמונה, שעל ידי זה נהפך מארור לברוך וקיבל סייעתא דשמיא של זיכרון הגוף שנעשה גוף קדוש כמו אדם הראשון קודם החטא, אבל אלו היו רק יחידים בכל הדורות, וכל אדם מת בחטאו, חטא הוא מלשון חיסרון, אפילו אם אינו עושה דבר בקום ועשה אלא חסר משהו בשב ואל תעשה, חטא כזה בשוגג זהו החטא שעליו אמרו אין מיתה בלא חטא, וכאשר מת הצדיק בחטאו רואים בזה את מידת הדין המדקדקת עמו.

[ודוגמא לדקדוק הדין מצינו בברכות ה, ב במעשה דרב הונא שם, והטריך בזה מרן ואכמ"ל].

כשרואים שמידת הדין פוגעת בצדיקים עלינו להתבונן להתחזק מזה, וכמו שהביא רש"י על התורה שם מדברי חז"ל "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס אם כן באלו כל שכן ברשעים", אם כך פוגעת מידת הדין בצדיקים מה יהא עם אחרים?

(מתוך דברים שנאמרו אחר פטירת מרן הגרמ"ל והגריש"א זצ"ל)

*

לימוד המוסר מביא לידי יראה

הנה בהספדו בהלויית מרן הגר"ח זללה"ה, הדגיש מרן יבלחט"א את עניין ההתעוררות ליראה הנצרכת ע"י מיתת צדיקים, ובדבריו לפי ערך דורנו, הרחיב בעניין זה של יראת שמים הנצרך בכדי שנוכח ל'ונקדש בכבוד', ותבוא התועלת הנדרשת מאתנו בעת שכזאת, והזכיר מרן שליט"א כי 'מתעלה ומתקלס' הן אמנם דרגות נוספות, אבל 'מתיירא' על כל פנים צריך שיתקיים גם אצלנו, וכנראה לכל הפחות בדרגה של

'יראת העונש', שבודאי מיתת צדיקים צריכה לעורר אותנו לכל הפחות ליראה הפחותה.

ומשכך, עורר מרן על קביעות יום יומית בספרי המוסר, שהיא הערובה היחידה ליצול מן היצר.

נביא נא מדברי מרן שליט"א אודות מוסריו של מרן הגר"ח זצוק"ל וספרו 'אורחות יושר'.

*

בכינוס שנערך בטבת תשע"ג, לרגל סיום סדר הלימוד בספר 'אורחות יושר' ע"י ארגון אורחות המוסר, שח מרן שליט"א:

ההשפעה של לימוד המוסר היא ידיעת האמת, שאדם ידע מהו הטוב בשבילו, הטוב עכשיו והטוב העתידי, בני אדם תמיד חושבים על העתיד, בענייני העולם רוצים להבטיח את העתיד, להבטיח פנסיה, ועוסקים במקצוע כדי להרוויח ולחיות חיים מאושרים, אבל הגוף יש לו שנים קצובות שהוא קיים, והחיים נמשכים, יש גם חיי נצח.

הטובה הגדולה שעושים לאדם היא אם מזכים אותו בידיעה הזאת שיעשה את המעשים המתאימים לזה שיחיה חיים טובים ומאושרים לנצח נצחים, וזהו התפקיד שעושים מזכי הרבים הללו על ידי שלומדים ומלמדים ספרי מוסר.

ספרי המוסר נותנים הדרכה ומגלים את האמת, וכמו שכתב המסילת ישרים בהקדמתו שיש דברים ידועים שאנשים שוכחים אותם, כך הטבע ששוכחים את הדברים הנוגעים לחיי נצח, תורה ומצוות ומעשים טובים, כי הנשמה נמצאת בתוך גוף, הגוף דורש את מה שמתחשק לגוף והנשמה רוצה את שלה, והיצר הרע של טבע הגוף הוא חזק ומושך מאד, ולזה צריכים את הקביעות בספרי המוסר.

והספר "אורחות יושר" הוא בדיק ספר המתאים לפי צרכי הדור, דברים שהדור צריך חיזוק בהם, וכמו שכתב הגר"ח שליט"א בהקדמה.

ועכשיו סיימו את הלימוד בזה ומתחילים ללמוד ספר "אורחות צדיקים" עם הרבה פירושים, שזה גם כן ספר שמתאים לכל אחד, והוא ספר קדמון שהמהרש"א כבר הביא מדבריו, ומביא בדבריו מכל ספרי המוסר, מהרמב"ם, מהחובות הלבבות, שערי תשובה, ועוד ספרים.

כל אלו שילמדו את הספר וילמדו בו לאחרים, זוהי זכות גדולה לעצמם ולכל הדור, בפרט עכשיו שאנחנו צריכים הרבה סייעתא דשמיא, שמן השמים יצילו אותנו מכל הסכנות והאויבים הקמים עלינו, צריכים לזה הרבה רחמי שמים, ובזכות לימוד המוסר נזכה לרחמי שמים מרובים ולגאולה שלמה במהרה.

בעקבות הספדו של מרן שליט"א על 'האי גברא רבא דחסר כל העולם כולו'

באשכבתיה דבינו, מרן שר התורה זללה"ה, זכיתי לעמוד ליד ת"ח מופלג ועצום, מאותו הסוג שיודע להשיג מהו 'מרא דכולא תלמודא'... הוא שוחח עם הסובבים בכאב על חסרון התורה שבדור, וכיצד יש להתעורר בעניין זה.

בתוך דבריו הראה את התפעלותו מדברי יבלחט"א מרן ראש הישיבה שליט"א, אשר בדבריו עורר על נקודה שאינה מתעוררת לכל אחד במושכל הפשוט, ובעיניו אף ש בה דבר חידוש, כי אמנם מרן זללה"ה השפיע בצדקותו וקדושתו על דורנו השפעה נרחבת, והגין על כל בני הדור, אך מלבד השפעתו בגשמיות, הרי בעוצם דרגתו השפיע גם רוחניות על הדור, באופן שהדור בו היה שרוי הצדיק, היה במעלה גבוהה יותר בתורה וביראת שמים [ויסוד הדברים רגיל מרן שליט"א להביא מהחזו"א באגרות (ח"ג ס"ב), כי 'בסביבת בעל תורה אמיתי...']

ומעת חסרנו כל זאת, הרי חסרה לנו מדרגת היראה שהשפיע הצדיק, ומעתה נמצאים אנו במצב חמו פי כמה, ובשל כך עלינו לטכס עצה תיכף ומיד כיצד להתמודד עם החושך הרוחני שאליו נפלנו... ואין עצה לכך כי אם בחיזוק היראה ומלחמת היצר ע"י קביעות במוסר וביקורת תמידית, וכפי שהאריך מרן בדבר.

והדברים נוראים למתבונן!

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת שמיני תשפ"ב

גליון אבל

דברי מספד נהי וקינה שנאמרו מיד בהגיע הידיעה הקשה

על הסתלקותו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

הקב"ה נתן לנו מכה נוראה כזאת. השכינה נמצאת איתנו בפורים, ועכשיו השכינה הקדושה נסתלקה מכלל ישראל. בלע ה' ולא חמל ביום חרון אפו. אין לנו עכשיו מי שימליץ עלינו יושר, כמה גזירות הוא דחה אין אנחנו יכולים לדעת, וזהו סכנה גדולה כשאין לנו צדיק כזה שיגן עלינו.

בית דין של מעלה מקבל עכשיו כח חדש, כל כך הרבה תורה הוא נתן לעם ישראל, ויעזור ה' שדמעות העיניים על מיתת צדיקים יכפרו על כלל ישראל, ובמהרה נזכה לקיום ההבטחה "ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים" בביתא גוא"צ בב"א.

אוי... גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך (דברים כ"ח ס"ט) ואמרו חז"ל זהו סילוקן של תלמידי חכמים. הפטירה של ר' חיים הרי זה גרוע מכל הקללות, והרי זה גרוע מחורבן בית המקדש וכמו שאמרו חז"ל "קשה סילוקן של צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו", אוי, הקב"ה שלח לנו מכה כזאת שלא כתוב בספר התורה הזאת.

לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו, רק הקב"ה בלבד יכול לנחם אותנו, ועכשיו אנחנו כצאן בלי רועה, נשארונו יתומים כל בית ישראל, ואין מי שיתפלל בעדינו. צדיק הוא ה' כי פיהו מרינו. פחד נורא.

קשרים של תורה עם מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

שהגיעו מתושבי ירושלים עיה"ק. ולפני נסיעתו של מרן שליט"א לארה"ב בקיץ תשע"ח, בשעה שתושבי ארה"ב שלחו לשאול אם יש לברך על מרן שליט"א ברכת "ברוך שחלק", השיב להם מרן הגר"ק זצ"ל בהאי לישנא: "לכאורה".

עובדא מעניינת סיפר בן רבינו הגאון רבי אשר שליט"א, כי מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל התבטא פעם בפני מרן רבינו שליט"א על ספר "טעמא דקרא" של מרן הגר"ק שהוא "ספר כאחד מהראשונים". ולאחר זמן קצר כשהגיעו הדברים לאוזני מרן הגר"ק זצ"ל שלח להודות למרן שליט"א שהעביר את דברי הגר"י אברמסקי זצ"ל שעודדוהו וחיזקוהו להשקיע מזמנו היקר במלאכת הקודש בהוצאת ספריו לזיכוי הרבים.

מכתבים והקדשות על הספרים החדשים

בכל עת שהיה יוצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן זצ"ל היה שולח הספר מיד בתחילה למרן שליט"א עם ברכה אישית בכתב יד קדשו על גבי הספר, וכך גם להפך בכל זמן שיצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן זצ"ל עם ברכה אישית בכתב ידו, ולהלן הבאנו כמה וכמה דוגמאות ממה שכתב מרן זצ"ל בכתב יד קדשו על ספריו החדשים בשנים האחרונות:

"בעזה"י לידיד נפשי פוסק הדור מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א, יה"ר שתזכו להרביץ תורה וירא"ש בבריאות ושלוה, וירבה גבולכם בתלמידים הגונים, ויראה בקרוב בבניין ציון ובביתא גוא"צ בב"א חיים קניבסקי

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל
הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל
הגאון רבי אשר שליט"א

"בעזה"י לידיד נפשי מרן פה"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א, יה"ר שתזכו להרבצת תורה וירא"ש ותשרה ברכה במעש"י מתוך בריאות שלימה והרוחה חיים קניבסקי

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל
הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל
הגאון רבי אשר שליט"א

אף בשבוע האחרון לחייו כתב מרן הגר"ק זצ"ל על הספר החדש "תלמוד ירושלמי שביעית" עם ביאורו, הקדשה מיוחדת בזה הלשון: **"בס"ד שנת השמיטה תשפ"ב** עבור מחותני ידידי הגאון הגדול מרן הגר"מ שטרנבוך

הידיעה הקשה על הסתלקות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל לגנזי מרומים, הגיעה לאוזני מרן רבינו שיבדלחט"א בעיצומו של סעודת פורים, ומיד פרץ מרן שליט"א בבכי ובדמעות על האבידה הגדולה, והתבטא כי הסתלקותו של מרן הגר"ח זצ"ל הרי זה מכה קשה לכל בית ישראל יותר מכל הקללות האמורות בתורה ויותר מחורבן בית מקדשינו וכמבואר במאמרי חז"ל על הסתלקות תלמידי חכמים. (ראה לעיל שם הובאו הדברים המלאים).

ובדברים שלפנינו נביא סקירה קצרה על קצה המזלג אודות הקשר ושייכות של תורה והלכה שהיה בין מרן רבינו שיבדלחט"א למרן זצ"ל במשך השנים.

קשרי ידידות למעלה משבעים שנה

קשרי ידידות היו בכל השנים בין מרן זצ"ל למרן רבינו שיבדלחט"א. עוד בימי בחרותם בשעה שהיה מרן שליט"א עולה תכופות לרבינו החזון"א זצ"ל להציע בפניו את שאלותיו והיה פוגש שם את מרן הגר"ק זצ"ל, וכן לאחר הסתלקות רבינו החזון"א זצ"ל בשעה שקיים מרן שליט"א קשרי תורה והלכה בכתב ובעל פה עם אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, והיה מרן זצ"ל שותף לשאלות שונות שנידונו ביניהם בהלכה.

[עדות מעניינת על כך ניתן למצוא במכתבו של מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל באחד ממכתביו לרבינו שנדפסו בספר "מועדים וזמנים" (חלק ח' עמ' ט"ז) שם כותב בעל הקהילות יעקב זצ"ל: "יום ד' פרשת קרח תשכ"ג, לפאר מעלת כבוד הגאון הגדול וכו' הגר"מ שטרנבוך שליט"א אדשכ"ג בכל הכבוד כיאות הנני להודיע מקבלה ואילך מכתבו היקר ולקחתי מועד לעיין קצת בהלכה זו... וכו', והצעתי ספיקו דפא"מ שליט"א בפני בני מהר"ח שיח"י ואמר... עכ"ד הנעימים".

במשך השנים התפתח קשר מיוחד של תורה והלכה בין מרן שליט"א למרן הגר"ק זצ"ל, וכסדר היו שולחים פריסות שלום מהאחד לחבירו באמצעות תלמידיהם, וכמו כן בכל שנה ושנה שלחו אחד לשני "ברכת השנים" לפני ראש השנה.

מרן רבינו שליט"א היה מפנה ושולח כסדר את השואלים ברכות ועצות למרן הגר"ק זצ"ל באומרו כי רוח ה' דיבר בו, ואף הורה לשואלים כי ניתן לברך עליו ברכת "ברוך שחלק" בשם ומלכות. וסיפר הר"ר יעקב בער הי"ו לרפוא"ש כי לפני כשלושים שנה שמע מפי מרן רבינו שליט"א "שבהסתכלות על פני מרן הגר"ח קניבסקי ניתן לראות כי לא טעם חטא מעולם".

תמידים כסדרם היה מרן הגר"ק זצ"ל מתעניין אצל אחד מנכדי רבינו שליט"א שהיה מצוי בביתו על דבר רבנותו של מרן שליט"א בירושלים עיה"ק, ומידי פעם היה מוסיף כי בירושלים עיה"ק יותר קשה לשמש ברבנות, ומטעם זה לא הסכים רבינו החזון"א זצ"ל להתגורר בירושלים עיה"ק כי היו אז בירושלים עזי פנים משולי המחנה שהעניזו פניהם נגד הנהגת גדולי התורה, אבל הוסיף שאדרבה דווקא משום זה צריך גברא רבה תקיף כוותיה דמרן רבינו שליט"א שלא חת מפני איש ועומד על משמר התורה בעוז ובגאון ללא להסתכל ימין ושמאל, וכי זהו תפקידו של גדול המשמש כרב בירושלים עיה"ק לא להתפעל מאותם עזי פנים [וכלשונו: לא להתפעל מהמושגים].

החל משנת קיץ תשע"ג כאשר החלו להופיע לאור עולם מאמריו השבועיים של מרן רבינו שליט"א מידי שבוע בשבוע, היה מרן הגר"ק זצ"ל קורא והוגה במאמרים השבועיים מידי שבוע בשבוע, ולפעמים היה מצוין בכתב ידו על גבי ביאורים מסוימים הכתובים בגליון, וכותב עליהם "יפה" וכיוצ"ב.

כמו כן היה מרן הגר"ק זצ"ל שולח אליו שאלות שונות ובפרט שאלות

שליט"א יזכה לאריכות ימים ושנים טובות מתוך צלילות הדעת ולהרבות גבולו בתלמידים הגונים ולקדש ש"ש בכל העולם חיים קניבסקי".

כמו כן אף מרן שליט"א היה כותב על כל ספר מספריו החדשים הקדשה בכתב ידו למרן הגר"ח קצ"ל, ולהלן כמה דוגמאות ממכתבי מרן שליט"א למרחק הגר"ח קצ"ל:

ט"ז אייר תשפ"א, לכבוד ידידי הגאון האדיר לוחם מלחמת ה' ועומד בפרץ הרב חיים קניבסקי שליט"א שיזכה לאריכות ימים ושנים, ויתפלל בעד משה בן דבורה, הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך

בשעת פטירת בתו של מרן הגר"ח קצ"ל כתב מרן שליט"א מכתב תנחומים: ט"ו אלול תשע"ד, לכבוד גאון עוזינו פאר הדור והדרו ה"ה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, בצער רב שמעתי על האסון בביתו, והקב"ה ינחם אותו עם ב"ב בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תדעו עוד שוד ושבר רק שמחה ונחת וכל טוב, בברכת כו"ט עם שפע ברכה והצלחה הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך.

אף בחורף האחרון שלח מרן שליט"א ב' ספריו למרן הגר"ח קצ"ל עם הקדשות בכתב ידו על ספריו החדשים "הליכות והנהגות שביעית כהלכה" ו"ביאורים והנהגות תפילה", כאשר את הספר האחרון שלח בימים האחרונים לחיי מרן הגר"ח קצ"ל. (ומחוסר מקום בגליון לא הובאו המכתבים במילואם ואי"ה נשלם את המלאכה בשבועות הקרובים).

בעצה אחת בענייני ציבור

בשנים האחרונות ביקר מרן שליט"א כמה פעמים בבית ידידו מרן הגר"ח קניבסקי קצ"ל כאשר מרן קצ"ל קם מלא קומתו עם כניסת מרן שליט"א לחדרו. במהלך הביקורים נסובה ביניהם השיחה בדברים העומדים ברומו של עולם, כאשר בשנת תשע"ג דנו על גזירת הגיוס, ובשנת תשע"ו כאשר דיברו על המצב הכללי בדור האחרון ועל ביאת משיח צדקינו במוצאי שביעית, ובשנת תשע"ט דיברו על פירצת חילולי השבת בארץ הקודש בהפעלת תחבורה ציבורית בעצם יום השבת. (ואי"ה ככל שיוותר מקום בגליונות הבאים נביא במסגרת זו מהדברים שנאמרו בשיחות הנ"ל).

עם התפשטות מגיפת הקורונה וניסיונות השלטונות לסגור את מוסדות התורה והחינוך בטענת פיקוח נפש, התכנסה אסיפה מיוחדת של הגאווה"צ חברי הבד"צ העדה החרדית בבית מרן רבינו שליט"א לדון בדרכי פתיחת החיידרים והשיבות בעת הזאת, וסמוך לתחילת האסיפה שלח מרן הגר"ח קצ"ל למרן שליט"א כי דעתו דעת תורה שגם בעת כזאת אין לבטל תורה במצב כזה.

בשנת תשע"ט כאשר התרחבה פירצת חילולי השבת בארץ הקודש עם הפעלת תחבורה ציבורית בערי ישראל בעצם יום השבת, שלח מרן שליט"א בכתב ובעל פה דרך הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א למרן הגר"ח קצ"ל לפעול ולהפעיל למען שמירת השבת בארץ הקודש, ואכן מרן קצ"ל פרסם מכתב קול קורא מיוחד להתחזק בשמירת השבת אצלנו כדי למנוע בכך חילולי שבת אצל אחינו התועים.

מפנה את השאלות לבית מרן שליט"א

סיפר הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית ההוראה הכללי

בירושלים, כי בימי השבעה לאחר הסתלקות מרן הגר"ח שליט"א, עלה למרן הגר"ח קצ"ל לשאול את מי לשאול שאלות בהלכה בירושלים לאחר הסתלקות הגר"ח שליט"א, והשיב לו מרן הגר"ח קצ"ל כי יש לשאול את מרן רבינו שליט"א. שוב הוסיף הגר"ח קצ"ל ושאל "את מי לשאול עצה והדרכה", והשיב לו הגר"ח קצ"ל "הגאון ר' משה שטרנבוך הוא תלמיד חכם, ואפשר לשאול ממנו הכל הן בהלכה והן בעצה". [וכדברים הללו אמר הגר"ח קצ"ל לרבים השואלים ובהם גם לתלמידיו הגאונים רבי אליהו מן שליט"א והגר"מ ש גרליץ שליט"א].

כך גם בזמן שהתעוררו שאלות ביטחוניות בזמן פרעות הישמעאלים בירושלים עיה"ק, שלח מרן הגר"ח קצ"ל את השואלים למרן רבינו שליט"א באומרו כי שאלות הנוגעים לירושלים עיה"ק יש לשאול את הגר"מ שטרנבוך.

וכעת קיבלנו מהרה"ג ר' אברהם מאיר הכהן קפלן שליט"א (רמת שלמה ירושלים) שזכה לקבל הרבה מכתבי תורה והוראות ממרן קצ"ל, וקיבל ממנו כמה פעמים בכתב ובעל פה כי על כל השאלות בהלכה בירושלים עיה"ק ישאל את מרן רבינו שליט"א שהוא ה"מרא דאתרא של ירושלים".

בניית שכונת רמת אברהם בבית שמש בעצה אחת

חולק מקום לעצמו בניית שכונת "רמת אברהם" בבית שמש, שנעשה על ידי מרן שליט"א בעצה אחת עם מרן הגר"ח קצ"ל שכתב כמה וכמה מכתבים לחזק את התושבים לקבל על עצמם דעת תורתו של מרן שליט"א.

וכך שח בפנינו הרב משה פראנק שליט"א מיזמי הבניה בשטח שכונת רמת אברהם בבית שמש: בקיץ תשע"ג בשעה שעמדו לפני תחילת העבודות לבניית והקמת שכונת "רמת אברהם" בבית שמש, כאשר התעוררו שאלות הלכתיות בדבר דרכי הבנייה במקום, שלח אותנו מרן הגר"ח קצ"ל לקבל הדרכה והוראה ממרן הגר"מ שטרנבוך, ואמר לנו שכל אשר יאמר כן נעשה. לאחר מכן נכנסנו למרן הגר"ח קצ"ל לשאול דעת תורתו בעניין, והשיב לנו הגר"ח קצ"ל בהאי לישנא: **"ר' משה הוא פוסק שאפשר לסמוך עליו במאה אחוז - תלכו אלי".** וכעבור שבועיים אף כתב בכתב ידו לאחד השואלים: "אין שם קברי ישראל כלל".

לאחר תקופה קצרה כאשר אינשי דלא מעלי החלו במסע תעמולה שקרי בחוצפה ועזות מצח נגד הוראתו של מרן רבינו שליט"א, כתבו מרן הגר"ח קרליץ והגר"ח קניבסקי קצ"ל מכתב משותף למחות על ביזוי כבוד תורתו, וזה לשון המכתב: **כאשר אינשי דלא מעלי פערו פיהם ולשונם כנגד אחד מגדולי התורה בדורינו העומד בפרץ הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א הננו למחות בזה על כבודה של תורה. ויהי רצון שיחזרו בתשובה שלימה. ניסים קרליץ חיים קניבסקי".**

כמו כן לאחר מספר שנים כאשר שכונת רמת אברהם התאכלסה בהמוני תושבים ממשפחות בני תורה עמלי תורה ויראי שמים, כתב מרן הגר"ח קניבסקי קצ"ל מכתב מיוחד בכתב ידו להודיע בשער בת רבים כי המקום נקי ומהודר ללא שום חשש כהוראתו של מרן שליט"א והוסיף ברכה מיוחדת לכל המתישבים שם. במכתבו המיוחד כתב מרן הגר"ח קצ"ל: **"בעניין שכונת רמת אברהם (גולובנצ'ץ) בית שמש, לאחר שפעלו על פי הוראת גדולי תורה והוראה, והשקיעו דמים רבים לבדיקת והכשרת הקרקעות, בוודאי המקום מהודר למגורי כהנים ויראי ה' וברכת ה' יחול על כל המתישבים שמה חיים קניבסקי".**

אבל יחיד עשי לך

יחד עם כל בית ישראל אבלים אנו על הסתלקותו של המאור הגדול אשר האיר עיני כל ישראל בתורתו וחסידותו, עמד בעוז על משמר התורה וההלכה בעיצה אחת עם ידיד נפשו להבלי"ח מרן רבינו שליט"א

מרנא ורבנא

שר התורה הגאון החסיד רבי

שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל

שעלה בסערה השמימה למגינת לב כל בית ישראל בארץ ובגולה

אבל יחיד עשי לך "מכון טעם ודעת" להוצאת כתבי ושיעורי מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א, אשר מרן קצ"ל היה מחבב מאוד לקרוא ולהגות מידי שבוע בשבוע במאמר השבועי שיוצא על ידינו בס"ד זה קרוב לעשרה שנים

אהה!!

הרופא לשבורי לב יעלה ארוכה לכל מדווינו ובמהרה נזכה לנחמת ציון וירושלים

מכון טעם ודעת

להוצאת כתבי ושיעורי מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א,

חובת התייעצות עם זקני חכמי ישראל בכל תזוזה קלה

"ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל", (ט, א)

ראוי להבין לאיזה צורך קרא משה לזקני ישראל, והרי בשעה זו לא ציוה אותם ולא דיבר עמם דבר. (ועי' בפירש"י).

ונראה שלהורות בא שכל דבר ציבורי צריך להיעשות בהתייעצות עם זקני ישראל, ולכן עתה שעומד למנות את אהרן הכהן ובניו לכהנים, אינו עושה כן אלא מתוך הסכמת זקני ישראל, ומה שהקפיד משה רבינו על עניין זה דוקא כאן, היינו מפני שכל הקרבנות הללו באו לכפר על חטא העגל, [וכמבואר ברש"י להלן (ט, כג)] שעם ישראל אמרו למשה "כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל", וידוע שעושי העגל לא עשו את העגל במזיד מתוך כוונה לחטוא, אלא חשבו שעשיית העגל הוא דבר טוב שעי"ז יתקשרו לקב"ה וכמו שביארו הקדמונים (עי' רמב"ן שמות ל"ב, א), וא"כ נמצא שיסוד המכשול של עושי העגל היה בכך שלא התייעצו עם הזקנים אלא עשו על דעת עצמם, ולכן עכשיו כשבאו להקריב קרבן כפרה על חטא העגל, קרא משה לזקני ישראל כדי להורות לעם שכל דבר ודבר מוכרחים לעשות רק לפני הזקנים, במעמדם ובעצתם.

ובזה יש לפרש כוונת חז"ל במדרש כאן (ויק"ד י"א, ח) "ולזקני ישראל, אמר רבי עקיבא, נמשלו ישראל לעוף מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפים כך ישראל אין יכולים לעשות דבר חוץ מזקניהם", ע"כ, ונראה דכוונתם לבאר שלכך קרא משה לזקני ישראל, להורות לעם שאין עם ישראל יכולים לעשות דבר בלא לקבל עצת הזקנים.

נראה להוסיף ולבאר עומק כוונת הדמיון בין זקני ישראל לכנפי העוף, שכשם שכנפי העוף משמשים אותו כדי 'לעוף' ולהתנתק ממקום אחד ולהגיע למקום רחוק, כך גם עם ישראל אם יש ברצונם 'לעוף' ולעשות תזוזה או תנועה קלה ממה שהיה עד עתה, מוכרחים להתייעץ תחילה עם זקני וחכמי ישראל ולקבל את רשותם.

ועוד, שכשם שהעוף אינו יכול לעלות ולהתעלות לגבהים ולפסגות בלא כנפיים, כך גם מי שרוצה לעלות בתורה ויראת ה', צריך לכוון את דרכיו דוקא עפ"י זקני הדור שמתורגמים ומפיהם אנו חיים.

ועוד, שכשם שעוף בלא כנפיים הרי הוא מאבד את כל חשיבותו ונעשה גרוע מבהמה שמתחילת יצירתה אין לה כנפיים, כך גם עם ישראל בלא זקני וחכמי הדור נעשים גרועים מכל האומות.

ואשרי הדור שזוכים לזקני תלמידי חכמים המשמשים להם 'לכנפיים' אשר נוטלים על עצמם את משא העם לכוון אותם היאך לזוז בכל פסיעה ובכל תנועה, ועל פיהם יבואו ויצאו.

ומיסודי התורה ועיקרי הדת לקבל את התורה מפי חכמי התורה דווקא, ולכן מעיקר הדין היה אסור לכתוב את התורה שבעל פה, (וכמבואר בגמ' בגיטין ס' ע"ב ותמורה י"ד ע"ב שד"ברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרו בכתב, ורק כדי שלא תשתכח תורה מישראל התייר חז"ל לכתובה, ש"ע לעשות לה' הפרו תורתך"), כי על ידי זה שלא היו כותבים את התורה, היה מוכרח כל מי שרצה ללמוד את התורה, לבוא לשמוע את התורה שבעל פה מפי חכמי וזקני ישראל, ובאופן זה עברה התורה במסורת מדויקת איש מפי איש מרב לתלמיד דור אחר דור ללא שום שינוי ושיבוש. [וגם שעי"ז יש לכל תלמיד קשר אישי עם רבו, והוא לומד מרבו הנהגות בכל אורח חייו].

זהירות מעוון חילול ה' בבני תורה

"ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת", (ט, ב)

פירש"י, "להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה", ע"כ.

בספר "מגיד מישירים" (אשר חיברו מרן הבית יוסף, וכתב בו סודות על התורה ודרכי הנהגה שנמסרו לו ממלאך משמים) בתחילת הפרשה, כתב וז"ל: "אבל רזא דמילתא דאהרן אף על גב דהוה ליה מחשבה טובה וכהיא דמשל לבן מלכים שזחה דעתו עליו וכו', מכל מקום עובדא גופיה הוי ביש והוה ביה חילול ה' וכו', ואף על גב דקב"ה ידע מחשבתיה דאהרן, התאנף ביה משום חילול ה' דהוה למאן דחזא עובדא דעגלא, ומשום הכי לא סגי קרבן לכפרא, והיינו דקאמר ובאהרן התאנף ה' מאוד, כלומר דרוגזא יתיר הוי דבשורת הדין לא הוי חזי למירגז עליה כיון דלטובה נתכוון אלא משום דהוה חילול ה' בדבר", ע"כ.

והרי מבואר בדבריו שעיקר החטא של אהרן בחטא העגל היה מצד חילול ה', כי העם לא הבינו את כוונתו, אבל הוא מצד עצמו היה שלם כיון שלא נתכוון כלל לעבודה זרה, ולא נצרף לכפרת הקרבן אלא משום שהעם לא הבינו את כוונתו הטובה ונגרם מחמתו חילול ה', עיי"ש.

ומבואר בזה יסוד גדול, שלפעמים האדם אינו עושה שום עבירה אך מ"מ אם הציבור אינם מבינים את כוונתו ומדמים שהוא עבר עבירה, הוא נתבע משום חילול ה', ומכאן לימוד לבני תורה שיש להם להיזהר במשנה זהירות על מעשיהם שלא ייראו בעיני המון העם כמי שמזלזלים במצוות ח"ו.

ביאור השייכות בין חטא מכירת יוסף ליום שמיני למילואים

"ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש", (ט, ג)

אמרו חז"ל (ספרא ג) "יבוא שעיר עזים וכפר על מעשה עזים, יבוא עגל וכפר על מעשה עגל", ע"כ. ומבואר בדברי חז"ל ששעיר העזים בא ככפרה על חטא מכירת יוסף.

ויש לתמוה מהו השייכות של מכירת יוסף ליום השמיני למילואים, והרי עיקר מה שהוצרכו ישראל להביא קרבנות לכפרה ביום השמיני למילואים, היה כדי לכפר על חטא העגל, וכמבואר ברש"י להלן (ט, כג) שעם ישראל אמרו למשה "כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל", אבל חטא מכירת יוסף אין לו לכאורה שום שייכות להקמת המשכן, וא"כ מהו הטעם שביום השמיני למילואים, ביום הקמת המשכן, הוצרכו להביא כפרה על חטא מכירת יוסף.

ופירש בזה במשך חכמה, שעד עכשיו היה אפשר ללמד זכות על מכירת יוסף, שהדבר נגרם מחמת יוסף שהביא את דיבתם רעה אל אביהם, והיה לו לדבר תחילה עמם ולהוכיח אותם ורק אח"כ ללכת ליעקב לספר לו, וא"כ אפשר למצוא אמתלא וזכות על האחים שמכרו את יוסף מחמת שעשה שלא כהוגן, אבל בחטא העגל נתגלה שכלל ישראל שאינם מקבלים תוכחה, שהרי חור ניסה להוכיחם והרגו אותו (וכמבואר בסנהדרין ז' ע"א), וממילא שוב אין הם יכולים לטעון שיוסף היה צריך להוכיחם, ואדרבה טוב עשה שהביא את דיבתם לאביהם כדי שלא ירהגוהו, וכיון שכך, התעוררה עליהם שוב התביעה על מכירת יוסף, ונצרכו כפרה עליה בהקרכת שעיר עזים. [וכבר האריך בזה הבית הלוי פר' ויגש שזהו מה שאמרו חז"ל "אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה", ולמדו כן מיוסף שהוכיח לאחיו בהראותו להם סתירה בהנהגתם מיניה וביה, וכך יראו לאדם ביום הדין סתירות בהנהגותיו מיניה וביה וגדולה הבושה והכלימה, עי' בדברינו בבראשית מ"ה ג].

ודבריו הם כלל גדול, שלפעמים ישנם פתחי זכות על האדם ואינו נתבע כל כך על מעשיו, אבל כשהוא סותר עצמו מיניה וביה הרי הוא נתבע גם על מעשיו הראשונים.

ולפעמים האדם שופט את חבריו לכך חובה או שמגזים ודן את חבריו כעברייני גדול מחמת מעשים קלים שעשה, ואח"כ יראו לו ביום הדין איך הוא עצמו הכריע על מעשה חבריו כמה חמורים הם, ואז יחמירו עמו בעונשו על מעשים אלו שעשה גם הוא, ואינו יכול להשתמש מהעונש החמור כשהוא עצמו הכריע ופסק שזהו עבירה חמורה.

מעלת קבלת ייסורים באהבה

"בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן", (י, ג)

פירש"י "ידם אהרן, קבל שכר על שתיתקו", ע"כ. ומבואר כאן גודל מעלתו של אהרן הכהן שקיבל את הייסורים באהבה, וקיבל שכר על שתיתקו.

ועובדא ידענא, שבגייטו וורשא סבלו היהודים חרפת רעב, והיו בניהם ובנותיהם מתים לעיניהם לגודל העוני והמחלות, וכעשרים אלף יהודים נלקחו בכל יום בקרונות למות במיתה משונה בכבשן האש, וכמעט כל הרבנים נהרגו, ונשארו שם שלש הרבנים שנשארו בחיים שכתבו במכונת כתיבה לציבור והוציאו כרוז בערך בלשון זה "הצורר הנאצי ימ"ש יכול ליקח אותנו מעולם הזה אבל לא יקח אותנו מעולם הבא, וח"ו לא נאבד עצמינו לדעת, אלא נסבול כמה שהשי"ת רוצה לתת לנו ייסורים, ונקוה לתשועת ה'".

בימי הזעם במלחמה האיומה בשעה שנשפך דם ישראל כמים, שהה כ"ק האדמו"ר ר' ברוך ספרין מקאמרנא זצ"ל בגייטו יחד עם אלפי יהודים, ורובם ככולם היו שבורים בליבם ורוצצים בנפשם מחמת גודל הייסורים שעברו, ודיבר רבי ברוך מקאמרנא דברי חיזוק לפניהם, והביא הפסוק (ויקרא י, ג) "בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד", וביאר שכאשר הקב"ה נוהג במידת הדין עם הצדיקים, ישנם שני מסלולים ודרכים היאך לקבל את הייסורים והיאך להגיב בשעה כזאת:

הדרך האחת "בקרובי אקדש": דרך זו היא דרכם של הקרובים להקב"ה, שהם מקדשים את שמו יתברך על ידי הייסורים הנוראים, ולא רק שאינם באים בטרונות או בקושיות על הקב"ה, אלא אדרבה הם עוד מקדשים שם שמים על ידי הייסורים על ידי שמקבלים עליהם דין שמים באהבה ומבינים שהכל לטובתם כדי לזכותם ולזככם לחיי נצח.

הדרך השנייה "על פני כל העם אכבד": דרך זו היא הדרך הנהוגה אצל פשוטי העם" (שבכל מקום שנאמר "העם" היינו פשוטי העם וכמבואר במדבר רבה, כ, כ"ג), שהנהגת ה' נראית להם כבדה ותמוהה מאוד, שאינם מבינים היאך מידת הדין פוגעת בצדיקים, ותחת שהייסורים יביאו את תכליתם לקדש שם שמים, הם תופסים את הדברים באופן מוטעה עד שלפעמים באים רח"ל לידי קושיות וטרונות על הקב"ה.

ובדברים הללו חיזק האדמו"ר את סובביו, וקרא לקהל כולו להתקרב לקב"ה ולזכות להיות בגדר "בקרובי אקדש", ולדאוג שהייסורים הללו שהם סובלים יביא לקידושה' על ידי חיזוק האמונה, וח"ו לא יחמיצו את ההזדמנות, ולא יהיו בבחינת על פני כל העם אכבד.

ישיבת מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א

קרית הישיבה רמת בית שמש

שבת משוש לבנו נדהפר לאבל מחוללנו

אבלים ודוויים בשברון לב יחד עם כל בית ישראל על סילוקו לגנזי מרומים של רב רבנן מרא דכולא תלמודא, פאר הדור והדרו, לבם של ישראל, שר התורה והיראה אשר האיר עיני כל ישראל בתורתו וחסידותו ספריו הגדולים מאירים פני תבל ושמעתתא בפי רבנן ותלמידיהון בכל קצוי תבל, עמד בעוז על משמר התורה וההלכה בעיצה אחת עם ידיד נפשו להבל"ח רבנו פוסק הדור מרן ראש הישיבה שליט"א, היה מיצר בצרתן של ישראל וקומם קרן הצדקה בעולם

מרנא ורבנא

הגאון החסיד רבי

שמריהו יוסף חיים קניבסקי

זצוק"ל

אשר שבק חיים לרבנן ולכל ישראל בפניא דמעלי שבתא שושן פורים תשפ"ב

וכל בית ישראל יבנו את השריפה אשר שרף ה'

בני הישיבה

רבני הישיבה

מערכי תורה

שמיני

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מה ידידות משכנותיך

כתוב (ט', כ"ד) 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם'. ומבואר שבעת שירדה האש על המזבח הייתה רינה. ובפשטות ענין הרינה הוא ענין של שמחה, שהיו שמחים בכך שירדה אש על המזבח. אכן בתרגום אונקלוס מפרש וירונו, ושבחו, ומבואר שמפרש שהרינה הייתה שנתנו שבח, [וברש"י כתב וירונו, כתרומה]. והוא כמו שמצינו בכמה דוכתי לשון שירה על נתינת שבח לפני ה', וכמו שאומרים בישתבח 'כי לך נאה ה' אלוקינו שיר ושבחה'. אלא דלא נתבאר על איזה ענין נתנו שבח לפני המקום, בעת שירדה האש על המזבח. אכן הדברים מבוארים בדברי רש"י בשיר השירים על הפסוק (א', ט"ז) 'הנך יפה דודי אף נעים', וכתב רש"י אף נעים, שעברת על פשעי, והשראת שכינתך בתוכי, וזה קילוס של ירדת האש, וירא כל העם וירונו. ומבואר בדברי רש"י, דהשבח שהיה בירידת האש, הוא שבח על שתי דברים, על מחילת החטא, ועל השראת השכינה, שבזה שירדה האש, שרתה שכינה בישראל, ונודע להם שנתכפר החטא, ועל זה נתנו שבח על הנהגת הקב"ה לעבור על פשע ולמחות אשם, ועל מה שהשרה שכינתו בתוכם.

וזה על פי המבואר בדברי רש"י בפסוק הקודם, דכל שבעת ימי המילואים לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל, עכ"ד רש"י, ומבואר דעד שירדה האש, לא נודע להם שנתכפר להם עון העגל, וכשירדה האש רק אז נודע להם, ואז נתנו שבח על זה.

וכיו"ב מצינו עוד בדברי חז"ל שיש לומר שיר ושבח על ענין התשובה, כדאיתא במדרש (בראשית רבה פכ"ב, י"ג), ויצא קין מלפני ה', פגע בו אדם הראשון, אמר לו, מה נעשה בדינך, אמר לו, עשיתי תשובה ונתפשרתי וכו', אמר, כך היא כוחה של תשובה, ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר, מזמור שיר ליום השבת. הרי דראוי לומר שירה על הנהגת תשובה שהקב"ה נוהג בעולמו. וכן מפורש בכתוב, שעל השראת השכינה יש ליתן שבח, כמו שכתוב בנביא בזכריה (פרק ב'), 'רני ושמחי בת ציון כי הגני בא ושכנתי בתוכך', שהנביא אומר לישראל לרנן ולשמח על השראת השכינה. [וכן הוא בפיט לכה דודי, עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה, דעל השראת השכינה, יש ליתן שיר ושבח].

והנה מבואר דענין השראת השכינה וכפרת חטא העגל נקרא בלשון 'נעים', וכמבואר מדברי רש"י שפירש כן את הכתוב 'הנך יפה דודי אף נעים', דנעים היינו שהשרה שכינתו ביניהם. וכן הוא מבואר גם בלשון הברכה שבירכו משה ואהרן את בני ישראל, כדכתיב 'ויצאו ויברכו את העם', וכתב רש"י, שבירכו ואמרו, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו. יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. הרי דהשראת השכינה הזאת, נקראת נועם ה'. ונראה ביאור הדבר, על פי הכתוב בתהלים 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', הרי דהישיבה יחדיו, הוא ענין של נעימות, ועל כן השראת השכינה במשכן, שהוא השראת השכינה בתוך בני ישראל, והוא קיום של ושכנתי בתוכם, שהשכינה יחד עם ישראל, הוא ענין של נעימות.

ובזה יש לפרש הכתוב בתהלים, ששבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה', מבואר דהישיבה בבית ה', הוא מביא לנועם ה', דהישיבה יחדיו הוא ענין של נעימות. וכענין זה הוא הכתוב בתהלים (פ"ד) 'מה ידידות משכנותיך', דמבואר דהשראת השכינה בישראל, הוא ענין של ידידות. ונראה דיש לפרש עוד בביאור הכתוב 'ששבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'', דבית ה' היינו בית המקדש הנקרא בית ה', ודוד המלך מתפלל בזה שיזכה לבנות את בית ה', ואומר ששבת בבית ה', כדין מלכי בית דוד, דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וזהו שביקש שיזכה לבנין בית המקדש, ויוכל לישב שם בבית ה'. ולפי זה, ה'נועם ה'' שמבקש דוד המלך, הוא אותו ה'נועם' גופא שבירכו משה ואהרן שיהיה נועם ה' במעשה ידיכם, והוא אותו ה'נועם' האמור בכתוב בשיר השירים.

ותצא אש מלפני ה' - גילוי שכינה

כתוב (ט', כ"ד) ותצא אש מלפני ה' וגו' וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם. ומבואר שמלבד הרינה גם נפלו על פניהם. וכן מצינו במלכים (י"ח, ל"ט) אצל אליהו בהר הכרמל, דבעת שירדה האש מן השמים, נאמר, 'וירא כל העם ויפלו על פניהם'. וכן כתוב בדברי הימים (ב', ז', ג'), 'וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית, ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחו'. ומבואר דבראית אש היורדת מן השמים, יש דין של נפילת אפים. וביאור הדבר, הוא על פי המבואר במדרש תהלים, דראיית האש הוא ראיית ה' וגילוי שכינה, ובכל מקום שיש גילוי שכינה יש נפילת אפיים, וכמו דתנן בגמ' ביומא דף ס"ו דכשהיו שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם.

איסור אכילת מע"ש באנינות

כתוב (י', י"ט) ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'. נראה לפרש לישנא דקרא הייטב בעיני ה', דהנה הרמב"ם מנה אכילת מעשר שני באנינות ללא ולוקה ע"ז שנאמר לא אכלתי באוני ממנו, והשיג ע"ז הרמב"ם, דאין למנות את האמור בשלילות לא אכלתי באוני בלאו,

ואע"פ שהוא איסור, אין לוקין ע"ז, הרי דאיסור זה אינו לאו גמור. ולפי זה יש לומר, שעל כן אמר הכתוב בהאי לישנא הייטב בעיני ה', מפני שאינו לאו גמור.

'הארבה - חלי הגדול אשר שלחתי בכם'

באיסור שרצים כתוב (י"א, כ' כ"ב) כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם. את אלה מהם תאכלו את הארבה למיננו וגו'. ומבואר שלא כל השרצים נאסרו באכילה, אלא יש שרצים המותרים. והטעם למה אלו נאסרו ואלו הותרו לא נתבאר. והרמב"ן נתן טעם האיסור בעופות, מפני שדמו מחומם לאכזריותו ושחור וגס, ומוליד המריה השרופה השחרחרת, ונותן אכזריות בלב, וגם הבהמות יתכן שיהיו כן, עכ"ד. ולא נתבאר בדבריו הטעם לחלק בשרצים. ויש ליתן טעם בדבר, על פי הכתוב בהפטר שבת שובה בנביא יואל (ב', כ"ה), 'ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וגו' חלי הגדול אשר שלחתי בכם', הנה הנביא קורא את הארבה 'חלי הגדול', שהארבה הם חיל ה', והיינו, דאף שכל העולם כולו עומד מוכן ומזומן לעשות שליחות הקב"ה בכל עת, וכמו שאיתא בחז"ל בענין העקרב והצפרדע, שכל הבריאה כולה עומדת לשמש את הקב"ה, מ"מ נתייחד הארבה ליקרא חלי הגדול. ויש לומר, דעל כן חלוק הארבה משאר השרצים, דנתייחד הארבה שהוא חיל ה', ועל כן הוא גם מותר באכילה, ושאינו בזה משאר מיני השרצים.

'על הלכה ארון האלוקים'

דברי קינה ומספד עם הסתלקות מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בעצרת מספד בבית המדרש 'אהל יוסף' רמות ירושלים

כתוב בנביא בשמואל 'וירץ איש בנימין מהמערכה, ויבוא שילה ביום ההוא, ומדיו קרועים, ואדמה על ראשו, ויבוא והנה עלי יושב על הכסא יד דרך מצפה, כי היה לבו חרד על ארון האלוקים וגו'. ויאמר האיש אל עלי, אנכי הבא מן המערכה, ואני מן המערכה נסתי היום, ויאמר מה היה הדבר בני. ויען המבשר ויאמר, נס ישראל לפני פלשתים, וגם מגפה גדולה היתה בעם, וגם שני בניך מתו חפני ופנחס, וארון האלוקים נלקחה. ויהי כהזכירו את ארון האלוקים, ויפול מעל הכסא אחורנית וגו', ותשבר מפרקתו וימות וגו'. מבואר בפסוק שעלי שומע את כל הדברים הקשים שארעו, שנס ישראל לפני פלשתים, ושהייתה מגפה גדולה בעם, ועוד שבני חפני ופנחס מתו, ועדיין מכל השמועות הללו לא מת, אבל כהזכירו את ארון האלוקים, מזה ויפול וימות, מכל הדברים הקשים מאד לא מת, אבל שביית ארון האלוקים זוהי השמועה הקשה ביותר מכל השמועות שהזכיר, ורק מחמתה מת עלי. ובאמת שכבר בראשית הענין מבואר כן, שכתוב שעלי היה יושב על הכסא יד דרך מצפה, כי היה לבו חרד על ארון האלוקים, לא כתוב שהיה חרד שמא יפסידו במלחמה, רק חרד על ארון האלוקים. זהו הדבר הקשה ביותר שכלל ישראל נחסרו שנשבה ארון האלוקים, על זה צריך להיות חרד, וזוהי הבשורה הכי קשה לעלי ולכל ישראל בני נביאים. לא מה שישאל הפסידו ונסו מן המערכה, ולא מה שפלשתים הכו את בני ישראל שלושים אלף, ולא ממיתת שני בני חפני ופנחס, כי על ארון האלוקים היה עלי חרד, ועל שביית ארון האלוקים נפל עלי וימות.

בהמשך הענין שם כתוב 'וכלתו אשת פנחס הרה ללל ותשמע את השמועה אל הלכה ארון האלוקים ומת חמיה ואשה ותכרע ותלד וגו', וכעת מותה ותדברנה הנצבות עליה אל תראי כי בן ילדת וגו'. ותקרא לנער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישאל אל הלכה ארון האלוקים ואל חמיה ואישה. ותאמר גלה כבוד מישאל כי נלקח ארון האלוקים'. כתוב שאמרה שני פעמים 'גלה כבוד מישאל', כותב הרד"ק שבתחילה אמרה 'גלה כבוד' גם בעבור הארון וגם בעבור מות חמיה ואישה, ושבה ואמרה בעבור הארון לבדו 'גלה כבוד' כי הוא עיקר הכבוד.

בבית הלוי כתב שבלוחות הראשונות היו כתוב עליהן משנה וגמרא וכל התורה שבעל פה, ולא היה תורה שבעל פה כלל, רק כל התורה כולה הייתה תורה שבכתב, ורק אחר שחטאו בעגל נתחדש הענין שיש בתורה חלק של תורה שבכתב שהוא כתוב על הלוחות, ויש חלק של תורה שבעל פה. והנה נמצא שבלוחות הראשונות היה כל התורה כולה מונחת בארון הברית, אבל בלוחות שניות רק התורה שבכתב מונחת בארון הברית, אבל התורה שבעל פה אינה מונחת בארון. אבל הביאור הוא כי תלמיד חכם הלומד תורה הרי הדברי תורה על לבו כמו כתב שעל הלוחות, ודבר זה מבואר בגמרא במנחות דף צ"ט ע"א 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון', הרי למדנו שכל תלמיד חכם הוא כמו הלוחות, וזקן עם תלמודו זהו לוחות. עוד יש ללמוד מהגמרא ביומא דף ע"ב שהגמרא דורשת שתלמיד חכם צריך להיות תוכו כבדו, מהכתוב בארון 'מבית ומחוץ תצפנו', והגמרא דורשת עוד דברים לגבי תלמיד חכם מהכתוב בארון, הרי למדנו שתלמיד חכם הוא בגדר ארון, תלמיד חכם הוא בעצמו בגדר של ארון שבו מונח התורה, ובזה שהתורה נמצאת בלבו נחשב שהתורה מונחת בארון. ונמצא שגם בלוחות שניות כל התורה כולה מונחת בארון, רק שהארון של תורה שבעל פה הוא התלמיד חכם, ובזה שהתורה חקוקה וחרתה על לוח לבו, בזה היא נחשבת למונחת בארון, והתלמיד חכם עצמו נחשב לארון הקודש, שבו מונחים לוחות התורה.

רבינו זכרנו לברכה לחיי העולם הבא היה חקוק על לוח לבו כל התורה כולה, בבלי, ירושלמי, ספרא, ספרי, תוספתא, מכילתא, מדרשים, רמב"ם, טור, שולחן ערוך, כל זה היה חקוק על לבו, כל זה היה חרות בלבו, הוא היה לוחות שעליהם כתובים התורה שבעל פה, והוא היה ארון ששם מונחים לוחות של כל תורה שבעל פה, הוא היה לוחות של תורה שבעל פה והוא היה הארון היותר נכבד של תורה של בעל פה, והלכה ארון האלוקים זוהי השמועה הקשה ביותר, ועל הלכה ארון האלוקים נאמר 'גלה כבוד מישאל'.

בפסוק במשלי כתוב, 'גמלתו טוב ולא רע כל ימי חייה', מבאר בנפש החיים שגמול פירושו תשלום ושכר, ומזה שהכתוב אומר על הלומד תורה שהתורה גומלת לו טובה על לימודו בתורת גמול ותשלום שכר, הרי מבואר מזה שהתורה זקוקה וצריכה שילמדו אותה. יש כל כך הרבה תורה בכלל ישראל, יש כזה ריבוי של לומדי תורה כה יתן ה' וכה יוסיף, אבל אזי להם לבריות מעלבוניה של תורה, כמה ספרים וכמה דברי חז"ל יש שהוא זצ"ל היה לומד והוגה ושונה, ועכשיו מי יסור לשאול לשלום להם, לבי לבי על התורה, ליבי ליבי על כלל ישראל על החסרון הגדול הזה.

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משלי ב')

תלמוד תורה כנגד כולם

החת"ס סופר מקשר לנו את פרשת השבוע עם פורים:

החת"ס סופר שואל שאלה: בכל פרשת ויקרא הקב"ה אמר למשה דבר אל בני אהרן, ואילו בפרשת צו כתוב "צו את אהרן ואת בניו וכו'", ומה ההבדל? מדוע בכל פרשת ויקרא הזכיר הכתוב את בני אהרן, ובתורת הדשן כתוב צו את אהרן?

מביא החת"ס סופר שכתוב במגילה "ורצוי לרוב אחיו", וברש"י, ולא כל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטלמת למודו, ולמה? הרי זה היה פיקוח נפש!!! מרדכי התעסק בכל הדברים הללו בשביל להציל את כלל ישראל, אז למה פירשו ממנו קצת מן הסנהדרין?... (ויש בזה כמה הסברים נפלאים!) אלא, ניתן דוגמא: לכל אבא יש בדרכי הבדל בין הבנים. יש בן אחד שהוא מתמיד גדול מאד ושקוע בלימוד, ויש בן שני שהוא לא כ"כ לומד... תיכף מגיע בין הזמנים, האבא רוצה לשלוח שליחות לאיזה מקום, את מי הוא ישלח? הסבא אומרת שאת הבן השני - זה לא נמשל למרדכי - רק דרך משל.

אומר החת"ס סופר (בדרשות, בביאור תי"ט), ודאי שפיקוח נפש דוחה תלמוד תורה, ומרדכי היה מחוייב להיבטל ולהתעסק בהצלת נפשות. אבל גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות! (כמש"כ במגילה טז, ב) וזה גופא שהקב"ה הזמין לפניו את המצוה הזו למרדכי ולא למישהו אחר זה משום שתורתו של אחרים היא חביבה יותר והקב"ה לא רצה שהם יתבטלו מתלמוד תורה, לכן הקב"ה הזמין את המצוה למרדכי, וכאשר אנשי כנה"ג הבינו את זה, הם הורידוהו מדרגה אחת. וממילא, אומר החת"ס סופר, גם בפרשה, עבודת הקרבנות הוטלה על אהרן ובניו, זו מלאכה שא"י לעשותה ע"י אחרים, וחייבים להתבטל מהלימוד ולעבוד עבודה בזמנה. אבל הואיל ותורתו של אהרן חשובה ואהובה לפני הקב"ה יותר משל בניו, לכן בכל פרשת ויקרא הוטלה העבודה על בניו (והוא היה פטור כיון שאפשר לקיים זאת ע"י אחרים). אך הרמת הדשן והוצאתה, באה ללמד על מידת הענווה למר שאין גבהות לפני המקום (חוה"ל הכניעה, פ"ו) ועל כן הזהיר את אהרן יותר לרוב גדלו. ענווה - גם הכנה גדול צריך, ובכל מקום שאתה מוצא גדולה צריך למצוא ענוה.

זה דברים מזעזעים, מזעזעים! אבל ככה אומר החת"ס. צריך לדעת שאין דבר בעולם שעומד מול תלמוד תורה. אין כזה דבר בעולם! נכון, הצלת נפשות זה דבר גדול מאד ואם זה מגיע לפני בן אדם, הוא חייב להתעסק בזה ללא ספק. אבל אחד שלמד באותו הזמן - הוא יותר גדול! (כמוש"כ ה"ט"ז יו"ד רנ"א).

וכבר הבאנו בשם גדו"י שאדם העמל בתורה, פועל יותר שלא יצטרך להגיע לזה, וכמו שידוע שהחזו"א אמר שכל זמן שה"י בדור עמל התורה של ר' שמעון שקופ ור' ברוך בער - היטלר לא יכל לבצע את זממו.

וכן ענווה, כולם צריכים ענווה... ובמאמר המוסגר: כתוב במלבי"ם, "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו, כי נפול תפול לפניו". וקשה, אלו הם היועצים של המן! הם באים לייאש אותו!...! אומר המלבי"ם לא... הם אמרו לו, עם היהודים זה בעיה להתחיל, יש להם אלוקים, זה מסוכן... אבל בא, נפול תפול לפניו... תיכנע לפניו, ואז יהיה לו גאווה, כאשר יש לו גאווה - אין אני והוא יכולן לדור במקום אחד ואז תוכל להתחיל אתו. היום אתה לא יכול...

תורה זה המעמיד של הכל

הנצי"ב כותב בהעמק דבר (שמות כח, א) "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו וכו' מה זה "הקרב אליך"? אומר הנצי"ב, הוא יהיה רק קרוב אליך, אבל אתה יותר ממנו! אתה לומד תורה, ותורה יקרה יותר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים!

וכלשונו: "באשר הרים הקב"ה כח התורה יותר מכח העבודה, משום הכי אמר "הקרב שתהא מעלתו קרובה למעלתך ואם שאינו מגיע לה בשלמות. וכדאיתא ביומא דכתנר תורה גדול מכתנר עבודה!" וציין עוד לדבריו לעיל (וב, כד) "שהזהירו זקני ישראל להתבונן על ענין שהובדלו במצות הפסח במשקוף ושתי המזוזות ובכל האמור בפרשה זו, שהן המה עיקרי הליכות אומה הישראלית בעולם לדור דור, שיהא כח התורה נמשל למשקוף המעמיד את כח עבודה וגמילות חסדים שנמשלו למזוזות".

וייתכן שזו גם הסיבה, שהגמ" (גיטין נו, ב) מביאה על אספסיינוס קיסר שכאשר נפגש איתו רבן יוחנן בן זכאי הוא ביקש ממנו תן לי יבנה וחכמיה. [ומדוע לא ביקש ממנו שיעזוב את ירושלים, משום שהוא סבר, "תפסת מרובה לא תפסת", והם לא יקבלו כלום]. והשאלה היא למה יבנה וחכמיה ולא את בית המקדש? משום שבית המקדש בלי יבנה וחכמיה הוא לא יחזיק מעמד, הוא ייחרב! אבל יבנה וחכמיה בלי בית המקדש, יהיה כלל ישראל. אין כזה דבר שיהיה כלל ישראל בלי תלמוד תורה, זה לא יחזיק מעמד.

היה בחיפה הגר"י קלופט זצ"ל. (מגדולי הרבנים שם!) הוא אמר פעם לחתנו: בזמן שהיו מלחמות: כל מקום שהיתה בו תורה, היידישקייט החזיקה מעמד, היכן שלא היתה תורה, זה התבטל לגמרי.

וכן ראו בכל המקומות. ברוסיה, ברגע שהיה אסור ללמוד שם תורה, אפי' שהיה מותר להתפלל ולקיים מצוות, זה לא החזיק מעמד, ונהיו שם כמו גויים גמורים.

המשקוף שמחזיק את הכל זה אך ורק לימוד התורה וקיום המצוות.

הגאון הרידב"ז (שחיבר ספר על הירושלמי) סב אשתו של בעל ה'חזון יחזקאל', יצא מסלוצק, ולפני שהוא עלה לארץ ישראל, לצפת, הוא בא לאמריקה. והוא היה קנאי גדול, ומינו אותו לרב וכרב הוא היה צריך להיות האחראי על שחיטת הבשר באותה העיר. וכמובן... הוא לא הסכים לזו מפסקי השלחן ערוך אפילו במשהו! עד שאיימו עליו בחיים שלו...! ואז הוא ברח ועלה לארץ.

וכשהוא הגיע לפני יורק, ובאחת האסיפות שם הוא אמר להם, מה עם ישיבה צריך לפתוח פה ישיבה! אמרו לו, הלואי ונחזיק מעמד עם שמירת שבת, וקיום המצוות. ישיבה זה לא מעשי... [מדובר על לפני קרוב ל-100 שנה].

אמר להם הרידב"ז: כתוב "כי נר מצוה ותורה אור". מה ההבדל בין נר ואור? שניהם מאירים! אך מה ההבדל?... נר - רוח מכבה אותו. אם הוא נר יותר גדול - אז צריך רוח יותר חזקה. ואם הוא נר ענק - צריך רוח שאינה מצויה... אבל אין נר שעומד בפני רוח. מה שאין כן אור - עמיד גם בפני רוח חזקה. אמר להם הרידב"ז: שבת זה מצוה, ומצוה זה נר, "כי נר מצוה", אך הרוח של אמריקה היא יותר חזקה. היא תכבה לכם את הנר, ולבסוף לא יישאר כלום מן היידישקייט! אם אתם רוצים שהיהדות תשאר, צריך תורה אור! אז תפתחו ישיבה, ואור התורה לא ייכבה גם בפני הרוחות של אמריקה! היה אחד ששמע את דבריו, ופתח את ישיבת "יעקב יוסף", שהרבנות שם הרבה תורה! [עי' באורך בס' 'יחל לאדון הכל'].

וזהו יסוד לכל החיים, תורה זה המשקוף שמחזיק את המזוזות ואם אין תורה הכל הולך לאיבוד.

חיזוק בתורה הוא המלחמה בעמלק!

מרב הרה"י זיע"א היה מביא שכתוב בחז"ל, כאשר המן הגיע לקחת את מרדכי בשביל להרכיבו על הסוס הם כבר ראו אותו עומד להגיע עם הסוס, אז מרדכי חשש ואמר לתלמידים שישבו עמו, אותו רשע בא להרוג את נפשי, תברחו ממנו, שלא תכונו בגחלתו! אך הם נשבעו לו בחייד שאנחנו לא בורחים, אלא הולכים אותו. הם המשיכו ללמוד, ומרדכי נעמד להתפלל. המן הגיע והמתין עד שיסיים מרדכי תפילתו. הוא שואל אותם, במה אתם עוסקים? אמרו לו בהלכות קמיצה לקרבן

העומר. מה זה, כסף? יהלומים? אמרו לו, לא... זה שעורים, מאכל בהמה... וכי של כל העולם? וענו לו קומץ קטן ששוויו מזערי. אמר להם המן, בא מעט עומר שלכם ודחה את עשרת אלפים ככר כסף שלי.

אומר עייז הררה"י: מאיפה המן לקח את זה?... הרי אם היו שואלים אותנו מה באמת היתה הסיבה שעמיי נצלו, היינו אומרים דברי הצומות וזעקתם! שלשה ימים שבכו והתפללו... שלשה יום כיפור!!! המן, ידע מכל זה... אך לא. בא מעט עומר שלכם. הבית מדרש! זה מה שניצח אותי! כזו השקפה "ברסקאית"... מאיפה המן לקח כזו השקפה נהדרת?... מי לימד אותו את זה, מאיפה הוא יודע את זה?

אומר על זה מרן הררה"י: בעצם, אם נתבונן, זה דבר פשוט כביעתא בכותחא! פשוט שסיבת ההצלה היתה בזכות לימוד התורה! אז למה באמת לא ידועים את זה?... כי הגאווה לא נותנת להגיע את האמת. אך ברגע זה- "המן העמלקי הרשע, נפל ברוחו, יוגאווה נשבתה"... המלך צוה עליו לקחת את מרדכי היהודי על הסוס ולקרוא לפניו "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", הוא היה שבור לרסיסים, וכבר אין לו גאווה בכלל... אז גם הוא מבין ומרגיש - - - גם הוא יודע לקרוא את הכתובת... הדף גמרא, הדף גמרא מפריע לי. זה מה שלא נותן לי להצליח!!! והוא צדק.

הג"ר חיים פיינשטיין שאל (היום במשאו בכולל) הגמ' במגילה (יב, א) מביאה, מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור, כליה! אומרת הגמ' או משום שנהנו מסעודתו של אותו רשע, או משום שהשתחוו לצלם.

והנה, דף אחד קודם (יא, א) הגמ' מביאה, רבי אלעזר פתח לה: "בעצלתיים ימך המקרה, ובשפלות ידיים ידלף הבית" (קהלת י, א) בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא **עסקו** בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך. וברש"י, כמי שלא היה יכול להושיע ואין מך אלא עני וכו'. ואז כתוב פה משהו אחר. הקב"ה כביכול לא יכל להושיע אותם כיון שהם לא **עסקו בתורה**!!!

אמר הגר"ח פיינשטיין שליט"א, אין שום ספק, מה שהם התחייבו כליה זה בגלל שנהנו מסעודתו של אותו רשע, או משום שהשתחוו לצלם - זה פשוט ככה! אבל אם היה חיזוק בתורה - הקב"ה היה מושיע אותם ולא היה מחייב אותם כליה. אך בגלל עצלות שהיתה להם לישראל שלא **עסקו בתורה**, אז הקב"ה כביכול נעשה מך, ולא יכל להושיע אותם. **ברגע ואין תורה - אין את מה שיגן.**

הרב דסלר עושה חשבון שגזירת הכליה היתה תשע שנים אחרי שהם נהנו מסעודתו של אותו רשע. **ואם היה חיזוק בתורה - זה היה מגן עליהם ובגלל שלא היה חיזוק בתורה - הם שילמו את המחיר. וכאן לא מדובר שהם לא למדו... אלא עצלות שהיתה בהם שלא עסקו בתורה.**

באוה"ח כותב (פ"ר בשלח) שלעסקו בתורה - זה עסק! עם כל העמל והיגיעה. הרפיון ידיים שהיה אז לעמ"י זה כבר גרם שזה לא יכול להגן. מי יכול להילחם נגד העמלקים? רק עמל התורה!!! המן הרגיש את זה, וגם כלל ישראל הרגיש את זה!! הרי עד היום כלל ישראל לא קיבלו תורה מאהבה, אז מה קרה פתאום כעת?... הם בגזירת המן נשברו עד הסוף. וכאשר יש ענווה - אומר הררה"י רואים את הכל. רואים את הכל ברור...

גם הם הרגישו שמי שיש לו כח להילחם בעמלק זה רק הדף גמרא [התושבע"פ]! הדר קבלוה... הם קבלו את התורה מאהבה.

לכן צריך לדעת, ואנחנו עולם של תורה יודעים את זה, זה החיזוק של הימים האלו! התשובה האמיתית לעמלק, הבאנו בשבוע שעבר את דברי הג"ר אלחנן זצ"ל (קובץ מאמרים עמ' צ"ה אות י) איך לוחמים בעמלק בדור הזה? הרי בא סנחריב ובלבל את האומות, ואין אנו יודעים מיהו עמלק.

עייז חיזוק בתורה. הוא לוקח את הכח של עמלק ומול זה הוא לא יכול להילחם. אין לו כח!!! כל הכח שיש לעמלק זה כי לא לומדים!!! וכמו שאחז"ל עה"פ ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, כיון שרפו ידיהם מן התורה מיד ויבוא עמלק.

איפה שלומדים, איפה שעמלים הוא מאבד את הכח שלו.

עיקר השכרות - גילוי פנימיות הלב

מלחמה לנו עם כל אלו שמוצאים "פורקן" בפורים, היום הגדול, ב- להיות שיכורים, ולעשות כל מיני מעשי שובבות... ומוצאים פורקן בזה. ולא נאריך בדברים שראוי לקצר:

הרבה' ר' מאיר חדש לימד אותנו: איך עם ישראל עשו עגל?... זה הרי נורא נוראות לחשוב על זה! איך מגיעים לזה??? אמר ר' מאיר, וככה סלבודקא לימדה אותנו, **אנשים מחפשים תחליף זול וקל, לדבר אמיתי שהולך במאמץ!**

וכולנו מכירים את זה... יש כאלו שאוהבים ללמוד גמ' רש"י בלי תוספות. למה?... כ"א והסיבות שלו. אבל הרבה נהנים מזה, גם אני לומד בהתמדה, וגם פחות מתאמץ... מתאמצים, אבל לא כ"כ הרבה. אנשים מחפשים תחליף זול, לא שלא לנצל את הזמן... אבל מתחליף זול - אומר הרבה' - מגיעים לעגל!!!

פורים - זה ימים שאפשר להשיג בהם כל כך הרבה!! כולנו יודעים שכתוב בשם האר"י כיפורים כפורים, ומביא ה'מכתב מאלה' מי נתלה במי?... קטן נתלה בגדול. זה יותר מיום כיפור!

הנשמע כזה דבר שביום כיפור אפשר להגיע להשגות גבוהות עם לישון כל יום הכיפורים?... וכי אפשר להשיג בפורים את כל ההשגות עם משחקים זולים, הוללות ושכרות?...!

צריך שמחה... נכון... אין ספק. אבל... שמחה על רמה! אם יביאו לך בובה ותתחיל לרקוד איתה ברחובות אתה תגיד שאתה שמח?...! זה מתאים אולי לרמת - "גן"...

זה בן תורה?...! זה בן תורה?...! זה מה שהגעת עם עוצמת הפורים?...! צריך שמחה אמיתית!

אמר לי פעם הג"ר ישראל אליה' וינטרויב זצ"ל: ידוע שהיום לא מעודדים להשתכר. אך כתוב בהלכה חייב איניש לבסומי, וכן הרבה גדולי עולם השתכרו... ולמה אמרו לסמוך על השיטות שישתה יותר מלמודו וישן.

אלא, הסביר ר' ישראל אליה' (כ"כ מתוק...) הרי מה עיקר המטרה בשכרות?... גילוי ההסתר, גלות את פנימיות הלב היהודי, מה שבן אדם כל הזמן מכסה, בא פורים, הוא משתכר, ומתגלה כל הלב שלו...! אמר ר' ישראל אליה' - תרחמו על עצמכם! באמת... כולם צריכים לראות עד כמה אנחנו ריקים?...! בעבר - היו תלמידי ר' ישראל מסלנט, מה הם צעקו אז?... הם צעקו אמונה, בטחון, הם צעקו בורא עולם! אבל מה אנחנו נצעק... כולם צריכים לדעת עד כמה אתה נבוב?...! בשביל מה אתה הולך להפיל את עצמך... גם אויל מחריש לחכם יחשב.

אבל צריך לדעת יש סיבה נוספת למה להשתכר... לפעמים מתחשק לאחד לבוא אל מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי ולבקש ולהפציר ממנו, תבטיח לי שאני יהיה גדול! שהרב יבטיח לי!!! אבל מה... כל השנה יורקו אותי, אבל בפורים, אני שיכור, הכל פתוח ואני יכול לדבר איתו...

יש כאלו שרוצים לבקש מהקב"ה אבל באמת! רבש"ע אני רוצה להיות עבד נאמן! לעשות שטייגן כל היום!!! אבל מה, יגידו לו מי אתה היום?...! כבר אתה רוצה להיות עבד נאמן?...! אבל כאשר בא פורים, אני משתכר, רבנו של עולם! היום כל הפושט יד נותנין לו! אני בוקע שערי שמים, מבקש, מפציר, ומתחנן!!! זה מה שעשו גדולי עולם של פעם.

אומר ר' ישראל אליה', תזהר שלא תגיע לכיוון ההפוך חלילה... תארו לעצמכם: היה פעם מלך שאחד מן השרים בגד בו בצורה איומה, ולא ידעו מי זה... כל השרים אמרו שהם נאמנים למלך. מה עשה המלך? הוא ערך משתה גדול לכל שריו הוא שיכר את כולם, וכל אחד אמר את מה שהיה צפון בלבו, ונתגלה מי הוא הבוגד...

היצר הרע רוצה לאבד לנו את הפורים האמיתי. מה הוא עושה לנו?...! בא, תשתכר, קצת תשתולל... וזהו. נגמר הפורים. היה לך פורים?...! פורים זה שמחה אמיתית שמחה מלאה עם לב, עם רגש, נשמה, זה ימים מסוגלים עד מאד!

מישהו שאל אותי: אז מה מיוחד דוקא בפורים?... אני יכול גם כל השנה...

אך צריך להסביר לו: יש אפשרות להגיע לאילת באוטובוס. אך זה יכול לקחת גם שנים עשרה שעות נסיעה... אבל במטוס - מה שאתה עושה באוטובוס בשעות ארוכות אתה עושה בחצי שעה!

פורים זה מטוס! מה שאתה יכול לעבוד במשך שנה שלימה, אתה עושה פה ביום אחד! אם אתה רוצה לנסוע באוטובוס - בבקשה... אבל היום זה הרבה יותר קצר! זה מטוס!!! חוץ ממה שהיום אפשר להשיג גם דברים שלמעלה מגדר הטבע וכמו שידוע ומפורסם.

שוב... לשמוח - צריך. שום דבר לא בא למעט בשמחה. אך ר' מאיר חדש היה מביא לנו את הגמ' בשבת ד"ל, א ששואלת סתירה כתוב א' אומר ושבחתי אני את השמחה (קהלת ח, טו) ועוד כתוב, ולשמחה מה זו עושה? (שם ד, ב) לא קשיא כאן בשמחה של מצוה, וכאן בשמחה שאינה של מצוה. יש לשמוח שמחה עם לב. שמחה אמיתית! הרגשה של שמחה! הרגשה של סיפוק, אבל לא הרגשה של ריקנות! כל הספרים מלאים כמה אפשר לזכות בפורים, מספיק לשמוע את המילים כיפורים - כפורים! ומביא על זה הרב דסלר, קטן נתלה בגדול. דהיינו פורים יותר מיום כיפור!

הימים האלו, אפשר להגיע בהם לשיאים! אבל עם שמחה... יום כיפור זה יראה, והיום זה אהבה. ומהאבה הזו מגיעים ל-"הדר קבלוה!" כ"כ פשוט.

שינוי קטן, ותוצאות אדירות!

אנחנו צריכים לדעת ככה: אצלנו, צריך רק לעשות שינוי קטן במה, והכל משתנה.

כאשר הישיבה פה, "ארחות תורה", התחילה את סדר "משמר ליל פורים", היה ראש ישיבה אחד שדיבר עם א' מהחשובים פה בצוות ואמר לו, אני מפסיק לשלוח בחורים לארחות תורה... יש פה שגונו. ממתי שמענו שלומדים בליל פורים...? זה שיגעון. אני מפסיק לשלוח! (ואולי טוב שכך...)

אך היום - - מי לא לומד בליל פורים...? יש חלק שלומדים לשמה והקרן קיימת לעולם הבא, ויש חלק שלומדים ואוכלין פירותיהן בעוה"ז עם מתן שכרה בצידה... בסדר, אבל מי לא לומד בליל פורים...? וכן ביום פורים. איזה אבא לא הולך עם הבן שלו לישיבת מרדכי הצדיק...? אם אבא יגיד לבן שלו השנה אנחנו לא הולכים ל"מרדכי הצדיק" - הוא יהפוך לו את הפורים לתשעה באב... **פתאום מגלים שביום הפורים - יש זמן, ובליל פורים - יש זמן. מה קרה פתאום...? שינוי קטן והכל משתנה.**

גם כאשר התחילו עם הרעיון של לימוד אבות ובנים - בשבת, תמיד היו אנשים שאמרו בשבת אין זמן. אבל פתאום - - כל ההורים יושבים ללמוד עם הילדים!!! אין כמעט ילדים שלא הולכים לאבות ובנים. מה קרה פתאום...? שינוי קטן, מגיעים לקודה מסוימת והכל משתנה. יש תירוץ אחד: היוצר יחד לבס, המבין אל כל מעשיהם. אדם מסתכל מה השני עושה. אם כולם ככה גם אני יהיה ככה. זה לא שיש בעיה בגוף הדבר, אבל אם כולם לא עושים - אני לא עושה, ואם כולם כן עושים - גם אני יהי ככה.

זה כמו 'מודה'. מה זה מודה? להיות כמו כולם. **כולם** הולכים ככה. כן יפה או לא יפה זה לא משנה.

[סיפרו שפעם היה שדרן ברדיו שלא שם לב, והיה לו קרע בחולצה. כולם היו בטוחים שזה המודה החדשה, והלכו לייצר חולצות עם קרעים, וכולם קנו את זה... וכמו שהיום יש מכנסיים עם קרעים שאנשים הולכים עם זה... זה טירוף!!! אבל כולם... כולם].

לא לפחד מ-"כולם"

הרב נבנצל (מזכרון יעקב) שה' ישלח לו רפואה שלמה, אמר, המן אמר לאחשוורוש "ודתיהם שונות מכל עם". מה זה ודתיהם שונות? הדת שלהם אומרת להם להיות משונים!!!

"הן עם לבדד ישכון" - נכון. אנחנו נגד להתחבר לכולם - נכון! אנחנו דוגלים בלהיבדל, "והבדילנו מן התועים". המבדיל בין קדש לחול, ובין ישראל לעמים. נכון! דתיהם שונות, הדת שלנו אומרת לנו להיות משונים!

אנחנו צריכים לדעת שאנחנו לא מתחילים לתרץ: "כולם ככה". זו לא תשובה. בא תהיה אמיתי, תחשוב, תתבונן!

דברנו בשבוע שעבר, שאחת מן הבעיות שלנו זה "אשר קרד". לצנן את ההתלהבות.

מסופר על הרבי ר' יואליש מסאטמר - שהיתה לו לשון מאד חריפה, כבר מילדותו - שפעם הוא הלך עם אביו לאיזה מקום. ור' יואליש היה מתפלל בקולות וברקים (עד סוף ימיו!) הוא היה ילד קטן. ניגש אליו אחד ואמר לו: יואליש! היום לא פורים...! אמר לו, "אם הייתי יודע שאני אפגוש בדרך עמלקי, הייתי מביא גם רעשן...!"

אשר קרד...! מה עמלק עושה? הוא מצנן אותך. היום לא פורים... מחר לא תשעה באב. אם אחד מתחזק הוא יגיד לו היום לא פורים. אחד יבכה - היום לא ט' באב. לא צריך להיבהל... בא תחיה אמת. תפסיק

לראות מה השני עושה. תפסיק וגמרונו. מגיע פורים, תהיה בר דעת, תחשוב על מה שצריך לחשוב, אפשר להגיע גם למסקנות. אבל תחשוב, תתבונן! לא לעשות מה **שכולם** עושים.

כמה פעמים סיפרנו שסיפר הרב שלמה הופמן, כאשר היה מגיע חתן אל הגי"ר אייזיק שר צ"ל לבשר שהוא התארס, היה ר' אייזיק שואל אותו - לאחר ברכת מזל טוב לבבית - מה הכלה עושה, היא עובדת...? לא. אז איך תתפרנס?... כאשר יהיו ילדים זה יהיה מאד קשה להסתמך על הכולל לבד...! אז היה החתן אומר, לא... הרה"י, אחרי החתונה כבר יהיה לה עבודה! אה, יש לה עבודה...! אז מה יהיה בבית? מי יגדל את הילדים...! והחתן היה מתבלבל... אז מה הרה"י רוצה, שהיא תעבוד או שהיא לא תעבוד?... אמר לו ר' אייזיק - אני רוצה שתחשוב! זה הכל.

באים ימים של פורים, תענית אסתר, בא תחשוב איך מנצלים את הפורים, ואיך מנצלים את התענית אסתר, זה יום שמאד מסוגל לתפילה, ואפשר כ"כ הרבה להגיע! כדאי להפסיד את זה! תחשוב רגע! זה לא סותר בכלל לשמחה. מי שהוא נגד שמחה זה נגד התורה. במגילה כתוב שאלו הם ימי משתה ושמחה, אבל תשמח באמת! מה דעתכם אם יבוא אחד ילבש כובע ליצן, יקח בובה ויתחיל לרקוד איתה ברחוב... איך נסתכל עליו?... הלא לחסר דעה ייחשב! אבל הוא נהנה מזה...! זה גופא... וכדי בויון וקצף.

יהודי חי עם בורא עולם

פעם נכנס הגי"ר שלמה זלמן אולמן צ"ל (ראב"ד מודיעין עילית) אל מרן הרב שך צ"ל ואמר לו וורט מפורסם [שהרב שך לא ידע אותו] כתוב "הקורא למפרע לא יצא", הקורא למפרע מי שקורא את המגילה בתור **הסטוריה**, פעם - היה כזה דבר... לא יצא! כי פורים מלווה אותנו כל החיים! יהודי שחי השגחה ובורא עולם, זה לכל החיים! הרב שך כל כך נהנה מהווארט הזה וכל מי שנכנס אליו באותו היום הוא סיפר לו את זה בשמחה...! שמעת מה שאולמן אמר...? הרב שך היה כל כך חי! זה דבר אמיתי - הוא נהנה מזה.

הגי"ר יחזקאל אברמסקי אמר כתוב בסוף המגילה (י, ב) "וכל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך, הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס". מה זה שולחו אותי למראה מקומות?...! אם אתה לא רוצה לכתוב - אל תכתוב...

אומר הרב אברמסקי: אם אתה מחפש היסטוריה - תלך לשם, אצל מלכי מדי ופרס תראה את כל ההיסטוריה. אך אני כותב לך את מה שהמגילה מלמדת אותנו! את כל מה **שאתה** צריך ללמוד ממנה, שיהודי חי עם בורא ועלם! אתה יכול להיות עם בורא עולם כל הזמן!!! זה מה שהמגילה מלמדת אותנו.

הגר"א (בתחילת מגילת אסתר) מביא משל למלך שהיה לו בן, והאבא היה איתו, וקרב אותו מאד מאד. בשלב מסוים - הבן התחיל לעשות שטויות ומעשים אשר לא יעשו... אז האבא גרש אותו מהבית. הבן הלך ולא ידע לאיפה ללכת... הוא נכנס ליער, ופתאום בא אריה מולו בצעדים מהירים... הוא רעד כולו... אך בין רגע הגיע חץ ופגע באריה, והאריה מת. המשיך הבן בדרכו, עד ששם לב שיש נמר שעוקב אחריו... לבו החל לדפוק בפראות... אך גם פה, שוב נשלך חץ והנמר מת. וכך כמה פעמים הוא היה בסכנה וניצל ע"י חיצים מסתוריים...

הוא הבין שיש פה משהו... הוא חיפש מאיפה באים החיצים, וראה את אבא שלו מסתתר מאחורי אחד העצים... הוא זה שירה את החיצים! אמר הבן: עד עכשיו חשבתי שאבא אוהב אותי - סתם... כי כל אבא אוהב את בנו. ברגע ואני עושה משהו לא טוב - הוא מגרש אותי החוצה... אבל עכשיו אני רואה שגם כשהוא זורק אותי, הוא בא להשגיח עלי, שיהיה לי טוב, הוא ככה חושב עלי, אז סימן שגם כשהוא זרק אותי - היה זה לטובתי. אז כדאי לי להשתנות...

עם ישראל נדונו לכלייה! היתה סיבה לכך. או בגלל שנהנו מסעודתו של אותו רשע, או בגלל שהשתחוו לצלם, זה לא דברים קטנים... אבל תראה איך שהקב"ה הולך איתך! תראה איך שכל רגע וכל צעד וצעד הוא חושב עליך!!!

הרי מה זה כל מגילת אסתר?... על כל קטע בפני עצמו - אפשר לומר קורה... קורה שקוצפים על המלכה, קורה שבגתן ותרש זוממים להרוג את אחשוורוש...

אבל כאשר אתה קורא את כל המגילה ביחד, אתה רואה איך שבכל דבר (!) מסתתר בורא עולם. קל מסתתר בשפיר חביון.

יהודי יודע, שהקב"ה באמת אוהב אותי, הוא באמת חושב עלי, ובאמת הוא דואג לי. ואם לפעמים באה גזירה, זה בשביל לעורר אותנו!

מתנה בכל דור ודור

הגר"ח קמיל מביא שכתוב בזוהר (שמות) איך יחזקאל הנביא בא לגלות לכולם את המראות אלוקים שהוא ראה?... הרי דברי קבלה וסטרי תורה מגלים רק לצנועים! איך הוא יכל כך לגלות את כל המראות אלוקים?

והביא, שכתוב בזוהר, תמיד כאשר עם ישראל נמצאים במצב מדוכדך אז הקב"ה שולח להם איזה דבר להרים אותם. גם כשהיו גלויות וקשיים לעם ישראל - וזה מגיע להם! אבל הקב"ה דואג לשלוח משהו שירים אותם. נבואת יחזקאל באה אחרי תקופה קשה לעם ישראל, אחרי שהרבה מעמ"י נצרפו בכל הגלויות והיה מצב נורא של "הסתר פנים", אז הקב"ה אמר, אני אראה לכם גם מראות אלוקים.

וזה גם הסיבה שראתה שפחה עם הים שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן, אחרי כ"כ הרבה שנים של עבודת פרך במצרים, עמ"י היו בשפל המדרגה, במ"ט שערי טומאה, הקב"ה אמר: אני ארים אתכם!!!

(ומוסיף הגר"ח קמיל, שהגר"ח מואלוז'ין רומז בספרא דצניעותא, שלכן הקב"ה שתל את הגר"ח מוילנא בדור האחרון).

וכן תמיד כשעמ"י במצוקה, אז הקב"ה שולח משהו שיציל אותם עם הזכויות שלו וזה משי"כ בגמ' במגילה (יא, א) "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם" - שהעמדתם להם של בית רבי וחכמי דורות. דהיינו כל גדולי ישראל בכל דור ודור הם **מרימים** את הדור! החזון אי"ש! כמה הוא הרים את הדור.

כאשר יהודי חי בורא עולם, הוא מרגיש איך שהקב"ה אוהב אותו. אני לא יודע פשוט בזה... אבל דוקא בדור האחרון קבלו אותו פתאום את הגר"ח מבריסק ושיטת הלימוד שלו. את **היופי** שבסברות, את ר' ברוך בער, את הגר"ש שקופ!...

אף פעם לא למדו ככה... התגלתה חכמה מיוחדת לדור האחרון. ולמה?... כי הקדוש ברוך הוא אוהב אותנו! הוא יודע שאנחנו דור חלש, וקשה לנו, אז הוא נתן לנו מתנה מיוחדת שנמשיך ללמוד בחשק.

פעם, היתה מתיקות מעצם זה שישבת ללמוד, אך היום לצערנו זה לא אותו הדבר. הדור חלש, היתה את ההשכלה הארורה שרבים וטובים כילתה, כנגד זה קיבלו כזו **מתיקות** של תורה!!!

הדוד שלי הרה"ג רבי דב לפין זצ"ל (חותנו של הגי"ר משה חדש זצ"ל) היה גר בתל אביב, והיה לו שכן חילוני לגמרי. כל שבת בבוקר הדוד שלי ראה אותו יושב בחצר עם סיגריה בפה וספר "שערי יושר"... הוא גער בו פעם, אתה לא מתבייש ללמוד שערי יושר ולחלל שבת?...! אמר לו השכן, מה זאת אומרת, גם לי מגיע ליהנות מהחיים!...! שערי יושר זה נחמד, אני נהנה מזה.

וכן היה ראש עיר בת"א - רבינוביץ, הוא למד בטעלו בבחרותו והיה בעל כישרון גדול ולבסוף הוא נהיה מה שנהיה. כל פעם שהוא פגש את הגאון ר' בן ציון פלמן (בבחרותו) הוא דיבר איתו בלימוד, ונהנה... הוא ידע והבין.

הקב"ה נתן לדור האחרון את המתנה הזו של המתיקות והלומדע"ס. למה? כי זה דור שפוף, אז הוא הרים אותנו. וזה לאורך כל הדרך.

הקב"ה אוהב אותנו! הוא נתן לנו את ההרגשה לבוא ולדעת שיש לנו בורא עולם, יש לנו עם מי לדבר... ה"קב הישר" כותב (פרק צ"ח) בתפילות של תענית אסתר ובתפילות של פורים - אפשר להשיג כל כך הרבה!

תנצל את זה! יש זמן להכל. יש זמן לשמוח, ויש זמן ללמוד, ביום ובלילה! קח את הבורא עולם, תבכה לפניו, רבש"ע! תקרע לי שערי שמים!!! אני רוצה להיות גדול בישראל! אני רוצה לאהוב אותך באמת!!! אני רוצה שיהיה ליבי חולת אהבתך!!!

אפשר להגיע היום להשגות מאד גבוהות! היום המטוס עובד!!! דבר שאתה צריך לעבוד עליו שנה - אתה יכול להשיג היום בתפילה אחת! וכבר כל הספרים מלאים בסיפורים, כמה מופתים היו לישראל ביום הפורים.

פורים זה זמן מסוגל. בפורים אפשר לזכות. בפורים אפשר להתקרב לקב"ה!

אנו לא באים חלילה למנוע את השמחה, יש דין של "ימי משתה ושמחה", אבל בא תשמח, בא תהיה על רמה! בא תהנה ממשהו אמיתי!!! ותהנה ממה שאפשר לשמוח, וממה שאפשר ליהנות! לא להשאיר כלום מעמלק!

הגר"ח קמיל מביא את הגמ' (מגילה טז, ב) עשרת בני המן - א"ר אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת - צריך לאמנם בנשימה אחת. ולמה? כי כולם ביחד יצאה נשמתן. מה העניין בזה?... אמר ר' חיים, רוב בני אדם, עובדים לאט לאט ומתקדמים עוד קצת, ועוד קצת, אבל עמלק - אסור להשאיר בלב אפילו טיפה של עמלק! את כל העשרת בני המן תהרוג כולם בנשימה אחת!

אדם שיוצא מפורים - צריך לצאת בלי עמלק! את ה"אשר קרד", וכל השטויות של עמלק לעזוב בבת אחת!!! ולכן חייבים לומר את כולם בנשימה אחת.

ונסיים: אדם צריך לדעת, להתחזק נגד ה"אשר קרד" לא להתפעל מהסביבה, יהודי לא מסתכל לא על מה שזה עושה ולא על מה שזה עושה...

תבא, תחשוב, תתבונן, ואז תוכל לנצל היטב את ימי הפורים, וזה יהיה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ועל זה מסיים השלחן ערוך את חלק אורח חיים והלכות פורים, "יטוב לב משתה תמיד"!

הערה והארה

בשבוע שעבר הבאנו בשם מרן שה"ת רבי חיים קנייבסקי בסדורו לפרש את ה"אשר יצר את האדם בחכמה, דהיינו דקאי על האדם שנוצר בדעת. ובוה נבדל מכל אשר על פני האדמה, והביא ע"ז את המקור מלי"ב במהרש"א (ברכות ס, ב) ומהרבינו מנוח על הר"מ (הל' תפילה ז, ה). ומבית מרן שליט"א נמסר בשמו, שודאי כבר פי' השו"ע בסי' ו' ס"א דקאי על יצירת האדם, שהקב"ה בראו בחכמתו, ותי' שהיא חכמה נפלאה, ועיי"ש עוד הסבר, ולא לחלוק חייו על דבריו, אלא לפרש לפי שיטות אלו - ועי' פנים לתורה.

מערכת ארחות חיים מאחלת לכל הקוראים ברכת א פריילעך פורים און א פריילעך תמיד.

בהזדמנות זו נודה לכל התורמים והמסיעים בהחזקת והפצת הגליון בתקופה האחרונה נתרונה הקופה **ולצורך המשך הפצת הגליון** אנו זקוקים לעזרת הציבור.

ניתן לתרום בהעברה בנקאית - בנק 10 - לאומי סניף 856 לחשבון 68049/91 ולציין עבור ארחות חיים או בפלא' 053-415-3025

נתרם ע"י משפחת י'

כהודאה להקב"ה על הנס שארע איתם במהלך הפורים בהנצל בנס מדלקה רח"ל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

דברי קינה ונהי שנאמרו עם היוודע הבשורה המרה בהסתלקות מרן הגר"ח קנייבסקי זצללה"ה (מכתבי תלמידים)

קשה לדבר, מה יש לומר על דבר כזה, הלא זהו אסון כבד לכלל ישראל, אסון כבד לכל העולם, ספר תורה נשרף, 'ספר תורה מהודר בכל מיני הידורים'. אינני ראוי לדבר עליו, בשביל לדבר על כזה דבר צריך להיות עם השגות מסוימות, אך זכיתי להכירו שנים רבות, גדלנו איתו 6 שנים יחד, חלקנו את אותה הדירה - המשפחה שלנו יחד עם הגר"ח זצ"ל והרבנית, (כשנפטר אבי זצ"ל הוא בא לנחם אותנו ושאל "את מי הייתי מחזיק על הידיים, אותך או את אחיך?...") הגראי"ל שטיינמן זצ"ל אמר לי פעם: "הגדלות האמיתית שהיתה בדירתכם המשותפת - היא ששתי עקרות-בית חולקות מטבח אחד ומעולם לא רבו"... מעולם.

המדרש (על הפרשה) אומר, "אין לך כל דבר ודבר שאין בו מצוה למקום. פירות יש בהן מצות הרבה תרומות ומעשרות חלה ובכורים הלקט והשכחה והפאה. שערי בתים שערי מדינות יש בהן מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות וגו'. בגדים יש בהן מצוה למקום שנאמר לא תלבש שעטנז. טלית יש בו מצוה למקום שנאמר גדילים תעשה לך. בהמה טהורה יש בה מצוה למקום שנאמר כל הבכור וגו'. בהמה טמאה יש בה מצוה למקום שנאמר ופטר חמור וכו'. עולה כולה כליל לאישים אמר הכתוב יהא עורה מתנה לכהנים. שלמים הנאכלין לבעלים אמר הכתוב יהא דמן ואימוריהן למזבח וכו'". וזה לא מובן, הרי העולה עצמה היא קודש, ומה צריך את 'העור לכהנים' בשביל שיהיה בזה מצוה למקום, הלא עולה היא חפצא דמצוה בעצמה. אך התשובה היא, זה שהוא קודש קדשים זה בגוף הקרבן, זה הוא עצמו, זה לא נקרא מצווה לשמיים, העיקר זה המצווה שיוצאת ממנו למעשה, מה הן המצוות שעושים עם זה בפועל - האכילה של הכהנים זו מצווה בפועל.

רבנו הגר"ח זצ"ל היה כל כולו תורה, לומר עליו 'מתמיד' זהו זלזול, הוא היה כל חייו רק תורה ותורה ותורה, אך לא ההתמדה היא הנקודה. **העיקר היה ה'למעשה', כל ימיו עניין אותו מה צריך לעשות, מה השו"ע אומר עכשיו, מה הדין בציור כזה, כל הזמן לחיות בדקדוק הלכה וקיום מצוות, כמובן שההתמדה זה דבר ראשון, אבל הנקודה היתה לעשות 'מה שצריך', אם צריך ללמוד לומדים, יש כאלו שמדברים כל היום תורה ותורה ותורה אך זה נועד כדי לחפות על כך שלא עושים את שאר המצוות, אך אצלו הכל היה מקשה אחת של קיום רצון הי"ת, אין תירוצים, וכך בכל דבר לעשות מה שההלכה אומרת כל הזמן, תורה ויר"ש במקום אחד, אין 'מה רוצים עכשיו' אלא 'מה צריך עכשיו', מה השו"ע אומר, וכשבן**

אדם חי ככה אז הוא מתרגל לזה ושום דבר אחר לא מעניין אותו חוץ מזה, לכן הוא לא ידע כלום חוץ מהתורה, זה היה כל מעייניו.

פעם סיפרתי לו שגנבים פרצו לי לבית וחוללו נזק (לא גדול מדי), מיד כששמע הוא הגיב: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", לפליאתי הוא ביאר שאי' בגמ' (פסחים קי"ח) שהקב"ה נפרע מאדם בממונו כדי להצילו מנזק בגופו, אדם רגיל התגובה המיידית שלו היא 'אוי ווי', אך אצלו הכל זה תורה, וגם התגובה הספונטנית היה דברי הגמ'.

הבן שלי נשוי לנכדתו, ופעם אחת אמרו לי שר' חיים עומד להגיע לדירתם, הגעתי לשם מוקדם כדי לפגוש אותו, וכשהרבנית ע"ה נכנסה היא אמרה לי: "ר' חיים מחכה לך בחוץ, הוא רוצה שתצא אליו דחוף". אני לא ידעתי מה ר' חיים רוצה ממני, יצאתי החוצה, ור' חיים שאל אותי 'היכן מובאת היכ"ת של נגע פחות מכגריס?' אני לא זכרתי, שאלתי אם בטוח שזה כתוב מפורש על נגע בתחילתו, והוא השיב שכן. אמרתי לו שאני לא זוכר, אך אתקשר להג"ר דניאל וולפסון (שחיבר ספר על נגעים), אולי הוא ידע. התקשרתי אליו, ואכן הוא אמר לי (מייד) שיש חזו"א באיזה מקום. מיד כשאמרתי לר' חיים 'חזו"א', הוא נזכר והיה מלא אושר ושמחה. ומיד הוא הסתובב לרבנית ואמר לה "בת שבע אפשר לחזור?" מבחינתו בזה הסתיים הביקור.

הייתי נוהג בכל שנה לעלות אליו למסור לו את הספר שהוצאתי, ופעם אחת כשהוא פגש את אבי זצ"ל הוא שאל אותו "מה קרה שהבן שלך השנה לא הוציא ספר?"... ר' חיים לא זכר אותי שלא עליתי לבקר, זה לא עניין אותו, אבל בגלל הספר שהשנה הוא לא קיבל, את זה הוא זכר, זה היה 'חסר לו'.

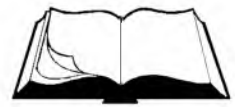
סיפרה לי גיסתי תחי' (בת הגר"ח) שכשהייתה בחורה הוא היה אומר לה להתפלל כל יום שלש תפילות בציבור. היא שאלה אותו למה, והוא אמר לה "משנ"ב", אז היא שאלה אותו 'הרי אף אחת לא מקפידה על כך', אז הוא אמר 'משנ"ב'. לא היה צד שני. כל החיים אצלו היו סביב השו"ע והמשנ"ב, כל הזמן עניין אותו רק מה צריך, לא מה רוצים ולא מה נהוג.

הסטייפלער זצ"ל נפטר בליל שבת, ובאמצע הסעודה הרופא שלח מישהו לומר להם שיבואו להיפרד, אז ר' חיים אמר 'תביאו את הקומפוט', אכל מעט, בירך, ורק אחר כך הלך. שאלו אותו "מה היה קורה אם שבת אחת לא היו אוכלים קומפוט?" אז הוא אמר: 'מה פירוש, עונג שבת!' זה האיש, כל חייו היו רק תורה והלכה. שום דבר אחר.

ר' יונתן אייבשיץ כותב ביערות דבש שכשנפטר אדם גדול כל מעלותיו הם הפקר, מי שרוצה יכול לקחת. אפשר לנצל, יש כאן מעלות שלא היו בדורות האחרונים, כדאי לקחת. לא לפספס את ההזדמנות.

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

9

ניסן תשפ"ב

ניקיונות פסח

גליון 465

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

ולפעמים מתוץ על הברזים. ועוד שיש בזה משום ניצוק שמחמירים בזה לענין חמץ בפסח, כמבאר במשנ"ב (סימן תמ"ד בשעה"צ סק"ד). לכן, מנקים טוב את הברז, ושופכים עליו מים רותחים ישירות מהקומקום, והם כשרים לפסח.

◀ חומרא נאה היא לעטוף את ידיות הברזים עם ניר אלומיניום או ניילון, מכיון שכל השנה נוגעים בהם עם ידיים מלוכלכות מחמץ, ועכשיו בפסח נוגעים בהם בשעת אכילה.

סינו המים

◀ יש נוהגים לסנן את כל המים ששותים בפסח, ולכן שמים חתיכת בד על הברזים שבבית, והנוהג כן תע"ב, אבל מעיקר הדין לא חייבים להקפיד על זה, ובפרט מי שיש לו מסנן קבוע כל השנה, מוציאו ומנקה אותו היטב וזה מספיק לפסח.

וכן הובא בשם הסטייפלר זצ"ל דכיון שהיום המים מגיעים דרך צינורות ממעיינות, ואין שואבים אותם מבורות או בארות, אין חשש למשהו חמץ במים, ואין צריך ליתן בדים או מסננות על הברזים, וכן הוא עצמו לא שם כלום ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' פ"ד).

מתקן לייבוש כלים

◀ המתקן מפלסטיק הנמצא מעל לכיור, ועליו מניחים את הכלים לייבוש, היות וכל הכלים שמגיעים לשם הם קרים ונקיים. לכן עפ"י דין יש רק לנקות אותו היטב, ויש המקפידים בפסח להשתמש במתקן מיוחד משום חומרא שלא להניח אף כלי של פסח על מקום שהיה בו כלי חמץ.

מדיח כלים

◀ אין להעביר מדיח כלים מחמץ לשימוש בפסח (גדולי ההוראה). ולכן מי שיש לו צורך גדול, כגון לצורך חולים או זקנים, יעשה שאלת רב מה ניתן לעשות.

ניקוי המיקסרים

◀ עפ"י הלכה, ניתן להניח את המיקסר כמות שהוא בתוך הארון עם שאר כלי החמץ, כי כזית חמץ ודאי אין שם, וכל החשש הוא שמא יש פירורים, ומסתמא הם מטונפים, ואפילו אם יש לו שם כמה פירורים שאינם מטונפים ועדיין הם ראויים לאכילה בפני עצמן, בזה ודאי אפשר לסמוך על המכירה לכו"ע (הגר"י קרליץ זצ"ל). ואם רוחצים אותו עם מים וסבון שכל החמץ בעין ירד, הרי זה משובח.

נפה של קמח

◀ מנקים אותה כנ"ל. מה שיוירד – יורד, ומה שלא – מוכרים לגוי, נמצא שזה חמץ של גוי ברשות הגוי, ומותר לכתחילה לעשות כן ולהניחה בארון. ועוד דבדאי אין שם כזית כלל, ומה שיש הוא מטונף קצת ולכן גם אין חיוב בדקה על הנפה.

תנורים

◀ עפ"י דין ניתן לסגור את התנור לכל הפסח, ולמכור את החמץ שבו לגוי, וכן משכיר את המקום לגוי, ואם יש שם פירור חמץ הוא ברשות גוי.

מי שרוצה להדר יכול לנקות את התנור עם סמרטוט ומי סבון, וכל מה שנשאר דבוק הוא מטונף קצת, ואם רוצים להחמיר יכולים לנקות את התנור עם ספריי, ומי שרוצה עוד להחמיר מחמם אותו לעשר דקות, ואין צורך להשקיע שעות עבודה רבות. וסוגרים אותו עד לאחר פסח.

◀ כל זה לניקיון סתם, אבל ודאי שאין אפשרות להכשיר את התנורים לשימוש בפסח, שהרי מחמירים בפסח יותר משאר ימות השנה שאפילו פירור קטן אוסר, שחמץ אוסר ב"משהו" וכ"ש שלאפות בו צריך זהירות יתירה (גדולי ההוראה).

◀ כמו כן יש המקפידים לכסות את הידיות בניילון.

מיקרוגל

◀ מנקים אותו כמו התנור, וגם בזה מורים שלא להעביר את המיקרוגל של החמץ לשימוש בפסח. ומי שיש לו צורך גדול, כגון לצורך זקנים או חולים, יעשה שאלת רב.

פח או פלטה של שבת

◀ פח של שבת מאד קשה להכשירו לפסח כי מידי שבת נופל עליו חמץ חם, על כן יש צורך לנקותו היטב ולכסותו בנייר כסף עבה וע"פ הדין זה מספיק. ולכתחילה יהפוך את הפח, ויפתח מתחתיו את הגז כדי שהאש תשרוף כמה דקות את החלק העליון של הפח, שאם יש

את כל ההלכות קבלתי מגדולי הפוסקים הגר"ש אלישיב זצ"ל והגר"י קרליץ זצ"ל, ואיני מוסיף על דבריהם אלא אומר מה ששמעתי היכן יש מקום להחמיר והיכן לא.

ניקוי הסירים של ימי החול

◀ מי שרוצה להחמיר לנקות כי הוא רואה חמץ בעין, ינקה אותם בסבון או חומר ניקוי ואז הוא יכול לכתחילה למכור זאת לגוי, מכיון שברגע שרחצו את הכלי עם סבון או חומר ניקוי אחר, ממילא הפירורים האלו מטונפים ובדרך כלל נפסלו מאכילת כלב. ואפילו אם לא נפסל מאכילת כלב, מכל מקום אומר המשנ"ב (ס' תמ"ב ס"ק ל"ג) שפירורים שהם פחות מכזית והם מטונפים קצת, לכ"ע אין צריך לבער אותם! (ובביתם רגילים גם אם הכלים מלוכלכים הרי לא מדובר בכזית!), ומן הדין אפילו ללא מכירה לגוי אין בזה איסור "בל יראה". ולכתחילה מותר להניח את הסירים בתוך ארון. ומי שרוצה לנקות כל סיר וסיר – יכול, אבל אין שום חיוב לעמול להוציא כל פירור ופירור, וכ"ש אם מוכר החמץ הדבוק לגוי.

קומקום חשמלי

◀ מיחם מים פשוט (מפלסטיק עם גוף חימום מבפנים) הגם שמשתמשים בו כל השנה רק למים, בכל זאת יש לחשוש שאולי נפל שם פירור בשעה שמלאו אותו או בזמן שעמד על גבי השולחן ודבקו מבחוץ פירורים ואח"כ נפלו לתוכו, ולכן עדיף לנקות חדש לפסח כיון שלפעמים שופכים ממנו ע"ג דייסה (ויש בו ניצוק לחמץ, וע"ע שעה"צ ס' תמ"ד ס"ק ד'), ואם בכל זאת בשעת הדחק רוצה להשתמש בו בפסח צריך לנקותו היטב מבפנים ובמיוחד מתחת לגוף החימום, ושוב להתריח בו מים ובוה הוא מגעיל אותו בעצמו.

ניקוי השולחנות ומשטחי השיש

◀ ניקוי השולחנות, מה שכתוב בשו"ע (ס' תנ"א סעיף כ') שצריך להגעיל את השולחנות ואת משטחי השיש, זה נוגע לאלו שמשתמשים עם השיש כמות שהוא, אלו צריכים לעשות הגעלה וניקוי כמו שכתוב במשנ"ב. אבל היום נוהגים שמניחים כיסוי על השיש כדלהן, ולכן אין צריך הגעלה.

ומה שצריך לעשות הוא לנקות את השולחנות ואת משטחי השיש עם מים חמים וסבון. מה שיוירד מה טוב, ומה שלא – הוא בחזקת מטונף קצת שאין צריך לבערו. ואח"כ שמים עליו משטח פלסטיק, או פי.ו.סי, או נייר כסף עבה שלא יקרע, ואין בזה כל בעיה.

ויש חומרא, שאפילו אם מכסים את השיש, יש להקפיד שלא להניח כלי ראשון שיוירד מהאש, ישר על כיסוי השיש. אלא, יש להניחו על משטח עץ או כל דבר אחר שהיו שני כיסויים בין הכלי ראשון לבין השיש, משום שהרבה פעמים נשפכים מים על השיש מתחת לכיסוי של פסח, והם מתחממים מהסירים החמים ובולעים מהשיש בליעות חמץ ומחמיצים את כלי הפסח.

◀ בקרמיקה על קירות המטבח, כנגד הגובה של הסירים שעומדים על השיש ונוגעים בקרמיקה (ויש בהם בליעות של חמץ), יש לשים ניילון עבה חד פעמי או נייר כסף וגם זה לא חיוב אלא חומרא. (ולאידם שמגיעים למשטחי הקרמיקה מדינא אין צריך לחשוש, כיון שהם כבר קרים).

ניקוי הכיורים במטבח

◀ מאד קשה מבחינה הלכתית להכשיר את הכיורים. ולכן יש לנקות אותם היטב עם מים חמים, ולהניח בתוכם כיור פלסטיק או אלומיניום המיוחד לפסח, וכאן יש מקום להיזהר: שלא למקם את הכיור המיוחד לפסח על הכיור החמץ, שאולי מים חמים שיצאו בפסח "יחברו" את שני הכיורים, לכן יש להגביה מעט את הכיור של פסח (וכגון ע"י אבני משחק כגון דופלו או לגו...).

◀ כשיש סתימה בכיור והמים עולים, אף שע"י ישנו חיבור בין הכיורים בדיעבד אין לחוש, כי החיבור הוא ע"י מים מלוכלכים, אבל לכתחילה יש להיזהר בכך.

◀ במקום יציאת המים בכיור, יש לשפוך מעט אקונומיקה, דעל הצד שנשאר שם חמץ שראוי לאכילת כלב, הרי הוא נפסל בכך.

ברזים שבמטבח

◀ יכול להיות שיש להם דין של עירוי מכלי ראשון, כי מים חמים זורמים בהם מהדוד שמלמעלה, ומשם באופן ישיר לתוך סיר של חמץ,

פירורים של חמץ הם נשרפים. אח"כ מנקים אותו ומכסים בנייר כסף עבה והפח כשר לפסח, ובדאי יש מקום להחמיר שיהא פח מיוחד לפסח.

▲ פלטה חשמלית לא שייך לשרוף לכן מנקים אותה היטב ומכסים אותה בנייר כסף עבה והיא מוכנה לפסח, וכמובן דגם בזה בודאי יש מקום להחמיר שתהיה פלטה מיוחדת לפסח.

ניקוי הגז

▲ הגז נחלק לשלושה חלקים:

- א. החצובה. הברזלים השחורים שעליהם עומד הסיר.
- ב. המבערים. מהם יוצאת הלהבה.
- ג. הפלטה. אותו משטח צבוע ששיירי האוכל בדרי"כ נופלים עליו.

א. החצובה. כל השנה נופלים עליה הבשר והחלב ושאר מאכלי חמץ, ולכן היא חמץ ממש.

לנקות אותה כראוי – מאד קשה. לכן מנקים אותה היטב ואף צריך לשרוף באש כדי שלא יהיה בה חמץ "בעין". ובד"כ לא משתמשים בה אלא אם כן מכסים אותה לפסח. ואם מכסים עם נייר כסף עבה, זה מספיק. וכאן יש מקום להחמיר שיהיו חצובות מיוחדות לפסח. כי עליהם ממש נופל חמץ כל השנה, ועל זה מניחים את סירי הפסח, אבל מעיקר הדין מספיק לנקות כני"ל ולכסות בנייר כסף עבה. ואינה חייבת הגעלה אם מכסים אותה ומנקים אותה כני"ל.

ב. את המבערים מנקים עם מים וסבון, ולאחר הייבוש מחזירים למקומם ומדליקים את האש, והלהבה עצמה כבר מלבנת אותם מיד.

ג. על הפלטה אמנם לא מניחים אוכל. אבל נופל עליה חמץ כל השנה, לכן מנקים אותה היטב, ומכסים אותה בנייר כסף והיא כשרה לפסח. אם שכחו לכסות אותה ונפל עליה אוכל, לא אוכלים אותו בפסח (אם לא כיסו אותה), כי בפסח מקפידים אפילו על אינו בן יומו, וסו"ס יש שם בליעות של חמץ. אבל אם כיסו אותה יפה אפשר לאכול את האוכל שנפל שם, אם אין בעיה של בשר וחלב.

▲ מצוי בגז, שמתחת לפלטה הגז נופלים שיירי אוכל, כי יש פער בין הפלטה למבערים. ובדרי"כ זה מטונף לגמרי ואין חיוב לבער אותם, ומכל מקום אפשר לפתוח אותה ואם מוצאים חתיכות מוציאים אותם, ומה שלא יוצא מיד, אפשר להשאיר אותם שם, דגם על הצד שיש שם משהו, הרי הם מטונפים ומפקירי ומבטל אותם.

שיניים תותבות, גשר, פלטה, סתימות

▲ כיצד ניתן להכשירם לפסח? העצה היא שעשרים וארבע שעות לפני סוף זמן אכילת חמץ, כלומר יומיים לפני פסח לא להשתמש בגשר או בשיניים התותבות וכן בפלטה בחמץ חם, (ואין כל בעיה עם חמץ קר). כלומר לא לשתות קפה חם עם עוגה, או לא לאכול קוגל חם.

ובערב פסח אחר שגמר לאכול בהם חמץ מנקה אותם היטב, ושם אותם בכוס ושוף עליהם מים חמים מהקומקום, וזה מספיק.

▲ מי שיש לו סתימות, כיון שהן ממתכת גם בהם יש החשש הזה, כי המתכת בולעת חמץ. כמובן לא מחייבים לשפוך מים חמים מהקומקום לתוך הפה... אלא יש להקפיד שלא לאכול חמץ חם מיום שלפני ערב פסח בבוקר.

טלפונים

▲ יש לשים לב לטלפונים שנמצאים במטבח, מכיון שכל השנה הם מונחים בתוך החמץ במטבח, ונוגעים בהם בידים מלוכלכות עם חמץ, וכן בחול המועד נוגעים בהם בשעת אכילה. יש לנקותם כראוי, וחומרא נאה היא לכסות את הידיות בנייר כסף וכדומה.

ניקוי תריסים

▲ לניקוי תריסים אין כל קשר לפסח. זה ניקיון "קייצני" ואפשר לעשותו לאחר חג השבועות.

אם יש ילדים בבית, לפעמים נדבק במסילות חמץ ואת זאת ניתן לראות בבדיקה קצרה. ולכן את המסילות לא צריך לנקות, אלא לראות בעין. ואם לוקחים סרטוט ועוברים עליהם עם מים וסבון זה מספיק, שהרי זה כבר פחות מכזית שמטונף קצת, וסגי בזה.

שואב אבק

▲ היות ומשתמשים בו לפני פסח, יש בו הרבה חמץ, וצריכים להקפיד להוציא את תכולת השקית ולנקותה היטב.

צעצועים

▲ צעצועים שאין רוצים להשתמש בהם בפסח, ניתן להניחם בארון, ולמכור את החמץ שעליהם לגוי, והוי חמץ של גוי ברשות הגוי מכיון שמשכיר את הארון לגוי. מי שמקפיד שלא למכור חמץ בעין לגוי, יכול לראות בנקל אם יש בהם חמץ בעין.

▲ צעצועים שרוצים להשתמש בהם בפסח, והרבה פעמים נדבק עליהם חמץ, העצה היא לקחתם ולהניחם בשקית כעין רשת או ציפית של כרית, ולהעבירם במכונת כביסה. אם יש שם חמץ – הוא ירד. דברים שלא שייך לנקות אותם כך, אפשר לבדוק ולראות אם יש עליהם חמץ, ומכל מקום ראוי להיזהר שלא להניח אותם על השולחן של פסח.

מזוזות

▲ מזוזות רבות נפסלות בערב פסח, כי כשמנקים את הבית

והמשקופים עם מים לא נזהרים כראוי על המזוזות, ולאחר הפסח מתעוררות שאלות רבות על כשרותם, ולכן יש להשגיח ולהיזהר בשעת הניקיון שלא לטפטף מים לתוך המזוזה.

ניקוי הרצפה

▲ בזמן הזה, מבלי להיכנס לכל בית ובית, אפשר דרא שכמעט אין חורים וסדקים בתוך הרצפה. ולכן מספיק בשטיפה אחת עם מים וסבון בסמוך לפסח, ואם רוצים שתהיה הרגשה טובה אפשר להוסיף "אקונומיקה", והרצפה נקיה לפסח ואין צורך לבדוק יותר! שהרי לא יכול להיות שנשאר שם כזית! ואם נשארו פירורים, הם ודאי מטונפים קצת, ולכ"ע אין עליהם חיוב ביעור (משנ"ב).

ניקוי המקרר

▲ מעיקר הדין לוקחים מים עם סבון, ומנקים את הדפנות והמדפים ואם רואים משהו מורידים אותו. וכל ה'נקודות' שחושבים שהם חמץ, אפילו נאמר שכך הוא ודאי הוא מטונף קצת ואין על זה חיוב ביעור כלל ויכול להשאירם שם!

ואם רוצים להדר, יש להיזהר שלא לשים את כלי פסח על מקום שהיו שמים בו כלי חמץ! שאולי נשאר שם משהו חמץ, ויש חשש שידבק לכלי הפסח.

▲ לכן ראוי לשים רשתות על המדפים או לכסותם בנייר או נייר כסף, וממילא אף כלי אינו נוגע, וכן ראוי להקפיד שהכלים לא יגעו בצדדי המקרר.

▲ ישנם סוגי מקררים, שבתא ההקפאה שלהם יש רשת, אפילו שרואים שם פירורים של חמץ, מכיון שלא שייך להגיע לשם, בודק עד מקום שידו משגת (שו"ע סי' קל"ג ס"ז) ויותר מזה אין מצווין לבער, ולכן מבטלים אותו, וכן בספה אם יש בה חור ורואים שם חמץ, אמר הגר"נ קרליץ וצ"ל שכיון שלא ניתן להגיע אליו אין מצווין לבער, ולכן מבטל את החמץ ודיו.

ניקוי הבגדים

▲ ניתן לסגור את הארון ולמכור את כל החמץ שיש בו לגוי, וכן משכיר את המקום של הארון לגוי, ועל הצד שאולי יש שם קצת חמץ, זה של הגוי וברשות הגוי, ועפ"י דין זה מספיק, אם לא משתמשים בארון זה בפסח.

▲ אבל אם צריכים את הבגדים לפסח, וכן מצוי בבתי שיש ילדים ויש כמות גדולה של בגדים, הורו לי הגר"ש אלישיב וצ"ל והגר"נ קרליץ וצ"ל שעפ"י דין כל בגד של ילד שנכנס לתוך מכונת הכביסה, והכיסים היו בחוץ, אינו צריך בדיקה. כי אם הכיס היה בחוץ, חתיכת חמץ אין כאן, ואף דאולי יש שם פירור, ודאי הוא מטונף קצת, ונפסל מאכילת כלב ואין חיוב ביעור על כך.

אך אם כיבסו את הבגדים והכיסים היו בפנים, אז החשש הוא שאולי נשאר בכיס, חתיכת ממתק בתוך שקית, ולכן אינו נפסל. לזה מספיק להעביר את האצבעות בתוך הכיס, ולהוציא מה שיש בתוכו, ואם לא מרגישים בדבר גדול, אפשר להניחו שם כי אז זה ודאי פחות מכזית ומטונף, ואין על זה חיוב ביעור. באופן זה ניתן לבדוק כמות גדולה של בגדים במספר דקות, ואין צורך להשקיע זמן רב בכל בגד ובגד.

▲ יש לשים לב אם יש בגד נגד מים, כגון בגד העשוי מניילון שמטבעו דוחה חדרות מים. ובכך יתכן שיש פירור חמץ באחד מן הכיסים וכדומה שאינו מטונף, מחויבים לבדוק באופן נפרד.

מפות שולחן

▲ פעם נהגו להרתיע את המפות לפני פסח. אמנם היום זה לא שייך כי הם עשויות מטרילן או ניילון, ועפ"י דין אין חיוב שיהיו מפות מיוחדות לפסח. דאף אם נשאר בהם חמץ, הרי ע"י הניקוי במכונת כביסה זה בד"כ יורד, אם נשאר זה נפסל לאכילת כלב.

ואפשר גם מלבד הכביסה להוסיף ולכסות את המפות בניילון חד פעמי, וזה מספיק לכתחילה. והיום הרבה נוהגים להשתמש במפות מיוחדות לפסח.

מגבות לכלים למטבח

▲ עפ"י דין ניתן להשתמש במגבות שהשתמשו בהם לכלי היום יום כי אם נדבק בהם משהו זה יורד בכביסה, והיום מקפידים בהרבה מקומות להשתמש במגבות מיוחדות לפסח.

ניקוי ספרים לפסח, וארון ספרים

▲ ישנם הסוברים שיש איזה מנהג להראות לכל השכנים את כל הספרים שיש, ופותחים אותם על הסורגים. אך אם יש שם חמץ לא ניתן להוציא ע"י כן. עפ"י דין ארון ספרים, אם אין בו גוי והוא פתוח, כלומר הוא מורכב רק ממדפים, אין חשש שיש חמץ מאחורי הספרים, ולא צריך להוריד את הספרים. אם קיים גוי ויש בבית ילדים יתכן שצורך לשם חמץ.

עיקר החשש הוא מפירורים שיש בספרים משימוש בכל השנה. היות וברור כי הם מטונפים קצת, לכן עפ"י דין אין חיוב לבדוק. ידוע שמרן ה"חזון איש", מכר את החמץ שבתוך הספרים. ועל הארון הוא שם מחיצה בערב פסח מסדין או תבליט, והשכיר את המקום לגוי ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' ו', והגר"נ קרליץ וצ"ל).

עצה טובה היא שכל השנה יקפידו על הספרים שלא לפתחם בשעת האוכל, וממילא הספרים הוי מקום שאין מכניסים שם חמץ.

ברכונים ומזרינונים

▲ מאד קשה לנקותם, ואין חיוב ואין צורך לעמוד שעות על כל עמוד ועמוד, ומכיון שהחשש הוא רק על פירורים, ניתן להניחם בשקית ולשים אותם בתוך ארון החמץ, ולמכור את החמץ שדבוק עליהם לגוי.

יאיר נזרו

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 96 – גליון אבל מיוחד על פטירת מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל י"ז אדר ב' תשפ"ב

אבל יחיד עשי לך מערכת יאיר נזרו על פטירת מרן רבן של כל בני הגולה ושר התורה רבנו חיים קניבסקי זצ"ל והבאנו לעת חזיון ליקוטים מתורתו והליכותיו בקודש מאשר פורסם בספרי מורנו הגאון שליט"א ומאשר פורסם בגליונות יאיר נזרו

עיונים וחידושים מתורתו

כתב הטור אומר קדיש תתקבל והולך לביתו ועסקיו, ובפשטות שהו תקנה לומר פעם ביום את תפילת יהושע, ויש להסתפק אם לא אמר בשחרית אם חייב לשיטת הטור לומר במנחה או במערב, ועיין להלן. וכן נפק"מ אדם שלא מתפלל שחרית אם חייב לומר עליו לשבח, וכן אפשר אף שהתפלל אבל לא הספיק לומר עליו עד אחר זמן מרובה, אם ישלים ויאמר עליו לשבח, דאם הו' תפילה לעצמה ראוי שיאמר, אכן אם הו' כסיום התפילה אינו שייך סיום אחר זמן מרובה. (ואולי יש להסתפק אם צריך להקפיד שגם 'עלינו' יהיה בתוך זמן תפילה וצ"ע). ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר שיאמר עליו גם אם לא התפלל.

המן שירד אחר מות משה

דהנה בגמ' ביומא שגדול יהושע ככל ישראל שליהושע ירד מן כנגד כל ישראל והנה יש להסתפק האם במן של יהושע היה ג"כ דין של איסור להותיר שהרי היה ירידה לעצמה ואם נימא כן הנה במשך חכמה כתב שהמן בארבעים יום קודם ט"ו בניסן היה בזכות יהושע וא"כ מן זה לא היה בצווי של לא להותיר אכן אמר לי הגר"א פלאי שליט"א שהגר"ח קניבסקי אמר לו שבתוספתא מבואר שהמן במ' יום היו בזכות משה שתניא התם שגודל זכות משה להביא מן לישראל בן בחייו בין במוותו.

כשידוע שחטא

הנה הקשה המג"א הרי קיימ"ל שחטאת קודמת לעולה וא"כ אמאי באמירת קרבנות מקדים עולה לחטאת. ותירץ שכיון שפסק השו"ע שאחר חטאת לא יאמר יה"ר שהרי יודע שלא חטא בחטא שחייב עליו בשוגג חטאת, וגם חסר ידיעה בתחילה וסוף, א"כ בזה לא מחויב חטאת ואזי עולה קודמת שמכפרת. וכן כולה כליל [וע"ל] שהרי אברי עולה קודמים לאמורי חטאת, רק בדם חטאת קודמת וכאן באמירה קעביד הכל בבת אחת, א"כ עולה קודמת שגם מקטירה מיד [ולפ"ז כתב המג"א שאם יודע אדם שחייב חטאת יקדים באמת החטאת לעולה, וכתב המשנ"ב שלא נהגו כן וחלקו על המג"א בזה. [ושאלתי קמי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל אם יודע שחטא, האם רק פעם אחת יקדים חטאת לעולה, או לעולם. ואמר שרק פ"א יקדים שכבר נתכפר לו באמירה אחת].

חייב שמו"ת בקריאה בחו"ל

בן א"י שנסע לחו"ל וקוראים אותה פרשה פעם שניה, אם חייב לקרות פעם שניה שמו"ת, שאם הוא רק חייב לעצמו ודאי פטור, אבל אם הוא מדין קריאת התורה יש להסתפק, ורבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל כתב שפטור, ונפק"מ יותר להפך בבן חו"ל שנוסע לא"י ויפסיד פרשה אחת האם צריך לקרות שמו"ת להשלים הפרשה שהרי לא חייב בפרשה זו שלא היתה אצלו זו הפרשה, ותלוי במשנ"בוצ"ב.

'עלינו לשבח' כחלק מהתפילה או כתפילה לעצמה

יש להסתפק בגדר אמירת עליו, שתיקנו לומר כתקנת ריב"ז, האם הוא מדיני ותכסיסי התפילה וחלק מהתפילות, כפי שיבואר להלן, או הו' תקנה לעצמה לומר בכל יום תפילת יהושע בן נון להתחזק באמונה, אכן י"ל שגם לדעה זו נתקן אחרי התפילה שלבו פתוח לתפילה כ"כ רוממה, (עיין שו"ת רבבות אפרים שרצו בביהכ"נ לומר עליו קודם התפילה, ודחה דבריהם).

והנה נפק"מ ראשית הוא כמה פעמים ביום יאמרו עליו, הנה הרמב"ם ואבודרהם לא הביאו כלל ההנהגה לומר עליו אחר התפילה, אכן בטור הביא לומר רק בשחרית, אבל במנחה ומערב

אמירת ויכלו בקול

הנה במתפלל שמו"ע ומאריך והגיע לויכלו בשעה שהצבור אומרים ויכלו האם יאמר ג"כ בקול רם. שאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל ואמר שלא יאמר בקול רם.

דין בת בכור

לעתיד לבא תחזור העבודה לבכורות. ויש להסתפק אם בת בכור תאכל בתרומה וכל דיניה יהיו כבת כהן דיי"ל שרק לגבי כהונה יש חלות שם שבת הכהונה וא"כ בת כהן שם כהנת עלה לקבל מתנות כהונה וכדו' אבל בת בכור שאין שבת בכורות א"כ לא שייך בה דין בת בכור. ולדברי הגר"י שהובא בשעורי הגאון במ"ש בקידושין והבאנו בח"א ששני דינים הם בבת כהן, שם כהנת, ודין אכילה כבת כהן א"כ בזה שפיר שייך לומר שתאכל כבת בכור אבל לא שתהיה ככהנת וצ"ע. ושאל הגר"א מן את הגר"ח קניבסקי ואמר שנראה לו שיהיו ככהנות אכן מכמה ת"ח שמעתי שהסביר נותנת שלא תהיה ככהנת וצ"ע.

הזכות לגוים

איתא בתנא דבי אליהו (פ"ד) "יושחט את בן הבקר לפני ה' (ויקרא א, ה), ובאיל הוא אומר, צפונה לפני ה' (שם שם, יא), אמרו, יום שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח התקין הקדוש ברוך הוא שני כבשים אחד של שחרית ואחד של בין הערבים, וכל כך למה, שבשעה שישיראל מעלין תמיד על גבי המזבח וקוראין את המקרא הזה, צפונה לפני ה', זוכר הקדוש ברוך הוא עקידת יצחק בן אברהם. מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, 'בין גוי' ובין ישראל, בין איש ובין אשה, בין עבד ובין שפחה קוראין את המקרא הזה, צפונה לפני ה', זוכר הקדוש ברוך הוא עקידת יצחק בן אברהם, (צפונה לפני ה'). הרי פסוק זה ענין זכירת העקידה, ובאירו שבזמן העקידה נקבע מקום זה למקום מכפר לכל [גם לעכ"ם, ושאלתי קמי מרן הגר"ח זצ"ל מהו שגם לעכ"ם יזכור עקידת יצחק. וי"ל שנותן כח למזבח שיהיה מקום מכפר, וא"כ הו' השפעה לכל העול

גדלות הגר"ח

כוחם של גדולי ישראל במדות

שמעתי מידידי הגר"א מן שליט"א שפעם שוחח עם מרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל על גדלותו של מרן הגר"ח זצ"ל ואמר לו הגרמ"י בהתרגשות גדולה, הרי ר' חיים למד אצלי בילדותו, ואני יגיד לך למה הוא זכה להגיע לדרגות נשגבות יותר מאחרים שלמדו עמו. כי יש לו מדות טובות יותר מאחרים. ואדם אם מדות טובות יכול לו להשנות עצמות בתורה ובקדושה יתירה. וכדרך אגב שמעתי בשם הגאון המופלא הגר"ש פישר זצ"ל שכמדומה שכזו ידיעת התורה כמו של מרן הגר"ח זצ"ל לא היה בכלל ישראל מימות רבי זלמלה וולאזינר]

מה שנגזר עליו

פ"א באתי למרן זצ"ל על אחד שהסתבך במשפטים, והיה חשש גדול שיכנס למאסר, והרבה צרות שיצאו מכך זה, ובקשתי ברכה מרן רבנו זצ"ל ואמר לי יתגיד לו שנגזר עליו כבר מיתתו, ובזכות כל היסורין הללו שעובר זה מכפר לו, ואכן אמרתי לו את זה וזה היה למשיב נפש בהסתכלות על כל הענין.

תחילת כתיבת שו"ת הלכות

סיפר לי ידידי הגר"י איזקוב שליט"א שסיפר לו הגר"ש בן מרן הגר"ח זצ"ל שאביו אמר לו שלפני שהתחיל לחבר את השו"ת הלכות, הוא למד חמשים פעם טור ב"י שו"ע מג"א ומשנ"ב ורק אח"כ התחיל לכתוב את הספר.

עבד על עצמו

מרן שר התורה שליט"א אמר לר' אלי מן שהוא נולד עם טבע העצלות ועבד על עצמו לשבור את העצלות, ופעם כאשר למד עם ר' דוב ניטורב והתחילו ללמוד קידוש החודש, אמר למרן שליט"א שקידוש החודש אינו בשבילו, שזה אסטרונומיה, אך מרן הגר"ח עבד על כך והוציא ספר 'שקל הקודש' על קידוש החודש.

מה קרה בז' כסלו

מעשה במרן שר התורה הגר"ח זצ"ל שליט"א ששאלה אותו הרבנית לפני ט"ו שנה בתאריך ו' בכסלו מה אירע היום, ומיד ענה לה שבז' כסלו זהו היום שבו עוברים לי יום מתחילת הזכרת גשמים, והמסתפק אם שכח טל ומטר אינו חוזר, והיא אמרה לו ז' כסלו הוא יום נישואיהם, אך הוא מונח רק ברוחניות.

וכמו"כ אמר לר' אלי מן שישנו יום הולדת של אחד מילדיו שאותו הוא זוכר, את של בנו ר' שלמה, משום שכאשר הוא נולד החליף את המזוזות בביתו, וזוכר הוא את תאריך זה בכדי שכל ג' וחצי שנים יזמר לבדוק את המזוזות כפי ההלכה.

השידוך עם מרן הגר"ח זצ"ל

שמעתי מידידי הגר"י לוי זצ"ל אחיינו של מרן הגר"ש זצ"ל: שבעת שהציעו את השידוך לרבנית בת שבע עם מרן הגר"ח זצ"ל. [שדודי הגב"צ ברוך זצ"ל היה מהעוסקים בזה] ירד הגר"ש לדבר עם הקה"י, ואמר לו הקה"י שצריך לתת להגר"ח זצ"ל דירה, ולהגר"ש לא היה באפשרותו לשלם, ואז נכנס לחזון איש שגר בחדר ליד, ודיבר אתו ושאלו החזון איש מה יצא מהדיבורים וסיפר לו, ואמר החזון איש שבשידוכים צריכים להתחייב אפי' שאין אפשרות לשלם וה' שולח, וכך היה מורה תמיד הגר"ש לאברכים בשם החזון איש. [א"ה ראה במעשה איש ח"ו עמ' צח שמביא: מרן הגר"ש אלישיב הגיע לשאול בנוגע לשידוך שהוצע לאחת מבנותיו יען ומצבו דחוק וקשה לו לתת את הנדרש ממנו לכאורה השיבו מרן ז"ל צריך להתחייב את הצרכים והקב"ה כבר שולח. (מפי עד נאמן)]

רק אחרי שנים סיפר לו גיסו ר' רפאל לוי שיום לפני שירד הגר"ש לב"ב, ירד ר' אריה לוי לחזון איש ואמר לו שמחר יבוא חתני ותגיד לו שיתחייבואני יסדר את התחייבות, וכך הוי, ומאז הפסיק להגיד הגר"ש הוראה זו מהחזון איש, כי הבין שזה היה הוראה רק עליו.

סיפר לי ידידי הגר"א מן שליט"א שמרן הגר"ח זצ"ל סיפר לו שהגר"ש בחן אותו בלימוד לפני האירסין, ואת שאר החתנים של הגר"ש בחן הגר"ח זצ"ל.

למד בלי הפסק

וכפי שאמרן מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל כי בהספד על הגר"א זצ"ל אין לספר סיפורי מופתים שהתרחשו אצלו, אלא צריך לומר דבר אחד, שהוא יושב ולמד ולמד עשרות שנים יומם ולילה בלא להניד עפעף, וזהו הדבר המאפיין אותו.

אביהם של ישראל

סיפר לי הגר"א מן שליט"א ידוע שמרן הגר"א זצ"ל היה מתעסק בצרכי יחידים ובכלל זה עסק פעמים בענייני שידוכים ועובדה הוה בשידוך שהוא הביאו לידי גמר בשלימות כשדכן ממש עברה תקופה ולאותו זוג לא נולדו ילדים נגשו בני הזוג להתייעץ עם יהודי ת"ח נכבד ותוך כדי שיחה עימו נשאלו על ידו מי היה השדכן שלהם וענו כי היה זה מרן הרב שך זצ"ל ושאלם האם שילמתם לו דמי שדכנות. וענו לו לא עדיין לא שילמנו אמר להם אותו ת"ח, כי בעולם מקובל שאי תשלום על שידוך עלול להיות מעכב ילדים עליהם אפוא לגשת אל מרן זצ"ל ולשלם לו, פחד ואימה אחז בבני הזוג כיצד ניתן לשלם למרן זצ"ל הריודאי לא יאות ליטול מהם כלתשלום.

נגשו אל מרן הגאון ר' חיים קניבסקי זצ"ל וסיפרו לו את המעשה אמר להם הגר"ח זצ"ל כי עפ"י דין לא מגיע למרן זצ"ל תשלום והם אינם מחוייבים לשלם לו כלל וכלל. וביאר טעמו כי מבואר בהלכה שקרוב משפחה שעושה שידוך אינו עושה זאת בתורת פועל אלא בתורת קרוב ולכן לא מגיע לו שכר על מעשהו העיסוק בשידוך ע"י מרן זצ"ל אמר הגר"ח זצ"ל נעשה מתוך אהבה ודינו כשידוך שנעשה ע"י אבא שאין חיוב תשלום ממון עבורו.

פה קדוש

אכל דבר אסור

אצל הגר"ח קניבסקי בא סוחר מצליח עם בנו שהיה ראש ישיבה חשוב ונכדו תלמיד מוצלח בישיבה שבאו לקבל ברכה ליום נשואי הנכד ואחר שבירכם נשאר הסב עם הגר"ח ושאלו שהנה בני ונכדי כולם ת"ח מופלגים ואני ראש טוב יש לי למסחר ורק כאשר אני לומד אני קולט. ושאלו הגר"ח שיחשוב אם פעם אכל דבר אסור, ונזכר שבילדותו החליף את כריך הלחמניה שהיה לו עם שכנו הגוי שהיה בו נקניק דבר אחר.

היה צריך למות לפני חצי שנה

סיפר הגר"ח מישקובסקי שליט"א, שנפטר בחור (תמוז – תשנ"ג) בישיבת בעלי תשובה נתיבות עולם והמעשה היה שהוא למד בישיבה חודש אחד אחרי ששירת בצבא ולמד בהתמדה ואחרי חודש לא הרגיש טוב ונמצא גידול במקום גרוע ונפטר השמע לבית עולמו, ושאל הגר"ח את רבנו חיים קניבסקי שהולך לנחם ומה יאמר להם. שהם שואלים וישאלו הרי נעשה דתי וכך קרה לו. ואמר לי אמור להם אולי בחסדי השי"ת היה צריך להיות קודם והאריך הקב"ה ימיו בעוד חצי שנה כדי שיבא למעלה נקי וצח.

וכן באנו אליהם ואמרנו להם זאת לאחים ובצד ישב האב ודובר עם ר' נח הרץ. ולפתע תופס ר' נח הרץ את הרב מישקובסקי ואומר בא תשמע מה שמספר האבא. וסיפר האבא שלפני חצי שנה בדיוק היה הבן בלבנון בסיוור והיה צריך לצאת לסיוור בלבנון ופתאום בא אליו המפקד ואומר אתה לא תצא בלי שום סיבה ולא עזר שום דבר ויהיה לפלא ואח"כ קרה שהיה מטען צד ונהרגו כליושבי הגיפ והיה בדיוק חצי שנה כמו שאמר הגר"ח זצ"ל.

וכע"ז? כאשר רב"צ דונר נפטר, היה זה אחרי ליל פורים שחילק הון רב ובמוצ"ש הסמוך אחר כך נהרג בתאונה, משפחתו בארץ ישראל, שאלו את רבנו מה לומר לאבלים (שכביכול נשאלת השאלה: זו תורה וזו שכרה). ענה להם רבנו: תאמרו להם שלפני 20 שנה כבר היו צריכים לקחת אותו ובזכות הצדקות ה' השאיר אותו. ושוב מסרו זאת לאלמנה וכמעט התעלפה, כי לפני 20 שנה בדיוק אירעה תאונה שם באותו מקום וניצל בנס. ע"כ.

תחזיק ילד בחיידר

היה יהודי בבני ברק שהיה לו כמעט תאונת דרכים שדרס ילד, והילד בס"ד נכנס בין הגלגלים ולא קרה לו כלום. ובאותו יום ראה שכן שלו בבנין ילד מסתובב בשעות הבוקר בבית ושאל אותו למה לא הולך לחיידר. והתברר שאין להורים שלו כסף לשלוח לחיידר לכן נשאר בבית, מיד קבע איתם שהוא ישלם את הכסף לחיידר, ואחרי התאונה בא להגר"ח קניבסקי ושאל מה להתחזק מהנס ואמר "תחזיק ילד בחיידר". והיה לפלא שבאותו יום כבר זכה בזה.

תדליק בשמן זית

אחיין שלי שגר באוסטרליה, היה תקופה שקרו לו כמה מקרים של כוויות בבית, והרגיש איזה צורך לתקן, וביקש לשאול את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל מה עליו לעשות.

ואמר לו רבנו הגר"ח זצ"ל שישתדל להדליק נרות שבת בשמן זית, וכך עשה ובי"ה עבר הכוויות. במוצאי שבת פרי תרומה התקשר הבן מהישיבה ואמר נכון השבוע לא הדלקתם בשמן זית, ובאמת כך היה כי הם התארחו במקום אחר ושכחו להתארגן לזה. כי סיפר הבן נשפך עלי מרק חם בשבת ונכוויתי.

פה קדוש

שמעתי מידידי הגר"א מן שליט"א שאמר לו פעם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל שהנה אלפי בני אדם עוברים לפניו בליל ראש השנה לומר שנה טובה, והוא מברך אותם בשנה טובה. ויש אנשים שמגיעים אליו, והוא לא מצליח להוציא מפיו ברכת שנה טובה עבורם, והוא פלא.

כוח ברכתו

משפחה שאינה שומ"ת שגרה בפתח תקוה באופן פתאומי בנס בן 12 איבד את ההכרה ונסע לבית חולים חסרי אונים, שם פגש אותם איזה אברך והציע להם לבקש ברכה ממרן הגר"ח זצ"ל הם נסעו לבית הגר"ח, ואמרו את שם הילד ירון. אמר מרן הגר"ח לשנות את השם לאהרן. ועשו שינוי השם לאהרן, ומיד תוך זמן קצר חזר להכרתו והתאושש. והם ראו גודל הנס התחזקו מזה לשמירת תורה ומצוות, ואח"כ ראו אותם השכנים וגם הם התחזקו עד שנעשה שם קהילה שלמה של שומרי תורה ומצוות, שהכל נעשה מכח ברכתו של מרן זצ"ל.

כסף כשר

עוד מעשה שהיה ביהודי בשם הרב ... שמנהל את מוסדות ... בירושלים, והוציא שלושה מכתבים ממרן שר התורה הגר"ח שליט"א לשלושה גבירים באמריקה שיעזרו למוסדותיו, ונתן את המכתבים לשני גבירים ותרמו לו, והשלישי לא הסכים לתרום לו, ואמר לו הגביר שילך למרן הגר"ח וישאל אותו כמה לקחת מגביר זה, וכמה שיאמר הגר"ח הוא יתן, וחזר הרב בקרמן למרן שר התורה שליט"א ושאלו כמה לומר לגביר שיתן, וענה הגר"ח "פחות משה פרוטה". ולאחר שעה שוב שאל את מרן שליט"א, והשיב לו "כבר אמרתי לכם פחות משה פרוטה", והגביר היה בהלם גמור, וסיפר שהכסף שהרוויח מעסקיו ע"פ התורה הוא כסף טמא, ורצה לראות כמה יאמר הגר"ח לקחת ממנו, ואם יאמר הגר"ח לקחת ממנו הרבה כסף תהיה לו הוכחה שהכסף שלו כשר, ומרן שר התורה שליט"א ראה הכל ברוח קדשו.

להוציא ספר במוסר

שמעתי מהמשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א שסיפר הגי' רבי יצחק אייזיק ביליצער זצ"ל בראש ספר באר יצחק עה"ת שהיה נכד השטה הקי' זקנו רבי יוסף שמואל אב"ד פראנקפורט חיבר הוספות למסורת השי"ס ועין משפט היה לומד שעורים דבר יום ביומו לפני גדולי תלמידי החכמים וכאשר עלתה נשמתו השמימה מיד לאחר קבורתו באו ונתקבצו בני החבורה ורצו להמשיך ולקיים השיעור הקבוע כדרכם בקודש מצאו לתדהמתם את הנפטר הגי' רבי יוסף שמואל יושב על כסאו כמקדם ונפל עליהם פחד נורא ואמר להם רבי יוסף שמואל ז"ל אל תפחדו כלל כי מיד אני חוזר והולך למרום רק באתי לספר לכם את אשר קרה אותי למעלה והוא כאשר באתי למתיבתא דרקיע נפל כרוזא בחילפנו מקום לרבי יוסף שמואל מקראקא ומיד נתנו לי מקום אצל הגי' הקדוש רבי ישעיה הלוי הורוויץ בעל השלי"ה ולא נתרצה השלי"ה לזה וטען שהוא חיבר ספר שני לוחות הברית שכולו דברי מוסר להעם והזיל דמעות הרבה שיתקבלו דבריו בעוד שהגי' רבי יוסף שמואל למד השי"ס ברבים הרבה פעמים ולא למד עם העם ושומעי לקחו דברי מוסר והביאו טענות השלי"ה לפני בית דין שלמעלה ויצא הפסק שהמקום שנתנו לי אצל השלי"ה מגיע לי בדין ואין לקחתו ממני רק אני מחוייב לתקן את ענין לימוד המוסר וקבלתי על עצמי לירד לכאן ולעורר אנשי החבורה שילמדו מכאן ולהבא בכל יום קודם הלימוד דברי מוסר והסכימו אנשי השיעור למלאות בקשתי ופרח לו איש האמת ולא נראה עוד עכ"ל.

למחרת סיפר את זה ידידי הגר"א מן למרן הגר"ק זצ"ל ואמר לו **מה שאני חברתי אורחות יושר הוא מטעם המעשה הנ"ל - שהרי יתבעו בשמים למה מוסר לא, וכמדומה שמהאי טעמאגם אבא הדפיס ספר מוסר [ומה שלא הדפסתי חלק נוסף של "אורחות יושר" כי הדפסתי מה שחשבתי שצריך לעורר, ותו לא צריך].**

סיפר לי הגר"א מן שליט"א ידוע שמרן זצ"ל היה מתעסק בצרכי יחידים ובכלל זה עסק פעמים בענייני שידוכים ועובדה הוה בשידוך שהוא הביאו לידי גמר בשלימות כשדכן ממש עברה תקופה ולאחר זוג לא נולדו ילדים נגשו בני הזוג להתייעץ עם יהודי ת"ח נכבד ותוך כדי שיחה עימו נשאלו על ידו מי היה השדכן שלהם וענו כי היה זה מרן הרב שך זצ"ל ושאלם האם שילמתם לו דמי שדכנות. וענו לו לא עדיין לא שילמנו אמר להם אותו ת"ח, כי בעולם מקובל שאי תשלום על שידוך עלול להיות מעכב ילדים עליהם אפוא לגשת אל מרן זצ"ל ולשלם לו, פחד ואימה אחז בבני הזוג כיצד ניתן לשלם למרן זצ"ל הרי ודאי לא יאות ליטול מהם כל תשלום.

נגשו אל מרן הגאון ר' חיים קנייבסקי זצ"ל וסיפרו לו את המעשה אמר להם הגר"ח זצ"ל כי עפ"י דין לא מגיע למרן זצ"ל תשלום והם אינם מחוייבים לשלם לו כלל וכלל. וביאר טעמו כי מבואר בהלכה שקרוב משפחה שעושה שידוך אינו עושה זאת בתורת פועל אלא בתורת קרוב ולכן לא מגיע לו שכר על מעשהו העיסוק בשידוך ע"י מרן זצ"ל אמר הגר"ח זצ"ל נעשה מתוך אהבה ודינו כשידוך שנעשה ע"י אבא שאין חיוב תשלום ממון עבורו.

למה מרן הגר"ח לא נרדם

סיפר לי ידידי הגר"א מן שליט"א דבר נורא, ד' קרח כ"ח סיון תשי"ע. אמר לי רבנו הגר"ק זצ"ל כי אתמול, היה צורך שמישהו יוציא בברכות התורה כי לא ישן כל הלילה, ואע"פ שעשה בלילה את כל העצות להירדם, לא איסתיע מילתא. ואח"כ ביום הצטער הרבה בעייפותו כדי להשלים את הלימודים הקבועים שלו.

שתק רבנו ולפתע המשיך לאמור, אני יודע לעניות דעתי [כלשונו] מדוע זה אירע, כי בלילה, הנכד הממונה על קבלת קהל אמר כי לא יהיה קבלת קהל, כיון שהיה צריך לנסוע לשמחה משפחתית, ואז אמרתי לעצמי א"כ טוב הדבר שאספיק עוד ללמוד ולסיים את מסכת יומא - שאני אוהז כעת בלימודה, לכן נענשתי, חשבתי שארוויח לכן הפסדתי. והנה הלילה, שכן קיבלתי את האנשים, ברוך ה' נרדמתי מיד.

קללה ללא סיבה

שמעתי מידידי הגר"א מן שליט"א, ששאל את מרן הגר"ק זצ"ל, ברחוב אחד במנציסטר אירעו כמה מקרים רח"ל, ושואלים לאמר כי התגורר שם גוי שהיה מקלל מאד את היהודים, האם יש לחוש שזה מחמת קללותיו, הגוי כבר מת וכעת קרה מקרה נוסף של אסון.

והשיב: אם סתם קילל ולא צדק, זה כלום, אמר במשלי [כ"ו] כצפור לנווד וגוי' כן קללת חנם לא תבא, אבל אם הוא צדק, זו שאלה. והנה, אנשים שלא היו שייכים אליו ולא ציערו אותו אין להם מה לחשוש, מסתמא זה כלום. ואם זה לא מקללתו, צריך ליעץ להם לעשות יום כיפור קטן.

הוציא ספר שלך

סיפר לי אברך שהוציא לפני כשלושים שנה ספר על מסכת ובקושי קנו את הספר, ובאותה תקופה הוציא חבירו ספר ליקוטים מהגר"א ותוך חודש נגמר כל המהדורה, והיה קצת בחלישות הדעת מכך. עד ששמע מחבירו הנ"ל שנכנס להביא את הספר למרן הגר"ק זצ"ל אמר לו הגר"ק אחרי שליקט מדברי הגר"א אני מברך אותך שתזכה להוציא ספר של חידושים שלך, ומזה ראיתי דאף שקונים פחות ספר שאדם חיבר, אבל מעלתו גודלה יותר.

פרשת שמעי-פרה תשפ"ב, גליון 203

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סילוקו של גדול הדור

תשובות שנמסרו לשואלים ע"י מורינו
הרב שליט"א לקראת מסע ההלוויה

קריעה

שאלה האם בפטירת גדול הדור כולם
חייבים לקרוע את בגדם.

תשובה לא נהגו לקרוע (ש"ך יורה דעה שם, יז). אך
מי שקורע לכבוד התורה מקיים מצוה, ולא
עובר בזה באיסור בל תשחית.

ומה שנפסק בשולחן ערוך (יורה דעה רמב, בדי)
"כשימות רבו קורע עליו". והוסיף (רמב, יז) "אם
הוא מופלג בחכמה אפילו אינו רבו, דינו כרבו
מוזכק. הג"ה; מי שהוא גדול הדור ומפורסם
בדורו בכך, נקרא מופלג בחכמה".

אכן בימינו אין תלמיד חכם המופלג בדורו
לעניין זה. כמו שכתב הש"ך (שם, יז) "אני תמה
שלא נהגו לקרוע אפילו על חכם שיודעין
משמעותו שחידש, ואפילו על גדול ממונו.
ואין להם על מה שיסמכו. ואולי ס"ל שלא
נקרא תלמיד חכם, אלא כשיודע דבר הלכה
בכל מקום ואפילו מסכת כלה. וכבר כתב

<<<

נשבה ארון הקודש

דברי חיזוק והתעוררות אחר מיטת מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
שנאמרו בפני תלמידי ישיבת 'בית מדרש עליון'

ההלכה.

לא חת מפני אדם מפני רצון ה', ולכן העיר לכל מי שראה
צורך בזה, ואף לאלו שנחשבו בעיני עצמם לרמי מעלה
ומכובדים שונים, כל ארחותיו והרגשותיו שידרו "אין עליו
אלא אלו קיו לבדו" (הרד"ק יא).

"הוא כמו הרגוטשובער"

אך כשבאים אנו לעסוק בהספד עליו להקדים דברי
היערות דבש בכמה מקומות בספרו שתכלית ההספד
תשובה ומעשים טובים ולכן עיקר ההספד צריך לעסוק
בדברים שנוכל להתעורר ללמוד ממנו להתחזק בתורה,
ביראת שמים ומדות טובות. גדלותו בתורה היתה מבהילה,
אך התכלית לקחת לעצמינו דוגמה להתעלות ולעבודה
בלתי פוסקת בתורה.

מור"ד מרן הגר"ש אלישיב סיפר לדורי הגאון רבי
חיים קרייסוויטשה: "כשהוצע השידוך עם ר' חיים
שאלתי אודותיו את החזן איש (שכידוע מאד 'חף' לזה), והוא
הפליג בגדלותו העצומה בתורה מאוד מאוד והתבטא 'הוא
כמו הרגוטשובער'. התקשיתי להאמין לזה, אך כשראיתי
את הדרך אמונה נוכחתי באמיתת הדברים".

אכן, הדרך אמונה' בבחינה מסוימת גדול מהיבור המשנה
ברורה, משום שלמשנה ברורה, היו לפניו מגן אברהם, ט"ז
רעק"א, פרי מגדים וכל הראשונים והאחרונים שעסקו
בסוגיות ההלכתיות שעליהן נסובים דברי המשנה ברורה.
אך הדרך אמונה התחבר כאשר לפניו רק משניות עם
רמב"ם ר"ש וחזון איש, אפילו גמרא אין על עניינים אלו. זה
חיבור בבחינת 'ש מאין' והכל באר היטב כביאור הלכה וציון
ההלכה לפרטי פרטיה.

כאמור, לא זו היא התכלית לספר על גדלותו העצומה
בתורה, אלא העיקר בדברים שאפשר לקחת למעשה,
שקיעותו והתמדתו העצומה בתורה ללא הפסק בשום
מצב עד יומו האחרון ויגיעתו בחיבור עשרות ספריו, לא
פגעה אף במשהו בכל שאר 'חובותיו' העצומים, לשיון
וחזרה על כל חלקי התורה. עד שזיכוהו מהשמים לחבר את
ספריו הרבים המאירים את העולם בבחינות, אשר מיד
עם צאתם נעשו לספרי יסוד אצל כל לומדי התורה.

המופתים אינם תכלית ההספד

אל ביתו של מרן הגר"ש אלישיב נכנס ראש ישיבה חשוב
ושאלתו הדחופה בפיו: היום יש לי סידור חופה וקידושין
לתלמיד, שבתקופה האחרונה אינו חש בטוב וכעת קיבל
תשובה מבדיקות שערך שהוא חולה במחלה הנוראה
רח"ל. ושאלתו בפיו האם חייב הוא להודיע זאת לכלה עוד
קודם החופה.

רבינו הגר"ש התפלא על עצם השאלה: "הרי פשוט שחייב
להודיע על כך לכלה. אם לא יספר, יש בזה איסור הונאה,

עם כניסת השבת ובואה של השמועה הרעה בהילקח
מאיתנו בחטף ארון האלוקים, כאשר הורם הנזר והוסרה
העטרה בפטירת מרן שר התורה זיע"א, התחבטו רבים
מהי ההנהגה הראויה, מחד כבוד השבת ושמחת הפורים
ומאידך כבוד התורה שחייבים להתאבל ולהצטער בסילוקו.
ההלכה בזה פשוטה, אסור להתאבל ואסור להתעצב בשבת
דכתיב (משלי י) "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה"
ושבת כתיב בה ברכה (תוס' מ"ק כג ב ד"ה יש בשם הירושלמי). ומאידך
קשה היה להתגבר על הרגשות האבל והצער אחרי שכל כך
היינו כולנו קשורים עמו בהלכה, בעצה ובברכה.

בעת הלווית ראש ישיבת לייקווד הגאון רבי שניאור קוטלר,
הספידו מרן הגאון רבי יעקב קמינצקי בבכי תמורות וסיפר
שזכור עוד את שמחת הבר מצוה של אביו (מרן הגאון רבי אהרן
קוטלר), ולא האמין שייספיד בפטירת בנו. כמו גבר עד שלא
יכל לעצור בעדו, ונאלץ להפסיק את ההספד באמצעו
באפיסת כחות.

לאחר מסע ההלוויה בדרכו לביתו, אמר לו הנהג כי
למרות שהוא לא מעלה בדעתו כי ראש הישיבה ייכנס
כעת להתונה, אך את חובתו הוא מקיים ומזכיר כי בשעה
זו מתקיימת שמחת נישואי בעל תשובה שמכות קרבתו
לראש הישיבה הפך לכן תורה אמת. על אתר הודיע הגר"י
קמינצקי שברצונו לסור להתונה. עם כניסתו לאולם סרה
מפניו ארשת האבל, רקד עם החתן והמחותנים והצטלם
עמם כאשר חיוך ושמחה נסוכים על פניו, בלא שניער עליו
מאומה מהאבלות הנוראה שקדמה רגעים ספורים.

בדרכם חזרה הביע הנהג את תמיהתו העצומה, היאך
ייתכן שאך לפני שעה קלה, מרוב בכי וצער עמוק התייפח
ראש הישיבה וביסה מרורים, עד שנאלץ להפסיק באמצע
עם כלות כוחותיו ושעה קלה לאחר מכן, רקד עם החתן
והמחותנים כאילו הוא היום השמח בחייו.

נענה רבי יעקב ואמר: א' מענטש איז א' סולדאט - האדם
הוא חייל! ומה שאומרים לו הוא חייב לבצע. אומרים
לו לבכות, הוא חייב לבכות, וכשאומרים לו לרקוד, הוא
חייב לרקוד. אין אלה חלילה רק תחושות כלפי חוץ, אלא
כשהאדם מצווה לבכות הוא צריך לעשות בשלמות עם
כל הלב. וכשמצווה לשמוח, עליו לעשות זאת עם
כל הלב בשלמות.

הדוגמה לזה בדורנו היה מרן רבינו הגר"ח קניבסקי זיע"א,
שהיה לא רק חייל בצבא ה', אלא 'עבדא דקדושא בריך
הוא'. עד שכביכול כלפי חוץ היה נראה כנטול רגשות לכל
דבר שעומד בסתירה עם ההלכה. לא הכיר בתחושות של
'לא נעים' או 'מה' יאמרו ואף תבע זאת מכולם. רק מה
שציוותה התורה עמד לנגד עיניו, מבלי לערב תחושות
אחרות. ומחמת כך אף כשנפטרה הרבנית ע"ה בעצומה של
שבת חול המועד, לא בכה ולא הביע צער כלפי חוץ הכל כפי

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחת בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני ההלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

הלכה למעשה

שיעור הלווית גדול הדור

שאלה מהו שיעור חובת לוויה אחר מיטת גדול הדור.

תשובה צריך ללוות עד המקום הקרוב ביותר שניתן להגיע בסמיכות לקבורה ולא די בהילוך ד' אמות, וכן ימותין עד לאחר שיקבר שהרי "מאן דמתני לית ליה שיעורא" (יורה דעה שס"א, א).

מזן הגר"ש אלישיב קיים הוראה זו הלכה למעשה בהלוויית האגרות משה שהתקיימה בירושלים בעיצומו של יום הפורים, כשלוויהו עד קברו בהר המנוחות והמתין עד לאחר הקבורה. ואף שלגבי קריעה נתבאר שאין חובה לקרוע על גדול הדור שבימינו, מפני שאין מופלג בהכמה כל כך, אכן שונה הלווייתו שהוא בזיון כשאין מלווין אותו עד קברו. ואף אם הלווייה מתקיימת בשעה מאוחרת בלילה שמדמת אורך הדרך יתעייף מללמוד למחרת ללוויה עד הקבר, ו"מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת" (מגילה כ"ט, א). ומי שאינו יכול ללוות בשיעור הני"ל, עדיף שיבוא להלוויה וילווה כפי יכולתו, משום שעדיף לחלוק לו מעט כבוד ולקיים מעט מהמצוה מלבטלה לגמרי. וכן נהג מזן הגר"ש אלישיב כשהשתתף בחלק מהלוויית גדולי תורה שלווה רק מעט ושב לביתו.

ברכת חכם הרזים

שאלה האם היו צריכים לברך בהלוויית הענק ברכת 'חכם הרזים'.

תשובה יש לבדוק עם הגורמים הרשמיים אם אכן השתתפו ששים רבוא (שש מאות אף איש). ואף אם השתתפו המונייני הני"ל, כבר הורה מו"ר מזן הגר"ש א"ב בעצרת המיליון בכניסה לירושלים לא לברך, כיון שהגורמים הרשמיים מצרפים למניין אף את העומדים על הבניינים והגגות, ולעניין הברכה אינם מצטרפים אלא אם עומדים יחד וסמוכים זה לזה (כפי האיש).

ואף במקרה שכולם עומדים במקום אחד ומצטרפים לחיוב ברכה, מכל מקום צריך שיראה את ריבוי העם, וכפי שכתב הבן איש חי (בנייהו ברכות נ"ח, א) "בן זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם הרזים - הוצרך לפרש המקום "על גב מעלה בהר הבית" ללמד שלא בירך הברכה אלא מפני שהיה עומד במקום גבוה, וראה כל הראשים שלהם בעיניו. אבל אם עומד בתוכם שאין ריבוי בעיניו, לא היה מברך". אף אי נמא שלא צריך לראות כל הששים רבוא אך צריך לראות ריבוי עם, משא"כ כשעומד בתוך כלל הציבור ולא ראה את ריבוי העם אינו מתפעל כלל ולא יוכל לברך חכם הרזים.

האגודה פרק קמא דהולין שעתה בעינינו אין תלמיד חכם וצ"ע. ויש להוסיף דברי המהרי"ל (שו"ת ז) "ומה אם בעל האגודה שהיה סוף אלף החמישי כתב כך, אנו על אהת כמה וכמה". ובהקדמת זכרו תורת משה (עמ' ס"ה) "ואם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר מימות המהרי"ל עד זמנינו, כל שכן שאין אדם יכול להתפאר בתורתו ואינו אפילו כטיפה מן הים".

ועוד כתב בארחות חיים מלוניל (תלמוד תורה כ"א) "מיום שגלו אבותינו והרב בית מקדשנו ונשתבשו הארצות ונתמעטו התורות והלכות, אין לנו עוד לומר מורא רבך כמוורא שמים, וכל הדינים הראויים לעשות תלמיד לרב נתבטלו" (צינו הלכה - אבולות קה).

צורת הקריעה

שאלה האם תלמידים צריכים לקרוע גם את החליפה.

תשובה יקרעו רק את החולצה. למרות שאף כשקורע על שאר קרובים שאינו קורע כל בגדיו, צריך לקרוע הבגד העליון (שלחן ערוך ש"ס, ט). ואף אם מסייר את החליפה לרגע הקריעה, כדי שתיחשב החולצה כבגד עליון וקורע חולצתו וחזור ולובשה, אינו כלום, כיון שכל עוד אינה 'שעת חימום', חייב להחזיר ולקרוע (מזן הגר"ש אלישיב).

אכן כיון שהסתפק רבי עקיבא איגר (יורה דעה ש"ס, ט) אם צריך להחזיר ולקרוע כשלא קרע בשאר קרובים את הבגד העליון וכימינו אינו מצוי דין רב (שו"ת דברי חיים ז) המהייב את תלמידיו בקריעה, סומכים על הסוברים שבקריעת החולצה בלבד יצא ידי חובתו (שם).

ברכת דיין האמת

שאלה האם כל ישראל מחויבים לברך 'דיין האמת' בשם ומלכות.

תשובה דין זה 'תלוי בהרגשה' אם אכן מצטער באמת בהסתלקותו (מזן הגר"ש אלישיב). וכתב המשנה ברורה (ר"כ, ח) "על תלמיד חכם שמת שצריך בוודאי להתאונן ולהתמרמר על זה, ודאי יזכיר הברכה בשם ומלכות". אך מי שעניו ולבו נתון למלאות כריסו ותאוותיו, אין יצויר שיעצור על הסתלקותו של גדול הדור. ויש לו להתאונן על מצבו שאינו מתמרמר על הסתלקות החכם. וכעין שכתב השלחן ערוך (א, ק) "ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על הורבן בית המקדש" וביאר ההידושי הר"ם "מה שכתב ירא שמים, כוונתו שלא יטעה עצמו בשקר כשאינו מרגיש כלל בהסרתו... ודאוי לו להיות מיצר ודואג על זה עצמו שסימן שהוא מבהין (לכלל ישראל), עד שירחם ה' יתברך להכניסו לכלל ישראל ויהא מרגיש בהסרתו ובשמחתם".

»»»

וגם שאלה על עצם הקידושין, שמא אלו קדושי טעות. ראש הישיבה ששמע את הדברים נשאר ישוב על מקומו מהורהר, והאווירה בקודש פנימה נעשתה מתונה, ולפתע הוסיף הרב אלישיב התבטאות שלא כדרכו: "אתה יודע מה? לך ד' חיים, הוא יברך והכל יהיה בסדר".

אך אם רק מספרים עליו מופתים כמה היה אדם גדול, עדיין אנחנו עלולים להשאיר בכלל המתעצל בהספדו של חכם, כל עוד שאינו לומדים מאורחותיו.

"כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקבורו בחייו שנאמר (יהושע כד, 6) 'ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת חרם מצפון להר געש מלמד שרגש עליהן הדר להורגו'" (שבת ק"ה, ב).

כולנו השתתפנו בהלווייה הענקית שמעולם לא נראתה כמוהה. הקשבנו להספדים, בכינו, צעקנו י"ג מידות, לכאורה אנחנו בטוחים שהפעם איננו בכלל העונש הנורא של מתעצל בהספדו של חכם.

גם את יהושע הספידו וסיפרו עליו מופתים גדולים, רש"י אומר (יהושע כד, ל) שהמקום שקברו את יהושע נקרא תמנת חרם "על שם שהעמידו תמונת החמה על קברו, רצה לומר, זה הוא שהעמיד החמה, וכל העובר עליה אומר חבל על אדם גדול כזה שעשה דבר גדול כזה ומת". הספד עצום, מופת נורא בל יתאר, יהושע עצר את השמש שלא תשקע עד שישלם ישראל יסיימו את המלחמה. עד שכל העובר על קברו אומר עליו שבח כזה גדול. וכי זה נקרא שהתעצל בהספדו?

ושמעת לברך שסיפור מופתים וצער נורא שאיבדנו אדם גדול אין הוא הספד, הספד הוא דווקא כשמתעוררים ללמוד ממונו. כשלא מושגים, זו עצלות והוא בכלל מתעצל בהספדו של חכם.

רבינו שר התורה בירך באהבה גמורה וכלב שלם, רוגע עצום השרה על הנכנסים אליו. בשנים המאוחרות משרבו הפונים אליו עד כדי מאות איש בערב אחד, היה מקצר מאד, אך בשנים עברו היה מעורר ומרגיע ושימש עוברו תמיד סמל ודוגמה לאהבת הבריות. הדרך וכיוון בשלום בין איש לאשתו ושימוש בזה דוגמה אישית ביחס הלכבי והכבוד לרבנית ע"ה עד זקנה ושיבה.

סכנה גדולה לדור

בחדשי שמים, קיימת בארצנו מערכת 'ניפת בראל' המיירטת טילים וקסאמים. אם ח"ו ייבולו במערכת וישתקו אותה, זה פחד נורא. רבינו שר התורה היה היכפת מגן של דורנו. בחיותו בעלמא הדין יירט צרות, טילים ומחלות מכוח תורתו וקדושתו. כפי שכתב רש"י (ריש פרשת שלח) "היש בה עין - אדם כשר שיגן עליהם בזכותו". עכשיו במוותו חסרנו הגנה זו.

אוי נא לנו כי חטאנו. הסכנה נוראה ח"ו. "צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם שנאמר (ישעיה נ, א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (סוף סנהדרין). מדגיש הנביא שהרעה באה רק "אם אין איש שם על לב, ואין מבין".

אך אם נשים לב לשפר מעשינו, אדרבה פטירת הצדיק תהיה לנו שמירה מפני הרעה שלא תבוא כחבטות חז"ל (שיר השירים רס"א, ט) "אשכול הכופר דודי לי - איש שהכל בו מקרא משנה תלמוד תוספות ואגדות שיכול לומר למדת הדין ד', הקב"ה נוטל וממשיכו לכפר עונותיהם של ישראל". כשיעקב אבינו התכוון למלחמה עם עשיו, אמר: "אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק". יעקב אבינו מזכיר זכות אבות, כדרך שאנו אומרים בפתיחת שמונה עשרה "אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב". ומוקשה המדרש (ריש פרשת תולדות) הרי לעשיו יש את אותה זכות אבות - אבא שלו הוא יצחק וסבא שלו אברהם. מדוע הוא מזכיר אותם? מתרץ המדרש: "העושה כמעשיהם ובוחר בדרכיהם - קיים לו. אם לא, לא קיים לו".

יעקב אבינו ידע, זכות הצדיק עומדת לאדם רק אם הוא בוחר ללכת בדרך שלו. אם אדם 'עושה כמעשיהם ובוחר בדרכיהם', אם הוא לומד ממונו, אז הזכות הזו תעמוד לו. עשיו אמנם בן של האבות הקדושים, אבל אין לו זכות אבות.

נוכה להתבונן ללמוד מאורחותיו של הצדיק הענק שבענקים שאיבדנו, להשיב אל הלב להיות 'עבדא דקודשא בריך הוא' לנצל את הזמן לשקוד בתורה ואהבת הבריות, ונוכה שזכותו תעמוד לנו לאורך ימים ושנים.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

אדר תשפ"ב

דברי הספד על רבן של ישראל

גיליון מס' 55

קידוש שם שמים - לגמור ולידע את הש"ס

ראשית כל יש לדעת שגם מי שלא למד תורה מהגר"ח נקרא תלמידו, וכמו שאמרו בברכות דף לב: ששמואל הנביא נתחייב מיתה, כשהורה הלכה בפני רבו עלי, וכתבו התוס' דאף שלא למד עדיין בפניו מ"מ גדול הדור היה, ומבואר שגדול הדור הוא רב מובהק, וממילא כולנו תלמידיו.

והנה בצעירותי גרתי ברחוב רשב"ם וזכרתי שכל הליכותיו היו כמו של אדם גדול, ולמרות שהיה אז אברך צעיר לימים ולא התפרסם כאחד מגדולי הדור, ובכל אופן הוא היה דמות של אדם גדול, והיה מחזה מרהיב לבוא לראותו כיצד הוא לומד בשקידה עצומה, ואיך רגעי ועיתותיו היו מחושבים להפליא, ולא הסיח דעת כלל מלימודו, והנהגתו היתה כמו של גברא רבא מימי צעירותו, והיה ניתן להסתכל עליו ולהתפעל ממנו עצמו, לראות איך נראה אדם גדול.

והנה ר' חיים עשה קידוש השם גדול בעולם, שחידש בדור שלנו את המושג של לגמור ש"ס ולדעת אותו על בוריו, וזכרתי מהעבר שלא היה מושג כזה לגמור ש"ס ור' חיים חידש לנו בדור שלנו ללמוד ש"ס ולידע אותו על בוריו, ובישיבות משקיעים בעיקר בלימוד בעיון בכמה מסכתות, אבל ר' חיים החזיר את כבוד התורה, ללמוד ש"ס שלם, לחזור עליו ולידע אותו על בוריו, ודבר זה הוא קידוש ה' גדול בעולם, שאף בדורינו אנו, ניתן ללמוד כך ולהגיע להשגה וידיעה נרחבת כל כך בתורה.

ודבר זה היה מצוי מאד בדור שלפני השואה בליטא, שהיו שם הרבה גדולים שידעו את הש"ס כבר מצעירותם, כגון ר' דוד מקרלין ובעל הערוך השולחן ועוד כהנה הרבה, ודבר זה היה רגיל באותו דור שבחורים צעירים היו משקיעים בלימוד הש"ס כולו, ולחזור עליו הרבה פעמים, והגר"ח זצ"ל חידש לנו מושגים כאלו של לימוד בהיקף גדול כל כך, גם בדורינו אנו.

וזכרתי שהרב מפוניבז' זצ"ל סיפר שר' יוזל [הסבא מנובהרדוק] הקים את ישיבתו הראשונה בנובהרדוק, וקרא לו [להרב מפוניבז'] להיות נושא ונותן בישיבה, והתנה עימו שיכנס לשמוע את השיחות שמסר בישיבה, בכדי להחדיר לו כמה מוטל על האדם להפקיר את עצמו בשביל ללמוד תורה לרבים. ושם בעיר נובהרדוק היה הערוך השולחן מכתן כרב העיר, והרב מפוניבז' היה מגיע אליו מדי יום לשמוע ממנו דברי תורה, ואם היה יום שלא בא היה הערוה"ש מתעניין מדוע לא הגיע היום ר' יושע קולר [זה היה הכינוי של הרב בליטא] וסיפר הרב על בעל הערוה"ש שהיה לו ידיעה עצומה בש"ס, ואף לעת זקנותו שלא היה רואה טוב, מ"מ במוחו הוא אגר את כל התורה והיה לו סדר לימוד יומי, בבלי וירושלמי רמב"ם ושו"ע.

וכמו כן סיפרו על ר' דוד מקרלין שהיה חוזר על הש"ס אין ספור פעמים, ולעת זקנותו כהו עיניו ולא יכל לקרוא מן הכתב, והיה חוזר על הש"ס בע"פ, ובכל יום הספיק חמש או עשר דף בבלי גמ' רש"י תוס', וכן כמה דפי ירושלמי, וכן פרק ברמב"ם וסימן בשו"ע, עד כדי כך היתה בקיאותו העצומה שהיה משנן כל זה בעל פה.

ומסופר עליו שפעם הגיע אליו משולח שבא לאסוף כסף לאיזה ישיבה, ובא להתרים את ר' דוד קרלינער, ור' דוד לא ראה אותו מפני שניטל מאור עיניו, אבל הרגיש שבא לפניו אדם ושאל מה רוצה היהודי [וואס וויל דער ייד?] וענה לו שבא להתרים אותו לישיבה שהיה רגיל לתרום לה כל השנים, והוציא הגר"ד את ארנקו ותרם לו, והמשולח לא יצא מהבית ונשאר לראות כיצד ר' דוד לומד את הש"ס בע"פ, אחר כמה זמן שם לב שוב הגר"ד שאדם עומד לידו, ושאלו מה רוצה היהודי, וענה לו באתי להתרים את הרב לצורך ישיבה, ומיד הוציא שוב ר' דוד את ארנקו לתרום לו, אמר לו המשולח כבר ביקשתי תרומה והרב תרם לי, ונשאיתי

במקום בכדי לראות איך הרב לומד בע"פ את הש"ס, ענה לו ר' דוד, מה היה לפני רבע שעה אינני זוכר, אבל את הש"ס אני זוכר. ואח"כ כשבא אותו משולח לראדין סיפר מעשה זה לח"ח, ולאחר זמן כשנפטר ר' דוד מקרלין שלח הח"ח טלגרמה לאותו משולח, שיבוא לראדין כשמספידים את ר' דוד קרלינער, וכשבא המשולח אמר לו הח"ח אני יספיד ואספר את מה שסיפרת לי על ר' דוד, ואתה תעמוד לצדי ותאמר בדידי הוי עובדא, בכדי לאשר את הסיפור שראית בעיניך.

זה היה גדלותם של גדולי ליטא בדורות עברו ששיננו את הש"ס וידעו אותו היטב, ור' חיים חידש לנו דרגות אלו גם בדורינו אנו, ללמדנו שניתן גם היום להגיע לזה, ע"י עמל והתמדה בתורה, יום אחר יום בלי הפסק, וכך זוכים לסיים את הש"ס ולידע את כל התורה על בוריה.

זכרתי מהישיבה הק' פוניבז' שהיה שקדן גדול ושמו ר' נח ברמן זצ"ל, והוא היה אח של ר' שלמה ולהב"ח של ר' חיים ברמן שליט"א, ואני זוכר מהישיבה שהיה לומד כל יום במשך שעותיים וחצי - עשר דפים, וכשנפטר באתי לנחם את אחיו ר' חיים שליט"א, ושאלתי אם המשיך בסדרים אלו גם בהמשך חייו והשיב לי בחיוב. ללמדנו שמי שמשקיע ומרגיל את עצמו להספק ולהתמדה גדולה כ"כ, הרי זה נקנה ונעשה לו טבע שני ואף לימי זקנותו הוא ממשיך בכך, וזה מה שראינו אצל ר' חיים זצ"ל שקיבל על עצמו את העול של ההתמדה וההספק לשנן ולגמור ש"ס, וכך עשה עד ליומו האחרון.

הצידיקות הגדולה היא – ההתמדה בתורה

הדבר שראו אצל רבינו באופן תדיר הוא התמדתו המופלגת בתורה, ר' חיים קיבל על עצמו עול תורה, וחייב את עצמו לעול של הספק והתקדמות קבועה בלימוד, ולא הרפה מעצמו כלל.

וראוי לידע שישנם אנשים שמחפשים כל מיני מעשי צדקות וחומרות להחמיר בהם, אבל האמת שהצדקות הכי גדולה הוא לשבת ללמוד בהתמדה. [וכפי שאומרים בשם הרב מבריסק זצ"ל שאמר ביידיש: די גראסטע פרומקייט איז זיצן און לארנן].

ומובא בשם הח"ח שסיפר שפעם היה באיזה מלון יחד עם ר' ישראל סלאנטר, והיה חדרו סמוך לחדרו של ר' ישראל, ושמע שהיה חוזר כל הלילה על מאמר חז"ל מאן דלא יליף קטלא חייב, ויש ללמוד מזה שר' ישראל עם כל חובת לימוד המוסר שהיה לו, השתמש בזה להחדיר את יראת העונש מעונן ביטול תורה, [וכמו שאמרו חז"ל מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק הרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה וכו'] ועל ידי כך חייב את עצמו ללמוד יותר תורה, ולהתגבר על העצלות המונעת אותנו מלהתמיד בלימוד, וכן כל תלמיד ר' ישראל היו לומדים בהתמדה גדולה, כמו ר' שמחה זיסל ור' נפתלי טרופ, ור' איצלה בלאזר, וכל אלו הושפעו מרבם ר' ישראל שהיה רותם את המוסר שלו להכיר בחומרת איסור ביטול תורה ולא לרפות ממנה, הוי אומר שתכלית המוסר היא ההתמדה בתורה.

וידוע המעשה שעשרה מתלמידי הח"ח וביניהם ר' אלחנן וסרמן, הלכו להוציא דיבוק, ואמר הדיבוק שהח"ח הוא אדם גדול בשמים כמו תנא קטן, ושאלו אותו למה, וענה הדיבוק כיון שהוא לומד תורה בהתמדה. ונתבונן הרי הח"ח חיבר כ"כ הרבה ספרים והיה בזה זיכוי הרבים גדול, ומ"מ עיקר חשיבותו היתה עיקר התמדתו בלימוד התורה.

וזה היתה מעלתו הגדולה של רבינו, שרתם את עצמו כשור לעול ללמוד ולהתמיד תדיר בלימוד התורה הקדושה, ולא וויתר לעצמו כלל והגה בתורה בכל זמן, וזכרתי מהתקופה שהייתי גר ברח' רשב"ם, שבמוצאי הצומות של הקיץ, י"ז בתמוז ותשעה באב, היה הגר"ח יושב עם סטנדר בפתח ביה"כ לדרמן, [מחמת החום ששרר

בפנים] והוגה בתורה שעות ארוכות אחר הצום, הרי שכל הזמנים היו שווים אצלו לשקידת התורה ועמלה.

דקדוק במצוות ללא וויתור

רבינו הגר"ח זצ"ל היה מדקדק מאד במצוות באופן מעורר השתאות, וראיתי שעד לעת זמננו לפני שנים ספורות, היה מקפיד לעשות כריעה ב"ה וי"כ, היכן שנוהגים לכרוע, ואף שהדבר מאד קשה לאדם בגילו, ומכאיב ומכביד עליו, בכל אופן לא וויתר על עניין זה. [ובשנים האחרונות היה מביא לו מקורבו הרב בצלאל כהן שליט"א מזרון לכרוע עליו, ואחר שכרע היו מרימים את המזון מצידי השני, בכדי לעזור לו להתרומם].

והיה שנה אחת שמרוב כאבים בזמן הכריעות נאנח מכאב, והיה קולו נשמע בכל הבית, ואז נגשתי לבניו שיבלחט"א וביקשתי מהם לדבר עם אביהם, שיש לי הוכחות שאיננו חייב בכריעה ולפי מצבו הרי הוא פטור לגמרי מהכריעות, וענו לי הבנים שכבר הם דיברו איתו ולא הסכים לשמוע להקל לעצמו, ואמר להם שאי"ז כואב לו והוא יכול לקיים את הכריעות כהלכתן, ואף לאחר שאמרו לו שמרן הגר"א"ל שטיינמן ג"כ אינו כורע מפני גילו, לא האמין להם ולא הסכים לפטור את עצמו, והנה הכריעות ב"ה וי"כ הרי זה רק מנהג בעלמא, ובכל זאת לא הרשה הגר"ח לעצמו להיפטר מזה. וכמו כן ראיתי אצלו הנהגה כזו בברכת כהנים, שהמנהג לעמוד בזמן שהכהנים מברכים, ואף הגר"ח זצ"ל היה נוהג כך לעמוד, ואף בשנים האחרונות שהעמידה היתה קשה עליו, ואף שכל ענין העמידה בברכת כהנים אינו חיוב מן הדין אלא מנהג, בכל זאת לא הקל לעצמו.

ואמנם אין אנו צריכים לחפש את צדקותו בשאר עניינים, שהרי התמדתו מוכיחה עליו על גודל צדקתו, וכפי שכבר אמרתי שעיקר הצידיקות היא לישב ולעמול בתורה בהתמדה, וכן שמעתי שאמר הגר"ש אלישיב זצ"ל על מרן הסטייפלער זצ"ל שאין צורך לחפש

עליו מעשיות, ועצם הדבר שישב ועמל בתורה אף לעת זמננו והיה מתאמץ ומתעייף על התורה בהתמדה, זהו הסיפור הגדול ביותר. ואף אנו נאמר כן על הגר"ח זצ"ל.

כמו כן ר' חיים הרבה חסד וצדקה בהיקף גדול מאד, שהוא כיוון את קופת העיר ודאג לריבוי החסד והצדקה בבני ברק, ודאג שיעזרו לאברכים שאין להם מה לאכול. ומלבד זאת אף ביזה את עצמו ליתן כל מיני קמיעות וסגולות וכי"ב בכדי לעודד את עם ישראל לתרום לצדקה, ויש בזה הקרבה גדולה למען עם ישראל בכדי להרבות צדקה וחסד למי שזקוק לכך.

איבדנו הגנה על הדור

הנה בפטירת רבינו זצ"ל עם ישראל איבד הגנה שהרי ת"ח מגין על דורו ומשפיע עליו טובה וברכה. כפי שמצינו בבעל הטורים ריש ספר דברים שכל ת"ח מגין על ארבעים אלף מישאל בלא חרב וחנית. ומקור הדברים הוא בתנא דבי אליהו ואמנם שם כ' כל זוג ת"ח, וכנראה לבעל הטורים היה לו גירסא אחרת שכח ת"ח בפני עצמו ג"כ מגו.

והטעם ש"ח מגן על דורו כיון שמי שעוסק בתורה השכינה שורה עליו והיכן שהשכינה שורה יש הגנה ושמירה, וכן יש שפע של פרנסה וברכה, וממילא כל ת"ח שעוסק בתורה יש בזכותו השראת השכינה וממילא יש שמירה על עם ישראל ושפע של ברכה. ומקור לדברים מצינו בתהילים איהו ה' למושב לו, צידה אברך אביונה אשביע לחם וחסידיה רנן ירננו, כיון שאיהו למושב לו ממילא יש השראת השכינה ויש ברכה בצידה ואשביע לחם, וכן אמרו שם כהניה אלביש ישע, והביאור שהחשמונאים יזכו לישועה וכל זה בזכות השראת השכינה, וממילא אדם שמחשבותיו הם רק בלימוד וזה כל העיסוק שלו, אז שכינה שורה עליו ולכן יש מכח זה הגנה ושפע של ברכה. וממילא כעת איבדנו הגנה על הדור.

לפרוע התמיד ביום שישי

התורה וההלכה, ושורשי המנהגים וההלכות שנהגו בה מקורם מהעיר טולדו.

והנה בעיר זו היה קופת צדקה ובית תמחוי. [וכמו שכ' הרמב"ם בהל' מתנוע' שמחובת העיר להעמיד בה קופת צדקה ובית תמחוי]. ומנהג העיר שם היה שבכל יום שישי היה יהודי עובר בין הבתים עם שני חמורים וסלים תלויים עליהם משני צידיהם, והיה צועק בקול רם בערבית הביאו לי תמיד, הביאו לי תמיד, וכל מי ששמע אותו היה מביא לחם או או שנים ומניח בסלו, וכל מה שנאסף היה תרומה לבית התמחוי להאכיל בו את מי שאין לו היכן לאכול. [בזמנו כל משפחה היתה אופה בעצמה לחם ומזה כל אחד תרם לעניים בכל יום שישי] ומה שקראו לתרומה הזו תמיד, הוא ע"ש לחם פנים לפני תמיד, שהיו אופים את לחם הפנים ביום שישי, בכדי להביאו בשבת לשולחן, וע"ש זה קראו לנדבת הלחם לתמחוי ביום שישי תמיד.

ואחר שראינו שכך היה המנהג בעיר הנ"ל במרוקו מסתבר ששורש המנהג הוא מטולדו שזהו מקום מגוריו של הרא"ש, ובזה מבוארת כוונתו כשהזהיר לבניו לפרוע את התמיד בכל יום שישי, והיינו שיהיו ליתן את הלחם לתמחוי שנקרא תמיד. ולפני שנים שלחתי ביאור זה עם הגר"א אלי' מן שליט"א להגר"ח זצ"ל, ואינני יודע מה הגיב לזה. אבל נראה שאילו היה יודע ממנהג זה של העיר טולדו, היה מסכים עימי בביאור דברי הרא"ש.

נגיעה מספקת בטומאה – ובקדושה צריך שקיעות ובליעה

מצינו בגמ'.. שאם ניתז מהחטאת על בשר אחר, אותו מקום שנבלע בו מהחטאת נותנים לו חומרי חטאת, שיהא נאכל לזכרי כהונה לפנים מן הקלעים ליום ולילה, ואמנם לענין טומאה הדין הוא שאם נוגע הטמא בכיכר כל הכיכר טמא ולא רק מקום מגעו, וראיתי מביאים בשם הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א ללמוד מזה שטומאה מתפשטת בקלות על כל הכיכר אבל הקדושה משפיעה רק במקומה. והביאור הוא שבכדי להיות קדוש צריך בליעה עמוקה לתוכו בכדי להיות חלק מהקדושה, אבל בכדי להיטמא מספיק נגיעה גרידא, וכל שייכות כלשהיא לטומאה הרי היא משפיעה ומטמאה את האדם, וכן אמר לגבי מכשירים טמאים שמי שיש לו נגיעה בהם הרי זה משפיע עליו בקלות וקשה להינצל מהם, ומשא"כ בקדושה לא מושפעים ממנה בקלות, ונדרשת עבודה בכדי להתקדש

חרב על פתח בית המדרש

מתוך דברים שנאמרו בשעת חימום בפניא דמעלי שבתא, בעצם סעודת יום הפורים, בין קודש לקודש, עם הלקח ארון ברית אלוקינו מעל ראשנו, ובו יתנה על צורת הדור שעוצבה ונצבעה בגווניו של אדונינו רבי חיים

אם נכונה השמועה אודות ההסתלקות. אמרתי לעצמי, הרי זו הבחינה של 'זיהי בימי', כל הדור, גם הרחוקים ביותר, חש עצמו תחת המלוכה של רבי חיים.

ואיבדנו את המלוכה הזו - - -

'היום יש לך את המשנה ברורה'

ה'חפץ חיים' תבע מבני דורו ללמוד סדר קדשים. סיפר רבי יעקב קמינצקי, ראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב, כיצד פנה גם לאחיינו רבי דוד הכהן ליבוביץ (אף הוא לימים ר"מ בתורה ודעת), והתרעם על כך שעל אף שהוא כהן, אינו קובע סדר ללימוד קדשים.

השיב רבי דוד, לפני שנלמד 'איך' להקריב חטאת, נלמד 'מתי' צריך להקריב חטאת. לכן אנו עמלים במסכת שבת, לדעת מתי אדם חטא ויתחייב בקרבן, ואיך ימנע ולא יחטא מלכתחילה. ה'חפץ חיים' לא הסכים. 'בשביל זה כתבתי את המשנה ברורה, היום אין שאלות וספקות בהלכות שבת. אבל על סדר קדשים אין משנה ברורה, אם לא תלמד, אין מי שיעזור לך!'

ומה שבירר החפץ חיים באורח חיים, בירר רבי חיים בהלכות התלויות בארץ. בתרומות ומעשרות, בכלאים וערלה ועל כולנה בדיני שביעית להסתעפויותיהן.

בדור הזה אין עמימות בהלכות התלויות בארץ. הכל נהיר.

ה'י, 'זיהי בימי'. כל הדור נשען על צביונו של רבי חיים!

לא מצאו תינוק ותינוקת

איננו מרמים את עצמנו, כי הגנו כדורו של חזקיה. בדורנו לא ננעץ חרב בבית המדרש ולא יצאה הכרזה מבית המלוכה שכל מי שלא עוסק בתורה ידקר בחרב זו (סנהדרין צד:).

חזקיה נעץ את החרב בבית המדרש, מקום ששם בלאו הכי עוסקים בתורה. במקום לנעוץ אותה בבתי משתאות וחינגאות,

אילו זכינו, היינו מקיימים את הדין של פורס מפה ומקדש. עודנו בסעודת משתה היין, היינו פורסים מפה ומקדשים קידוש היום.

אילו זכינו - - -

ועכשיו שלא זכינו, מידת הדין פרסה עלינו מפה. הקדוש ברוך הוא בעצמו פרס מפה על עמו ישראל, וערך קידוש.

בקרובי אקדש. הקידוש של הבורא עולם זה בקרובים שלו, ב'סביביו', באוהביו ומקודשיו, ומה לו לקדוש ברוך הוא לקדש בעמו ישראל יותר מהשר הגדול הזה?!

זיהי בימי

היו מלכים ושליטים ששלטו על בני דורם, והיו יחידים שהדור נקרא על שמם. כל כך גדולים ותקיפים היו, עד שצביון הדור, מהותו ותכונתו, נצבע בגווני אותה מלכות.

אחשוורוש היה כל כך גדול, שהתקופה נקראה על שמו, 'זיהי בימי אחשוורוש'. אמנם משל בכיפה לדעת חלק מרבותינו, אבל היה לו תואר גדול יותר, 'ימי אחשוורוש'. הוא הטביע חותם כל כך עמוק על בני דורו, עד שהדור נקרא דור של אחשוורוש. כך יש את 'ימי משה' או 'ימי חזקיה', מלכים ששינו ועיצבו את כל בני דורם (סנהדרין כ:).

ומתוך היום הזה של מלכותא דארעא יצאנו ללמוד על מלכותא דרקיעא. כל מהות וצביון הדור, מוטבע בחותמו של אותו קדוש ונורא.

הוא לא הקהיל קהילות ולא נדד בערים רחוקות, אבל כל בית ישראל, מקמנו ועד גדולם ידעו ממנו מושגים חדשים של אהבת תורה, ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי חיים את התורה, בוז יבוזו לו - - -

לפני חצי שעה התקשר אליי יהודי מקוסטה ריקה, מדינה רחוקה ושכוחה בדרום אמריקה. גם הוא מבקש לשמוע, בבעתה,

וגרפים, ממה נפטר וכמה היו בלוויה, מי הספיד ראשון ומי אחרון ומי ממלא את מקומו.

ובכן 'בדקו ומצאו'. את זאת הגמרא לא מבארת, מותרת כמות שהוא. אנשים לא מוגדרים שטרחו לחפש נתונים מוגדרים שלא מעלים ולא מורידים.

'כשתדעו מועד וקדשים תבואו עוד פעם'

למחיה שלחו אלוקים לדור שלנו. דווקא לדור שלנו.

ללמד אותנו מושגים בדור יתום, מושגים מדור רחוק. שגם אנחנו נדע שיש חלקים בתורה שעוד לא הגענו אליהם. הוא אשר יסד הפייט (שיר היחוד ליום שישי) 'ועל כל חי הוכן לכלכל, לפני אוכל תתן אוכל. שלושת ימים הראשונים הכינותם לאחרונים!'

הוא האיש שהכנים לנו מושגים, נעלמים מעיני כל חי. האיש שלא נתן בדינו מנוחה, אחרי שראינו עד היכן בן תמותה מגיע.

לפני כמה שנים זכו בני הישיבה להיכנס להיכל, נבחנו על סדרי נשים ונויקין. הרב התפעם מאוד מעוצם ידיעותיהם, והבחורים חשו מסופקים ומאושרים. הנה עמדו בכור המבחן של 'רב חיים'.

ורגע אחרי שהיו מאושרים מאישורו של הרב, התחייך כנגדם גדול הדור ואמר: 'כשתדעו מועד וקדשים תבואו עוד פעם'...

דור תהפוכות כמו שלנו מוכרח היה את החץ היציב והברור, המדריך ומורה. את הבת קול שתובעת ללמוד את התורה. את כל התורה. כל החיים!

☆☆☆

שוב ושוב נהפך לאבל מחולנו. גם יום שמחתו של רבי שמעון במירון, גם האסון בערב חג השבועות, וגם ביום פורים. ביום של 'אורה זו תורה'.

אין מי שיִרְאֶה עד היכן אפשר להגיע.

אין מי שימתין לבחורים צעירים שיבואו להיבחן גם על מועד וקדשים.

אין.

רק אנחנו נותרנו, ואחריות הוטלה עלינו - - -

בחר לנעוץ אותה דווקא בבית המדרש, האין זה מיותר? שם כבר עוסקים בתורה!

ומעידה הגמרא שהמהלך הצליח. 'בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס, ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה'.

גם התיאור הזה נשמע מיותר. ככל שמאיימים על אדם עם חרב שלופה, מסתבר שיעדיף ללמוד מאשר להידקר בחרב, ומאי רבותא שלא היו עמי הארצות?

נעץ חרב 'בבית המדרש'

חזקיה אכן לא נעץ חרב בכל מקום. הבחירה נותרה בידי האדם.

חזקיה לא מיגר את הבטלנים באופן ישיר. רצונם בחיי תורה, רצונם.

חזקיה חידש את המושג של 'עסק התורה'. אתה יושב בבית המדרש ומכרר את תורת האלוקים, תעשה זאת הכי עמוק והכי רחב שאפשר. אתה כבר בבית המדרש, אל תלמד ברפיון בלאחר יד, אל תלמד כאדם שיוצא ידי חובה, על זאת בדיוק באה החרב.

והחרב הצליחה. לא מצאו תינוק ותינוקת שלא בקיאים בדיני טומאה וטהרה, זו תוצאה ישירה מהחרב של חזקיה, דווקא בבית המדרש. הוא רומם את כבוד התורה למעלה למעלה, עד שגם בשדות ובכרמים ידעו מה הם מפסידים ושלחו את ילדיהם הרכים לבית המדרש.

אהבת התורה גאתה עד כדי שהתקיימה בדור ההוא הנבואה של חותנו ישעיה (ז, כג), 'אלף גפן באלף כסף, לשמיר ושית יהיה'. אנשים יכולים למכור אלף גפן במחיר של אלף כסף, ובכל זאת 'מניחין אותן לאיבוד ומביירים אותם, והיו עוסקים בתורה' (רש"י שם בסנהדרין).

בדקו ומצאו

התוצאה הייתה ש'בדקו ומצאו'. חיפשו אחר תינוק שלא בקי בהגדרות ראשון לטומאה וטהרת כלים, לא מצאו. איננו יודעים מי זה שבדק, איננו יודעים מי טרח להתעניין, אבל אם הבנו היטב את מה שעשה חזקיה, מסתברא מילתא שלא מבית המדרש יצאו הבודקים ומוצאים.

גם כשמסתלק ראש כל בני הגולה, יש העוצרים הכל ומתבוננים על גודל האבידה ומושגיה, ויש העסוקים ברשימות

לזכות

החתן דוד גרשון נ"י

נתיבות

**ליום חתונתו וליום שמחת ליבו
בורא עולם בקנן השלם זה הבנן**

לזכות

הגאון הרב יחזקאל אברהם שליט"א

ליקווד - ניו ג'רזי

**לרפואתו השלמה והמהירה בתושח"י
נדבת תלמידיו חברי ק"ק 'לומדי תורה'
ניו - יורק**

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להעדרות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

פרשת שמיני

הנזהר מאכילת איסור - זוכה לקדושה למעלה

בסוף הפרשה שלנו, כשמוזכרת התורה על המאכלות האסורות, אומר הכתוב (ויקרא י"א, ט"ז): אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם. כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני.

מי ששם את לבו למילים של הפסוקים האלו, רואה כמה התורה הפליגה בחומר הדבר וכמה היא חוזרת וכופלת שוב ושוב, 'אל תשקצו', 'ולא תטמאו בהם', 'ונטמאתם בהם', 'ולא תטמאו את נפשותיכם', כי אכילה של דבר איסור מטמאת את הנפש. ופירש רש"י: 'אם אתם מטמאים בהם בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבה של מעלה'. זהו דבר מחריד, שאדם שחלילה טימא ושיקץ את נפשו במאכל איסור, הקב"ה יטמא אותו בטומאה נצחית בעולם הבא ובישיבה של מעלה. זה דבר נורא שאי אפשר לעכל, שאדם יושב בישיבה של מעלה עם נפש טמאה.

מוסיף רש"י: 'כי אני ה' אלהיכם - כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם, כך גם אתם 'והתקדשתם', קדשו עצמכם למטה, לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא'. אדם שמתאמץ בזה העולם להביא לעצמו את מעלת הקדושה, ה' מבטיח לו שיקדש אותו בעולם הבא, וכשהוא יושב בישיבה של מעלה תהיה נפשו קדושה וטהורה.

הרי זה נורא נוראות למתבונן, איזה נזק יכול אדם לגרום לעצמו כשנכשל במאכל של איסור. ואמנם התורה דיברה כאן על תולעים, אבל אין זה בדוקא והוא הדין לכל מאכלות אסורות כגון נבילה או טריפה ערלה או יין נסך וכיוצא בהם. והרבה פעמים אין זה בכונה מכה רוע ורשע אלא מחוסר תשומת לב ובהסתמכות על כל מיני היתרים מפוקפקים. וההיתר המפוקפק הגדול מכולם: 'כולם עושים כך'. בהיתר הזה היצר מפיל הרבה חללים, כשהוא מגיע אל האדם ואומר לו 'מה אכפת לך, הרי כולם עושים ככה וכולם סומכים על פלוני, ולמה אתה תהיה צדיק יותר מכולם?!' בענייני ממונות אדם לא סומך על כולם, אלא הולך בעצמו וטורח ומברר לעומק אם פלוני נאמן ואפשר לתת לו הלוואה או לא. אם כן, איך זה שאתה הולך ונסמך על כולם בענייני כשרות החמורים?! למה לא תלך להקור ולדרוש, לברר ולבדוק היטב על הדבר?!

אדם שלא משיגה על הדבר ואוכל מכל הבא ליד בלי לבדוק אם ההכשר שיש על המאכל הוא הכשר טוב, בנקל יכול להכשל. ויש אנשים שקשה להם להצטמצם וקשה להם לקבל על עצמם להזהר מכל מיני מאכלים שיש בהם סרך של איסור, אבל זה עיקר גדול בתורה, ועל זה נאמר 'שומר פיו ולשונו - שומר מצוות נפשו'.

מאכלות אסורות מטמאות לבו של אדם

בספר דרך שיחה נדפסו עובדות והנהגות מפליאות ששמעו מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ובו הוא כותב (עמוד שפ"ז) דבר נורא ומבהיל הרעיון. יש אחד, שעושה תמיד את רצון ה', מתאמץ לקיים את המצוות על הצד היותר טוב ומשתדל תמיד לעשות נחת רוח לבורא עולם, ולפתע פתאום הוא מרגיש איך כביכול נסתם לו המוח, והוא כבר לא מצליח בעבודת ה' כלל. והאדם עצמו תמה על הדבר, איך זה שעד אתמול כל תפילה שלו הייתה תפילה כמו שצריך, בכונה ובהתעוררות הלב, והלימוד שלו היה לימוד טוב בחשק ובהבנה, ופתאום אין לו חשק להתפלל או ללמוד, וגם אם הוא לומד הוא איננו מבין כלום בתלמודו. למה זה? - כותב רבי חיים קניבסקי שליט"א, 'אפשר שאכל מאכלות אסורות, והוא צריך לקבל על עצמו שמירה וזהירות במאכלות אסורות'.

ואם תתפלא, הלא הוא מגיע מבית טוב, מקום שמקפידים בו על קלה

כבחמורה, ואיך יכול להיות שנכשל בדבר איסור? - 'אך אפשר, שלא עישרו את המאכלים והיה צריך לעשר', וזה עומד בעוכריו. מה שהאיש הזה נכשל בעוון טבל ובאכילה אסורה, זה גרם לו את הירידה הרוחנית ואת קטנות המוחין הזו.

'אבא אלי יהודי בן תשעים', מספר שם הרב, 'וסיפר לי סיפור נורא. כאשר הייתי צעיר, שלח אותי אבי לישיבה, ואז היה הנהג ביישיבה שכשמגיע תלמיד צעיר לישיבה, שוכר האב בחור מבוגר שישב ויחזור ביהוד עם התלמיד על כל הלימוד. יום אחד הגיע האב לישיבה ושאל את הבחור המבוגר, הלא אני שכרתי אותך שתחזור ותשנן את הלימוד עם הבן שלי, ספר לי אפוא מה עם בני? איך הוא לומד ומה רמת ההבנה שלו?'

'אמר לו הבחור, בנך נפלא מאד. הבן שלך קולט ומבין באופן מיוחד, ואם ימשיך כך יוכל להיות גדול בישראל. הוא לומד בהתמדה ובחשק, ובצירוף כשרונותיו הברוכים הוא יוכל להתעלות ולהיות אילנה רברבא. 'נסעתי לבית לחג השבועות', מספר זה הזקן, 'ובחזירתי התהפך הגלגל ולא תפסתי כלום מהלימוד. וכמה שהשתדל אבא לשכור לי מלמד ללמד אותי לא הועיל. אבא שלי הביא לי כל מיני אנשים שינסו ללמד אותי, וכל כמה שטרח ויגע בדבר, לא עלתה בידו ולא הועיל לי כלום. 'בעניינים אחרים הייתי משיג כל ובעל כשרון גדול, אבל כשהגעתי ללימוד התורה נסתמו המעיינות, ועד היום אינני יודע ללמוד גמרא'. עד היום, עשרות בשנים לאחר מכן, כל דבר אני תופס וקולט במהרה, אבל כשאני בא ללמוד תורה אני לא יכול להבין בה כלום.

כך מספר הזקן לרבי חיים שליט"א, את דבר הפלא הגדול הזה. הרי בצעירותו עלה והתעלה בתורה הרבה, ונבאו לו גדולות ונצורות שיצא גדול בישראל, ואילו מאז תג השבועות באותה השנה ועד היום הזה הוא לא יכול להבין דף גמרא. 'באחרונה', סיפר אותו הזקן, 'הזדמן לי ספר שנקרא 'ירושלים של מעלה', וזהו ספר שחיבר תלמיד חכם ובו עובדות מחכמי ישראל, 'ושם מצאתי מסופר ענין כזה, גם כן על אחד שהיה מבין טוב וקולט הכל, ולפתע התהפך הגלגל ונסתמו לו עיני השכל, 'אמר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שזה בא ממאכלות אסורות. מאכל איסור הוא שמטמטם את האדם ומסמא את עיניו מלהשכיל בתורה הקדושה.

'ואני נזכר', מספר הזקן בן התשעים על מה שהיה אתו לפני כשבעים שנה ויותר, 'שבחג השבועות כשהייתי בבית היו שם חברים גוים, ונתנו לי לאכול חתיכת דבר אחר, ואכלתי ונהניתי ממנה, ואף הבאתי אתי מעט מזה לבית. וכשאבא שלי ראה את זה צעק עלי 'מה אתה עושה, והלא זהו איסור חמור של תורה! אמר הזקן, 'אני חושב שזה היה המעכב'. אחרי שראיתי את העובדה הזו עם רבי עקיבא איגר, עכשיו אני מבין מה גרם לי את המהפך הזה שמבחוור צעיר מבין ומוצלח, הפכתי להיות כמו אבן, לא יכול להבין שורה אחת בגמרא. 'ואני מבקש מהרב תשובה מה לעשות. שהרי נכון שאני זקן, אבל תשובה עוד מוטלת עלי לעשות.

'אמרתי לו, מספר הרב, 'תתענה יום אחד. אמר לי הזקן, זה קשה לי מאוד, לפי חכמות שלי, אבל מאד אשתדל בדבר הזה.

זה מה שזועק אצלנו הפסוק, תשיגה על הפה שלך שלא יכנסו בו מאכלות אסורות, 'לא תטמאו בהם', כי אם תטמאו בהם - 'ונטמאתם בהם', תהיו טמאים בעולם הבא ובישיבה של מעלה. 'ולא תטמאו את נפשותיכם', כי כשאדם אוכל מאכל איסור חלילה, לא את הגוף שלו לבד הוא פוגם אלא את נפשו הוא משקץ ומטמא. ואם כן, פלא הוא שאחרי זה הוא לא יכול להבין ולהשכיל בתורה הקדושה?!

מי שנוהר ממאכלות אסורות זוכה שמן השמים מסייעים אותו בזה

האור החיים הקדוש מבאר מה שאמרה התורה 'והתקדשתם', עשו סייגים וגדרים לבל תטמאו ובוזה אני מביטחכם שתהיו קדושים. כלומר, מי שיתאמץ בדבר הזה ויעשה לעצמו סייגים וגדרים כדי שלא יבוא למכשלת איסור, תשרה עליו הקדושה והשמירה העליונה תהיה חופפת עליו לשמור עליו מכל דבר שאינו כהוגן, ובפרט בדבר איסור.

וכך סיפרו על בעל החידושי הר"ם, שפעם ישב בסעודה ומשך ידו מן האוכל. אחרי שחקרו ודרשו, מצאו שבאמת היה מכשול בהכנת המאכלים והכל היה טרף. שאלו אותו 'איך ידעת?' והוא אמר להם, 'קודם כל, תדעו לכם שהיתה לי משיכה עצומה לאוכל הזה, מה שלא היה לי אף פעם. והתפלאתי על זה, מה קרה פתאום שאני כל כך נמשך לאוכל הזה? הבנתי שיש כאן משהו חשוב... ולכן לא נגעתי באוכל. אבל אם תשאלו למה משמים הביאו לי את הרמז הזה שאבחין בו ואנצל, תדעו לכם יסוד, שאם אדם מקבל על עצמו בקבלה אמיתית שאם יקרה ויבוא לידו מאכל של איסור, עדיף לו שיתקע האוכל בגרונו ויתקן ממנו וימות ולא יכשל באכילת איסור – יצילו אותו מן השמים ממאכלות אסורות. וזו תמיד צורת האכילה שלי, כאשר אני אוכל איזה מאכל שיהיה אני גומר בדעתי ומבקש מהבורא שאם זה מאכל איסור, שאמות ולא אכשל בזה. לכן יש לי את השמירה המיוחדת הזו ממרום'.

וזה לשון האור החיים הקדוש: ואומר 'זלא תטמאו', פירוש, מלבד דברים שאתה מעלה על דעתך לשמור עצמך מהם, עוד אני מביטחך, אומר הקב"ה, שלא יאונה לך כל מין הרע. אך כל זה בתנאי שהאדם מצד עצמו גם כן משתדל וטורח בדבר.

עוד ירמוז, אומר האור החיים, שבאמצעות שמירת מצוה זו, שאדם נוהר מאכילות אסורות כגון תולעים וכיוצא בזה, לא ישלטו הגוים בעם בני ישראל. אם אנחנו נתאמץ במצוה הזו של הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות, ה' מבטיח לנו שזו תהיה לנו גם השמירה מאומות העולם. כי הגוים נקראו שרצים ושקצים הרומשים על הארץ, וזה מקצת שובחם... אם אנחנו נהיה שמורים מהשקצים והשרצים הרומשים על הארץ, נהיה שמורים מאלו שהתואר שלהם שקצים ורמשים.

מאכלות - נפשו של אדם מחמדתן. היצר מגיע לאדם ומלהיט אותו לדבר ואומר לו 'תראה איזה מראה ואיזה ריח יש לאוכל הזה, בחיים שלך לא טעמת דבר טעים שכזה'. אבל 'זשמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה' (משלי כג, ב), תזכור טוב טוב את ההשלכות של זה, ואם תתגבר ותתאמץ על הענין הזה, תזכה גם לשמירה תמיד ממאכלות אסורות, גם לשמירה מהגוים, וגם לקדושה שהקב"ה יקדש את נפשו בשיבה של מעלה.

מאכל אסור הוא כמו מאכל שיש בו ארס ורעל

רבינו הרמח"ל בספר מסילת ישרים (פרק אחד עשר) כותב ומזהיר על אותם הדברים שנפשו של אדם מחמדת - הדברים שהיצר מסית את האדם אליהם ומכניס בו תאוה. המדרגה השלישית, אחרי תאוה הממון והעריות, הנה הוא איסור מאכלות. וזה נוגע להרבה פרטים, בין בעניני טריפות עצמם, בין דיני תערובות, בשר בחלב, דם, בישולי גוים, יין נסך וסתם יינם. כל אלו הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק, כי יש תאות הלב המתאוה במאכלים הטובים, וחסרון הכיס באיסורי התערובות וכיוצא בזה. ופריטיהם רבים ככל דיניהם המבוארים בספרי הפוסקים, והמיקל בהם במקום שאמרו להחמיר אינו אלא משהית את נפשו. הוא הורס ופוגם את הנפש שלו. וכך אמרו בספרא (שמיני ה') 'זלא תטמאו בהם ונטמתם בה' - אם מטמאין אותם בהם סופכם ליטמא בהם. מה הכוונה? - כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם. אדם לוקח דבר מה, ובוזה מטמא את הנפש שלו ומכניס בתוך לבו ממש טומאה, עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו. כאשר הטומאה נכנסת אל לבו של האדם, הקדושה בורחת מן המקום הזה, כי הקדושה לא תהיה במקום של טומאה.

הוא מה שאמרו בתלמוד (יומא טז.) ונטמתם בהם אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם, שהעבירה מטמטמת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו את הדעת האמיתית ואת רוח השכל שהקב"ה נתן לחסידים, כמו שאמר הכותב (משלי ג, ו) 'כי ה' יתן חכמה', וכמו שראינו למעלה במעשה שהזכרנו על אותו אחד, שאיבד את כל עיני שכלו ואיבד את ההבנה ואת היכולת להשכיל בתורה הקדושה.

אדם שאוכל מאכלות אסורות, אומר הרמח"ל, הוא נשאר בהמי חומרי משוקע בגסות העולם הזה, אוי לו, שהרי הוא כבהמה בצורת אדם. ומוסיף הרמח"ל,

המאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים. אמנם יש הרבה איסורים בתורה, כמו גזל או לשון הרע, אבל כאן יש חומר נורא שאין בשאר איסורים שבתורה. מדוע? - כיון שהם נכנסים בגופו של אדם, ונעשים בשר מבשרו. כשאדם אוכל איזה דבר הרי המאכל הופך להיות חלק ממנו, ואם הוא אוכל מאכל איסור נמצא שהוא בעצמו הופך להיות חתיכה של איסור.

והנה, מי שיש לו מה בקדקדו יחשוב את המאכל האסור כמאכל ארסי. אם היו מציעים לאחד מאכל, שנראה שאין משובח ממנו. המראה שלו הפלא ופלא, הריח שלו כריח גן עדן, וגם על הטעם שלו אומרים שאין כמוהו בעולם. מציעים לו את המאכל הזה, אבל אומרים לו, 'תשמע, יש סיכוי ששמו לך בתוך המאכל הזה רעל'. הוא יאכל? ודאי שלא. וגם אם יגידו לו, 'אבל לא בטוח ששמו כאן רעל, זה רק ספק קל וספק ספיקא, ותראה איזה ריח ואיזה מראה', ברור שהוא לא יאכל. אומר הרמח"ל, כל מי שיש לו מה בקדקדו, יחשוב שמאכל של איסור הוא כמו מאכל ארסי. היקל אדם על עצמו לאכול ממנו אם ישאר לו איזה בית מיהוש, ואפילו חשש קטן? - ודאי שאדם ימנע את ידו, ובודאי לא יקל. ואם יקל לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור, מי שגיד 'אני לא מפחד, הרי זה רק ספק', כולם יודו שנטרפה עליו דעתו. אף איסור מאכל הוא ארס ממש ללב ולנפש. כאשר אתה נכשל במאכל אסור, אתה מרעיל את הנפש שלך. מסלק ממנה כל זיק של קדושה ומחדיר בה טומאה בזה ובבא. אם כן מי איפוא יהיה מיקל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא. ועל דבר זה נאמר 'זשמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה'. עדיף לך לתקוע סכין בלוע ולמות, מאשר להכשל במאכל איסור שמטמא את הנפש ומוריד את האדם לשאול תחתית.

אכילה אסורה מביאה את האדם לידי מחשבות זרות

מובא בספרים הקדושים, שבזמנו של רבינו הרמב"ם היתה קהילה אחת ששלחו לו כל מיני שאלות מתמיהות בעניני אמונה. וכתב להם הרמב"ם, מימי לא שמעתי יהודים מאמינים ששואלים שאלות כאלו בעניני אמונה, ומציגים כאלו דעות משונות של אפיקורסות ומינות. אני מבקש מכם שתבדקו את השוחטים בקהילה אצלכם, כי יתכן שהם לא משגיחים כהוגן והשחיטה לא כדת, וכיון שאתם נכשלים במאכלות אסורות ונכנסה בכם הטומאה, מזה נגרם לכם כל הדבר הזה ומשם מגיעים לכם כל הספיקות וכל הפקפוקים והשאלות בעניני האמונה.

אם אדם רואה בעצמו שפתאום נגרם לו איזה שינוי ולפתע כל ההנהגה והדעות שלו ירדו פלאים, ילך ויבדוק את האכילה שלו. כי כמו שראינו, אדם שנכשל באכילת איסור מסמא את עיניו ועל ידי זה באות לו המחשבות הפסולות.

גם היום, עם ריבוי ההכשרים, עדיין יש הרבה מיטורים שצריך זהירות ודקדוק אחריהם. שמעתי על אדם גדול מירושלם, שפעם הגיע אליו יהודי שהיתה לו רפת, והביא לו חלב שהוא עצמו חלב מהפרות, ויחד עם זה הביא לו גם גבינה שהכין בביתו. שאל אותו הגדול ההוא 'איזה הכשר ואיזה השגחה יש לגבינה הזו? אותו אחד שתק. מה יכול להגיד? - הרי הוא בעצמו הכין את הגבינה. אבל הרב הפציר בו עוד פעם 'באיזה הכשר הגבינה הזו? אמר לו היהודי, 'כבוד הרב, מה אומר לך? את חטאי אני מזכיר... אני עצמי עשיתי את הגבינה הזו, ואין לה הכשר'. אמר לו הרב, 'אם כך, תשאיר כאן את הגבינה... כי בהכשר' אני לא אוכל, אבל אם אתה עצמך עשית את הגבינה אני יודע שעשית את הכל כשורה ואני יכול לסמוך עליך'.

אסור שאדם יאמר 'כולם אוכלים', 'כולם סומכים' וכדומה. ויש כאלו שמוסיפים עוד טענה, 'הלא אני צדיק, וכבר כתוב 'לא יאונה לצדיק כל און', ובטוח שלא אכשל... מוטל עליך לחקור ולדרוש ככל יכלתך, אחרי כל מאכל. אי אפשר לומר 'מה כבר יכול להיות בזה', כי היום עם כל השכלולים שקיימים אי אפשר לדעת כלום, ומי העלה בדעתו שאפילו במי סודה יכול להיות חשש של חמץ. וכדברי הרמח"ל, על אדם להשוות אכילה שיש בה חשש של איסור למאכל שיש בו חשש של רעל. אם על גופך אתה דואג, על נפשך ועל נשמתך עליך לחוש בכפלים.

וכשאדם נוהר בקדושת הפה, הן מצד שמירת הדיבור והן מצד שמירה מאכילת איסור, הוא מציל את עצמו מכל פגע רע, והוא 'שומר מצוות נפשו', בכל המובנים. וכבר אמרו רבותינו (מסות י) 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', ואם אדם מקדש את עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, ואם מקדש את עצמו מעט מקדשין אותו הרבה' (יומא טז.). וכמו שראינו כאן בדברי האור החיים הקדוש. אם אתה מקבל על עצמך להזהר ולהשמר, גם הקב"ה יעזור לך ויתן לך שמירה משלו, והבא להטורח מסייעין אותו (יומא לה.). וה' יהיה בעזרו.

פרשת שמיני תשפ"ב

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מי גשמים שחדרו ממרפסת דירת העליון לדירת התחתון

שאלה

בבנין משותף בשכונה חרדית, יש לקומה השלישית מרפסת פתוחה שנבנתה מלכתחילה כמרפסת סוכה, ומתחת למרפסת זו בקומה השניה יש חדר מגורים. הדיירים בקומה השניה והשלישית קנו את דירתם מהקבלן וגרים בבנין שבע שנים, מיום איכלוס הבנין.

והנה מהשנה הראשונה לאיכלוס הבנין התברר, שהאיטום במרפסת שבקומה השלישית לא נעשה כראוי ע"י הקבלן המוכר, ומחמת זה חודרים דרך המרפסת מי גשמים לחדר המגורים שבקומה השניה. כמו כן גם כשמעבירים בקומה השלישית כמות גדולה של מים, [כששוטפים את ביתם] דרך המרפסת למרזב, חודרים מחמת זה מים לדירה שמתחתם, ונגרם נזק רב לקירות, לארונות ולבגדים שנמצאים שם.

מאחר והיתה אחריות של הקבלן לשש שנים מפני נזילת מים, מידי שנה פנה הדייר התחתון לקבלן, והוא שלח פועלים שמרחו חומר איטום במרפסת העליון שהועיל לאותה שנה. אולם כעת נגמרה אחריות הקבלן, ולכן תובע הניזק מבעל המרפסת, שיאטום את המרפסת שלו כראוי, שלא יחדרו דרכה מי הגשמים ומים כששוטף את דירתו. האם הוא צודק בתביעתו?

תשובה

א. על פי דין תורה, הטיפול במניעת חדירת מי גשמים דרך המרפסת לדירה שמתחתיה - חל על התחתון בלבד. ולכן על התחתון לדאוג לאיטום, ולשלם זאת מכספו.1

ב. גם במקומות שנוהגים בגלל חוקי הערכאות לחייב את העליון לאטום את המרפסת שלו כדי שמי גשמים לא יחדרו דרכה לתחתון. אולם בנידון השאלה דנן, מכיון שהליקוי נעשה מלכתחילה בעת בניית הבנין - לכן רק התחתון צריך לתקן זאת.2

ג. אסור לעליון להעביר את מי שטיפת ביתו דרך המרפסת הזו, בצורה שכתוצאה מכך יחדרו מים אלו לדירת התחתון. איסור זה קיים, גם אם הקבלן שבנה את הבנין אשם שלא עשה איטום טוב במרפסת. ולכן לצורך ניקוי המרפסת, עליו להסתפק בשימוש עם מטלית לחה שאינה ספוגה במים רבים.3

אמנם נציין, שמכיון שגם לעליון יש צורך באיטום כדי שיוכל להעביר את מי שטיפת ביתו דרך המרפסת, לכן כדי לשמור על יחסי שכנות טובים, למרות שאינו מחויב על פי הדין, בכל זאת יש שנוהגים במקרים אלו לפנים משורת הדין, להתפשר בעלות האיטום עם התחתון. ובפרט כאשר האיטום נפגם שנים רבות לאחר בניית הבנין.

מקורות

1. כתב בשו"ת הריב"ש (ס' תקצ"ז) שאם מי גשמים חודרים דרך הגג של העליון לדירת התחתון - על התחתון בלבד שהוא הניזק, לעשות מרזב או איטום כדי שלא יחדרו הגשמים לדירתו. הטעם לכך הוא, מכיון שמי הגשמים אינם מים ששייכים לעליון - אלא הם מי הפקר שבאו מהעולם, שהעליון אינו מעוניין לזכות בהם למרות שעוברים בחצירו, אלא אדרבה הוא מעוניין שיצאו מדירתו. ולכן אין הם נחשבים - "ממונו" שמזיק לתחתון, אלא - "מי הפקר" שמזיקים לתחתון. לפיכך אין שום חיוב על העליון למנוע מהם מלהזיק לתחתון, אלא התחתון צריך לדאוג שמים אלו לא יזיקו לו. וכדברי הריב"ש פוסק הרמ"א בחו"מ (ס' קנה, ד) וע"ש.

אמנם הב"ח שם (ס' ק"ז), והסמ"ע שם (ס' ק"ט) הקשו סתירה בדברי הרמ"א. מאחר והרמ"א (בס' קסד, א) כתב: שכל צרכי הגג - על העליון בלבד לתקן. ואילו בס' קנה כתב, שהתחתון צריך לתקן זאת? וע"ש בב"ח, ובבאר היטב (ס' קנה ס"ק יג), ובנתיבות (ס' קסד ס"ק ב), ובחידושי החת"ס על השו"ע (ס' קנה סעיף ד) ועוד, כיצד תירצו את הקושיא. עכ"פ לדינא, אפילו במקרים שהקבלן עשה איטום טוב, אולם במהלך השנים האיטום התקלקל - לא ניתן לחייב את העליון לתקן זאת, כדעת הריב"ש, והכרעת הרמ"א.

ואע"פ שבארץ ישראל ישנו מנהג מדינה קבוע, שכל השכנים צריכים להשתתף באופן שווה בהוצאות תיקון הגג המשותף, ובכלל זה לעשות עליו איטום שלא יחדרו דרכו מי גשמים לדירות שמתחת לגג. ולפי"ז לכאורה היה מקום לפחות לחייב את העליון להשתתף במחצית מעלות האיטום?

אולם המקרים חלוקים במהותם. כי לגבי תיחזוק הגג, מכיון שזה רכוש משותף לכל הדיירים, לכן לגביו ישנו מנהג שהתקבל - שכולם משתתפים באחזקתו. משא"כ בנידון דנן מכיון שהמרפסת הינה רכוש הפרטי של העליון, לפיכך אין שום מנהג שמתייחס לרכוש פרטי, אלא דנים תמיד מהו הגורם לנזק. ולכן אם המים ששייכים לעליון הם המזיקים לתחתון - חייב העליון בעל המים לדאוג שהממון שלו לא יזיק לתחתון או לכל אדם אחר. משא"כ בנידון דנן ריצוף המרפסת שהינו ממון העליון - אינו מזיק לתחתון, אלא מי הגשמים שבאים מהעולם והינם הפקר הם שמזיקים לו, לפיכך על התחתון לדאוג שלא יזיקו לו. ובנידון דנן הדבר יכול להיעשות ע"י שיאטום כראוי את מרפסת העליון שלא יחדרו דרכה מי הגשמים.

2. והנה כל מה שהתבאר לעיל בסעיף 1, שייך כאשר דירת התחתון היתה ראויה מתחילתה למגורים סבירים, אלא שבמשך השנים חומרי האיטום שהינם כימיים ומתקלקלים במשך השנים בגלל חום השמש והגשמים, התקלקלו. ויש שטוענים בנדון זה, שהעליון השתעבד לתחתון, לדאוג שלא יעברו מדירתו גם מי גשמים לדירת התחתון. וניתן לדמות את טענתם - לדעה הראשונה שהובאה

ברמ"א חו"מ (סס" קנה, מד) וע"ש. ועכ"פ לדינא - אי אפשר לחייב את העליון שמוחזק בכספו, וכדעת הריב"ש, והרמ"א.

אולם בנידון השאלה דנן, שנוזלת מי הגשמים לדירת התחתון היתה מלכתחילה כשמסר הקבלן את הדירה לתחתון, נמצא, שהקבלן שהתחייב לתחתון בתמורה לכסף שקיבל ממנו, לתת לו חדר ראוי למגורים - לא נתן לו את זה, אלא נתן לו חדר פגום שלא ראוי למגורים סבירים. דהיינו, חדר שחודרים אליו מים. נמצא שהתחתון קיבל מהקבלן שהוא המוכר שלו, דבר פגום בניגוד לחוזה ששני הצדדים חתמו עליו. לפיכך ברור שרק הקבלן חייב לאטום לו את החדר, כי מכר לו חפץ פגום שצריך לתקנו. וממילא פשוט שאין העליון ערב ואחראי לדאוג לתחתון לתקן לו את המקח הפגום שקיבל מהמוכר. כשם שאין העליון אחראי לתקן לתחתון אם קנה מקרר חדש, ואח"כ נמצא שהוא פגום.

ולכן בין אם הקבלן ברח או פשט את הרגל או שמסרב לעמוד בהתחייבותו לתחתון, ובין אם הוא מנסה לתקן את האיטום אולם לא הצליח, בכל מקרה המציאות היא - שהתחתון קנה חפץ פגום, ולכן אף אדם אחר כולל העליון לא התחייב לו לתקן את החפץ הפגום שקנה ממנו שמכרה לו, שבנידון דנן - זה הקבלן שבנה לו את דירתו.

3. טעם האיסור הוא, כי כאן המים של העליון הם המזיקים לדירת התחתון, וממונו הוא המזיק, ואדם חייב לשמור על ממונו כמו על שורו או אשו וכיו"ב, שלא יזיקו לרכוש הוזלת. וכל שכן אם המים חודרים לדירת התחתון כאשר העליון גורף מים אלו במגב בשטח המרפסת, שבמקרה זה - דינו כאדם המזיק אם המים היו נופלים מיד לדירת התחתון. אולם מכיון שהם מחלחלים תחילה בחול וביציקה לפני שמגיעים לדירת התחתון, לכן הגמ' בב"מ (ק"ז). קראה לזה גרמא. אולם כבר פסק הרמ"א בשם המרדכי בחו"מ (ס" קנה, ד) שאסור להזיק באופן קבוע לחבירו גם ע"י גרמא, וכן כתב בשו"ת הרא"ש (כלל קה, י).

לפיכך אע"פ שבנידון דנן העליון לא אשם בכך, אלא הקבלן הוא זה שאשם שלא עשה לתחתון חדר ראוי למגורים, וכן שלא עשה לעליון מרפסת שיוכל להעביר דרכה את מי שטיפת דירתו כפי שהתחייב לו, אולם מאחר ובפועל המים של העליון הם המזיקים לתחתון, לפיכך אפילו אם הם יגיעו לשם מאליהם מבלי מעשה של כח אדם, על העליון שהוא בעל המים לדאוג שממונו לא יזיק לאדם אחר.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

ביזוי לכבוד המצוה - היא שלמות עשיית המצוה

"ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'" שמואל ב (ו, יד)

הפסטר פ' שמיני [כשלא קוראים פ' פרה]

כתוב בנביא שם, כשהביאו מבית עובד הגיתי לירושלים, את ארון ה' שבו היו שני לוחות הברית, היה דוד המלך רוקד ומפזז בכל כוחו לפני הארון בשיר ושבח לה', ומתוך ריקודו, התגלה חלק קטן מגופו, דבר שפוגם מאד בכבודו של מלך. וכבר נפסקה ההלכה בגמ' בכתובות (יז) שמלך שמחל על כבודו - אין כבודו

מחול, כי צריך שתהיה אימת העם ממנו. ולכן אשתו מיכל שהיתה בתו של שאול המלך ביזתה את דוד בליבה, ואמרה לו כשהגיע לביתו כמבואר שם ברד"ק (פסוק כ), שאביה שאול שמר על כבוד המלכות, ומעולם לא נהג קלות בהתנהגותו, ולא רקד ובפרט לא לפני העם, ואף פעם לא התגלה שום חלק מגופו עקב צניעותו הרבה. אולם אתה דוד, ביזת את מלכותך, והתנהגת כאחד האנשים הפשוטים ביותר.

וענה לה דוד: כל מה שאמרת נכון, אולם ישנו הבדל מהותי למה עושים זאת, אם הבזיון בהתנהגות נועד לצורכי - זה אכן לא ראוי, ופגיעה חמורה במלכות. אבל אם מטרת הבזיון היא להרבות בכבוד שמים, אדרבה זהו הכבוד הגדול ביותר שיש לאדם בעולם הזה. ודווקא בגלל מעמדי הגדול כמלך ישראל, ככל שאשפיל יותר את כבודי למען הרבות כבוד שמים - זה יכבד אותי יותר. וכלשונו של דוד שם (פסוק כג) "ונקלותי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני. ועם האמהות אשר אמרת - עמם אכבדה" וע"ש ברש"י, וברד"ק. וכך גם נאמר במסכת אבות, שמי שממעיט בכבודו למען הרבות כבוד שמים, גם כבוד שמים מתרבה, וגם כבודו מתרבה מחמת מעשיו.

וכעין זה מסופר במסורת שעוברת בעם ישראל, שהסבא של רש"י שהיה בדורו של רבינו גרשום מאור הגולה, כלומר - לפני כאלף שנה, מרוב אהבתו לקב"ה ולתורה, היה נשכב לפני ארון הקודש וטאטא עם זקנו הארוך את הרחבה שלפני ארון הקודש. ובזכות זו, יחד עם הזכות של בנו אביו של רש"י, שאיבד בכוונה יהלום ששווה כסף רב למען כבוד שמים. זכו שנולד מזרעם רבינו רש"י, שהוא רבם של כל ישראל במשך יותר מתשע מאות שנה, בלימוד התורה שבכתב, והתורה שבעל פה.

מעלת הבזיון לכבוד שמים

אמנם מהראוי להתבונן בטעם לכך, האם המעלה הזאת קיימת בגלל שזה מורה על גדלות המתבזה במידת הענווה או שיש כאן עומק מעבר לכך?

כתב רבינו בחיי בפ' צו (ג, א) על הפסוק "ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו - והרים את הדשן" שהתורה לימדה אותנו, שאפילו הרמת הדשן, גם כן צריכה להיעשות באופן מכובד עם בגדי כהונה, למרות שיתכן שמחמת כך הם יתלכלכו, ולמרות שעבודה זו אינה נראית מכובדת. ונלמד מכך אורח חיים, שכל מי שמתקרב לקב"ה ועושה למענו עבודה או מצוה - שישפיל כבוד עצמו לכבוד הבורא ית"ש. והביא לכך שם כמה ראיות, א - מדוד המלך שכרכר בכל עוז לפני ה'. ב - ממשנה רבינו שכתוב בספר במדבר (י, י) "ויקח משה את העגלות ואת הבקר - ויתן אותם אל הלויים" כלומר גם משה רבינו, למרות היותו מלך על ישראל שנאמר "ויהי בישרון מלך" המעיט את כבודו והתעסק עם הבהמות בידי לכבוד שמים. ולעומת זאת מובא בגמ' בפסחים (יג) על יששכר איש כבר ברקאי, שהיה כהן גדול בסוף הבית השני, ובגלל שחס על כבודו הקריב קרבנות עם כפפות על ידיו כדי שלא יתלכלכו, אע"פ שצריך להקריב בידי ממש ואסור שתהיה חציצה בין ידיו לקרבן כמבואר ברש"י, ונענש על זה משמים מידה כנגד מידה, והמלך שהיה מבית חשמונאים,

ציווה לקטוע לו את שתי ידיו על שביזה אותו בדבריו, וגם זלזל בידיו כלפי המלך וע"ש בגמ'.

אמנם ממשיך שם הרבינו בחי לבאר את המעלה של המזלזל בכבודו לצורך כבוד שמים. שמלבד שמראה בכך על ענוותנותו הגדולה, אולם ישנו חיוב נוסף על כל יהודי לשים את הקב"ה עליו כאדון, ולנהוג לפניו כעבד. וכפי שהתורה משבחת את משה רבינו בתואר "עבד ה'", ואת דוד המלך "ועבדי דוד" או "ועבדי כלב, עקב היתה רוח אחרת עמו" במדבר (יד, כד). וכלשון דוד המלך בתהילים (קכג, ב) "הנה כעיני עבדים אל אדוניהם, כעיני שפחה אל יד גבירתה - כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחנונו". כלומר, השלמות בקבלת עול מלכות שמים, איננה רק באמירה בפה "שמע ישראל" וכו', אלא בהמלכת הקב"ה עלינו כאדון, וההתנהגות שלנו כלפיו כעבד.

והנה הגדר של עבד הוא - מה שקנה העבד - קנה רבו. כלומר, אין לעבד שום רצון או בעלות אישית על שום דבר, וכל כולו שייך לאדונו. וזהו החיוב על כל אדם לחיות כך בפועל. וכ"ש על מי שזכה לעלות לגדולה של שררה, שיכול לרום לבבו, ובפרט עקב הכבוד שהעם מחוייב לתת לו כמו: למלך ישראל, לכהן הגדול, או לנשיאי ישראל שהיו מצאצאי דוד המלך. לכן הצדיקים שבהם עשו הכל ובפרהסיה לפני העם, כדי להשפיל את כבודם ולהיכנע לפני ה' - כמו עבד שנכנע לאדונו, שהוא בטל אליו בכל מהותו.

ומהסיבה הזאת מבואר בגמ' בסוכה (נג) שהלל הזקן, ורבן גמליאל הנשיא, ובנו רבי שמעון, רקדו בכל כוחם בשמחת בית השואבה בסוף תקופת בית המקדש השני, וכפי שהגמ' שם מאריכה כיצד הקלו בכבודם למען הרבות כבוד שמים. ועשו זאת לא רק משום הענוה שלהם, אלא זהו החיוב של הכתרת הקב"ה עליהם כאדון - שהם בטלים לפניו כמו עבד שאין לו שום כבוד ושאיפות ורצונות אישיים, אלא כל מהותו - רק לעשות את רצון האדון ה' צבקות.

מעלת ההתעסקות במצוות למרות הפגם בכבוד המתעסק

והנה חיוב זה קיים על כל אדם, בעשיית כל מצוה שנצטוונו לעשותה, שלא נחוס על כבודנו מפני מה שיאמרו עלינו אנשים אחרים. וכמו שמפרטת הגמ' בשבת (ק"ט) כיצד גדולי האמוראים לא חסו על כבודם וטרחו בגופם עבור הכנת צורכי שבת. ועל פי זה פסק השו"ע אור"ח (סי' רנ, א) החיוב על כל אחד שלא יימנע מלהתעסק בעשיית המצוות, גם אם כתוצאה מכך יתלכלכו בגדיו או שיחשוב שכבודו יופחת בעיני הרואים אותו. כי אדרבה זהו כבודו האמיתי שמכבד את השבת או את שאר המצוות כשמקיימם. ובכך הוא מראה, שהמליך עליו את הקב"ה כאדון והוא משרתו כעבד אמיתי, שלא חס כלל על כבודו ומבטלו למען הרבות כבוד שמים. וקיום המצוות - זהו כבוד שמים, כי זהו רצון הקב"ה. וכך גם כתב הרמב"ם בסוף הל' לולב (טו) שכל המשפיל עצמו ומקל גופו [כלומר - נוהג קלות ובזיון בגופו לשם כך] - הוא הגדול והמכובד והעובד מאהבה. ולכן דוד המלך פיזז וכירכר לפני ה' ית"ש.

ואע"פ שהגמ' בב"מ (ל:) לגבי השבת אבדה כתבה, שאם מצא את האבדה ת"ח זקן שאין לפי כבודו לטפל באבדה כזאת -

פטור מלהרימה ולטרוח בהשבתה למאבד, וכתב שם הרא"ש, שאפילו אם הת"ח רוצה לפנים משורת הדין להתעסק בעצמו עם האבידה ולהשיבה לבעליה - אסור לו, מכיון שהוא מבזה את כבוד התורה, וכך גם פסק הרמ"א בחו"מ (סי' רסג). ולכאורה רואים שאין היתר לת"ח לבזות את כבודו לצורך קיום מצווה? [ועיין בשו"ת חוות יאיר (סי' רה) שג"כ רצה להסיק מדברי הרא"ש מסקנה כזאת]

אולם כבר תירץ זאת הפרי מגדים שהובא בביאור הלכה (סי' רנ) כי בנידון הרא"ש - בני אדם שיראו את התלמיד חכם מתעסק עם פרה או עם סחורה אחרת שאינה לפי כבודו, לא יידעו שזוהי אבידה שטורח להשיבה למאבד, אלא יחשבו שזה שייך לו, ולכן הוא מבזה את כבוד התורה שלו. משא"כ אם ניכר במעשיו שהם לצורך עשיית מצוה כמו: שטורח בעשיית סוכה, אפיית מצות, הכנות לשבת או שרוקד ומשמח חתן וכלה בכל כוחו באופנים שונים כמו שאומרת הגמ' בכתובות (יז) על רבי שמואל ב"ר יצחק וע"ש, שניכר לכל שעושה זאת לשם מצוה בלבד, ולא כקלות ראש וכו'. במקרים אלו זוהי השלימות האמיתית בקיום המצוות. דהיינו, שלא רק שמקיים בכך את עצם המצוה, אלא העושה כך מראה שעושה זאת אך ורק בגלל שהוא עבד שמקיים את רצון אדונו שהוא הקב"ה שציוונו על קיום המצוות, והוא בטל לפניו ואינו חס על כבודו. ואשרי מי שזוכה לעבוד את הקב"ה באופן הזה.

הליכות והלכות בדף היומי

יבמות כא.

גדר "עשיית צורכי רבים", לגזלן שאינו יודע ממי גזל

כתוב בגמ' ביבמות (כא). אמר ר' לוי, קשה עונשם של מידות [כלומר, מוכר שרימה את הקונים, ונתן להם פחות סחורה תמורת כסף] - יותר מעונשם של עריות. מאחר והחוטא בעריות - יכול לחזור בתשובה דהיינו - יפרוש מהאשה שאסורה לו, ויעשה תשובה על מה שחטא עמה. אולם אם מוכר קיבל כסף מלקוחות, ותמורת זה נתן להם פחות סחורה ממה שהתחייב, במקרה זה כשרוצה לחזור בתשובה, מאחר ואינו יודע מי הם הלקוחות שקנו ממנו, וכמה פעמים כל אחד קנה ממנו, אינו יכול להשיב להם את כסף שלקח מהם שלא כדין.

והוסיף שם רש"י [בד"ה עריות אפשר בתקנה וכו'] שאע"פ שהגמ' בביצה (כט). אומרת, שמי שגזל ואינו יודע מי היה הנגזל, בכל זאת כדי להשיב לו את גזלתו - יעשה עם הכסף הגזול צורכי רבים, אולם אין זאת תשובה ראויה, אלא שבשעת הדחק עדיף לעשות כך, מאשר לא לעשות מאומה.

והנה מבואר בגמ' בביצה (כט), ובב"ק (צד): שאם אדם גזל כסף או סחורה ואינו יודע ממי גזל - יעשה בהם צורכי רבים. כלומר, ישכור עם הכסף פועלים לחפור בורות מים, ויתן לתושבי המקום לקחת משם מים ללא כל תמורה. ופי' רש"י בביצה [בד"ה אמרו להם וכו'] שע"י כך ייהנה הנגזל ג"כ ממים אלו,

וייהנו מכך. וממילא הגזולן לא יקיים בכך את תקנת חז"ל לעשות צורכי רבים, ולכן למרות תרומתו - נחשב שלא השיב את הגזול לגזול.

דוגמאות כיצד ניתן בזמן הזה לעשות צורכי רבים

לפיכך אם יודע הגזולן שחייב כסף לאדם או לכמה אנשים שגרים בשכונה מסוימת - צריך לקנות עם סכום הכסף שחייב, דבר שישתמשו בו תושבי אותה השכונה. למשל יקנה בכסף זה סידורים, ויתרום אותם לבהכנ"ס מרכזי בשכונה זו, שסביר להניח שהגזול או יורשיו מתפללים שם מידי פעם, וישנו סיכוי סביר שהם ישתמשו בסידורים אלו שתרום, או שיתרום לבהכנ"ס למשל מתקן למים חמים וכדומה. ותלוי הדבר בכל מקרה בגובה הסכום שצריך הגזולן להשיב, ומה ניתן לקנות בסכום הזה. כמו כן אם יודע שלקח כסף שלא כדין מבחור או מכמה בחורים שלומדים במוסד מסוים, ואינו יודע ממי, יקנה עם הסכום שחייב דבר בר קיימא ויתרום אותו לאותו מוסד, כדי שהבחורים שלומדים שם ייהנו ממנו באופן תמידי.

אולם אם חנותו נמצאת במקום מרכזי בעיר - יתרום סידורים לבהכנ"ס המרכזי באותה העיר שיש שם כל הזמן מניינים, ויש סיכוי שהגזול או יורשיו מתפללים שם, ויתכן שבאותו הפעם ישתמשו בסידור שנקנה מכספם הגזול.

כמו כן יכול לקנות בכסף זה באמצעות האגודות שמשאילות מכשירים רפואיים לנזקקים, מכשיר רפואי או כמה מכשירים רפואיים, ששכיח שחלק גדול מהציבור שואל אותם. ופתרון זה מועיל גם אם יודע שגזל מנשים או מאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות - שלא מגיעים לבהכנ"ס. ואם יודע שגזל מאנשים שגרים בערים שונות, יקנה באמצעות אגודות אלו כמה מכשירים רפואיים, ויתנה עמם שיפזרו אותם בגמ"ח להשאלת כלים רפואיים שנמצאים במוקדים שונים בכמה ערים וכדומה.

כמו כן ניתן לתרום סידורים וספרי תהילים לכותל המערבי, שכידוע רוב היהודים מגיעים להתפלל שם מידי פעם. וגם הרבה יהודים מחו"ל מגיעים לשם כשבאים לבקר בארץ ישראל. וזוהי עצה גם אם יודע שגנב מיהודים שגרים בחו"ל.

ולאור הכללים האמורים, צריך לשקול בכל מקרה לגופו פתרון יצירתי כיצד לעשות צורכי רבים, כדי שתהיה סבירות שהגזול או יורשיו ייהנו מהכסף המושב באופן הזה, למרות שעדיין זה נחשב השבה גרועה, כי הגזול לא יקבל לבעלותו את החפץ.

ונמצא כאילו השיב לו את גזלתו. דהיינו, אע"פ שתמיד התורה מצווה על הגזולן "והשיב את הגזלה אשר גזל", כי מצוות השבת הגזלה מתקיימת - רק אם משיבים לגזול את אותו החפץ שגזלו ממנו, אם החפץ עדיין קיים בעולם. ואם החפץ לא בעולם, יחזיר לו הגזולן כסף בשווי החפץ שגזל ממנו, כפי שהיה שווה בעת הגזלה, ורק כשמשיב באופן הזה, מקיים הגזולן מצוות עשה של "והשיב את הגזלה אשר גזל". אולם אם הגזולן לא יודע ממי גזל או כאשר מוכר רימה במשקלותיו את הלוקחות ורוצה כעת לחזור בתשובה, ואינו יודע ממי גזל או את מי רימה, במקרים אלו תקנו לו חז"ל, שיעשה עם הכסף הגזול דבר שסביר להניח שהגזול או יורשיו ייהנו ממנו בפועל. ולכן אע"פ שזה לא חוזר להיות בבעלות הגזול, כמו שהיה לו עם הכסף או החפץ שנגזל ממנו, אבל בדיעבד מכיון שהגזול נהנה מממון שנרכש בשווי הכסף שגזלו ממנו, יוצא הגזולן ע"י כך חובת השבת.

כיצד עשו בימי חז"ל צורכי רבים?

ולכן אפילו אם גזל למשל עשרת אלפים ₪, ובסכום זה עושה הגזולן בורות מים לתושבי העיר, אולם בפועל כשלוקח הגזול מים מהבור - הוא נהנה ממים ששווים חמישים ₪ בלבד, בכל זאת מכיון שעלות חפירת הבור היא עשרת אלפים ₪, ורק אם ישקיעו סכום זה, יגרם לגזול ליהנות מהמים שלקח, נחשב הדבר שהוא משתמש בכל העשרת אלפים ₪ שנגזלו ממנו, למרות שבפועל לבעלותו הפרטית קיבל מים בשווי חמישים ₪ בלבד. והנה בזמן הזה מכיון שהמציאות לחפור מים לשתייה לא קיימת, צריכים לחפש פתרונות אחרים לקיים עמם צרכי רבים.

דוגמאות שבהן לא נחשב שעשה צורכי רבים

לאור האמור ברור, שאם אדם גזל מאחד שגר בירושלים או שמכר תמורת כסף שקיבל מהלקוחות פחות סחורה, בחנותו שממוקמת בשכונה צדדית בירושלים, שברוב המקרים סביר שהגזול גר באותה שכונה, ולא הגיע לשם באותו היום באופן מיקרי. ולכן צריך הגזולן לעשות עם הסכום שגזל, דבר שיהיה לטובת אנשי שכונה זו בדווקא, כי רק באופן זה סביר להניח שהגזול ייהנה מהכסף שנועד להשיב לו את גזלתו. ולפיכך במקרה זה, אם הגזולן יעשה למשל עם הכסף דבר שמועיל לתושבי עיר אחרת - לא יצא בכך אפילו בדיעבד ידי חובת השבה, כי ברור לנו שהגזול לא ייהנה מהשבת כספו.

כמו כן אם הגזולן יתרום את כספו למטרת צדקה מסוימת או למוסד תורני וכו', למרות מעלתה הגדולה של הצדקה - לא יוצא בכך ידי חובת השבת הגזלה. והסיבות לכך הן: א - מאחר והכסף מיד מתכלה ע"י העני שקיבלו, וא"כ ברור שהגזול או יורשיו לא ייהנו מכך. ב - אפילו אם יקנה עמו חפץ שישאר באופן קבוע עבור שימושם של הנמצאים במוסד זה, עדין אין סבירות שמתוך אלפי מוסדות צדקה וחסד שקיימים, הגזול או יורשיו יגיעו למוסד זה

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה של **מחנה חילון** לפקס 052-153-5869690 או 052-153-5869690 פקס **מחנה חילון** קבלת תשלום. וכן למייל rav5869690@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שמיני תשפ"ב

חביבין יסורין

האשה השמחה בתבל

והנה, המדרש (תנחומא שמיני ב) מספר, "אין אנו מוצאין איש ואשה שראתה שמחות לרוב כאלישבע בת עמינדב אשתו של אהרן". היתה אשה אחת שביום זה התרוננה בשמחתה יותר מכל אדם אחר. לא היה אדם שמח כמותה מעולם! האשה הזו היתה אלישבע בת עמינדב, אשתו של אהרן הכהן. עבורה היום הזה היה המיוחד שבימים, ממש מעין עולם הבא. היא זכתה להיות אשת הכהן הגדול! היא זכתה לזכות שלא זכתה לה אף אשה אחרת; בעלה עוטה את בגדי הזהב המשובצים באבנים טובות, ונכנס לפני ולפנים לשרת את ה'. ולא זו בלבד, אלא שהוא גם נביא!

והבנים שלה? אההה, איזו נחת! היו לה ארבעה בנים: נדב, אביהוא, אלעזר ואיתמר, וכולם נבחרו לעבוד במשכן יחד עם אביהם. חלומה של כל אם! והשמחה לא היתה רק על בעלה ובניה, זרק ההתחלה. היא ידעה שכל יוצאי חלציה מעתה ועד עולם יזכו בזכות העצומה הזו, להיות כוהני ה'. לא היתה אשה אחרת בעולם שזכתה לזכות שכזו.

שמחה מכל הכיוונים

והיו לה לאלישבע סיבות נוספות לשמחה: גיסה היה מלכו ומנהיגו של העם, וזה היה כבוד וגדולה מצד עצמו. "אחיו של בעלי הוא משה רבינו, מנהיג ישראל, שזוכה לדבר עם ה' פנים אל פנים". גיסה היה גדול הנביאים שהיה ושיהיה אי פעם. ועוד, אחיה המפורסם נחשון, היה ראש וראשון לנשיאי ישראל.

וביום השמיני הזה, כל הדברים האלה באו לידי ביטוי בצורה החזקה ביותר. בעלה, בניה, גיסה ואחיה היו חתני האירוע. בעלה ובניה הם אלה שנכנסו אל תוך המשכן ועבדו את העבודות שהביאו את השכינה, והכל נעשה תחת הנהגתו של גיסה המלך והמנהיג, וכן אחיה נשיא שבט יהודה ומנהיג נשיאי ישראל. אמנם היום השמיני היה יום של שמחה גדולה לכולם,

"נגילה ונשמחה בו"

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" (ויקרא ט א). בפרשתנו אנו מגיעים ליום נורא ההוד של הקמת המשכן. "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים (מד"ת נשא טז), והיום הזה הוא היה היום שבו סוף סוף הוקם מקום משכנו של ה' בעולם. ביום זה עם ישראל זכו לכבוד הבלעדי להם בלבד מכל האומות, באופן גלוי וידוע לכל, עין בעין נראה לכל: בורא העולם שוכן בתוכם, והם ניגשים למשכנו ומשרתים אותו, "זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה ה' נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בּו" (תהילים קיח כד).

וחשוב שנבין שהיום השמיני היה יום כביר ומשמח מאד לעם ישראל. ייתכן שלא היה שום יום אחר בהיסטוריה שהיתה בו שמחה גדולה יותר. הגמ' במסכת שבת (פז:): אומרת שהוא יום שנטל עשרה עטרות; יום מיוחד מאד מאד. שכינת ה' ירדה לשכון בתוכם - והם השתחוו לה' מרוב שמחה ודבקות: "וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּרְגּוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם" (שם כד).

ציירו את המעמד במחשבתכם: כל עם ישראל עומד וממתין לראות בהשלמת הקמת המשכן, קרש מתחבר לקרש ויריעה על יריעה, וכשסיימו לבנות נכנסו משה ואהרן להתפלל באהל מועד, משה ואהרן יוצאים מאהל מועד ומברכים את העם, ואז "וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם", וכל העם רואים שאש יצאה מאת ה' ושרתה על המזבח. עם שלם, מיליונים של אנשים, נשים וטף, מריעים בהתלהבות עצומה למראה השכינה! כולם יחד עמדו וראו את המאורע האדיר, וההתלהבות עברה כזרם אדיר ביניהם! זה היה הדבר שהם רצו יותר מכל - לראות בעיניהם שה' בחר בהם לשכון ביניהם לעולם. השמחה בה' חדרה להם אל תוך העצמות. היתה זו חוויה מרגינה ומרטיטה, שכמותה לא היה שוב לעולם. כזה היה ה"יום השמיני", אחד השמחים ביותר שידע עמנו מעולם.

וְהָיָה טוֹב מְאֹד" (בראשית א לא). לא רק טוב, אלא טוב מְאֹד! וכשה' אומר "טוב מְאֹד", הכוונה טוב עד אין קץ! בלי גבול, שיור או מדה! זה טוב מאד מאד מאד, ואם נמשיך לומר "מאד מאד" עד סוף חיינו לא נצליח לגמור לתאר עד כמה שכל מה שה' עשה הוא טוב. ה' לא אומר על דבר שהוא טוב מאד אם הוא לא כזה.

א"כ, מצד אחד אנו רואים שה' נתן לאדם חיים טובים מאד, אבל מצד שני איננו מצליחים תמיד לראות את הטוב הזה על פני השטח. אלישבע אשת אהרן לא ראתה את טוב ה' כמו שציפתה לראות. והאמת היא שרובנו לא מרגישים את חסד ה' במידה שאנו רוצים, כי ברוב הפעמים השמחה מהולה בקצת חסר. ההצלחות שלנו בחיים כמעט תמיד אינן מושלמות. מרגישים כאילו חסר לנו כסף, או הנאה, או כל מיני חסרים אחרים. תמיד יש בחיינו מידה מסוימת של חוסר שמחה. יש מי שיש לו טענות על סביבתו, ויש מי שמרגיש שלא מעריכים אותו מספיק, או שמנצלים אותו. ואל תחשבו שזה קורה רק לכם, לא. זהו המצב אצל כולם. והשאלה נשאלת ביתר שאת: היכן הוא ה"טוב מְאֹד" של הקב"ה?

מה התכלית?

כדי להבין את העניין, נביא כאן קטע מדברי רבינו ה"מסילת ישרים". בפרק א' בספרו הרמח"ל מלמד אותנו, כמה חשוב שהמחשבה תהיה ממוקדת בעולם הבא, ולא בעולם הזה. וכך הוא אומר בתוך הדברים: "ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה". אתם שומעים? העולם הזה הוא כ"כ טוב, שהמסילת ישרים צריך להזהיר אותנו שלא נחשוב שהוא התכלית! הוא כ"כ מלא בהנאות ובשמחה, שהאדם עלול להיתפס בו ולחשוב שזהו זה! אין יותר מן העולם הזה. לכן המסילת ישרים מוכיח לנו שאין הדבר כן:

"כי מה הם חיי העולם הזה? או מי הוא ששמח ושלם ממש בעולם הזה? ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה; ורהבם עמל ואון בכמה מיני צער וחולאים ומכאובים וטרדות. ואחר כל זאת - המוות".

אין דבר כזה!

נראה אתכם מוצאים אדם שאין לו טרדות בחייו! אין דבר כזה בעולם! האכזבות, הצרות והקשיים באים ללא הרף. כל אדם וכל משפחה סובלים אופנים רבים של סבל בעולם הזה. ואני יודע הרבה יותר ממה שאתם יודעים, אלי מגיעים כל הטלפונים כל היום.

אבל לאלישבע בת עמינדב היו יותר סיבות לשמוח מאשר לכל האחרים.

משמחה לאבל

אבל השמחה לא נמשכה זמן רב. לא רק השמחה שלה, אלא גם זו של כל העם, עמדה להיקטע ע"י האסון הנורא ביותר שיכול לעבור על אם. באותו יום, שני בניה שהיו מגדולי ישראל מתו מאש שיצאה מלפני ה' בעת שנכנסו לשרת בקודש. "וַיִּצָא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה'" (שם י ב). איי איי, איזה צער נורא! טרגדיה נוראה שמגרעת לנצח את הזכרון המתוק של היום הזה.

והנה רובנו רואים את מה שאירע כ'תאונה' מצערת, אסון שבמקרה אירע בזמן הכי לא מתאים. אנו מנידים בראשנו ואומרים, "קשה להבין את דרכי ה', למה זה היה צריך לקרות דווקא ביום הנפלא הזה"? כך אנו חושבים. אבל אנו הולכים ללמוד שלא היתה זו תאונה, ולא מקרה.

המדרש קורא על האירוע הטרגי הזה את הפסוק הבא, וכדאי להקשיב עכשיו היטב, כי הקב"ה מדבר אלינו, ומגלה לנו את אחד הדרכים היסודיות של הנהגתו בעולם. "אֲמַרְתִּי לְהוֹלִלִים אֶל תִּהְיוּ" (תהלים עה ה). אמרתי לאלו ששמחים, אל תשמחו יותר מידי; "לִפְנֵי שְׂאֵין הַשְׂמִיחָה מִמִּתְנַת לְאָדָם" (מד"ת שם). הקב"ה נותן לנו כאן פקודה: אינני רוצה שאנשים ישמחו בשמחתם יותר מידי.

דוד המלך אומר "יִסְרְנִי יְ-ה וְלִמְנוֹת לֹא נִתְּנִי" (תהלים קיח יח) ה' יסרתי ובזכות זה אחיה חיי נצח ואבוא לחיי העולם הבא! ביאור הדבר הוא, שאפילו הצדיק הגדול ביותר - הרי אהרן ואלישבע היו צדיקים גדולים - ה' רוצה לוודא שלא יחסר להם מרכיב חשוב בחייהם שנצרך להצלחתם בחיים. והמרכיב הזה, בנוסף על עוד מרכיבים רבים, הוא היסורים. כן, היסורים. "אֲמַרְתִּי לְהוֹלִלִים אֶל תִּהְיוּ".

"עולם חסד יבנה"

וברור שיש כאן קושיא גדולה, במיוחד בשבילנו. כי הרי ידוע לכל מי שמגיע לבית מדרשנו, שאנו מנסים מאד לחיות על פי היסוד של "עולם חסד יבנה" (תהלים פט ג), שה' הוא הטוב והמטיב. זהו היסוד הראשון! מוכרחים להטמיע את היסוד הזה אל תוכנו, שכל מה שה' עשה ועושה הוא לטובתנו.

אמרתי שזהו ה'יסוד הראשון', כי לומדים אותו כבר בפרשת בראשית: "וַיֵּצֵא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה

וזוהו העולם הבא. העולם הזה יכול להיות טוב, אפילו טוב מאד, ואפילו עוד אלף פעמים "מאד מאד", אבל טובתו אינה טובה שלמה, תמיד יבא סוף לטוב העולם הזה. רק בעולם הבא, הטוב יהיה נצחי ובלתי נגמר; ורק שם הנשמה תבוא סוף סוף אל ה"טוב מאד".

ועלינו להבין שהמס"י לא מדבר לאנשים שצריכים להשתכנע שיש עולם הבא. הוא מדבר לבני-תורה, מאמינים בני מאמינים. המס"י לא בא לברר לנו שהעובדה היא שהעולם הבא קיים, אלא לברר לנו מה הוא העולם הזה, הוא מלמד שאין תכלית לחיינו אלא רק בעולם הבא, ואין שום תכלית לעולם הזה. וזה לימוד נחוץ מאד, כי גם מי שמאמין במציאות העולם הבא, יכול עדיין לחשוב שיש תכלית בפני עצמה גם לעולם הזה.

הסוד מאחורי כל הצער

זהו אחד ההסברים העיקריים לכל הצער והעדר השמחה שאנו רואים בעולם: אנו זקוקים לתזכורות על כך שהעולם הזה אינו תכלית לעצמו. שיש מקום אחר שם העונג יימשך לנצח. ושם העונג יהיה כזה שלעולם לא יימאס לנו ממנו, אלא נשמח בו לנצח נצחים.

מה שאירע באותו "יום השמיני" היה חלק מהתכנית הנצחית של הקב"ה להביא את האדם לשלמות ההנאה והעונג שבחיי העוה"ב. הקב"ה הכניס מעט יסורים לתוך כל שמחה בעולם הזה, כדי להראות להם שבכל מצב צריכים להיות ממוקדים בעובדה שהנאה ושמחה אמיתית, שאינה מהולה ביסורים וצער - תהיה רק בעולם הבא. וזה היה ללא קשר לחטא שחטאו נדב ואביהוא, האבלות שבאה על ישראל ע"י מותם נגזרה הרבה לפני כן; כדי ללמד לעם ישראל שיעור חשוב מאין כמותו, השיעור היסודי על העולם הבא.

לא היתה זו 'תאונה', מאורע מצער שבמקרה אירע בזמן של שמחה גדולה. אלא ה' תכנן כך מראש, שדווקא ביום של שמחה כ"כ גדולה יזכור עם ישראל מהי השמחה האמיתית שלמענה הוא חי, התכלית האמיתית של החיים. ודווקא האבל הבא בזמני שמחה הוא הכלי הטוב ביותר להעביר את המסר של העולם הבא. הקב"ה מדבר "להוללים", שהם אנחנו; ואומר לנו "אל תהלו". אל תאבדו את עצמכם בתוך השמחה כאן בעולם הזה. זכרו שהתכלית היחידה היא רק העולם הבא.

אנשים מתדפקים על דלתי כל יום, עם בעיות של פרנסה, שלום בית, שידוכים, מחלות, מריבות עם שכנים ועם בני משפחה, חובות ועוד הרבה הרבה סוגים של צרות שכלל לא תצליחו להעלות בדמיונכם. החיים מלאים בקשיים - לכולם, גם אלו שנחשבים ברי-מזל סובלים בעולם הזה.

וגם אם יש אדם שחי חיים ארוכים ושלווים, בלי צרות מיוחדות - הסוף כמעט תמיד מלא בסבל. לקראת סוף החיים באים קשיי הזקנה, בעיות בריאות וכו', וכמעט כולם מגיעים בסוף לבית אבות. רבים מאלה שחושבים שהם יעברו את החיים בשלום ובשמחה ללא הפרעות, מוצאים את עצמם יום אחד שוכבים במיטה בלי יכולת לטפל בעצמם, ודי לחכימא. אתה חושב שאתה סיפור הצלחה, ששום דבר לא יכול לך - ובסוף אתה שוכב כמעט ללא תנועה, ונכרי כלשהו שלא ממש אכפת לו ממך מטפל בכל צרכיך הגופניים. ואז אתה כבר לא מרגיש מוצלח כ"כ. אז מה קורה כאן?! וכי זהו ה"טוב מאד" של עולמו של הקב"ה???

מועדון החיים

ואחרי כל החוויות ה"נעימות" האלה, מה מחכה לנו? הקבר הקטן והקר. איי איי איי, הקבר! המחשבה שאנו מנסים להדחיק כל החיים, ומקווים שנוכל להתעלם ממנה לעולם ועד. כי רק אנשים אחרים מתים, לא אנחנו. נראה לנו שיש "מועדון המתים", של אלה שימותו בסוף; אבל אנחנו למזלנו הטוב מעולם לא נרשמנו ל"מועדון" הזה. ככה אנחנו חושבים.

וגם לו יצויר שיהיה אדם שיחיה אלף שנה חיי אושר ותענוגות, שלווה ושלום, בלי הפרעות, טרדות, סבל וצער - בסדר; נהנית אלף שנה. אתה בן אלף, מה עכשיו? אחרי שנגמרים אלף השנים, מה יש לו מזה? ואפילו אלף שנים, הם נראים כהרבה זמן רק בתחילתם, אבל כשהם מסתיימים - הם לא מספיקים. עכשיו מגיעים היסורים והצער. והאמת היא שבמידה מסוימת היסורים הללו שולטים בנו כל חיינו. גם אנשים שחוגגים, רוקדים ושרים ושותים ונראה שהם נהנים מהחיים - באמת הם רק מכסים בכל זה על העצב שלהם. כי במעמקי הכרתם, לא מועילים כל ניסיונות הבריחה, הם יודעים שבסוף הם ימותו.

היכן הוא ה"טוב מאד"?

מכל זה מוכח, אומר המס"י: שכאשר הקב"ה ברא את העולם וקרא לו "טוב מאד" הוא התכוון למציאות אחרת, מקום אחר שבו הכל באמת הוא "טוב מאד".

תזכורת חשובה

זו כוונת המדרש תנחומא בפרשתנו שאומר על השמחה שהפכה לעצב: "לא כל מי ששמח היום שמח למחר, ולא כל מי שמצור היום מיצר למחר, לפי שאין השמחה ממתנת לאדם"; כל מצבי האדם בעולם הזה אינם קבועים, ההנאות והצרות שבעולם הזה שתיהם אינן נמשכות לנצח. וכמאמר הפסוק בקהלת (ב ב): "לשמח אמת מיהולל, ולשמח מה זה עושה". שלמה המלך אומר על השחוק - עליזות, עליצות - שהוא "מהולל", פרוע, יותר מידי. אם יש אדם שמתהלך בעולם עליז ושמח, מתגולל בהצלחות העולם הזה והנאותיו, הקב"ה אומר לו "זה יותר מידי, זה לא טוב לך. אינני יכול לתת לאדם לשקוע בשמחה, ובשאיפות להצלחה והנאה בעולם הזה. חלילה, אם תחיה כך האדם מאבד את חייו".

אנחנו כאן למשך שבעים או שמונים שנה, וההרגשה שלנו היא שזה דבר קבוע, שזו תכלית לעצמה. מבט כזה הוא אובדן ההזדמנות להצלחה אמיתית בחיים. לכן הקב"ה שולח לנו תזכורות, ואומר לנו "אל תהלו" ע"י שהוא מכניס לחיינו מעט יסורים.

בני היקר אל תשקע בעוה"ז

היה פעם אצלנו בקהילה אדם אמיד, שהיה לו בית גדול ויפה באזור יפה ופורה. אבל בכל שנה הם יצאו מביתם למשך חודשי הקיץ, ונסעו לחופשה במלון יוקרתי בהרים. אינני בטוח שהמלון היה יפה או מרווח יותר מביתם, והם גם לא עבדו קשה מידי גם כשהיו בעיר. אבל הם נסעו לחופשה כדי להירגע ולשמוח קצת.

ואחרי החופשה במלון היוקרתי, הם נסעו לחופשה בשוויץ! אתם מבינים? הם כל הזמן חיפשו ורדפו אחרי השמחה והשלווה, אבל הם חיפשו במקום הלא-נכון: בעולם הזה. ולכן המציאות היתה שבאו עליהם יסורים, והם לא מצאו את ההנאה המושלמת אף פעם.

נפלאים דרכי ה', ויש לקב"ה סיבות רבות לכל מה שהוא עושה, אבל מתי שגם כשיש לאדם הכל, הוא עוד ממשיך לטפס הלאה ולחפש את השמחה עוד ועוד בכל מיני מקומות, הקב"ה צריך להזכיר לו: "בני היקר, די לשקוע בעולם הזה! השקיעה הזו פוגעת ביכולת שלך ליהנות הנאות רוחניות בעולם הבא. אני רוצה שתכין לעצמך תיאבון גדול לרוחניות, כדי שתוכל ליהנות ממה שהכנתי לך בעולם הבא!"

שימרו על הטעם הרוחני

אחת ההפתעות הבלתי נעימות שילדים קטנים חווים, הוא כשהם מגלים כמה "אכזרים" יכולים ההורים שלהם להיות. ילד מצא או קיבל שקל. שקל שלם! הוא מרגיש על 'גג העולם'. הוא הולך למכולת וקונה שתי סוכריות גדולות, ומביא אותן הביתה. מיד כשהוא בא הביתה, אימו לוקחת לו מהיד את הסוכריות! והוא לא מסוגל להבין, מה קרה לאימו האוהבת והמסורה? למה היא מתאכזרת אליו ככה? אימו לא יכולה להסביר לו שאם הוא יאכל סוכריות לפני הארוחה, התיאבון שלו ייפגע והוא לא יאכל את האוכל הטוב והמזין שהוכן עבורו. ולכן היא לקחה ממנו את הסוכריות.

כך גם הקב"ה לפעמים נוטל מבני אדם את השמחה וההנאה שלהם, כדי שלא ייפגע להם התיאבון הרוחני למה שהוא הכין להם בעולם הבא; וכדי שיישארו ממוקדים ומצפים לשכר הרוחני שלהם.

הספר שלא נכתב

הצלחה רבה מידי אינה טובה לאדם, היא כמו אכילת ממתקים רבים מידי. כשם שהגוף לא יכול להתקיים מסוכר בלבד, הוא זקוק גם לפחמימות וחלבונים וויטמינים. כך גם הנפש אינה יכולה להתקיים אם יהיו לה רק הצלחות והנאות. היא זקוקה גם לפחות למעט יסורים. זהו השיעור שהמדרש מלמד אותנו, שאף אחד לא ישאף שכל חייו יהיו סוגים בשושנים, ושתמיד הוא יראה רק הצלחה והנאה.

פעמים רבות חשבתי לכתוב ספר בשם "בקשת האושר". יש לי חומר רב על הנושא, וידעתי שהספר יצליח מאוד. אבל לא כתבתי אותו כי לא רציתי להטעות אנשים. תכלית העולם אינו האושר, לא רציתי שאנשים יבינו משם הספר שתכלית הכל הוא האושר. למרות שהעולם מלא באושר, חיי אושר אינם התכלית; אלא חיים של השגת שלמות. בשביל זה הגענו לכאן.

תלמדו מדוד המלך

ולכן, יש לה' הרבה סוגי טיפול לכולם; צרות הם הטובה הגדולה ביותר לאדם אם הם גורמים לו להתמקד בעולם הבא. כשמבינים שאין שמחה שלמה בעולם הזה - וגם מבינים מדוע - זוהי כבר שלמות כלשהי. למרות שהעולם מלא במיני הנאה ועושר - הוא לא נברא לשם הנאה, ישנו עולם אחר שנברא לשם הנאה, והוא העולם הבא. שם השמחה וההנאה

תקוותיו מידי הרבה בעולם הזה. וכשהעולם הזה חרב עליו, הוא חרב עימו.

לעבור את סערות החיים

ובעת הצרה הגדולה "יָדָם אֶהְרֶן" אהרן הכהן ואלישבע לא קרסו ונשברו כשמתו שני בניהם ביום השמיני. כי הם ידעו שהעולם הזה הוא עולם של יסורים, והם התרכזו בתקווה שלהם לפגוש שוב את בניהם בעולם הבא. הם המשיכו ללכת הלאה בדרכם ב"פרוזדור" - העולם הזה, שהוא פרוזדור שעוברים דרכו במשך שבעים או שמונים שנה, ואח"כ הם יהיו שוב עם בניהם לנצח.

כולם חייבים לדעת את הידיעה החשובה הזו. אי אפשר לעבור בשלום את סערות החיים, מהאכזבות הקטנות ועד הטרגדיות הגדולות ח"ו, בלי להיות מוכנים אליהם ע"י ההסתכלות האמיתית של התורה. מי שחי עם העולם הבא בקדמת מחשבותיו, יכול לעבור בהצלחה ובקלות את כל מאורעות החיים; ביודעו שיקבל את השכר הנצחי המגיע לו בעולם הבא, ולא משנה כמה צרות זמניות יעברו עליו בעולם הזה.

ההתקפה בנקודת התורפה

וזו הסיבה שרבינו ה"חובות הלבבות" (שער יחוד המעשה ה ?) מלמד אותנו שמכל יסודות האמונה היצר מנסה הכי הרבה להחליש את האמונה בעולם הבא. את זה הוא מתקיף לפני הכל. כי הוא יודע שהעולם הבא הוא יסוד החיים שלנו. זו התכלית שלנו. מכל השאר היצר יכול להתעלם; רוצה להאמין בה' - בסדר, רוצה להאמין במתן תורה ויציאת מצרים - טוב, בתורה שבעל-פה - בסדר, אפילו להאמין במעלתם של עובדי ה' - הכל הוא נותן. אבל תהיה חלש רק בנקודה אחת, אומר היצר: באמונה בעולם הבא.

"אל תדבר על זה", אומר היצר. "תהיה חלש בזה. תחליק את זה, תמרח את זה. תתבייש להזכיר את זה". כי עולם הבא הוא הכל! אם העולם הבא חלש אצלנו, אז התורה חלשה, והמצוות חלשות, וכל הדברים החשובים באמת לא תופסים את המקום הראוי להם במחשבתנו, אא"כ העולם הבא נמצא בקדמת המחשבה.

יהיו שלמים, נצחיים ובלתי מופרעים. וזוהי הנחמה הגדולה שלנו, שהעולם הזה הוא לא הכל!

כמו שאמר דוד המלך כשראה את הצרות המתרגשות עליו: "אִם אֶמְרָתִי מָטָה בְּגָלִי חֶסֶדְךָ ה' יִסְעֶדְנִי. בְּרַב שְׂרָעִפִי בְּקֶרְבִי תִנְחֹמֵנִי יִשְׁעֶשְׁעוּ נַפְשִׁי" (תהלים צד יח יט). "חֶסֶדְךָ ה' יִסְעֶדְנִי" - הכוונה שפעמים רבות קראתי אליך, ה', ועזרת לי. אבל "בְּרַב שְׂרָעִפִי בְּקֶרְבִי", דוד המלך עבר הרבה צרות. היו לו הרבה דאגות ומחשבות של "מה יהיה"? דוד סבל רדיפות מאחיו, משאול, ומעוד רבים אחרים. הוא הוכרח לברוח ולהתחבא כחית-בר, במערות ובשיחים. ובכל הזמנים הקשים האלה, שהיה נראה שחסד ה' לא סועד אותו ולא עוזר לו, אומר דוד "תִנְחֹמֵנִי יִשְׁעֶשְׁעוּ נַפְשִׁי". ומה הם התנחומים האלה?

"שִׁבְעַת יָפֹל צַדִּיק וְקָם"

דוד המלך חשב על העולם הבא! כי הוא ידע איך לנצל את הקשיים והצרות של העולם הזה. הוא ידע שאחד התועליות הגדולות של היסורים, הוא להרפות קצת מן האכפתיות והקשר שיש לנו עם העולם הזה. כך הוא יצר לעצמו "עולם-הבא'דיגע" שכל, ורק עם שכל כזה אפשר לעבור בשלום את סערות העולם הזה.

זוג התקשר אלי היום, הם איבדו את בנם רח"ל ורצו לדבר עמי. יכולתי לומר להם כמה אופנים של תנחומים, אבל הנחמה האמיתית היחידה היא מה שאנו מדברים כאן היום. הצרה היא איומה ונוראה, היא נוגעת בעצם החיים, אבל אין זו סיבה שעולמך יחרב עליך. נכון, אם מרוכזים רק בעולם הזה, ואפילו אם מאמינים רק אמונה שטחית בעולם הבא, אבל חיים כאן בתחושה כאילו כאן הוא מקומי הקבוע, אז כשמאבדים חלק חשוב מחיי העולם הזה הכל נהיה שחור וחסר תקווה. אבל אם מאמינים באמת שהעולם הבא הוא העיקר, אז כל מה שקורה כאן בעולם הזה מקבל מימד אחר, "אלולא שנפלתי לא קמתי, כי אֶשֶׁב בַּחֲשֹׁךְ ה' אֹרֶךְ לִי - אלולא שישבתי בחשך - לא היה אור לי" (ילקו"ש תהילים ה). המבט הנכון על החיים הוא הדבר שבכחו לתת נחמה אמיתית, היסורים בונים את החיים ולא הורסים את החיים. וחלילה אם אדם נשבר מזה, הוא טעה טעות יסודית: הוא מרכז את

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

והאב תמיד מציין ש"למחר לקבל שכרם" (עירובין כב.). הוא פונה לבנו: "חיים, אתה יודע? בעולם הבא ה' ייתן לך הכל! וזה לא יהיה סתם שכר. לא יהיה לנו כח לקבל את כל השמחה ההיא! הקב"ה יצטרך להחיות אותנו מחדש שוב ושוב, כדי להמשיך לתת לנו את השכר העצום". או, זו שיחה ראויה לשולחן של יהודים!

הראש ישיבה מסלבודקא ו"ישראל הצעיר"

והאמת היא שאפילו בבתי הכנסיות אף אחד לא מדבר על העולם הבא! מתי כבר שומעים את הרב מדבר על העולם הבא? אני זוכר פעם אחת לפני הרבה שנים כשראש ישיבת סלבודקא הגר"א שער זצ"ל הגיע לאמריקה, והזמינו אותו לאחד הכינוסים של תנועת "ישראל הצעיר". הוא לא ידע מה זה "ישראל הצעיר", אם היה יודע בטח שלא היה מגיע. עכ"פ הוא הגיע וביקשו ממנו לדבר. על מה הוא דיבר? הוא חשב, מה היהודים באמריקה צריכים לשמוע יותר מכל? והוא החליט לדבר איתם על הגיהנום.

אבל לא תמיד ראש ישיבת סלבודקא יהיה כאן לדבר את מה שצריך. ואין מספיק רבני קהילות שיש להם אומץ לומר את האמת. הרבה מהם לקויים בעצמם באמונתם בעוה"ב, וגם אלה שלא - מפחדים לומר לבני קהילתם את האמת, כדי שלא יברחו לבתי כנסת אחרים. אמרתי לכם כבר פעם שמידי פעם אנחנו עושים בקהילה שלנו "רענון": אני אומר לאנשים את האמת על נושא כלשהו בלי כחל ושרק, ואנשים בורחים בהמוניהם לכל שאר בתי הכנסת, בשכונה... לכן שאר הרבנים כאן אוהבים אותי כ"כ...

החכם עיניו בראשו

אני יודע שיש אנשים שלא אוהבים לשמוע על הנושא הזה, ואני מבין אותם. הם אומרים, "זה מה שהרב מילר בא לומר לי? שהיסורים הם חלק חשוב והכרחי בחיי העולם הזה? מה אני צריך את זה, כעת טוב לי ותמיד יהיה טוב לי!" הם לא אוהבים לשמוע שהתכלית והטובה האמיתית היא אך ורק בעולם הבא, זה מעציב אותם. נוח להם לדמיין שהם יחיו לעולם ועד. אבל מה אני יכול לומר לכם, ידידי? חשוב ביותר להפנים שהעולם הזה אינו לנצח, שכולנו נמות מתי שהו. חוזרים מהלוויה, והולכים לנחם בבית האבלים. "כמה חבל", אומרים כולם. "כמה חבל שהסבתא נפטרה... תמיד היתה לה מילה טובה לכל אחד וכו' וכו'". ואז קמים והולכים הביתה. אבל צריך להתעורר מזה שגם *אנחנו* יום אחד כבר לא נהיה כאן.

על מה אנו מדברים?!

ואם יורשה לי לומר, היצר עושה בזה עבודה מצוינת. הרבה מאד אנשים מתוכנו חלשים בזה מאד. אולי לא תסכימו איתי, אבל אני חושב שרבים מאד פשוט נכנעו ליצר בנושא הזה. ואוכיח לכם שכך הוא, ע"י ניסוי פשוט. בואו נאזין לשיחות המתקיימות בביתם של שומרי התורה.

על מה מדברים כל היום? על העולם הזה. עם כל הפרטים, ובאריכות שאין לה סוף. הילדה הקטנה יושבת ליד אמה כשהיא מדברת עם חברותיה בטלפון, ומה היא שומעת? על מה מדברים? על פאות! ועל בגדים. "את שומעת? הסתובבתי בכל העיר ולא מצאתי בשום מקום מה ללבוש! עד שבסוף מצאתי באיזו חנות בוטיק, ברוך ה'... סוף סוף יש לי בגד כמו שצריך!"... לפעמים מדברים על מתכונים, ולפעמים על עבודה. זו אם חרדית? הבת יכולה לשבת ליד אמה במשך אלף שנה, והיא לא תשמע את העולם הבא מוזכר אפילו פעם אחת!

וחוששני שהמצב עם האבא לא טוב בהרבה. אינני מדבר על אבא כזה שהוא "מומחה ליי". יש לו ארון מלא ביינות ומשקאות חריפים, והוא יודע את השמות של כל אחד ואחד! "לכולם שמות יקרא"... עליו אינני מדבר בכלל, הוא כבר שקוע עמוק מאד בביצת העולם הזה, והוא חייב לנקוט באמצעי חירום והצלה מיוחדים כדי להציל את עצמו.

איפה סבא?

אני מדבר עכשיו על בני התורה. אלה שיושבים סביב שולחן השבת ומתפללים בדברי תורה, אומרים דברי תורה לילדים. אבל על העולם הבא כמעט לא מדברים אף פעם! ילד יכול גדול בבית כזה ולא לשמוע אף פעם על העולם הבא. רק כשסבא נפטר והוא שואל: "איפה סבא?" אומרים לו "סבא בעולם הבא". וגם אז הוא לא מבין, איפה זה? מה זה? כי לא מדברים על זה. ויש לזה סיבה, היצר מעוניין מאד שלא ידברו על זה.

עלינו לעשות כל מה שביכלתנו כדי שלא ניפול לרשתו של היצר! צריך דווקא לדבר על העולם הבא בשולחן השבת. צריך לתכנן את זה מראש, ובחכמה: "איך אכניס היום את העולם הבא לשיחה?" וכשמצליחים פעם אחת, כבר מתחילים לתכנן את הפעם הבאה. ובואו נלך עוד צעד: מתי נתחיל לדבר על הגיהנום בבית? כך צריך השולחן להיראות בבית יהודי! האב והמשפחה מדברים על גן-עדן וגיהנום.

אחים יקרים, איך אפשר להתכונן לעוה"ב אם לא חושבים עליו אף פעם, ואין צריך לומר שלא מדברים עליו? וכי אין זה אסון? לא ניתן לזה לקרות לנו, כי איננו אוהבים אסונות! ניחלץ חושים ונילחם בכל כוחותינו במלחמה זו, ונהיה ממוקדים בעוה"ב. כמו שאומר הרמב"ם בהל' תשובה (ח' ז'): "וכמה קמה דוד והתאוה לחיי העוה"ב! שנאמר לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים".

פרויקט "העולם הבא" - שלושים שניות ביום

אז במקום להסתפק בדיבורים, אנחנו נתחיל במעשים. לא נהיה מאלה שחזקים רק בדיבורים, אלא נתחיל מיד לחשוב על העוה"ב. נתחיל יחד "פרויקט עולם הבא", ונקפיד לחשוב כל יום במשך שלושים שניות על העולם הבא, ונזכיר לעצמנו שאנו נמצאים כאן בעולם הזה רק כהכנה לעולם הבא. אנחנו רק בפרוודור.

באוטובוס, בנהיגה, בחדר ההמתנה של הרופא - לא משנה איפה, נביט בשעון וניתן לשלושים שניות לחלוף במחשבה על תכלית החיים, העולם הבא.

ה"שלוש עשרה"

וכשנגיע לעולם הבא, וישאלו אותנו בכניסה: "כן? מה אתה רוצה כאן? עננה: "התכוננתי לבוא לכאן! חשבתי על העולם הבא בעולם שממנו באתי. עבדתי על זה!" או אז יאמרו לנו: "אווו! שלום עליכם! ברוכים הבאים!" כי אתם תהיו אחד מאלף, "דגול מרבבה"! כי אתם הבנתם את השיעור שה' לימד אותנו במה שאירע ביום השמיני, ואתם חושבים עליו כל יום. אם תקבלו מקום בשורה הראשונה, או באמצע או בסוף - זה כבר תלוי בכמה מאמץ תשקיעו בדברים, אבל יכניסו אתכם, זה בטוח.

יסוד הכל הוא ההכרה הברורה שעולם הבא הוא הכל. לא תוספת, ולא גם, אלא אין כלום חוץ מזה! אם ההכרה הזו קיימת - אפשר לבנות הלאה. אבל אם לא, ואפילו אם כן אבל היא חלשה, אז אין יסוד לבנות עליו שום דבר רוחני.

רק עולם הבא! זהו האושר שלנו! ואתם יודעים מה קורה כשמתרגלים לחשוב כך? החיים נהיים מוארים, שמחה עמוקה ואמיתית ממלאת אותם! כי כל מאורעות החיים, מגדול ועד קטן, אפילו כשהם לא נעימים וקשים לנו, נדע לראות בהם רק תזכורות מהקב"ה כדי שלא נשכח את התכלית שלנו. ובכך ה'

צריך לדעת את זה, ולהבין מזה שאנחנו כאן בעולם הזה רק כדי להתכונן למה שיהיה אח"כ.

והאמת היא שהידיעה הזו לא אמורה להעציב את החיים, אלא להיפך. כי כשיודעים שלחיים פה יש תכלית הרבה יותר גדולה ומענגת מהחיים פה, חיים של עונג והנאה אמיתיים מושלמים כל כך, כל רגע קטן של החיים בעוה"ז נהיה הזדמנות מאד יקרה שביכולתה להביא להשג גדול מאד, הרבה יותר ממה שהחיים נראים טוב בעוה"ז. כשיודעים את התכלית של החיים, מתחילים ליהנות מן העולם עוד יותר בגלל ההזדמנויות הרבות שיש כאן להשיג את ה"טוב מאד" שמחכה לנו בעולם הבא. לכן החכם שענינו בראשו, והוא רואה את הנולד - לא משקיע את כוחותיו ושאיופותיו בעולם הזה, כי הוא יודע שאם יעשה כן הוא ינחל אכזבה נוראה. זו הסיבה לכך שהרבה קשישים הם מרירים מאד, כי הם השקיעו את כל-כולם בעולם הזה, רק זה היה אכפת להם. ועכשיו לא נשאר להם כלום.

הקשיש המאושר

ביקרתי פעם בבית אבות, והבטתי סביב בקשישים שהיו שם. המקום היה מלא בקשישים בסגנון האמריקאי, בורים ועמי הארצות. רחמנות להסתכל עליהם. יושבים ובוהים באוויר, ורק תלונות בפיהם. "כואב לי כאן", "אין לי שיניים", "אני לא יכול לעשות כך או ללכת לשם".

ובפינה אחת ראיתי קשיש עם זקן לבן, גמרא פתוחה לפניו, והוא עסוק בהכנה לעולם הבא. הוא עושה "חזרה" על כל מה שלמד בחייו, והוא היה האיש המאושר ביותר במקום! הוא היה עסוק, הוא פועל ועושה, הוא יודע שיש לו תכלית. אתם יודעים למה הוא היה מאושר? כי שום דבר ממה שקרה לו לא אכזב אותו. הכל מתנהל בדיוק כמו שהוא ציפה! כי לא היו לו אשליות ותקוות שוא שהעולם הזה יביא לו אושר מתמשך. ועכשיו הוא מתכונן לקראת קבלת השכר שלו, הוא סופר את השטרות לפני שהוא נכנס לבנק לקבל את המגיע לו. הוא איש מאושר!

"הכֹּהֵן לְקִרְאת אֶלְקִיךָ יִשְׂרָאֵל"

הוא מאושר לא בגלל שרדף אחרי האושר כל חייו, אלא בגלל שהוא ידע שכל מהמורות החיים היו מיועדים להזכיר לו להתרכז במטרה האמיתית. הוא קלט את המסר של "אַל תָּהֲלוּ", הוא ידע שאסור להיאבד בתוך השמחה בעולם הזה. לכן הוא היה האיש המאושר ביותר בעולם.

(ד) **וחסד**, שתתן לנו בקשתינו יותר מן הצורך, ושהכל יחפצו לעשות עמנו חסד [בין לנו בפרט, או שתהיה בעולם עת של עשיית חסד, כמו שהיו תקופות כאלה גם באומות העולם מזמן לזמן].

(ה) **ורחמים**, אף על פי שאין אנו כדאים וראויים, מכל מקום תתן את בקשתנו בשביל מדת רחמך, כרחמי האם על בניה. התשכח אשה עולה, מרחם בן בטנה (ישעיה מט, טו).

עלינו ועל כל ישראל עמך - עלינו פירושו על הקהל הזה שבו מתפללים, והם בגדר עניי עירך קודמים (ב"מ עא, א), ולכן מבקשים תחילה עליהם ועל עצמו בכלל, כי ענייך קודמין (שם), ואדם יותר קרוב אצל עצמו (סנהדרין ט, א), וגומל נפשו איש חסד (משלי יא, יז). אחר כך מבקש על כל אחד ואחד מישראל בלי יוצא מן הכלל, מפני שכולם עמך אשר עובדים אותך ונאמנים לתורתך. [עמך הוא קרוב לעמך].

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם כדאי לישון בשבת אחר הצהריים?

תשובה:

בהחלט. בהחלט! עם זאת, אין זה אומר שאדם צריך להישאר במטה כל השבת, כי שבת היא הזדמנות נפלאה לעשות דברים הרבה יותר טובים מאשר לישון.

אגב, כדאי לדעת שהשינה חשובה מאוד לבריאותנו. זה מאוד חשוב לבריאות הנפש, ורבים הם המזניחים את העניין. צריך להקפיד ללכת לישון בזמן כל לילה, כי רבים הם האנשים שהרסו את חייהם ע"י חוסר שינה. אז שבת היא הזדמנות טובה להשלים שעות שינה. בזכות השבת, אנשים רבים מצליחים לשרוד את השבוע. אחרת הם היו קורסים מחוסר שינה. אז בהחלט כדאי לנצל את השבת לשינה. אבל כמובן, אל תגזים.

מכין אותנו ליום הגדול שבו נצא מהפרוזדור וניכנס לטרקלין, אל היכל המלך - העולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

שים שלום - השלום הוא בריאה נפלאה, כי אין שלום אלא מקיבוץ אלפי פרטים שכולם משמשים בשלימות, ובהעדר אחד מהם אין שלום, ולכן אמרו ז"ל (עוקצין ג, יב) לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק [כל כך] ברכה אלא השלום. וכאשר יש שלום אזי על בני אדם להכיר שהקדוש ברוך הוא שם את השלום וברא אותו, והיא הבריאה היותר כוללת והחסד היותר גדול והפלא היותר נפלא.

טובה וברכה חן וחסד ורחמים - עכשיו פורט חלקי השלום, ואף הם אינם פרטים ממש אלא כללים גדולים. למה יש לפורטם ולמה לא הסתפק בכלל לבד? כי חובת הבטחון וחובת הכרת הטובה [ששתי אלה הן יסודות התפילה] דורשות פירוט, כי אין הרגשה בכללים כי אם בפרטים, ובריבוי הפרטים תתרבה הרגשת הבטחון, שכל אלה הפרטים אנו מקוים להשיג מאת ה'. בריבוי הפרטים תתרבה הכרת הטובה, שעל כל אלה יש לנו להודות לה', ופירוט הפרטים הוא ענין חשוב מאד בעבודת ה'.

(ופרט: א) **טובה**, דהיינו שכל מה שיתן ה' יהיה לא רק מועיל לשלימות נפש האדם שזהו הטובה האמיתית אלא יהיה גם ערב, מה שבני אדם קוראים טובה, ולא מתוך צער וצרה.

(ב) **וברכה**, שכל מה שיתן ה' לא יהיה בקצבה שפעולתו תהיה מוגבלת לזמן, אלא שיתברך וימשך ויגדל וילך [כמו הבנים שמתרבים בבני בנים].

(ג) **חן**, נמצא חן בעיניך, ומזה ימשך שישים ה' חן עלינו בעיני כל רואינו, ולא יראו בני אדם [והאומות סביבותינו] שום מומים בנו, ולא ישתדל הבריות להזיקנו.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ואז בעידודו ובהסכמתו של חברי ומשפחתו אני כותב זאת לכם (אנשי ביהכ"נ) ומפרסם את המסר של רבי חיים קניבסקי שליט"א [זצוק"ל], שעל כולנו מוטל להתחזק בדבר. מי ייתן שהמאמצים הכנים שלנו בעניין זה יביאו הצלחה ישועות ורפואות לכולנו.

מורדכי הגר

סיפר חתנו הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א, לפני כחמש עשרה שנה הגיע לא"י המשגיח של ליקווד הגאון רבי מתתיהו סלומון שליט"א, הוא בא להתייעץ עם מרן רבי חיים קניבסקי שליט"א שרוצים לעשות שמירה לשיבת ליקווד וזה מאד קשה כי ישיבת ליקווד משתרעת על פני מתחם ענק שיש בו בתי מדרש רבים. אמר לו רבי חיים, אם אין פלאפונים בסדרים לא צריך שמירה, התורה שומרת על אלו שלומדים אותה, ובעקבות כך עשו תקנה שבכל בית מדרש בליקווד יש מודעה שמי שמדבר בפלאפון בבית מדרש הרי זה גזלן!

אין לנו מושג מה ההבדל בין לימוד עם פלאפון ללימוד בלי פלאפון, כגבוה שמים על הארץ, זה עולם אחר לגמרי, (אני לא מדבר על הזמן שהולך, נעזוב את זה כרגע, זה עוד חשבון), לא לתת לגנב הזה, מספיק הוא לקח את כל היום עם הפלאפון מכל הכיוונים, אין ברירה זה המצב בדור שלנו, רבי חיים שליט"א [זצוק"ל] לא יודע איך לדבר בטלפון, הוא מופקע מזה, הוא קיבל על עצמו עול תורה, אנחנו משועבדים לזה, דיינו, אבל לפחות בזמן שקובעים ללמוד, אפי' אם קובע עצמו ללמוד בבית, למה צריכים להפסיק לכל שיחת פלאפון, אני רוצה ללמוד, אני לא יכול לקבוע לעצמי זמן ללמוד? למה?... כמה צריך להתחזק בזמן שלומדים, כל בעלי העסקים למיניהם אם מתקשרים אליהם בשעות העבודה שומעים צליל - לא זמין, לא זמין, הוא עכשיו עסוק, הוא לא יכול, ולא תהא כהנת כפונדקאית, כשאנחנו שקועים בלימוד נהיה לא זמין, ובכל אופן בסדרים שלא יהיו הפסקות באמצע, ואז אומר רבי חיים שליט"א [זצוק"ל] כשלומדים בקביעות וברציפות בלי הפסקה זה שמירה מיוחדת מן השמים, הנהגה מיוחדת מן השמים.

ולפני כפחות משנתיים כשזכינו בס"ד שנפתחו שוב בתי הכנסיות לאחר שהיו סגורים כחודשיים כתב מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל מכתב וז"ל: בס"ד כ"ד אייר ל"ט למטמונים תש"פ. אל כבוד הרבנים הגאונים וגבאי בתי כנסיות שבכל אתר ואתר ה' עליהם יחיו הנה בעונותינו הרבים כבר כמה שבועות שנגרשו מבתי כנסיות ובתי מדרשות כעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ונראה שזהו אות מן השמים בעיון שמזלזלים בקדושת ביהכ"נ בזה שבשעה שמתפללים הפלאפונים פתוחים ומדברים בהם והוי לזלזול גדול בתפילה ובקדושת ביהכ"נ שלא שערם אבותינו מעולם והוא נגד ההלכה בשו"ע או"ח קנ"א ובזוה"ק ויקהל דף ר"ה ב' איתא דברים נוראים בזה ולכן יש לתקן תקנה קבועה שאיסור חמור להכנס לביהכ"נ להתפלל עם פלאפון שאינו כבוי וכל זמן התפילה הוא מנותק, ועל הגבאים מוטל האחריות להזהר ולהזהיר בזה חוק ולא יעבור. גם מן הראוי שנוכח במהרה לחזור לביהכ"נ שהרבני ביהכ"נ יחזקו ויעוררו ויאמרו דברי חיזוק בגודל האיסור החמור בזלזול קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות. ובזכות שנקבל ע"ע דברים אלו יחזירו המקום במהרה לעבודתו בבתי כנסיות ובתי מדרשות ברוב עם ויקבל תפלתו באהבה וברצון חתימת מרן שר התורה זצוק"ל ולמכתב הוסיף מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א: כמו כן יש להיזהר מלדבר דברים בטלים בביהכ"נ.

הימים ימי אבל על רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים קניבסקי זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא, אוי לספינה שאבד קברניטה. ננסה להתחזק בס"ד במה שהוא חיזק את כלל ישראל בענין שמירת קדושת בתי מקדש מעט.

בשנת תשס"ה הופץ בארה"ב מכתב ובשעתו עורר הדים רבים [המכתב נכתב באנגלית ותורגם לעברית, והובא בספר 'שמחת מרדכי' מהר"ר מרדכי הגר שליט"א עמ' ק"ג]:

ז' בשבט תשס"ה. לחברי היקרים, לפני שלושה שבועות היתה לי הזכות לחוות ביקור מרומם בא"י אצל רבי חיים קניבסקי שליט"א, שאני רוצה לשתף אתכם בו.

בקשתי מרבי חיים, אם הוא יכול להתפלל לרפואה שלימה על חברי המתפלל איתנו בבית הכנסת. אתם יכולים לדמיין את התגובה שלי כשרבי חיים שאל אותי, האם מדברים בבית הכנסת שלך? ענית: כן, ולאחרונה יותר טוב.

רבי חיים אמר מיד, זה לא מספיק, הדיבורים חייבים להפסיק לחלוטין! ואז הוא ביקש מבנו רבי שלמה להוציא משנה ברורה, רבי חיים פתח והצביע בסמין קכ"ד סעיף ז' שכותב השו"ע: 'לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה ואם שח גדול עונו מנשוא'.

אמרתי לרבי חיים שהשו"ע מדבר רק על זמן חזרת הש"ץ. לא, אמר רבי חיים, והצביע על המשנ"ב במקום שכתוב שאסור לדבר במשך כל התפילה, ואת דבריו שכתב 'אוי לאנשים שמשיחים בשעת התפילה כי כמה בתי כנסיות נחרבו בשביל עוון זה', ושאל אותי רבי חיים, וכי אתה חושב שהקירות נחרבים מחמת העיון הזה? אנשי הבית כנסת - המתפללים, נחרבים רחמנא לצלן איש איש וצורתו אם לא נזהרים בעיון זה ומשיחים בעת התפילה! ולכן תשוחח עם אנשים בבית הכנסת שלך, המשיך רבי חיים, ותאמר להם שכדאי להם לקבל על עצמם לא לדבר בל"נ לכל אורך התפילה, ובזכות זאת יהיה לחבר שלך רפואה שלימה.

זה לא מספיק, אמרתי. רבי חיים הסתכל עלי בתהייה ושאל, מה אתה מתכוון? ענית: בימינו לפעמים לעשות לפי השו"ע זה לא מספיק, אני צריך לומר להם שרבי חיים ביקש שלא יהיה דיבורים בבית הכנסת.

רבי חיים שוב שאל אותי מה אתה מתכוון? ואמרתי לרבי חיים את האמרה המפורסמת של הקאצקער-רבי, שחבל שעשרת הדברות לא נכתבו על ידי רבי יהודה החסיד. רבי חיים פרץ בצחוק [דבר מאוד נדיר] ואמר: בסדר, אתה יכול לומר למתפללים בשמי שבזכות הקבלה הזאת תהיה לחבר שלך רפואה שלימה, ואני גם אתפלל לא רק עליו אלא להצלחת כל המתפללים בבית הכנסת.

עזבתי את רבי חיים מאוד נרגש ומלא רצון להעביר את המסר שלי, אבל כשחזרתי לניו-יורק נשכח ממני הביקור. עד לאותו לילה כשפעמון הדלת שלי צלצל וחברי שהיה חולה הגיע לברכני, הייתי המום, ידעתי שהוא עדיין לא מרגיש טוב והנה הוא עומד בסלון שלי ונראה נפלא. לשמחתי הרבה הוא אמר לי שהוא באמת מרגיש הרבה יותר טוב.

עדיין הזיכרון לא הכה בי באותו רגע. רק למחרת תוך כדי שאני נוסע לעבודה, פתאום הבחנתי שאני עדיין לא עשיתי את החלק שלי, אבל רבי חיים שמר על חלקו בהסכם.

למען האמת, כאחד שגם הייתי לוקה בעצמי בדיבור בבית הכנסת, הרגשתי חובה לכתוב את המכתב הזה. אני שמעתי מכלי ראשון את ההבטחה של רבי חיים להתפלל על החבר שלי, וכבר ראיתי את הפירות של המאמצים שלו, ולכן אני מרגיש חובה לקיים את החלק שלי ולנסות לחולל שינוי בעניין זה.

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה

רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקללה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, הג"ר ראובן בן טלאת, מרת רוחמה רחל בת אסתר בתושח"י. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר.

ריצה בתוך בית הכנסת לצורך מצוה

ארי (שם ד"ה בזמן) ע"ד הרמב"ם שיש לילך בעזרה בנחת, באימה וביראה וברעדה, דכיצד היה מותר לכהנים לרוץ על הכבש? וכתב, "ושמא יש לומר כיון דריצה זו לצורך עבודה היתה, לזכות הקודם בד' אמות בתרומת הדשן, לא נפקא ליה מכלל מורא ושרי".

ויש לעיין מה החילוק בין ריצה בבית הכנסת לתפילה וריצה בביהכ"נ לעלות לתורה שהן אסורות, לבין ריצה כדי לזכות במצות תרומת הדשן שמותרת. ועל פי החילוק שיאמר ביניהם, יש לדעת מה הדין אם מותר לרוץ בביהכ"נ כדי להשתיק מכשיר פלאפון שמרעיש ללומדים, ולהרים ספרים שנפלו על הריצפה.

[נכתב ע"י הרה"ג ר' מנחם זילברפרב שליט"א, רמות ד']

והדברים הובאו לפני הגאון רבי מנחם מנדל פוקס שליט"א, רב קהילת 'שומרי החומות' רמות ד' ומח"ס 'דברות מנחם', והשיב במכתבו: נראה פשוט שריצה בביהכ"נ אפילו אם רץ לצורך מצוה אסורה, וזאת משום דכמו שיש חשיבות לרוץ לצורך מצוה, כמו"כ יש חשיבות למנוע ריצה בביהכ"נ ולכן שב ואל תעשה עדיף, אולם אם רץ לדבר מצוה שקשור לכבוד ביהכ"נ (או בכבוד העזרה), אז מותר לרוץ, וזאת משום דעצם ריצה זו הוא ג"כ לכבוד ביהכ"נ (או העזרה). ולכן:

א [לרוץ בתוך ביהכ"נ למקום, אף שיש בזה מצוה, בכל זאת אין המצוה משום כבוד ביהכ"נ ולכן אסור.

ב [לרוץ לעלות לתורה, אף שיש בזה מצוה, בכל זאת אין המצוה משום כבוד ביהכ"נ, ולכן אסור.

ג [לרוץ לתרום את המזבח, הרי עצם המצוה היא משום כבוד העזרה לעשות את העבודה, ולכן מותר לרוץ בעבודת הקרבנות וסדר העבודה ביוה"כ.

ד [ריצה בכדי להשתיק את הפלאפון, הרי זה ריצה לשם כבוד ביהכ"נ, ולכן מותר.

ה [רוצה להרים ספרים, מסתבר דגם זה ענין כבוד ביהכ"נ (שלא יהיו ספרים מבוזים) ולכן מותר לרוץ (ואפשר לפלפל בזה). ובכך נתיישבו כל הקושיות בס"ד, ודו"ק.

ומור"ר הגמ"מ לובין שליט"א השיב: דאכתי צ"ע מהו החילוק בין ריצה לתרומת הדשן שמותרת לריצה לעליה לתורה שהפוסקים אסרו. **ואמר, דלמעשה נראה** דריצה להרים ספרים ודאי שמותר, דהו"ל ריצה למנוע ביזיון כתיב הקודש, וריצה לכבוד פלאפון ג"כ מסתבר שמותר דזהו ריצה למנוע ביזיון ביהכ"נ, ואולי צריך שיהיה ניכר שרץ לצורך כך.

1. ויש לעיין מדוע כתב ש"י"ל באימה וביראה" והשמיט את סיום דברי הרמב"ם "וברעדה". ובמשנה ברורה (סי' צ' ס"ק מ"א) העתיק את דינו של המג"א וכתב "י"ל באימה" בלבד, וצ"ב.
2. ואין לומר שהמצוה היא לרוץ רק עד פתח הבית הכנסת, ואילו בתוך בית הכנסת עצמו, עד למקומו, לא שייכת המצוה, שהרי הדין הוא לרוץ לכל דבר מצוה.
3. ויעו"ש שכתבו שאסור לרוץ גם משום כבוד הציבור.
4. ויעו"ש שכתב: ועדיין אין דעתי נוח לי בזה, עכ"ל. וצ"ב.
5. והעיוני לדברי רש"י בפסחים ס"ה ע"א שכתב שהיו הכהנים רצים בעבודת הקרבנות, וכן, ב"סדר העבודה" של הכה"ג ביום הכיפורים נאמר שהכהן "רהט" (היינו, רץ) בעבודתו. ואפשר שרש"י ומחבר "סדר העבודה" חולקים על הרמב"ם וסוברים שמותר לרוץ בעזרה.

סיפור השבוע

סיפר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: "אברך אחד שאשתו חלתה ל"ע בא לשאול אותי במה כדאי להתחזק לרפואתה. אמדתי לו **שיקבל על עצמו לא לדבר בבית הכנסת**. ואכן, הוא קיבל על עצמו והמחלה נעלמה כליל. היא הלכה לבדיקות וב"ה אין כלום. והיא באה לבדיקות מדי חצי שנה - ואין גרורות. הוא המשיך בקבלה הזו על כבוד בית הכנסת בתור שמירה. **אלא שאחרי זמן מה הוא הזדמן לאחד מבתי הכנסת ואומרים לו שאביו 'ראש המדברים' באותו בית הכנסת... הוא בא אלי ודמעתו על לחיו: מה לעשות? אני רוצה שאשתי תמשיך בס"ד להיות בריאה, ואנחנו רואים שזה עוזר, והנה אני משוחח בבית הכנסת...! אמרתי לו - אני אדבר עם אביך. פרצתי בזה גדר, כי מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל לא התיר לספר על מחלות, אבל לכבוד קדושת בית הכנסת התרתי לעצמי. קראתי לאב ואמרתי לו: אתה לא יודע, אבל כלתך בסכנת נפשות! בנך קיבל על עצמו את הנושא של שיחה בטילה בבית הכנסת! ולסוף, האב נהיה הממונה באותו בית כנסת על איסור הדיבור...!** (מוסף שב"ק יתד נאמן)

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכרה:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו,
(רכבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הגני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בל נדר בכל יום
על כל אלה שיעיינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא, וכל הלומד
בספרי חכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסעולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למנן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כננו בחיים.
(ארץ צבי להנהיג מוקדינגלוב
ע"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אברהם סימן קכ"ב) ח"ל:
אם היה מעיין בדבריי נעט
עיון היה מרחיק לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית טוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ, וכ"כ הנהיג
רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ל:
הבטיח הגאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה למולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מייכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמיא ועיניכם
תראנה בניי ובני בניי
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובהים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טובי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בניי? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

לע"נ הג"ר יעקב ב"ר בנימין קמנצקי זצ"ל יא"צ כ"ט אדר

זאת חקת התורה. במדרש (במדב"ר י"ט א') זה שאמר הכתוב "מי יתן טהור מטמא לא אחד", כגון המת בבית - הבית טמא, יצא מתוכו הבית טהור, מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן, יחידו של עולם, תמן תנינן העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים, והיא גופא מטהרת בגדים, אמר הקב"ה חקה חקתי ואין לך רשות להרהר אחריה, ע"כ. וצ"ב מה בא המדרש להודיענו, הלא דבר פשוט הוא שכל ענין מצות פרה זהו חוקה בלי טעם, וכן כל ענין הטומאה, וכפי שמצינו בהמשך המדרש: אמר ריב"ז לתלמידיו לא המת מטמא ולא המים מטהרין, אלא אמר הקב"ה חקה חקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזרתי, ע"כ. וא"כ מדוע צמצם המדרש דבריו על שני דוגמאות אלו המת בבית וכו' וכן כל העוסקין טמאין וכו', שנראה שרק ב' דינים אלו נקראים "חוקה". ועוד יש לדקדק בלשון המדרש שכלל לומר "מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן". ויש לומר, דאכן על עיקר הטומאה ועיקר טהרת הפרה היינו יכולים לתת בהם קצת טעם, ורק ב' דינים אלו שהוזכרו במדרש אין לנו בהם שום השגה וטעם, ומהם אנו לומדים שהכל הוי חוקה מבלי טעם. דהנה ידוע שכל הטומאה שקיימת בעולם באה ע"י המזיקין, דע"י שהמזיקין נכנסים בנבילה או בשרץ ובשאר הטמאים מכך נוצר בהם טומאה. וראיה לדבר, מה שמצינו חילוק בין גוי לישראל, דהגוי מטמא רק במגע ומשא ואינו מטמא בטומאת אוהל כמו במת ישראל, והטעם הוא, משום שגוף ישראל בהיותו מושרש בקדושה והמזיקין בדלן ממנו, ולכן תיכף שמת ופרחה נשמתו ממנו, מוצאים הקליפות והמזיקים מקום לחול. אבל הגוי שגם בחייו הוא מסור בידי הקליפות, במותו אינם תאבדים כל כך להיכנס בגופו, ומהו אנו למדים שכל ענין הטומאה הוא כפי מה שהמזיקין נכנסים באותו דבר. וכן מצינו בירושלמי (ברכות כג:) דיש צדיקים שאפילו במיתתן אינם מטמאין, דמרב קדושתן אין החיצונים שולטים בהם אף לאחר מותם. וטומאה זו נגרמה בעולם ע"י העגל, כי מתחילה לאחר קבלת התורה רצה הקב"ה שיהיה חירות ממלאך המות וחירות ממלכויות כמבואר במדרשים, והיינו שלא יהיה בעולם שום קליפה ופגע רע, אך מפני עוון העגל נשתברו הלווחות, וכשנשתברו שלטה הקליפה בעולם. ומובא במדרש (ילקוט כי תשא רמז שצ"א), דמחטא העגל נגזר עליהם שילמדו תורה מתוך צער ומתוך יסורים, והטעם הוא משום דמאז שלטה הקליפות בעולם.

הנה רציתי לשאול אם רק חמשה צדיקים אלו הבטיחו להמליץ יושר למי שילמד בספריהם, או שיש עוד ספרים כאלו שהמחברים הבטיחו הבטחות כאלו.

א.א. געלדצהעלער, מאנסי

תגובת המערכת:

יש עוד ספרים שרצונינו להוסיף כשירחיב ה' לנו:

(א) יסוד וישר העבודה - כתב בצואתו למי שיקבע שיעור בספרו בכל יום "מבטיח אני אותם שאהיה מליץ טוב בתמידות בעדם בעולם העליון".

(ב) פנים יפות - לבעל הפלא"ה, כתב בהקדמתו "כל המעיין ועוסק בספרי, יתברך מאל עילאה, בברכת ה' הרחבה והמלאה, וינצל מכל עמל ותלאה".

(ג) דרכי אמונה - להג"ר יוסף דוד הכהן מזוואליב, תלמיד של בעל יושר דברי אמת, כתב בהקדמתו "נפשי בשאלתי, נועם עליהם תבקשו בזה ובבא, די יתאמר מילי דרשמיא מספריו".

(ד) פלא יועץ - להג"ר אליעזר ב"ר יצחק פאפו, כתב בהקדמתו "אחלה פני כל יודעי דת שיקראו בספרי וידרשו מלי ברבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות וכו', ואם אזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, אשלם במיטבא לכל מאן דלימטי לי מיניה הנאה".

(ה) שמן רוקח - להג"ר אלעזר לעוו, כתב בצואתו "כל מי שיזכה אותי וישים עין עיונו בחיבורים שלי יתברך מן השמים וכו', ואם ירצה אחר להדפיס ספרים שלי, הנני להחזיק לו כל ימי מלא פנא טיבותא ויבורך בברכת השמים ממעל, ויחולו עליו כל הברכות הכתובים בתורה".

(ו) מגן אברהם - מטריסק, כתב "מגן יהיה כל ההוגים בו".
(ז) עבודת השם להג"ר שמואל מטאלון זצ"ל מסאלוניקי מגאוני ספרד, כתב בהקדמתו "וכל המעיין ועוסק בספרי יתברך מאל עילאה, בברכת ה' הרחבה והמלאה, וינצל מכל עמל ותלאה".

(ח) הג"ר עקיבא יוסף שלעזינגר - כתב בהקדמתו "בקשתי שטוחה שישתדלו להדפיס ספרים שלי, ואני תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה' בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת אקוה כי לא יבושו בי תומכיי".

(ט) ילקוט סופר - להג"ר יוסף לייב ב"ר אליעזר זוסמאן סופר, כתב בצואתו למי שיפרסם את דבריו "אני אטיב עמהם בלי נדר להמליץ טוב בעדם לפני קל חיי".

(י) הג"ר יוסף ענגיל - חתנו (הקדמה לאוצרות יוסף) כתב, כי דבריו האחרונים בטרם פטירתו נסבו על ענין הפצת תורתו, והתבטא אז שכל מי שיעסוק בהדפסתם ובהפצתם יהיה לו למליץ בזה ובבא.

(יא) הג"ר צדוק הכהן מלובלין - רמז קודם פטירתו שימליץ טוב למי שיפרסם דבריו, והזכיר אז מה שצוה הגאון מפלאצק שימליץ טוב למי שידפיס את ספריו, ורמז דגם הוא יעשה כן (ע' ספר חי גואלי עמוד כ"ח).

(יב) אמרות טהורות - להג"ר בנימין חדאד (מרבני ג'רבה) שכתב בהקדמת הספר: "והנני מברך בברכה המשולשת בני חיי ומזוני לכל הלומד בספרי זה אפילו פעם אחת בשבוע, ברך ה' חילו להיות מוצלח בנכסיו בזכות הרבנים הנזכרים, יאריך ימים ושנים ביראת ה', וכל ימיו יהיה רשן ורענן וינצל מכל צרה וצוקה".

אבל דא עקא, אין בידנו לעת עתה להרחיב הגליון מפאת גודל ההוצאה

ומי יתן כי ישמעו נדיבי עם בקול צדיקי עולם, ויקנו בכסף מלא מליצי יושר שרפי מעלה, שיעמדו הכן בתמידות לפני ב"ד של מעלה, לבטל מהם כל משטין וקטיגור, ולהגן עליהם שינצלו מכל צרה וצוקה, ולהמליץ יושר בעדם שיפתחו להם שערי הצלחה ואושר ונחת דקדושה מיו"ח, וכל מילי דמיטב.

ולפי שהפרה באה לכפר על עון העגל ולדחות את הקליפות והחיצונים שבאו מכח עון זה, וכמו שאמרו חז"ל משל לבן שפחה שטיף וכו' תבוא אמו ותקנה צואת בנה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל, לכך היתה דוקא נקיבה, אשר בה יש ביותר אחיזת החיצונים כידוע, ונשרפת מחוץ למחנה לרמז שהקליפות נתגרשו ממקום יישוב בני אדם, ובהזאותיה מכוון ורואה פתח היכל ומכוון לבית קודש הקדשים, כי בזה ממשיך אור גדול ביותר שבכך יגורשו החיצונים, וכן יש לבאר שאר דיני פרה דזה משום ביטול המזיקין ממקומות אחיזתם.

יוצא איפוא, דבין בענין הטומאה ובין בענין אופן קיום מצות הטהרה ע"י הפרה יש טעם וסברא, אך ב' דברים אין אנו מבינים, האין אפשר דכל העוסקים בפרה מטמאין בגדים, שהרי אדרבה מכח המצוה היה ראוי שיהיו יותר טהורים, שהרי זה כל ענין המצוה להמשיך אור גדול שמסלק את המזיקין. וכן אין אנו מבינים האין שייך שהבית כשהמת בתוכו טמא, ולאחר שיצא הוא נעשה טהור מבלי שום הזאה.

וזה ביאור דברי המדרש דמתחילה נתקשה על כך שנקרא מצוה זו "חוקה", שהרי יש ליתן בה טעם וכמו שנתבאר. ועל כך השיב: זה שאמר הכתוב מי יתן טהור מטמא כגון המת בבית וכו', והיינו דמהא שאנו רואים את ב' דינים אלו, אנו לומדים שכל ענייניה חוקה, ואין אנו עומדים על טעמה האמיתי ועל סודה. ולכן סיים וכפל את דבריו בכמה מיני לשונות "מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן", לפי מה שבארנו שכל הטומאה באה ע"י שבירת הלוחות, ואז גם נגזר שילמדו מתוך דוחק ויסורי, ומצינו במדרש (שמו"ר מ"ז א') מה ראה משה לשבר את הלוחות מפני שראה אותיות פורחות לשמים, ועוד מצינו טעם לשבירת הלוחות (שבת פז.) שעשה משה ק"ו פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה. וזה כוונת המדרש "מי עשה כן" שיהיו האותיות פורחות, ו"מי צוה כן" שכל ערל לא יאכל בו, ו"מי גזר כן" שמכאן והילך ילמדו תורה מתוך דוחק ויסורין ויטלטלו בהם יצה"ר ויהיו משכחים הלימוד, "יחידו של עולם", והיינו שהכל נגרם על ידו, ולפי רצונו וגזירתו מבלי טעם, וממילא אנו לומדים שלא המת מטמא ולא הפרה מטהרת אלא הכל ברצון הקב"ה, ולכן אף מה שנראה שיכולים להבין, נקרא "חוקה".

לע"נ הרה"ק ר' דוד ב"ר צבי אלימלך מדינוב זצ"ל יא"צ י"ס אדר ויהי ביום השמיני. כבר דייקו חז"ל (ויק"ר י"א ז') למה אמר "ויהי" ביום השמיני, שמורה לשון צרה. ונראה שזכר לשון "ויהי" לפי שאמר במדרש (תנחומא פיסקא א') דמה שכתב לעיל (ח:לה) "ושמרתם את משמרת ה'", היינו שינהגו אבילות שבעת ימים קודם המקרה, כמו ששמר כביכול שבעה ימי אבילות

קודם המבול". נמצא שאחר השבעת ימי אבילות שהיתה אבילות מעותדת ליום השמיני, נזכר לשון "ויהי".

ועוד יתכן, כי ידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה י:) אותו היום של חנוכת המשכן היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, והוא על פי מה שאיתא בכמה דוכתי שמעשה המשכן דומה למעשה בראשית, לכן היו תחילת עבודת הקרבנות במשכן ביום הראשון למעשה בראשית (ע' שבת פז.), וראשון לחודש שהוא ניסן שבו נברא העולם, והוא מטעם שאמרנו שמעשה המשכן מכוון מול מעשה בראשית.

והנה אם לא חטאו בעגל היה אז העולם התיקון כמו שאנו מקווים לעתיד שיהיה עולם חדש ומתוקן בכל טוב, ולא יהיה לסטרא אחרא שום שליטה, נמצא שלא היה מצורך יום חנוכת המשכן לימים הקודמים, כי אינו מעין בחינת ימים הראשונים שהיה תגבורת הקליפות, נמצא שהיה ראוי לקראתו אז "ראשון", שהוא ראשון למעשה בראשית, כמו שהיה העולם ראוי להיות קודם חטא אדם הראשון. אך לפי שחטאו בעגל, חזר העולם לקלקולו הראשון, ולא הספיק מעשה המשכן לחדש העולם נצטרף אל הקודמים, ולולא חטא העגל לא היה היום מבחינת ימים הקודמים שגברו הקליפות בעולם העשיה, והיה ראוי לקראתו "ראשון" כי פנים חדשות באו לכאן, אבל עכשיו שהוא "יום השמיני" מצורך לקודמים, כי לא הספיק תיקון המשכן לחדש העולם לגמרי, לכן נאמר בו "ויהי" לשון צרה, והיו צריכין כפרה על העגל.

לע"נ הרה"ק ר' ברוך פתח בן הרה"ק ר' אליעזר חיים מסקאליא ז"ע, יא"צ כ"ד אדר

המעלה של לימוד הלכות שבת בהקדמת אגלי טל מפרט המעלות שיש בלימוד הלכות שבת, דהנה אמרו בסוטה (דף לז.) דבכל מצוה שבתורה ישנם ארבעה חיובים, דכתיב (דברים ה:א) "שמע ישראל את החקים ואת המשפטים אשר אנכי דובר באזניכם היום ולמדתם אותם ושמרתם לעשתם", הרי

"ד"ל המדרש שם: ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים, אמר להם משה לאהרן ולבניו, שמרו אבילות שבעת ימים עד שלא יגיעי בכס, ושמרתם את משמרת ה' שכן שמר הקב"ה שבעת ימים אבילות עד שלא הביא את המבול.

לכבוד עורך הגליון מליצי יושר

ראיתי כמה מכתבים מאותם ששואלים מדוע לפעמים רואים ישועה מיד אחר שלומדים ומקיימים הצוואה של הצדיקים האלו, ולפעמים לא, הלא הצדיקים הבטיחו להמליץ יושר ולהתפלל על אותם שלומדים ומדפיסים דברי תורתם, ובדאי הם מקיימים צוואתם, ומדוע לא מועיל בכל פעם.

גם קשה לי על הפתגם שלכם "די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען", הלא זה כלל ידוע אצל כולם, דעצה ורפואה שמועיל על אחר, על פי רוב אינו שוה כלום, דרופא שמבטיח לחולה שירפא אותו מיד ובניקל, ודאי אין בדבריו ממש. והרי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, וא"כ במה שונה הסגולה שלכם? לומדים ומפרסמים דברי תורה ומיד נושעים?

האם יש תירוץ פשוט, תירוץ שאף פשוטי בני עם מבינים.

מאיר ס. בלומינג גראוו

תגובת המערכת

נכון דלא שכיח שחולה יתרפא על אחר, אבל מעשים בכל יום, השרוי בתענית ובסוף היום נחלש מאד בלי כח לעמוד, ומיד אחר טעימה קלה, והנה נהפך לאיש אחר. ואיך אפשר דנושעים על אחר? והחילוק פשוט, יש חילוק בין השלמת חיסרון, ובין לפעול דבר חדש. השרוי בתענית הוא אדם בריא, אלא שלא אכל, לכן מיד לאחר שמשלים החיסרון, הרי הוא כאחד האדם. לעומת זה הזקוק לרפואה, הוא חולה, וכדי להפוך אדם חולה לאדם בריא, לוקח זמן.

והנמשל: יש שני ענינים בתפילה כפי שמסר הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין מחמיו הגרי"ז^א: (א) להפוך דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות, כדאמרו חז"ל (סוכה יד.) "תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות". (ב) צריך להתפלל כדי להוציא אל הפועל את רצון ה', דגם מה שצריך ומוזכר להיות, אינו יוצא אל הפועל אלא בתפלה, (ע' רש"י בראשית ב:ה), עכ"ל.

והחילוק: כשצריך להתפלל כדי להפוך דעתו של הקב"ה, אז לפעמים צריך הרבה תפילות של הצדיקים להפוך דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות. אבל במקום דהישועה כבר מוכן לו, ורק יש להשלים החסרון - להתפלל כדי שיצא הדבר מכח אל הפועל, אז סגי בתפילה אחת, ורואים הישועה מיד^ב.

^א מובא בספר חסד לאברהם (פ' נח) להרה"ג ר' אהרן דרייזין שליט"א
^ב דומה לזה הוא החילוק בין "תפילה" ו"ברכה" (ע' לקוטי תורה ראה דף טו.), ד"ברכה" היא מלשון המשכה, כמו "המברך את הגפן", והיינו שהמברך אינו מחדש דבר, ורק ממשיך את הברכה ממקורה ושרשה שכבר מוכן להאיש ההוא, רק עדיין לא נמשך הברכה כאן, וע"י הברכה הוא ממשיך הברכה כאן לעוה"ז. [ולחיפוף הוא "קללה", דממשיך עונש שכבר מוכן לו]. משא"כ "תפילה" הוא לפעול דבר חדש, וכלשון בכמה תפילות "יהי רצון", והיינו שיהיה רצון חדש, אע"ג דעדיין אינו מוכן למעלה ענין ההוא, דפעולת התפילה הוא שיהיה רצון חדש והמשכה חדשה מלפני ה', [ולכן נתקשו הקדמונים איך אפשר שיהיו שינוי רצון ח"ו אצל הקב"ה], ע"ש.

ולכן במקום דצריך "ברכה", ברוב פעמים זה מועיל מיד. אבל במקום דצריך תפילה, אז לפעמים צריך כמה תפילות כדי להפוך דעתו של הקב"ה. ולכן אמרו חז"ל "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך", ולא אמרו תפילת הדיוט, וכדי להמשיך דבר שכבר מוכן, גם הדיוט יכול.

לדורות בגר.

הוצאת שו"ל כידוע ע"י שיעבוד ועבודה גופנית, כמו כן נעשה התיקון ע"י יגיעה ועיון בלימוד התורה, והטעם כנ"ל מפני שהתיקון הוא במוח.

ומעתה יובן שהלימוד ועיון בהלכות שבת - שמצות שבת בעצמה היא תיקון על פגם הברית, על אחת כמה וכמה שהלימוד הזה הוא תיקון עצום לחטא זה. ואף שלא כל אדם זוכה ללימוד תורה לשמה, כבר אמרו חז"ל (פסחים נ:.) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ובלבד שלא ילמוד לקנות ח"ו, שבוה עוד מוסיף כח בחיצונים חלילה, והוא ממש חטא שו"ל ר"ל.

גר שמל ולא טבל אם חייב בשמירת שבת. כתב האבני נור (י"ד סי' שנ"א) וז"ל: וסבור הייתי לחדש ולומר, דאף דאינו גר עד שימול ויטבול, מ"מ במצות שבת שבמרה נצטוו, וזה היה קודם טבילה, דהטבילה היה בשעת מתן תורה כדי לקבל הזאה, ועל שבת נצטוו במרה מקרא דכתיב "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", ובזה"ק (בא מ.) מבואר דתיכף כשנגמר מילה שלהם, נצטוו על השבת. על כן לדורות נמי תיכף לאחר מילה מצווה על השבת [אף קודם טבילה].

ואף שבקרבן בפסח אסור קודם טבילה (ע' יבמות עב.), שאני פסח שנצטוו במצרים עוד קודם מילה, כמו שפירש"י (בא י"ב ו') שמלו באותה הלילה, ועשו הפסח עוד קודם מילה, על כן הוראת שעה היה ואין ללימוד ממנו לדורות שבמילה יהיו מצווים בפסח. אבל שבת שלא נצטוו עד אחר מילה, כ"ש לפי הזוה"ק שתיכף בגמר מילה היה ציווי שבת, שפיר יש ללימוד מזה

לדורות התוס' (יבמות מו: סוד"ה כי) דגוי שמל ולא טבל חשיב ערל דגוי גמור הוא, אי אפשר לומר כן וכו'. עוד ראיתי בר"ן (ע"ז בדפי הרי"ף כו:) דגר שמל ולא טבל גרוע מגר תושב שלא קיבל עליו כלל רק על לאחר טבילה, וא"כ אינו מצווה על השבת. ואולי לפי שלא נתגלה ספר הזוהר בימי הראשונים, לא משמע להו שבמילה יחול עליו חיוב מצות שבת, מאחר שבמילת מצרים שממנה למדן מילה לגרים לדורות, עוד לא נצטוו על השבת עד זמן רב אח"כ במרה. אך לפי הזוה"ק שבמרה מל, ואז נצטוו על השבת, יש לומר דגם לדורות מחויבין בשבת לאחר המילה וכו', ולדינא אם נאסר גר שמל ולא טבל במלאכת שבת צע"ג.

דבכל מצוה יש ארבעה חלקים: (א) ללימוד דיני המצוה שנאמר "ולמדתם אותם". (ב) ללמד לאחרים דיני המצוה שנאמר "ולמדתם אותם את בניכם". (ג) לשמור את המצוה שנאמר "ושמרתם". (ד) להיטו לחזור בתמידות דיני המצוה שלא ישכח דיניה, (ע' מהרש"א שם). (ז) לעשות המצוה בפועל שנאמר "לעשותם". ועל אלו ארבעה חיובים שבכל מצוה, באו עליהם בברית במעמד הר גריזים והר עיבל.

יוצא איפוא בנוגע החיוב ללימוד וללמד, דמלבד הדין הכללי מהלכות ת"ת, יש גם דין פרטי, דזה פרט מפרטי המצוה. כגון לימוד הלכות שבת, מלבד דין הכללי דחייב ללימוד כל התורה ובכללם הלכות שבת, יש בזה גם דין פרטי, דגוף המצוה של שבת מחייב ללימוד וללמד הלכות שבת, וכן שאר מצות. ולכן כמו דמצות שבת שקולה כנגד כל המצות, כך ללימוד וללמד הלכות שבת שקול כמו ללימוד וללמד כל המצות.

וז"ל האגלי טל: בסוטה (דף לו.) אמרו, דכל מצוה ומצוה נכרתה עליה ארבע ברייתות ללימוד וללמד לשמור ולעשות דכתיב "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם". ומבואר שללמוד וללמד הוא מחלקי המצוה, ומובן שכשם ששמירת שבת שקול ככל המצות, כן ללימוד וללמד בהלכות שבת שקול כללמוד וללמד כל המצות, עכ"ל.

והוסיף דלפ"ז נמצא, דכל המצות - אף מצות שנוהג רק בכהנים, חשוב מצוה ש"שוה בכל", משום דגם במצוה שנוהג רק בכהנים, מ"מ חלק המצוה שהוא ללימוד וללמד ולשמור, שייך גם בישראל, שחובה גם על ישראל ללימוד וללמד את הכהנים, ונמצא א"כ שרוב חלקי המצוה שייך גם בישראל.

עוד כתב באגלי טל מעלה נוסף דש בלימוד הלכות שבת, וז"ל: שבת במרה נצטוו, ובזוהר חדש (דפוס אמסטרדם כו.) איתא מה דשבת במרה נצטוו, שהיו נחוצים למצות שבת כדי שיהיה להם תיקון מכירת יוסף, כי צדיק ושבת וברית חד, ע"ש. ובזה יובן כי שבת נחוץ לתיקון הברית, וממילא גורם שבת שמירת הברית. ובזה יובן מה שאמרו (שבת קיח:)

ששבת מביא גאולה, לפי דברי האר"י ז"ל בפסוק כי גר יהיה זרעך, שכל הגליות באים מחמת פגם הברית. ממילא שבת שמתקן זה הפגם, מביא גאולה.

ועפ"י זה יובן נחיצת הלימוד בהלכות שבת לתיקון פגם זה, כי תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה, וביותר בלימוד התורה בעיון. ע"פ מה ששמעתי מאדמו"ר [מקאצק] זצ"ל בפי' דברי הזוה"ק שעל חטא שו"ל אינו מועיל תשובה, משום דתשובה הוא מלב, דכתיב "ולבבו יבין ושב", ופגם שבזרע הוא במוח, והרי הקלקול למעלה ממקום התיקון, וכן מצאתי בזרע קודש. ועל כן עיון הלכה שהוא במוח, וכ"ש מי שמחדש חדושים, הרי התיקון ג"כ במוח. ובזה"ק איתא, דבגלותא בתראה אתקיים בהו "וימררו את חייהם בעבודה קשה" זו קושיא, "בחומר" דא ק"ו, "ובלבנים" דא ליבון הלכה, "ובכל עבודה בשדה" דא ברייתא, "את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך" דא תיקו. הרי דכמו שהיה התיקון במצרים מפגם

לע"נ הר"ק ר' ישראל אברהם בן הר"ק ר' אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע, יא"צ כ"ה אדר

יוה ביום השמיני קרא משה לאהרן. פירש"י: שמיני למילואים. וכתב השפת אמת, שמילא החסרון שנתהוה ע"י החטא, וזכו להמשיך הארה מיום השמיני בינה שהוא למעלה מהטבע. ולפי דבריו הקדושים צריך להבין למה אמר "ויהי" דמורה צרה. ואולי יש לומר לפי המבואר בארז"ל (שער הפסוקים יחזקאל ד"ה ענין יחזקאל) דלעתיד לבוא תהיה העבודה בלויים. ועל זה צוח משה רבינו ע"ה "וי", אם כבר האיר אור הבינה, מדוע עדיין אינו תיקון השלם ומוכרח לקרא לאהרן ובניו.

ובזה נבין דברי רז"ל (שמות רבה פ"ו) התמוהים: "כשאמר הקב"ה למשה 'ואתה הקרב אליך', הרע לו". ופלא, דהרי הוא עצמו בסנה סירב ללכת בשליחותו יתברך, לפי שלא רצה ליטול גדולה של אחיו, וכפירש"י עה"פ (שמות ד:יג) "שלח נא ביד תשלח" - אהרן שאתה רגיל לשלוח על ידו. ואיך כאן הורע לו. הגם שיש לומר כאומרים ז"ל (מנחות קט:): אמר ר' יהושע בן פרחיה בתחילה האומר לי עלה לגדולה הייתי מטיל עליו קומקום של חמין, ועכשיו האומר לי רד ממנה, אני מטילו לפני ארי. ושאלו יוכיח, שבתחילה היה נחבא אל הכלים, ואח"כ רצה להרוג את דוד חתנו האהוב.

מ"מ על משה רבינו ע"ה אי אפשר לומר כן, כי הקב"ה העיד עליו "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ואין דוגמתו, אדרבה השיב ליהושע "המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם" בלי אמצעות, הרי שהיתה בו שלימות הענוה שלא יחפון בשום דבר אלא מה שהקב"ה נותן לו. אך לדברינו יובן שפיר, שלא הורע לו ח"ו שאהרן ישמש בכהונה גדולה ולא הוא, אלא מה שלא הגיע עדיין זמן תיקון השלם שיוכל העולם לסבול מידת הדין, שיתעלו הלויים כמו שעלה במחשבה לבראות העולם במדת הדין, ועדיין צריך העולם לחסד.

לע"נ הג"ר רפאל ראובן ב"ר שמשון גליזובסקי זצ"ל ר"י בית מדרש עליון יא"צ כ"ה אדר

כי היום ה' נראה אליכם וגו', זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. קודם אמר להם משה "כי היום ה' נראה אליכם", משמע בלי שום תנאי, ואילו אח"כ אמר "זה הדבר אשר צוה ה' תעשו", ודוקא אז "וירא אליכם כבוד ה'".

ויש לבאר שאין זה עוד מעשה שעליהם לעשות כדי שירא עליהם כבוד ה', אלא דמשה רבינו מבאר להם באיזה דבר ירא כבוד ה' אליהם. והיינו דהם הקריבו קרבנות, ובאותו דבר גופא שהם עשו, דהיינו הקרבת קרבנות, בזה נראה אליהם כבוד ה', כדכתיב "ותרד אש ותאכל את העלה". וזה שאמר להם משה בדבר הזה אשר תעשו, בזה ירא אליכם כבוד ה', בדבר שעושים, בזה גופא ה' עוזר ורואים את כבודו.

ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם. בתורת כהנים: קרבנו של אהרן מכפר יותר מקרבן העם, שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים, וקרבנו מכפר על ידו ועל העם. וצ"ב מדוע היה צריך קרבן אהרן לכפר בעד העם, הרי היה להם קרבן לעצמם, כדכתיב "ועשה את קרבן העם וכפר בעדם". עוד צ"ב דלקמן אחר מיתת שני בני אהרן, נאמר לאלעזר ואיתמר "ראשיכם אל תפרעו וגו' ולא תמותו ועל כל העדה יקצוף", וקשה דמדוע יקצוף על כל העדה אם בני אהרן לא ינהגו כראוי? אלא כאשר אדם גדול מתעלה, הוא מעלה את כל העם אתו, וכאשר נופל ח"ו, נופל כל העם, ולכן כשהוא חוטא יוצא הקצף על כל העם, ומשום כך גם קרבנו צריך לכפר על כל העם.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א דבזה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מדיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - וואראש, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

ברכת מזל טוב

מתוך רגשי שמחה וגיל מאחלים אנו ברכת מזל טוב לבבית לידידינו היקר, העוסק בתמידות בטירחא דגופא וטירחא דמונוא לפרסם הגליון בקנדה, ועומד לימינינו בכל עת ועונה בעצה ותושיה

הרה"ג הגדול חובר חיבורים מחוכמים

מוהר"ר יאיר כהן שליט"א

לרגל השמחה השרויה במועצו באירוסיו בתו בשעה טובה ומצלחת בורא עולם בקנין השלם זה הבנין בזכות הצדיקים מליצי יושר שרפי מעלה המערכת

מכתב שקיבלנו מהרה"ח המפורסם מוהר"ר מרדכי יצחק סאמעט

שליט"א

לכבוד מערכת החשובה מליצי יושר, כשמו כן הוא, עצם הגליון מרבה מליצי יושר, אשריכם. האמת היא אשר לולא זכות אבותינו ורבותינו הצדיקים, לא היה לנו כוח לעמוד כנגד המקטרגים העומדים לכלותינו בכל רגע בכל מיני אופנים ה' ישמרינו מכל רע, כולנו נזכה לראות חסדי ה' בעינינו בכל רגע תמיד ולהכיר שהם אך ורק מאת השי"ת.

ראשית הנני לעודד ולזרז אתכם להמשיך בעבודתכם לזכות את בני ישראל להרבות במליצי יושר, ולהשתיק כל המקטרגים, ולהשפיע להם כל טוב וטב ששפע רב גדול, להם ולבניהם אחריהם תמיד.

הנה ראיתי בגליון פרשת משפטים מכתב מאחד ששואל בזה הלשון: לדעתי העניה אינו מכין מדוע יטרוהו הצדיקים להתייצב לפני כ"ד של מעלה לבטל הגזירות שיש לנו כאן בעוה"ז, הלא הם למעלה רואים חומר העונש של גיהנום, והם יודעים דע"י מעט צער בעוה"ז, נפטרים מהרבה שנים של עונשי גיהנום, רק אנו כאן אינם יודעים הטובה העצומה שיהיה לנו ע"י היסורים בעוה"ז, וא"כ הצדיקים שיודעים הטובה הטמון בזה, מדוע יטרוהו לבטל הגזירה. עכ"ל המכתב.

ובפרשת תרומה הבאתם מכתב מאחד ששואל בזה הלשון: בעמוד הראשון כתוב להעצה להינצל מצרות הוא לקיים צוואת הצדיקים שהבטיחו להמליץ יושר למי שפירסם דבריהם. הנה לדעתי זה דברים הנוגדים לעיקרי הדת, הרי חז"ל אמרו אם רואה אדם יסורין באין עליו יפשפש במעשיו, כי אין יסורים בלא חטא, ואין מיתה בלא עון, וכך התנהגו כל הדורות, דעל כל צרה שלא תבוא, ידעו מיד דזה רמז מן השמים לשנות מעשיו לטובה, וע"י תשובה נגאלו מן הצרות. וממש אינו מכין איך אפשר לכתוב דברים כאלה, עכ"ל המכתב.

במחשבה ראשונה אכן יש ממש בקושיות אלו, גם בספח"ק נועם אלימלך שואל קשיות כאלה, כגון איך הצדיק יכול לבטל גזירות השי"ת, ובאיה זכות יש כוח להצדיק להשפיע השפעות אשר הם נגד גזירות השי"ת, וכאלה יש הרבה.

אבל במחשבה שניה וקצת התבוננות, באמת בושה לשאול קשיות כאלה, הנה הספח"ק מאריכים הרבה בענינים האלה, ובקיצור נמרץ הענין כך הוא: השי"ת כולו טוב, וכל תכלית הבריאה היא שהשי"ת רוצה להשפיע אך טוב לכל הברואים, ובמיוחד לעמו ישראל. ותמצא זאת בפסוקי הנה"ך ומאמרי חז"ל ובספרי החסידות והמוסר, וכל הענין שבאה צרה ח"ו או שום רע כל שהוא על האדם, אינו אלא להפוך אותו לטוב, וכל ספרי קודש מלאים בזה, ומהם בגמ' שבת (נ:), וביותר בספר נועם אלימלך וספרי תלמידי הבש"ט. גם הענין עצמו הקב"ה רוצה מאיתנו שנשוב בתשובה ובכך להפוך הענין לזכות, זה כל עבודתנו בעוה"ז להפוך הרע לטוב ממש לעינינו הבה, והנה ע"י תשובה מאחזק דמהפך עונות ומשך ומקבל שרץ עליהם, וכל זאת מטובו הגדול של השי"ת, וידע הסיפור המפורסם מהרה"ק מברדיטשוב זי"ע שאמר לבעל עבירה גדול "מקנא אני אותך", הוא שאל למה? וענה לו: "אם תשוב בתשובה כל העונות יתפך למצות".

הנה כל אחד ואחד בידו לשוב לה' ולהפוך הרע לטוב, וחייב לעשות כך, ולא עוד הקב"ה מצפה להם, כי הקב"ה אינו רוצה לצער לבריותיו, ובאמת אין להאריך בזה למי שלומד ספרי החסידות.

ולחבין הענין של מליצי יושר, האמת דהצדיק אינו עושה שום דבר, כי אין שום נגרא שיכול להטיב או להרע מבליעדי כוחו ית' ובלתי כוח ה', וכמו שאומרים בתפילת נשמת "ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומשיע. וכן בתפילת בעל אור לשמים: "מבלעדי עוזך ונצחתך אין עזרה וישועה". וכן בנוסח של קבלת עול מלכות שמים מהרה"ק "אהרן ראטה זי"ע אין שום נגרא בעולם שיכול להטיב בשום הטבה בעולם, ולא להרע ולא להזיק חלילה בשום הזיק שבעולם מבליעדי כוחו ורצונו ית"ש".

אם כן מה הצדיק ולהיפך המקטרג עושה? אלא אפשר להסביר במשל לעושר גדול אשר רלחו פתוח לכל אחד ואחד, וכשאדם רוצה שהעשיר יתן לו סכום גדול, הולך אצל ידידו וטובש ממנו שימליץ לטובתו לפני העושר, וכאשר ידידו ממליץ עליו, אז העושר נותן לו סכום אדיר. ונמצא דהמליץ בעצמו אינו נותן לו כלום, רק הסיבה אשר בשבילה נתן העושר סכום כה גדול היא לכבודו ולזכותו של המליץ. וכן הענין של מליצי יושר, כי רק הקב"ה לבדו הוא העוזר הגואל והמושיע, והצדיק היא רק הממליץ אשר בזכותו מהפכים הצרה לטוב, גם המקבל מן העושר יודע היטב דלולי המליץ יושר לא היה מקבל סכום כה גדול.

עוד נקודה כי הקב"ה רוצה שנראה בזה גדולת הצדיק אשר בזכותו היא עזר לנו, ונלמד מדרכיו ונדבק בו ותתקדש ש"ש. וכן המקטרגים אינם בכוח לעשות רע, רק הם מזכירים עוונותינו, ומוזה נמשך הרע, אבל הצדיקים כוחם חזק נגד כל אלה, כי בזכות הצדיקים אנו חיים.

וכן היא הענין כשהצדיק מבטיח שיוציא משאול תחתית, או שמבטיח לאיש שלא ימות בלי תשובה, אפשר להבין את זה במשל, כשאחד חטא לפני מלך, ומשום סיבות שונות כגון מפני פחד או יאוש וחששות שהמלך לא ימחול על עונו, אינו מבקש סליחה, או ידיד המלך משכנע אותו שאין מה לפחד וילך ויבקש סליחה, ואז הולך ומבקש מחילה. כן הוא כשהצדיק משפיע ע"י סיבות שונות שהאדם יעשה תשובה, אז כשהחור בתשובה הקב"ה מקבלו בשתי ידיים, דמע יום מותו מחכה לו אם ישוב מיד מקבלו.

זה הענין שעושים נחת רוח לצדיק, ומקיים דבריו, כי כוחם גדול עד מאד מאד (עיין מסילת ישרים פ' כ"ו), ובזכות שנקיים דברי צדיקים, נזכה לכל השפעות טובות ונוזכה לשוב בתשובה שלימה להינצל מכל רע, לישועה שלימה להתגלות כבוד השי"ת בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לכבוד ידידי עורך גליון מליצי יושר שליט"א

מאז שנעשיתי גבאי הגליון בקנדה, אני שומע ב"ה מהתורמים והעוזרים שזוכים לישועות והצלחות!

באמת חשבונות שמים אי אפשר לדעת איזו תפילה או מעשה טוב עזר, אבל ודאי אין ספק שרבותינו ז"ע מליצי יושר ממליצים, והמלצתם עושה פירות.

ובכן אבוא בקריאה של חיבה לתושבי קנדה, להיות שותפים בהפצת וחזקת הגליון בגוף וממון, ובודאי רבותינו לא ישארו ח"יבים וימליצו טוב בעדם, והשי"ת ישלח בזכותם שפע ברכות וישועות.

יאיר כהן

אוצר ההידויות והידועות לפרשת שמ"ז

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

שאלה ששאלנו את מרן שר התורה הגר"ק קניבסקי זצ"ל:

האם מותר להתבונן בחיות טמאות וכן משמע ברש"י בפרשה שיש מצוה שכתב עה"פ להבדיל בין הטמא ובין הטהור [י"א מ"ז] כתב רש"י לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן, וצ"ע מספר ישועות חכמה מבעמח"ס מסגרת השלחן כתב שאין ראוי להסתכל בבהמות טמאות כי הוא ממשיך רוח טומאה, ולכאורה דבריו נסתרים מדרשת התו"כ שמבואר שיש מצוה לדעת ולהכיר את הבהמות הטמאות והטהורות וא"א להכירם בלא להסתכל בהם.

והשיבנו: לדעת עפ"י קבלה הסימנים.

חידה. האם לאהרן הכהן היה בנים נוספים מלבד ד' בניו הידועים, ומהיכן הזינו זאת?

תשובה. הנה יש כמה ראיות מהש"ס שכל מקום שכתוב שיור היינו פחות מחצי, כתב המחבר (י"ד ס' מ"ג סעיף ד') ומקורו מהרשב"א שאין אנו יודעין שיעור עובי דינר זהב, ומ"מ נראה שהוא פחות מחציו, והיינו מכיון דנקט "נשתיר", אין לשון שיור - אלא פחות מחציו. והנה בפנים יפות (פ' שמיני) העיר עוד במה שנאמר "וידבר משה וגו' ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים וגו'" (ויקרא י"ב), שלפי מה שנתבאר דנותרים שייך רק במיעוט, הרי כאן אלעזר ואיתמר היו המחצה בבני אהרן. וראיתי מי שהוכיח מכאן שבאמת היו בנים נוספים לאהרן.

עוד דהנה בגמרא ביומא (פז ע"א) איתא אשריהם לצדיקים, לא דיין שהם זוכים, אלא שמזכים לבניהם ולבני בניהם עד סוף הדורות, שכמה בנים היו לו לאהרן שראויין להשרף כנדב ואביהוא שנאמר הנותרים אלא שעמד להם זכות אביהם, וכתב שם רבינו חננאל הרבה בנים היו לו לאהרן שראויין להשרף כנדב ואביהוא שנאמר הנותרים אלא שזכות אבות הגנה בעדיהן, וכ"ה בילקוט שמיני (תקלב) ועוד. א"כ משמע שהיו לאהרן הרבה בנים וכן פירש באבן עזרא שלאהרן היו בנים אחרים מלבד נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר.

חידה. איזה דבר איסור המוזכר בפרשה, ששכיח לעבור עליו במתעסק ואפ"ה נזהרים בזה מאוד, ומדוע?

תשובה. בפרשת השבוע מבואר חומר האיסור לאכול שקצים ורמשים, ואיסור אכילת תולעים, בספר אחיזה בעקב (על שו"ת רעק"א), מסופר שהגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל שלח לרע"א את השאלה למה חייבים לבדוק תולעים, הא אפילו איכא תולעים, לא יהא אלא כמתעסק, והתפלא הגאון ר' ישראל ז"ל שלא קיבל תשובה ע"ז מרע"א. שנים לאחר מכן פגש ר' ישראל את בנו של רבינו, הגאון רבי שלמה איגר ושאלו על זה למה לא השיבו אביו, וענה לו הגרש"א ז"ל כי תשובה זו שבספר שו"ת רעק"א סימן ח ערך אביו בקבלת שאלתו, אך לא שלחה אליו היות ובאותם הימים בעירו של ר' ישראל היה המרא דאתרא הגאון המופלא ר' הירש סלנטר שהיה נקרא ר' הירש בעל התוס', מחמת חריפותו ובקיאותו בתוס', והיה חושש מפני כבודו שלא להשיב שאלה שבאה מתושב עירו, ולאחר כמה שנים כששוב נשאל אודות ענין זה משואל אחר, העתיק תשובתו זו שבאמת היתה ערוכה להגר"י סלנטר להשיב לו, ואף דבתשובה זו לא הזכיר רעק"א נידון דתולעים, אבל בתשובתו דמתעסק הוה איסור רק פטור מקרבן, מיושב הקושיא דלכן צריך לבדוק הפירות מתולעים שלא לעבור עבירה דתולעים אף כשהוא מתעסק.

וע"ע תשובות והנהגות כרך ד סימן קצ שכתב אמנם לע"ד נראה לכאורה לדון בזה בסברא נוספת, והוא חידוש גדול, שאף אם נאמר שמתעסק הוא פטור ומותר כיון שלא נתכוין לזה ודלא כהרעק"א, אבל יתכן שכשמצוי תולעים והוה ליה למידק ולא דייק, אין עליו פטור מתעסק, שהקולא במתעסק היא כיון שלא ידע שעלול ליכשל בו, לכן המעשה אינו נחשב שלו, אבל כשידע שמצוי והעלים עין בתקוה שיאכל היתר ולא ייכשל, דינו רק כשוגג ולא כמתעסק, והוה כטעה בדבר מצוה דקרינן לו מתעסק ומ"מ כשלא עשה מצוה ונכשל באיסור, חייב כפרה. ואמנם אם לא היה סיבה לחשוש לתולעים כלל ואכל בלא בדיקה ואח"כ נתברר שהיה תולעים, נראה באמת שזהו מתעסק ומותר.

עוד בעניין זה דאיסור אכילת שרצים, כשאנו מתכוין לאכילת השרצים האם יש בזה דין מתעסק, שהרי אף המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, אולם משרצים כתב בשו"ת שיבת ציון (ס' כח ובאמרי בינה הל' בב"ח ודרכי תשובה ס' פד סק"ח) שהרי אינו נהנה ומתעסק בכח"ג יהיה פטור, אולם רק כשאנו יודע כלל שיש בפרי תולעת אבל אם יודע או ספק הרי זה ספק איסור תורה. אולם הגרש"ז אויערבאך בשו"ת מנחת שלמה (ח"א ס' ו) סובר דכיון שכוונתו לאכול כל הפרי כמו שהוא, לכן אם יודע שיש שרץ בתוכו היה שמח אם אחר היה מוציאו מהפרי, א"כ גם כשהוא ספק אם יש בו שרץ הוי כאוכל שרץ במזיד דאסרה תורה אע"פ שהוא פגום. ובשיבת ציון בעצמו כתב דאע"פ שאינו כדאי להכריע ולהקל, וחלילה לי לעשות אפילו סמך בעלמא מדברים האלה.

חידה. איזה עוף יבשר את גאולה?

תשובה. הגמרא בחולין, דף ס"ג ע"א אומרת (בדיני ופירושי שמות העופות הטמאים שבתורה): "רחם זו שרקרק; א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם? כיון שבא רחם- באו רחמים לעולם (רחמים: מטר; רש"י) אמר רב ביבי בר אבבי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק **אתא משיחא** שנאמר (זכריה י', ח') אשרקה להם ואקבצם".

חידה. אצל מי אין את הכלל של ביטול ברוב, והיכן זה רמוז?

תשובה. בחשוקי חמד (חולין) כתב דאיתא בחולין (סב ע"א) היה בקי בהן ובשמותם, עוף הבא בסימן אחד טהור, לא היה בקי בהן ובשמותיהן בסימן אחד טמא. הרי שלא הולכים אחר רוב העופות בעולם שהם כשרים, ואם לא בקי בהן ובשמותיהן אסור לאכול את העוף. וכבר כתב הריב"ש (סי' קצב) כיון שצוותה התורה לבדוק בסימנים שלא יהיה מכ"ד עופות הטמאים, ע"כ יש לנו לחוש לכל אחד מהן ואפילו הוא מעוטא. זולתי לפרס ועזניה בישוב שאינן נמצאים שם בכלל. ובספר דור רביעי מבאר שזה רמוז בזה שכתבה תורה להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל, ופרש"י לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומכיר בהן. משמע שאסור לאכול בשר אלא אם כן בקי בהם ובשמותם, אם כן יש כאן מיעוט מפורש בתורה שלא הולכים בתר הרוב.

חידה. בכמה חטאים חטאו נדב ואביהוא והיכן זה רמוז?

תשובה. בעל הטורים פרשת שמיני

ותאכל אותם. מלא וי"ו, שחטאו בו דברים. אש זרה. הורו בפני רבם. שתויי יין. בנים לא היו להם. נתנו עיניהם בפרנסות (שם). לא נטלו עצה (ויק"ר כו):

בחז"ל מצינו שבארו באופנים שונים במה חטאו נדב ואביהוא, ומהם שמנו בהם ארבעה חטאים, ור"א המודעי סובר שלא היה בהם אלא חטא אחד בלבד, ומשום כך הזכיר זאת הכתוב ארבע פעמים לומר שלא היה בידם חטא אחד. ובבעל הטורים (ויקרא י', ב) כתב ותאכל אותם מלא וי"ו שחטאו בששה דברים. אש זרה, הורו בפני רבם, שתויי יין, בנים לא היו להם, נתנו עיניהם בפרנסות, לא נטלו עצה.

חידה. היכן רמוז בפרשה בדיקת ריאה מן התורה?

תשובה. כתב בארחות חיים (הלכות טרפות) "מנין לנו בדיקת ריאה מן התורה דכתיב (ויקרא י' ט"ו) וישחטה ויחטאהו כר'א'ש'ו'ן כ"ף כסדרן רי"ש ריאה אל"ף אומא שי"ן שלשה מימין ושנים משמאל כשיתלה האדם הבהמה [בידו ופני ריאה כנגד פניו. ובצד ימין ממנה כמו און קטנה] שלא בצד האונות ויש לה כיס בפני עצמה והיא בתוך הכיס".

ובעודאופן, ראה במדרש תנחומא בפרשת שמיני איתא, בניך נצטוו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, וכשיבא אדם מישראל ליקח בהמה, שה או עז או כבש שוחט ומפשיט ומכניס ידו ובודק הריאה ונמצאת טריפה ומניחה ואינה אוכלה הוי אומר כל אמרת ה' צרופה.

חידה. מי קבלו ליום אחד דין כהן גדול, מתי ומדוע?

תשובה. פ"י פ"ו, ויאמר משה אל אהרן ולא לעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף יקוק, כתב הריטב"א (מור"ק י"ד): "ת"ש והצרוע לרבות כהן גדול. פי' שאינו פורע ופורם על מת ואיצטרך לרבווי למצורע שיהא פורע ופורם, אבל כהן הדיוט פשיטא שהרי פורע ופורם על מת, ואף על גב דלבני אהרן אמר רחמנא ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם אל תפרמו והנהו הדיוטות הוו, י"ל דשמיני למילואים שמשו בו כהונה גדולה", ומבו' בדבריו דלבני אהרן בשמיני למילואים היה דין כה"ג, ועי"ש בהערת המו"ל הוצ' מה"ק.

[ב] **ביומא** (ד ע"א) **ובילקוט שמעוני איתא בזאת יבא אהרן אל הקודש, במה שאמור בענין המילואים מה אהרן פירש שבעה ושמש יום אחד וכו', ואף לדורות כהן גדול פורש שבעה ומשמש יום אחד. והיינו שאהרן שמש יום אחד ומינה ילפינן לדורות שכהן גדול צריך לפרוש קודם יום הכפורים.**

יש לעיין. האם לוי שהוא שתויי יין, האם מותר לו לשיר בבית המקדש?

תשובה. פ"ט, יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדדתיכם, לוי שתוי יין מותר לו לשיר [כ"כ בגבורת ארי תענית ט"ו:]. וכ"כ האדר"ת בקונטרס דברי לוי. וראה בהעמק הנצי"ב לספרי בהעלותך (עמ' ד) שהתחבט למצוא לפותא דליכא פסול שתוי יין בלויים. וראה מה שנו"נ הגר"א גרינספלד בגליון תורת הקרבנות (עמ' 7, 04) ומסיק דבוודאי לכתחילה אינו יכול הלוי ליכנס לעזרה שתוי יין, דהא כל ישראל אסורים בכניסה לעזרה כשהם שתויי יין, משום מצות מורא מקדש.

חידה. היכי תמצוי כהן ששותה יין ומותר לו לעבוד עבודה. (עכ"פ להבנת חלק מהשיטות).

תשובה. [א] כתבו התוס' בתענית (י"ז. ד"ה וידע) "וידע שבת אבותיו קבועין לשם אסור לשותות יין וכו' - פירוש אסור לשותות יין חוץ לסעודתו אבל בסעודתו מותר דיין שבתוך הסעודה אינו משכר", ומבו' בדברי התוס' ח' עצום דכהן ששתה יין שבתוך הסעודה יכול לעבוד כיון שאי"ז משכר [דעי"ש בסוגיא דאיירי בכהן בזה"ז דאסור בשתיית יין דחיישי' שיבנה בהמ"ק, ועי"ז כתבו התוס' דבתוך הסעודה מותר], אמנם יעוי' בקרן אורה שם שתמה על דבריהם, ועי' במנ"ח מצוה קנ"ב [וז"ל "וד"ז חידוש אצלי דלענין עבודה בביהמ"ק שלא יתחייב אם שתה בתוך הסעודה. ואפשר התוס' לא כתבו כן רק שם דהוא רק חשש אבל בשתה בתוך הסעוד' נראה

דאינו פטור וכן הר"מ והרהמ"ח לא הביאו זה"ל].

[ב] לדעת הט"ז או"ח (סי' קכח סקל"ה) השותה פחות מרביעית יין מותר אפילו לכתחילה לעבוד. ובכסף משנה (פ"א ה"ה) סובר דביין פחות מרביעית שמזגו ועמד על רביעית ושותהו שמותר לכתחילה לעבוד במקדש, והראב"ד חולק בזה. וע"ע באבן האזל (פ"ג משכירות הי"ב) שאם שתה שלא כדרך שתיה מותר לעבוד במקדש.

חידה. מה השייכות בין השקצים והרמשים לכך שה' מכפר לנו על העבירות שלנו.

תשובה. איתא בירושלמי ברכות (פ"ט ה"ב) "אליהו ז"ל שאל לר' נהוריי מפני מה ברא הקדוש ברוך הוא שקצים ורמשים בעולמו. אמר לו לצורך נבראו בשעה שהבריות חוטאין הוא מביט בהן ואמר מה אלו שאין בהן צורך הרי אני מקיימן אלו שיש בהן צורך לכ"ש אמר ליה עוד הן יש בהן צורך זבוב לצירעה פשפש לעלוקתה נחש לחפפית שבלון לחזיות סממית לעקרב".

המהר"ל בגור אריה כתב שלכן בשקצים נאמר קדושה, כי הפרישה הם מדברים אשר הם פחותים והם אינם אנושים נקרא זה קדושה. והיינו שבזה השי"ת מכפר לנו על עוונותינו. וכמו שביאר בהרחבה בספר כנף רננים על פרק שירה כי כאשר לאדם רושם קדוש, אז יוכל להתקרב למקורו ושורשו בעליונים בין כל ישראל. ואמרו חז"ל מי שלא אכל שקצים ורמשים הגם שעבר על כל עבירות, עדיין יש לו תיקון בשכר מצוה זו, כי זה לאות על הרושם הקדוש הנמצא בו, וזה הרושם מעלהו לחיי העולם הבא.

חידה. מאיזה דבר בפרשה ג"כ אנו רואים את הכלל שדרכיה של התורה דרכי נועם.

תשובה. א' בטעם שלא טמאה התורה נחש, יעוי' ברבנו בחיי שכתב "אבל הענין הוא מכללי דרכי התורה שכל נתיבותיה שלום שלא רצתה לטמא הנחש במגעו שאם כן היה אדם נמנע מלהרגו כדי שלא יטמא. ומזה הזכיר: (להלן פסוק מ"ב) "כל הולך על גחון", שהוא הנחש, "והולך על ארבע", שהוא עקרב, "ומרבה רגלים", והוא ששמו נדל, מפני שהן בריות מזיקות לבני אדם בארס שלהם ויש בהם מחליאות ויש בהם ממיתות, והזכיר בהם: "לא תאכלום כי שקץ הם", לא אסר כי אם האכילה אבל טהר את המגע, משא"כ בשמונה שרצים שאין להם ארס כלל".

[ב] המהר"ל בגור אריה כתב שלכן בשקצים נאמר קדושה, כי הפרישה הם מדברים אשר הם פחותים והם אינם אנושים נקרא זה קדושה. והיינו שבזה השי"ת מכפר לנו על עוונותינו. וכמו שביאר בהרחבה בספר כנף רננים על פרק שירה כי כאשר לאדם רושם קדוש, אז יוכל להתקרב למקורו ושורשו בעליונים בין כל ישראל. ואמרו חז"ל מי שלא אכל שקצים ורמשים הגם שעבר על כל עבירות, עדיין יש לו תיקון בשכר מצוה זו, כי זה לאות על הרושם הקדוש הנמצא בו, וזה הרושם מעלהו לחיי העולם הבא.

חידה: באיזה בעלי חיים, שייך שיהיה מקרה שהזכר יהא אסור דאין בו סימנים והנקבה תהא מותרת.

תשובה: הנה הקובץ שיעורים בחולין אות כ"ו חקר בסימני הטומאה והטהרה שאמרה תורה האם הסימנים עצמן הם שגורמים את הטומאה והטהרה או שאינם אלא סימן על המין אם הוא טהור או טמא, וכתב להוכיח מהתוספות בנדה נ' ב' שכתבו שתרנגולת האגם הזכר אסור כיון שאין לו סימנים והנקבה מותרת שיש לה סימנים א"כ מוכח שס"ל שהסימנים הם גוף הטהרה ולכן שייך שבמין אחד זה אסור וזה מותר.

אולם דברי התוספות סותרים לדברי התוספות בחולין סב, ב ד"ה תרנגולא. - ועי' שו"ת ח"ס (חיד"ס סי' עח). וא"כ שייך שבמין אחד זה מותר וזה אסור.

הפתחי תשובה יור"ד ע"ט ב' הביא מתשובת יד אליהו שטמאה שילדה כמין טהורה עם סימני טהורה דקיי"ל שאסורה באכילה מטעם שהיוצא מן הטמא טמא מ"מ אין דינה כטמאה ממש ונפק"מ ששחיטה מטהרתה מידי נבלה וחלב שלה יהיה בכרת כדן חלב טהורה מוכח דס"ל שהסימנים הם גוף הטהרה.

אולם דעת המהרי"ט בתשובה מ"א שהסימנים הם רק סימן שהוא ממין טהור, והוכיח כן מטמא שנולד מטהור, כגון קלוט שנולד מפרה שמותר אף לא סימנים ולחולקים צ"ל שזו גזה"כ.

חידה. ג' עניני אבילות מתפרשים בפסוק של וידום אהרן, מה הם?

תשובה. י"ל א) צדוק הדין. כדאיתא בספרא שמיני (פרשה א) "נכנס משה אצלו והיה מפיסו אמר לו, אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשו הייתי סבור או בי או בכ הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש, כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין שתק שנאמר וידום אהרן ולמודי' צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין", ע"כ. ב) שתיקה. כדאיתא במדרש אגדה (בראשית פרשת חיי שרה - תולדות פרק כה סי' כט) "ויזד יעקב נזיד. שאותו יום שמת אברהם היה יעקב מבשל תבשיל של עדשים, כדי להאכיל ליצחק אביו. ולמה מאכילין לאבל עדשים, מיכן שאסור לאבל לדבר, מה עדשים אין להם פה, כך אבל אסור לדבר, שנאמר וידום אהרן (ויקרא יג)", ע"כ.

ג) אכילת דבר עגול. כמש"כ באורחות חיים הלכות אבל וז"ל "ובבראשית רבה טעם למה מברין בביצים כשם שאין לביצה פה שהיא עגולה כך האבל שרוצה לקבל שכר לא יפתח פיו אלא ישתוק שנאמר וידום אהרן. ואותן שמברין בעדשים יש להם סמך מן המדרש ויזד יעקב נזיד", ע"כ.

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

אבל יחיד עשי לך

עם ישראל כולו עומד באבל ובבכי על סילוקו של מרן שר התורה רבנו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל. ידוע דברי הגמ' בשבת (דף ק"ה) א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר נודי ספרת אתה שימה דמעותי בנאדך. וידוע דברי המדרש (בראשית רבה מ"ד ה') שמיתת צדיקים מכפרת, אומר המדרש הקב"ה רואה צדיק אחד ונוטלו מביניהם ומגין על כל הדור, אומר הזרע שמשון בפרשת חיי שרה שבעת שישאל חייבין מיתה מה עושה הקב"ה כדי להצילנו לוקח צדיק אחד להתהלך לפניו באור החיים ולא די שאנו ניצולים ממות אלא אף מגזירות קשות בר מינן וזה רגלי מדחי וכתב הזרע שמשון וכן ההספד שעושין עליהם סודו הוא להעלות נשמות עשוקות עמהם לגן עדן ואנו מתפללים ומתחננים להקב"ה שיקח את כל הדמעות ויתקיים "נודי ספרת אתה שימה דמעותי בנאדך" וכו'.

יבואר מה דכתב העבד המלך מהזוהר דהבכי על מיתת צדיקים זה בכלל במצות אהבת תלמידי חכמים כמש"כ ואהבת את ה' אלוהיך

וראיתי בספר עבד המלך לגה"צ ר' שמואל הומינר זצוק"ל (בפרשת חיי שרה) דהביא מרבינו השאלות בהא דהזוהר חכמים לבכות על אדם כשר כמש"כ "ותמת דבורה מינקת רבקה ויקרא שמו אלון בכות" שבכו עליה שהיא היתה מלמדת אותם תורה וזהו אדם כשר, ועל אדם גדול כתוב ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. וכתב עוד בשם הזוהר פרשת פקודי שכל הדמעות שאדם מוריד על מיתת צדיקים ועל חורבן ביהמ"ק נרשמים על המלאכים שבהיכל לבנת הספיר שנאמר "ומחה ה' אלוהים דמעה מעל כל פנים" הם המלאכים, וזה בכלל מצות אהבת ת"ח.

יבואר עוד בדברי עבד המלך בפרשת השבוע שדין בצדיקים גורם ליראת שמים

בפרשת השבוע (פרק י' פסוק ו') ויאמר משה בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידום אהרן כתב העבד המלך להוכיח מהגמ' (זבחים קטו ע"ב) כתיב נורא אלוהים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה שהקב"ה עושה דין בקודשיו מתיירא ומתעלה ומתהלל ועל הפסוק וידום אהרן הביא את דברי הרוקח ה' אבלות דהסיבה דאבל אסור בד"ת מדין האנק דם כמו וידום אהרן, ועוד כתב וידום אהרן לעולם ילמד אדם עצמו להיות דומם ומודה על כל מידה ומידה בין טוב ובין רע שהכל בדין ובמשפט. וכמה מרן זצוק"ל נהג כל חייו להיות בגדר וידום אהרן ומעולם לא דרש בכנסים כמו אביו הגדול ורבו מרן החזו"א דכל חייהם נהגו מילה בסלע ושתיקה בתרי. וידוע ששמו של מרן שר התורה הוא שמריהו יוסף חיים, והשם שמריהו הוא מרומז על השמירה בצירוף שם הויה וידוע שבצעירותו נקרא בשם יוסף וידוע שכל ימיו לא קיבל נשים ולא ראה כתב של אשה כמו שקיבל מאביו מרן הקה"י זצוק"ל וזה המשכו של יוסף הצדיק דדבק במידת היסוד

שהוא יסוד כל התורה כולה. ואחר נישואיו עם בתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שנקרא יוסף נקרא בשם חיים והשם חיים זה מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב וכו', וידוע דברי הגר"א במגילת אסתר על הפסוק ח' פרק ח' פסוק ג' ותפול לפני רגליו דעיקר התפילה הוא נצור לשונך מרע שהוא עיקר כי ד' עבירות עבודה זרה ושפיכות דמים גילוי עריות ולשון הרע יותר מכולם, והוסיף הגר"א שבתחילה נצור לשונך מרע ואח"כ בסיום וקלקל מחשבתם. וידוע דברי החרדים (פרק ס"ו) ורז"ל בסוף תפילתנו סדרו לנו אלקי נצור לשוני מרע לפי שעון לשון הרע הוא עון פלילי ואמרו בב"ב (קס"ה) שאין אדם נצול מאבק לשון הרע בכל יום אם לא יהיה משמרתו כארי והוסיף שהפסוק ולמקללי נפשי תדום לפי שעון המחלוקת גדול ונפשי כעפר לכל תהיה שכ"כ נרגיש במידת הסבלנות עד שיהיה לנו ההרגל טבע שני שנהיה כעפר שדשין אותו ואין מרגיש ולפי שעון ביטול תורה כנגד כולם אנו מתפללין בכל יום פתח ליבי בתורתך. וכל דברי הגר"א ראינו בביתו של מרן זצוק"ל, שמעולם לא שמענו ממנו אבק לשון הרע ומעולם לא ראו אותו כועס ועי"ז נתקיים בו פתח ליבי בתורתך וזכה דורנו בדור של עקבתא דמשיחא לראות את כוחו של מעל הטבע בכל משפחה ומשפחה וגם בביתנו ראינו דברים מעל הטבע דברים שכל הרופאים נשתוממו ממנו. ושמעתי ממרן הגרי"ד פורברסקי זצ"ל שבצעירותו של מרן שר התורה נכנס גביר גדול לגאב"ד פונביז' זצ"ל ורצה להכניס את נכדו ליש"ה"ק אחרי שנגמר הקבלה של הישיבה והרב לא הסכים להכניס שום בחור ולא התלהב מכל איומיו של הגביר הנ"ל, ואחרי כמה דקות נכנס מרן שר התורה זצ"ל וביקש להכניס בחור ליש"ה"ק ומיד הכניס אותו, ושאל אותו מרן הגרי"ד איך אפשר שלפני כמה דקות נכנס עשיר גדול ולא שמע אף שיצא מזה נזק כלכלי ליש"ה"ק וכשמרן הגר"ח זצוק"ל ביקש הכניס אותו מיד, ואמר הרב מפונביז' שכעת נכנס התורה בעצמה וכשהתורה מבקשת א"א לסרב. וידוע מה דכתב מרן הגרש"ר הירש זצ"ל שכשיתרו הציע למשה שישים שרי אלפים ושרי מאות וידוע שע"פ חשבון של שרי אלפים יש כאן שבעים ושמונה אלפים ושש מאות שרים כמבואר ברש"י ובודאי שמרן זצ"ל עמד במקום אלפי אנשים שיכולים לעמוד במקומו, וידוע שמרן זצוק"ל בשנים האחרונות היה אומר לכולם שהפרידה היא קצרה ובקרוב יהיה תחית המתים, ובודאי שבשעת אשכבתיה דרבי הוא עומד למעלה ומתחנן על הגאולה הקרובה, ונזכה עוד השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו אמן. וב"ה אנו נכנסנו לל' יום קודם הפסח, וידועמה דכתוב בספרים הקדושים שראשי תיבות פסח זה פה סגור חובה וכן כרפס שהוא תחילת ההגדה זה ר"ת כלל ראשון פה סגור דהיינו אחרי שקראנו את מגילת אסתר וכל הרעיון של מגילת אסתר זה אין אסתר מגדת ובפסח עיקר המצוה זה והגדת לבנך מ"מ צריך לקיים את תחילת ההגדה של כרפס שהוא כלל ראשון פה סגור ופסח זה פה סגור חובה ועי"ז שנתקיים בנו אלוהי נצור לשוני מרע נזכה לביאת הגואל ותחית המתים.

לרפואת הגה"צ ר'
יששכר בן הינדא
ליבא

לעילוי נשמת רבנו מרן שר התורה הגאון האדיר
רבי חיים בן מרן ה"קהילות יעקב" זצוק"ל

לרפואתה השלמה של
תרצה בת מרים
בתושח"י

א' רבי חיים איד

א. חפץ

שמעתם על אותם יהודים רחוקים. מאד. שיש יום אחד בשנה שמכוחו הם יהודים, וישנו יום אחד בשנה שקושר אותם לתורה ומחבק אותם עם נותן התורה: יום כיפור. אותם יהודים באים לבית כנסת ל'כל נדרי' ול'תפילת נעילה'.

החזון איש היה מכנה יהודי כזה בשם: א' יום כיפור איד. ואמר שגם הוא נקרא יהודי. גם א' יום כיפור איד נחשב יהודי.

הלכנו בלוויה, בין ריבי רבבות, ומצאנו לצידנו את אותו יהודי, ועוד יהודי ועוד, עם כיפה לבנה ועם כובע ירוק ובפנים רחוקות, והדבר היחיד שקשר אותו לקדושת התורה ושמכוחו הוא יודע בפנימיותו מעט ש'השכינה שורה בעם ישראל' זה היה הנפטר: רבי חיים. האנשים הללו שנמצאים אי שם באמריקה הרחוקה, ומבקרים באפריקה ובפאתי מקסיקו מתגוררים במטולה או בספסופה, מבקרים בצילי-סוף העולם. אותם יהודים נקראים בשנות האלפיים: ר' חיים קנייבסקי איד.

הגנרטור התורני שקישר אותם, איך שהוא ליהדות, זה היה ר' חיים. מכוחו הם ידעו שיש תורה ושהם יהודים ושכדאי להיות יהודי. ואותו יהודי התנדנד הלך ושוב כאשר כולם קראו "השם הוא האלוקים" ושם יד על עינו כשקראו קריאת שמע, ואפילו ניסה לקנח את עינו מדמעה אחת סוררת, ואז אחד שהגיע ישר מהגמרא אמר לי: הבט, הנה ר' חיים איד!

וגם אנחנו ר' חיים איד, מכוחו של מרן נותר רף התורה על מכונו וגובה ה'מושגים' לא ירד.

כמה קילו-ואט וכמה מגוואט של קדושה פנימית, חייב להיות לבן אנוש כמו רבי חיים שיכול היה לקשור אליו את הללו? כמה קדושת יום כיפורים חייבת לנבוע מקרבו פנימה של ר' חיים כדי שיפיץ קרני ליזר רחוקות בלתי נראות ולקשר את אותו ר' חיים איד לתורה ולנותן התורה.

כותב השורות שמע טלפונית מיהודי הנמצא בתא מעצר גדול בפאתי ארץ הקודש, והוא סיפר כי ביום שישי כאשר נשמע דבר פטירתו של רבי חיים, כעשרה פושעים עצורים, אמרו לו "השבת אנחנו שומרים את השבת, כי רבי חיים רצה מאד שנשמור את השבת. מחר אנו עושים את זה!"

רבי חיים שלא החזיק מימיו בדף של עיתון יום חול חרדי, ולא קרא ב'שטרי הדיוטות' לא רק בשבת אלא בכל ימות השבוע, ולא ידע בין ימינו לשמאלו בממון ובכבוד. פשוטו כמשמעו. לו היה את קרני הליזר להשפיע מהודו על כל העם בתפוצותיו, ומציאותו הרתיעה רבים מעבירות, בהרגשה שמשמים מביטים עלינו.

וכעת, הוא עולה למעלה עם תילי תילים של אושר וכבוד, כוח וגבורה, להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו. ומלאכי מעלה ידודון ידודון. אם מוח בקודקדנו נאחז חזק בשולי גלימתו ונהנה גם אנחנו ונהיה מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא

כי גם אנחנו הקטנים, כאשר נמלא את הגביע האישי שלנו, שיעלה מעט על גדותיו, נשפיע גם אנו בתורתנו ואמונתנו על ר' יענקל איד, על ר' דוד איד - על הסביבה, על החברים, האשה והילדים שסביבנו. יש צורך רק פנימיות. באמיתיות. ובקדושת התורה.

הלימוד בקובץ גליונות מוקדש

לעילוי נשמתו הטהורה של רבן של ישראל רבינו הקדוש מרן שמריהו יוסף חיים

בן מרנא רבי יעקב ישראל זצוק"ל

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- א ניסן תזריע
- ח ניסן מצורע
- טו ניסן חג הפסח
- כב ניסן אחרי
- כט ניסן קדושים
- ו אייר אמור
- יג אייר בהר
- כ אייר בחקותי
- כז אייר במדבר
- ה סיון נשא
- יב סיון בהעלתך
- יט סיון שלח
- כו סיון קרח
- ג תמוז חקת
- י תמוז בלק
- יז תמוז פינחס
- כד תמוז מטות
- ב אב מסעי
- ט אב דברים
- ז אלול שופטים
- יד אלול כי תצא
- כא אלול כי תבא
- כח אלול נצבים ר"ה
- ו תשרי וילך יו"כ
- חג הסוכות

עקב הלוייה וימי האבל

הוארך זמן שליחת התשובות
לחידות שפורסמו

בקובץ גליונות לפורים

וניתן לשלוח עד שבוע הבא

פר' תזריע יום ראשון

זמני השבת - שמיני

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:18	7:31	8:11
בני ברק	6:33	7:32	8:08
קרית ספר	6:27	7:31	8:10
בית שמש	6:18	7:32	8:10
אופקים	6:27	7:33	8:10
חיפה	6:27	7:32	8:09
ליקוד	6:56	8:27	8:36

- הזמנים לפי שעון קיץ -

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדדים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדדים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

ונר אלוקים טרם יכבה - כבה נר המערבי

פירוט מלפני שעת הפטירה ערב שבת ושבת קודש ליד נר ישראל שכבה

הרב א. חפץ

בבוקרו של יום שושן פורים מרן עוד ישב על כסאו בעת קריאת המגילה כפי שהקפיד במסירות רבה והנהיג במשך כל שנות חייו.

בשעה שלוש ורבע, מרן שכב על מיטתו בחולשה ולידו נכדו רבי גדליה הוניגסברג שיבלחט"א שעין בגמרתו, לפתע ראה כי פניו של ספר התורה אינם כמקודם, פניו רגועות מאד ושלוות, ורוח נשימותיו הטהורות שהיו כבידות בימים האחרונים, הנה הן לפתע קלות ונינוחות ללא מאמץ. וכמישחל לבינתא מחלבא ללא יסורי גסיסה - היה נראה כי נשמת רוח אפו של מסתלקת מהגוף הטהור.

מיד הוא קרא 'שמע ישראל' ו'ה' הוא האלוקים' ובקול מר הזעיק את בני המשפחה ואת בנו שליט"א שהזעיקו את ה'הצלה' לנסות להחזיר את הדופק. בינתיים פניו הקדושות זהרו כמלאך ה'.

כוחות הצלה החזירו כמה פעמים את דפיקות הלב בהחייאה. השמועה על מצבו הקשה של מרן, עברה חיש מהר בקצוות תבל, וכלל ישראל בתפוצותיהם השתלבו בתפילות וזעקות להציל את רוח אפינו משיח ה' אשר אמרנו בצילו נחיה. אראלים ומצוקים אוחזים בארון הקודש.

שלושת בניו הרבנים הגאונים שליט"א כבר עמדו בבית לצידו והגיע למקום חתנו הגדול וכל חתניו הגאונים שליט"א ובני המשפחה. הם היו סבורים כי עדיין לא יצאה נשמתו וכי לדינא מחללים את השבת, במקרה כזה - כאשר הדופק חוזר שוב ושוב.

בדרך כלל, ברגעי לחץ כאלו, נשמעים על ידי הצוות קולות של סערה וזעקות רמות של נתינת פקודות לכאן ולכאן. אך בחדרו של רבנו היה ניכר במיוחד שאנשי הצוות כולם מרוגשים מאד, מכך שהם מטפלים בספר התורה קדוש ה'. כל עת ההחייאה שררה בחדר שתיקה מתוחה ועשייה נמרצת עם יראת הכבוד שאין לתאר חרדה.

התפילות בקעו רקיעים. רבן של ישראל הוא 'נר המערבי' והוא העדות שהשכינה שורה בישראל. כך במהירות רבה באופן ספונטאני ליד בית שר התורה, כבר עמדו כאלף איש, שהגיעו תוך עשר דקות ובבכיות רמות נאמרו תהילים וי"ג מידות. מאות עוברי אורח רצו מהרחובות הסמוכים והצטרפו אל הללו שירדו מבתיים ומהשיבות הסמוכות. תלמיד חכם נעמד להיות שליח ציבור, וקולות תפילה ובכיות נשמעו בקול גדול אדיר וחזק.

בשעה שהיה נראה, כי הדופק נחלש סופית, פצחו העומדים בקודש פנימה בקריאת 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'. ה' הוא האלוקים. ה' הוא האלוקים. יחדו את ה' באהבה. גווילים נשרפים ואותיות פורחות. שאגות של בכי נשמעו בבית הקדוש בד' אמות של הלכה - שיש לו להקב"ה בעולמו. היה נראה כי פקע איגרא מקול הבכיות. ואז כדינא דגמרא, כולם קרעו את בגדיהם וברכו בשם ומלכות: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם דיין האמת.

כיון שמרן רשכבה"ג במשך שנות חיי חיותו, הורה למאות ולאלפים בכתב ובעל פה - גם בדיני אבלות ומנהגי אבלות, בהתאם לכך בני מרן ונכדיו שליט"א חידדו מיד את הוראותיו הברורות - גם לרגעים קשים ומורכבים אלו, ומיד התקיים בו ברבן של ישראל 'שפתותיו דובבות', וכל מה שנעשה בבית מאותו רגע ואילך עד צאת השבת, המנהל על פיו ממש, והוראותיו היו להם לעיניים דבר ה' זו הלכה. בנו רבי שאול המתין רגע נוסף לעצם קריעת הבגד כפי שאבא זצ"ל הורה לו שאפשר לכתחילה להמתין ולהלביש חליפה ישנה.

לאחר מכן העבירו את גופו הטהור מחדר השינה שם יצאה נשמתו לחדר הסמוך, בו למד כל חייו, גם זאת כפי שאמר רבן של ישראל לאחר הסתלקות אביו מרן הסטייפלער זצוק"ל.

בהתאם להוראותיו לא נאמרו תהילים על יד הגוף הטהור, אלא רק בחדר השני הסמוך, אבל הקפידו שיהיו בחדר כל העת לכבודו של הנפטר. על פי הוראותיו קראו כעת עוד לפני כניסת שבת לגוי שהביא צורכי קירור וימשיך להתעסק בהם.

חתנו רבי יצחק קולדצקי נעמד בקול בוכים, וביקש כדלהלן: הנה ה' עשה חסד מיוחד עם רבן של ישראל. שהרי היו כמה מגדולי ישראל שהסתלקו בשבת קודש והגיעו כלי תקשורת ושוטרים וממילא התרחשו חילולי שבת רבים של יהודים רחוקים מהתורה, אך אבינו רוענו הסתלק כעת כשעתיים לפני שבת והתקשורת כבר תודיע לפני כניסת שבת, ואכן מיד בני הבית הודיעו לחוץ ולרבים שהלוויה תהיה ביום ראשון כדי שהמשטרה לא תבקש לסגור דברים במהלך השבת חלילה. הוסיף רבי יצחק שליט"א: ולכן גם כל אחד מאתנו יתכונן כעת לשבת, שלא יקרה ספקות של חילול שבת וכדומה.

חתנו הגדול שיצא מהבית ובכה עד מאד אמר: הייתי אצל הסטייפלער ביציאת הנשמה וראו שם דברים גדולים ומיוחדים, גם כעת ראינו את פניו קדושות ומאירות מאד. אוי, לא ניתן לנו משמים אפילו לבכות על רבן של ישראל, כי כבר נכנסת השבת. יעברו חודשים רבים עד שאנו נבין את מה שקרה כעת לעולם לכלל ולפרט, בהסתלקות רבן של ישראל.

*

האבלים הרבנים הגאונים התחילו מיד לדון האם שישארו בבית הנפטר כל יום השבת, אבל הכריעו על פי הוראות של מרן, שאכן מהקבורה ואילך שלא ייצאו מהבית, אבל עד הקבורה - הורה מרן שיכולים לצאת לבתיהם, ועל פי זה שבו הרבנים הגאונים ה'אוננים' לבתיהם ביחד עם כלל ישראל האוננים - על נשיא שמת.

התפללו ג' תפילות השבת בבית מרן רשכבה"ג, וכאמור, על פי הוראות מרן, בנו רבי שאול שיבלחט"א אמר קדיש במהלך כל השבת, למרות שהוא אונן ואפילו שזה יום שבת קודש. הנכדים עברו לפני התיבה בתפילות השבת. בנו אמר בשמו שיש ענין להתפלל בחדר שבו הייתה יציאת נשמה. ואכן התפללו שם בחדר השינה ליד מיתת צדיקים המכפרת וגופו הטהור היה בחדר הסמוך.

לפני כשמונה שנים בנו גשר מיוחד מביתו של רבן של ישראל לבית הכנסת לדרמן הסמוך, ואוהל זה הינו גורם ישיר להעברת 'טומאת מת' לבית הכנסת על כל ארבעת קומותיו, לכן התעוררה מבוכה גדולה. הגאון רבי משה בויאר שליט"א הזעיק מיד עכו"ם כדי שינסרו את הרצפה של הגשר - מעבר לעבר בגודל של טפח על טפח, לפני שהגוי סיים כבר שקעה החמה והוא המשיך מעצמו גם בבין השמשות, וכך הופקעה העברת הטומאה, כדי להציל את הכוהנים.

"אלוקי אברהם" אומרים חז"ל כי כל מי שהביט על אברהם אבינו ע"ה נוכח לדעת כי יש אלוקים בשמים ובארץ וכך "אלוקי יצחק". כי אדם שהופך את גופו לקדושה עצמה ורמ"ח איבריו הם התורה בעצמותה, ומזדכך במידות טובות מבלי כל מסך מפריד בינם, מן ההכרח שכל אחד יכיר את האלוקים השוכן בקרבו. והוא נר המערבי - והוא עדות שהשכינה שורה בישראל. ועל דא קא בכינא. רבן של ישראל השיב את נשמתו בטהרה כמי שקיבלה מהקב"ה ואנחנו נלך בדרכיו נעמוד ליד מיטתו ונשבע אמונים לה' ולתורתו עד שנזכה בקרוב לאחוז בידיו של משיח צדקנו.

כבה נר המערבי

מרן שר התורה זצוקללה"ה

מאת מ. ברגר

היהדות הנאמנה לכל שדרותיה בארה"ק ובכל תפוצות ישראל, הוכתה בשושן פורים קודם כניסת השבת בתדהמה קשה והתעטפה באבל ויגון קודר, בבכי ויתמות, עם הסתלקותו לשמי רום של רבן של כל בני הגולה, שר התורה ועמוד העולם, משיירי כנסת הגדלה, גאון ישראל ופארו, אביר הרועים, רבינו מרן הגאון רבי שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקללה"ה, בעל ה'דרך אמונה' ועו"ס, שנקרא בערש"ק לשיבה של מעלה, לאחר שנדם לבו בפתע פתאום והשיב את נשמתו הזכה והטהורה ליצורה ועלה בסערה השמימה, לדאבון ולמגינת לב כל בית ישראל, ובמרכזם רבבות שומעי לקחו ותופסי תורתו והלכותיו הרבים ברחבי העולם כולו, בהיותו תל תלפיות ומאיר נתיבתם של כלל ישראל במשך שנות דור, בשנתו הצ"ד.

בימים האחרונים נחלש מרן זצוקללה"ה, ועם זאת המשיך בחוק לימודיו וקביעותיו הרבות כמימים ימימה, וביום שישי לאחר שעת צהריים כשלפתע נודע כי מרן אינו חש בטוב, נפוצה השמועה לכל היכלי התורה והשיבות, ומיד נישאו תפילות וזעקות רבות להחלמתו, ואף בירושלים וגלילותיה שחגגו ההמונים את יום הפורים, החלו להישמע זעקות שבר ותפילות רבות בכל מקום ופלך לזכותו, כשבכל היכלי התורה העתירו בצקון שיח בבקשה ובתחנונים לפני בורא העולם, שיחוס על הדור כולו ויקיים בנו חכמי ישראל וימנע את סילוקו של האי צדיקא ופרישא, אשר לאור תורתו והנהגתו צועד כל בית ישראל בדור האחרון. אך למרות נסיונות צוותי ההצלה שהוזעקו לעונן בשעת צהריים מאוחרת, לפתע נדם לבו באחת, וכך הוא נסתלק בפתע פתאום לעולם שכולו טוב, למגינת לב בני המשפחה הקרובה ותלמידיו המובהקים שסבבו את מקומו וקוראים בזעקה "שמע ישראל", "ד' הוא הא-לוקים" ופסוקי הייחוד בבכיות עצומות.

עם התקבל הבשורה הנוראה, זעקות השבר שנשמעו היו נוראיות, הכל חשו לפתע כמה עמוד העולם שנשא על שכמו כרבן של כל בני הגולה, וליבו היה פתוח כאולם לרבבות בני ישראל מהארץ והגולה ששיחרו לפתחו לקבל הימנו ברכה ועצה, וליהנות מזיו תורתו ופסיקותיו ההלכתיות בכל נושא וענין, וכשחזו כי ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, ונשמת רבינו הגדול, רבן של כל בני הגולה, עמוד העולם ושר התורה, גאון ישראל, פאר ומופת הדור ותפארתו, מרן הגרשי"ח קניבסקי זצוקללה"ה, עלתה בסערה השמימה, התחושה היתה נוראה כמה יתומים היינו ואין אב.

בתוך שעה קלה פשטה הידיעה המרה בכל תפוצות ישראל בארץ ובגולה, והכתה בהלם את המוני בית ישראל בכלל ותלמידיו בפרט. ליד הבית הגדול תל תלפיות שממנו יצאה תורה והוראה בדור האחרון ברח' רשב"ם, החלו להתקבץ רבים שזעקו והתאבלו על סילוקו של עטרת תפארתם בסערה, וליד מיטתו נאמרו פרקי תהלים ואמירת ויהי נועם בקולות דמע ובכי בלתי פוסקים, כשזעקות השבר והבכי נשמעים באיזור כולו.

בני המשפחה שהתכנסו באבלם הנורא, ידעו כי כלל ישראל ירצה ליטול חלק ב'אשכבתיה דרבי' ולחלוק לו כבוד אחרון, ולא יוכלו לוותר על השתתפותם של הרבבות שנשענו וקיבלו את עצותיו וברכותיו כל הימים, ובשל כך הנתקבלה ההחלטה לדחות את מסע ההלויה ליום ראשון בשעה 11.00 ממעונו, לעבר בית החיים זכרון מאיר בסמוך לקברה של הרבנית ע"ה.

וכך תמו להם למעלה משבעים שנים שמבית זה יצאה הוראת ואורחות כלל ישראל ובמיוחד בשנים האחרונות, כשהוא עומד בשער לבסס ולהורות את הדרך אשר ילכון בה במערכות היהדות הנאמנה, בהיותו ממנחילי ההשקפה הטהורה ולוחם מלחמות קדשי ישראל במסורת הדורות כל השנים, בהיותו ממשיך דרכם של אביו מרן הקהלות יעקב זצוקללה"ה שהיה ביסוד הקמת תנועת "דגל התורה" בשנת תשמ"ט, יחד עם רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, ומנאמניו הקרובים ומנחילי דרכו של דודו מרן החזון איש זצוקללה"ה.

מתולדותיו

אורו הגדול של רבינו רשכבה"ג עמוד התורה והעולם זצוקללה"ה, זרח בט"ו טבת תרפ"ח בעיר פינסק שבפולין, כבנו בכורו ויחידו של אביו מרן גאול ישראל ופארו הגאון רבי יעקב ישראל זצוקללה"ה בעל ה'קהלות יעקב', ולאמו הרבנית הצדקנית מרת פעשא מרים ע"ה, אחותו של מרן פאר הדור החזון איש זצוקלה"ה. ביום הכנסו לבריתו של אאע"ה שימש אביו מרן ה'קהלות יעקב' כסנדק בברית המילה, וקרא את שמו 'שמריהו יוסף חיים', על שם שני זקניו רבי שמריהו יוסף קרליץ זצוק"ל רבה של קוסובה, והרה"ח רבי חיים פרץ קניבסקי זצוק"ל, והסיבה שאביו שימש כסנדק מעידה יותר מכל על עוצם מידותיו, כפי שתיאר מרן לימים, שבברית המילה שלו נכחו כמה ת"ח שראוי היה לכבדם בסנדקאות, ביניהם הגאון רבי ברוך עפשטיין זצוק"ל בעל ה'תורה תמימה', בנו של ה'ערוך השולחן' וחתנו של הגדול ממינסק, וכדי שלא לפגוע באיש, נטל אביו את הסנדקאות לעצמו.

בטל ילדותו היה אביו בעיקר זה שחינכו וגידלו לתורה, כשמעורש לידתו לימדו כשיר ערש את מסכתות הש"ס כולו, כפי שסופר לימים, שהיה רגיל כילד קט כבר לשיר את כל מסכתות התלמוד בבקאות נפלאה, ועד העלייה לארה"ק הספיקו לסיים חומש בראשית ושמות, כשאהבת התורה להקיפה לעומקה ולרוחבה החלה מינקותו ממש.

בפורים תרצ"ד יצאה המשפחה מפולין בדרכם לעלות לארה"ק, לימים תיאר שהרבנית שניידמן ע"ה ביקשה ללוותם ובירכה שתזכה גם היא לעלות לארץ, והיה זה באמצע סעודת הפורים, וכשאביו מרן הקה"י סידר קידושין בחופתה, נזכר עד כמה ביקשה הישועה בפורים וזכתה לכך. הנסיעה לארץ ארכה שלושה שבועות, ובחודש ניסן תרצ"ד דרכו רגליהם על אדמת ארץ הקודש בנמל חיפה, והגאון רבי מתתיהו שטיגל זצ"ל, ראש ישיבת בית יוסף בבני ברק, שלח אז את תלמידו הגאון רבי צבי כגן זצ"ל לקדם את פניהם בנמל, והגיש לפניהם דברי מאכל להשיב נפשם, ובהם בוטנים שהיה מאכל לא מוכר לבאים מפולין, ומרן שהיה אז ילד כבן שש, שמח באומרו, 'יש לנו פרי חדש לברך עליו שהחיינו בפסח', כשלא ידע שבוטנים הם קטניות, שאינן נאכלות בפסח.

הם התיישבו במושב בני ברק של אותם ימים, בהיות ובתחילה לא היה להם מקום לקורת גג, התגוררו בני המשפחה במעונו של דודם הגדול מרן החזון איש זצוקללה"ה, ושם זכה הינוקא להיות סמוך על שולחן דודו, וממנו קיבל את היסודות העצומים שהביאו לרחבות הדעת והגיעה הרבה בהיקף כל מכמני התורה. מאוחר יותר כשהתאפשרה להם להשיג בשכירות דירה סמוכה בשכונת גבעת רוקח, הם עברו להתגורר בה, ולאחר מכן בשנת תש"ז עברה משפחתו להתגורר בסמיכות אליו ברח' רשב"ם במרכז בני ברק, כאשר דודו מרן החזון איש עבר אף הוא לדור בשכונתם בזכרון מאיר, ובבית אביו הגדול ובסמיכות לדודו הגדול ינק את כוחו הגדול לצמוח ולהתעלות בכל מכמני התורה והעליה. במקביל הוא נשלח ללמוד כילד קט בתלמוד תורה 'רבי עקיבא', כשבמקביל היה לומד עם אביו בחברותא מסכתות רבות מרחבי התלמוד.

בשנת תרח"צ כשמרן אך בן י' שנים, הוא נכנס ללמוד בישיבת תפארת ציון בבני ברק, שם ינק מרביתו הדגולים יסודות לימודו, ובעיקר כשמע את שיעוריו של מרן רה"י הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל שהחל אז למסור שיעורים בישיבה, וראהו כרבו המובהק שממנו קיבל עול תורה ועומק עיונה. בשנת תש"ג ביקשו אביו שיבוא ללמוד אצלו בישיבת 'בית יוסף' בבני ברק, שם למד אצלו זמן אחד מסכת יבמות וחזר עליה בחברותא עם אביו. הגר"ז אידלמן זצוק"ל סיפר, שפעם הגיע לישיבת בית יוסף, ומרן שהיה אז ילד צעיר לימים, יצא לקראתו וביקש שיבחן אותו על כל הש"ס, וכוונתו היתה שיודע לומר שמות כל המסכתות לפי הסדר. ולמקורבו הגאון רבי אליהו מן שליט"א סיפר לימים, שגם את שמות פרשיות התורה וכ"ד ספרי הקודש לימד אותו אביו במנגינה מיוחדת, והוסיף, 'יש לי מכך טובה גדולה, כי זה הכניס בי חשקת התורה'. עוד תיאר, 'אבא ז"ל למד עמי חומש, ונביאים ראשונים, כי סבר שצריך לידע נ"ך, ולמד עמי רק הפסוקים בלא מפרשים, נביאים אחרונים לא למד כי זה לימוד יותר קשה, ואז עדיף כבר ללמוד גמרא. אבל אני ביקשתי שילמד עמי ביחזקאל, מקדש העתיד, שהפסוקים קשים, ולמד עמי. אחר כך למדתי לבד נ"ך עם רש"י ומצודות, המצודות היה קדמון, והוא פי' מצויין, כי רש"י מקצר והוא מפרש הכל. אבא ז"ל למד עמי בילדותי הרבה מסכתות שאין לומדים אותם בישיבות, כגון מסכת פסחים, ואחר כך למד עמי זבחים מנחות וחולין, אמר שזה צריך לדעת. לפני בר מצוה למד עמי שתי פעמים כל הששה סדרי משנה, כי זה כולל כל התורה, בכל שבת למד עמי כדי לקיים מצוות ולמדתם וכו', עד שנחלה ב"ז תמוז, כחודש לפני פטירתו. כנראה שסבר שעדיין יש המצוה עמי. כשהייתי לפני גיל בר מצוה אבא ז"ל למד עמי כל מסכת עירובין עם תוספות, וכתבתי מחברת ליישב כל קושיות הגרעק"א זצ"ל בגליון הש"ס. ואמר אבא ז"ל על זה: נו, גם ידע מה שאתה כותב, ובכל זאת הוא הקשה! יש כמה תירוצים טובים שהדפסתי בס' שיח השדה, ואת המחברת שלחתי לגניזה'.

עוד קודם הגיעו למצוות, למד עמו אביו מסכתות קשות כזבחים, מנחות וחולין. ותיאר לימים, 'לפני שהתחלנו בלימוד מסכת חולין, נטל אותי אבא לבית מטבחים לראות כיצד שוחטים, כדי שהלימוד יהיה ברור יותר', את שאר המסכתות רצה אביו שילמד בכוחות עצמו. עוד תיאר לימים, שאת המסכתות שלמד מאוחר יותר 'אני זוכר עד היום פחות, כמסכת בבא בתרא שלמד לאחרונה, ואותה זוכר פחות מהשאר, וניתן לראות מכך שגירסא דינקותא משפיעה גם בהפרש גילאים כזה', והוסיף לקח לרבים שככל שהלימוד מוקדם יותר הוא משתמר יותר.

בהגיעו לגיל המצוות, בשמחת בר המצווה של מרן השתתפו דודיו מרן החזון איש והגאון רבי מאיר קרליץ, הרב מפוניבז' ועוד, ולימים סיפר, שבבר מצוה שלו אביו רצה שיערוך לבד את הדרשה, אבל לא יכול היה, ואז הראה לו את הרמב"ם וכו', כדי שיגיד לבד כשעסק בדין היסח הדעת בתפילין, ומרן נשא את הדרשה שהכין לו אביו, דרשה קצרה שלימים הדפיסה מרן הקה"י בספרו.

בתחילת לימודיו בישיבות, נכנס מרן מעט לאחר הגיעו למצוות ללמוד בישיבת "תפארת ציון", מייסודו של דודו הגדול מרן

החזון איש. שם היה מתלמידיו הראשונים של מרן רה"י הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, שנתמנה לר"מ מיד עם נישואיו באותם ימים, ולמד בחברותא עם חברו הגאון רבי נפתלי טפלי, ולימים סיפר 'למדתי אצלו שנה, זמן אחד חצי השני של כתובות, וזמן אחד פעמיים מסכת נדרים מתחילה ועד סוף, ופעם בא להיבחן אצלו בחור יקר בשם נפתלי טפלי עמי בש"ק על כל מסכת נדרים וישבנו כמה שעות, ובחן אותנו מסוגיא לסוגיא. והבחור הנ"ל היה המובחר שבשיעור, הוא נפטר בהיותו בחור כבן ל'. כשהיה בן י"ז שאלו החזו"א אם מסכים שידבר לו שידוך, הוא היה בעל מום וענהו שהוא מדי צעיר, אחר כך אמר שכל ימיו נצטער על זה, כי אם החזו"א מציע שידוך היה צריך לקבל ולשמוע, אחר כך הוצאנו ספר מכתביו 'זכר נפתלי'. בסביבות גיל ט"ז סיים מרן את הש"ס כולו עם תוספות ארבע פעמים, כי בלימודו היה חוזר על כל גמרא ארבע פעמים, כדרך 'סדר הלימוד' המובא בש"ס עירובין, ובצורה זו סיים את הש"ס לראשונה ד' פעמים.

כשעמד מרן להתחיל את לימודיו בישיבה גדולה הוא היה עתיד לצאת ללמוד בישיבת לומז'א בפתח תקוה, אבל אביו רצה ש'זמן' אחד ילמד אצלו בישיבת בית יוסף, כי למדו אז מסכת יבמות. ולימים תיאר, 'כשלמדו מסכת יבמות בישיבת 'בית יוסף' רצה אבא שאבוא אליו ללמוד, כי יבמות היא מסכת קשה, ואחר כך עברתי ללמוד בפתח תקוה'. לימים תיאר על כך, 'אבא ז"ל לא אמר שיעור על הדף, רק שיעורים כלליים, והגיע עד דף ס-ע, ואמר שישלימו המסכת לבד. פעם אחת מרן החזו"א מילא מקום אבא ז"ל בשיעור כי היה חולה, אבא ז"ל סבר, שהמתחיל מסכתא צריך לסיימה, וטען שני טעמים, א. כי הרי זה מעין נדר, דכשמתחיל מסכתא דעתו לגומרה והוי כנדר, וגם הוא חסרון כבוד שאינו גומרה ומניחה באמצע, לכן כשנסעתי לישיבה אבא ז"ל אמר לי תמיד לגמור המסכתא. אז עוד לא היו ישיבות בב"ב. אני זוכר, פעם הלכתי על הר בב"ב כשהיה שמם לגמרי, פגשתי את מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל שאמר לי - פה עוד תקום ישיבה מקצה ההר עד קצהו השני, ובגלל שלא היה היכן ללמוד ולא רצה שאהיה ליד הבית שנכנסים ויוצאים כל העת, והציע שאלמד בישיבת לומז'א.

ואכן מרן עבר ללמוד בישיבת לומז'א בפתח תקוה בראשות הגאון הגדול רבי ראובן כץ זצוק"ל, ושם החל לשקוד על תלמודו ללא הרף, ולימים תיאר, שהיה זה לאור הוראתו של אביו שאמר לו לפני שיצא לישיבה: 'מאכט נישט קיין תורה, פריער וויס ש"ס!' [אל תתחיל לחדש חידושי תורה, עליך ללמוד קודם ולדעת ש"ס]. במכתב נדיר שהגיע לידי המערכת מ-א' אייר תש"ד, שולח ראש הישיבה הגר"ר כץ זצוק"ל מכתב להנהלת 'קהלת' שנתנה עזרה וסובסידיה ללימודי הבחורים בישיבה, ושם היו צריכים לתאר מעלותיהם של התלמידים באם ראויים לכך, והוא מבקש הכרה מיוחדת בשלושה תלמידים צעירים [בני 16-18] המצטיינים באופן יוצא מן הכלל ומבטיחים את העתיד הגדול של עולם הישיבות, כשלצד הגר"ר דזימטרובסקי והגר"נ טפלי זצוק"ל הובא שמו של רבינו מרן זצוקללה"ה כצעיר התלמידים בגיל ט"ז, ולידו רשם ראש הישיבה בכתב ידו: 'שקדן נפלא, בעל תפיסה מהירה, בקי בלפחות שלשה סדרים גמרא, ידיעה יחודית ומקיפה בראשונים והאחרונים'. ואכן, בשנתו הראשונה בישיבה, כשהוא נער בן י"ז שנים בלבד, סיים מרן לראשונה את כל התלמוד הבבלי. באותם שנים הוא זכה לשמוע שיעורים מרבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, שכיהן אז כר"מ בישיבה, ולימים סיפר שכשחפץ היה לשלוח משלוח מנות לרבו מרן הגרא"מ שך, למד אז הש"ס עם הגאון רבי דב ויינטרויב, וכתבו יחדיו הערה על כל מסכת מהתלמוד ושיגרו לו כמשלוח מנות. עוד סיפר, שבספרו 'אבי עזרי' הלכות איסורי ביאה מביא הגרא"מ שך זצ"ל בענין מתעסק הערה מ'חד מבני הישיבה', זו הערה ממני כשדברתי עמו על מסכת שבת.

כן שמע שיעורים ושיחות מהמשגיח הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצוק"ל, שכיהן כר"מ ומשגיח בישיבה. לימים תיאר, 'בכל שנה היה המשגיח מוסר דברי חיזוק לפני תקיעת שופר, שנה אחת הביא המשגיח את דברי חז"ל שמילותיו של האדם קבועות ומדודות לו מראש, וכשהוא עובר את הכמות שנקצבה לו נלקח ממנו כוח הדיבור. רבי אליהו הוסיף שבדברי תורה אין הדבר כן, וכל המוסיף הרי זה משובח. נראה כי את זאת הוסיף מסברא, שכן בחז"ל הדבר אינו מוזכר. מאמר חז"ל נוסף קובע כי גם פסיעותיו של האדם מדודות לו מראש'. וניכר היה שזו היתה ההשראה לכך שמיעט מאד בדיבור מלבד בדברי תורה ויראה. לימים סיפר, שרבי אליהו היה 'ראש ישיבה', הוא אמר את השיעור לתלמידים הצעירים, אלא כאשר בישיבה לא היה משגיח, הוא היה ממלא את מקום המשגיח, ואז גם היה אומר ועדים לבחורים הצעירים. בתחילה היה זה הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצוק"ל, ששימש כמשגיח בישיבה, וכשרבי אבא עבר לפוניבז', נותר חלל שרבי אליהו מילא אותו. אח"כ היה זה הגאון רבי דב זוכובסקי זצוק"ל מחשובי תלמידי מרן הסבא מסלובודקא זצוק"ל ששימש כמשגיח, אולם הוא חלה, ושוב רבי אליהו מלא את מקומו. אולם מטבעו, רבי אליהו היה יותר ראש ישיבה מאשר משגיח.

בשנתו האחרונה בישיבה זכה לשמוע שיעורים ממרן הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון זצוק"ל שמונה אז לראש הישיבה. לימים סיפר, שבבוא הגר"מ גורדון התחדש לו בשיעורים דבר חדש, כי ראש הישיבה המריץ את התלמידים להתערב בשאלות בשעת השיעור, וסערת השקלא וטריא הפיחה רוח חיים נפלאה בישיבה. והוסיף, 'פעם אחת אמר לי - הרי אתה מסתובב אצל

החזו"א, תכתוב כל עובדה והלכה ממנו, כי אם לא כן, אחר כך תתחרט על זה, לא שמעתי בקולו כי כשהיה החזו"א חי לא היתה כל כך הרגשה בנחיצות הכתיבה, ואכן אני מתחרט על זה.

מידי שבוע היה חוזר לביתו לקראת שבת, ובה היה זוכה בקביעות ללמוד תורה מדודו מרן החזון איש ואביו מרן הקהלות יעקב זצוק"ל.

ותיאר פעם באוזני מקורבו הגר"א מן שליט"א, 'פעם אחת הגעתי מהישיבה הביתה, ואבא ז"ל הגיש לי כוס תה. אמר לי החזו"א שלא אשתה, והוא משום דברי הגמרא בקדושין [לא, ב] 'אמר ליה רב יעקב בר אבוא לאב"י כגון אנא דעד דאתינא מבי רב אבא מדלי לי כסא ואמא מזגה לי היכי איעביד, אמר ליה מאמך קביל ומאבונך לא תקבל, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה', ואף שנותן הכוס לבנו הרי מוחל לבן, אמר לי שלא לעשות כן, כי אין כאן מחילה בלב שלם'. עוד סיפר, 'היה לי פעם נס, שנסעתי להישיבה ב'כביש השחור', וכשעברתי שם אמרתי 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה' בלי שם ומלכות, כי אמנם זה היה נס, אבל לא הגיע לסכנה. עוד תיאר, 'פעם אחת הלכתי לתחנה וראיתי מרחוק שהאוטובוס עומד בתחנה, וסברתי שלא צריך לרוץ לקראתו ברחוב על דבר כזה. הלכתי ולא רצתי, הגעתי והאוטובוס לא המשיך בנסיעתו, כשעליתי התברר שהיתה בו תקלה, ובדיקו כשעליתי אליו תיקנוהו ונסענו, זוהי השגחה פרטית'.

למרות שבכל פעם שיצא מרן לישיבה, היתה אמו הצדקנית מציידת אותו במאכלים מעשה ידיה, עם הגיעו לישיבה היה שוקע כולו בלימוד התורה הקדושה, וכך שכח לאכול מאכלים אלו שבאמתחתו. ובסוף השבוע כששב לביתו לשהות בשבת במחיצת דודו מרן החזון איש, כשעמד לצאת היה מבחין לפתע במאכלים הארוזים, וממהר לאכול הכל כדי שיוכל להודות לאמו ולספר לה שאכל את מה ששלחה לו. לימים סיפר למקורבו הגר"א מן שליט"א, שרק פעם אחת שהה בשבת בישיבה, והיה זה כשאביו לא היה בבית, וחשב שלא יוכל לעמוד בסדריו הקפדניים, והחליט לעשותם בישיבה מהחל ועד כלה, ושמח על כך.

שקדנותו העצומה היתה לשם דבר כבר בימי עלומיו, כשהכל התפעלו מעוצם שקידתו ויגיעתו ללא גבול כשכמעט לא נתן תנומה לעפעיו, ולא הכיר צורת עולם הזה מהי. דוגמא אחת מיני רבים המעידה על הכלל כולו, אירעה בשנות לימודו בישיבת לומז'ה בפ"ת, שהחלו לפתע ימי מלחמת השחרור, וקיבלו בני הישיבות הודעה מהממשלה שזה עתה הוקמה, כי במצב החירום שנוצר, כולם צריכים ללכת להגן על גבולות המדינה מפני אויביה, וההודעה התקבלה בהיכלי הישיבות בהלם מוחלט, בעצת גדולים מינה ראש ישיבת לומז'ה את רבי שמואל גרוסברד זצ"ל לאחראי, והציבור יצא לגבול מצרים להגן על הגבולות. מרן הגר"ח סיפר שלא היו להם רובים או אמצעי לחימה, והנשק היחיד שהיה בידיהם הסתכם במקלות ובאבנים, הדרך הייתה קשה ורבי משה סולביצ'יק זצוק"ל בכה בדמעות שליש כל הדרך אל הגבול, וכולם חששו מהבלתי נודע. כשהגענו למקום, אמר לי הגר"ש גרוסברד שאני יכול ללכת וללמוד על הגבעה, ורק ביקש שאצטייד במקל ובאבנים, לקחתי את הגמרא ועליתי לראש הגבעה, ולמדתי עד שוך הקרבות.

בישיבה הקפיד מרן להתפלל בישיבה ולא בנץ החמה, וסיפר לימים שרק בסליחות הלך לבית הכנסת הגדול, כי בישיבה היו אומרים סליחות ביום והעדיף לומר בלילה,

עוד תיאר לימים באוזני מקורבו הגר"א מן שליט"א, שבישיבת לומז'ה 'לא היה דבר מלבד הלימוד, שמעתי שפעם אחת היה בחור שיצא מהישיבה לרחוב העיר, היה שם נהר וראה ילד עומד לטבוע והצילו, וסיפר זאת מיד בהתפעלות למשגיח, לקחו המשגיח לאולם הישיבה, הראה לו את הבחורים היושבים ולומדים, ואמר לו הם עושים מצוה גדולה יותר. עוד תיאר, שהיה תלמיד שלמד עמו, וכשהיתה חתונה של אחד הבחורים בירושלים ורבים לא נסעו ואף אני עמהם, שאל התלמיד למה אני נוסע, והשבתי כי אין לי זמן, אך הוספתי 'אבל לחתונה שלך אני אסע', הבחור עבר ללמוד בישיבה אחרת, וכעבור כעשר שנים עמד להינשא, ובא להזמין אותי, והזכיר הבטחתי, אבל לא היה שייך בשום אופן שאסע באותו יום, ביקשתיו שימחל לי, לאחר שנים חיתן הנ"ל את בנו ובא להזמין אותי, ואמרתי לו שאבוא כי הבטחתי לנשואין שלו לבוא ולא יכולתי, אף שעברו שלשים שנה וכבר מחל לי.

בואו בברית הנישואין

בהגיע העת לדבר במרן נכבדות, הגיעה הצעת השידוך עם רעייתו לימים הרבנית הצדקנית מרת בת שבע אסתר ע"ה, בתו הבכורה של מרן פוסק הדור הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל, השדכן היה מצד החתן מרן החזון איש, דוד החתן, ומצד הכלה הגאון רבי בן ציון ברוך זצוק"ל, ראש ישיבת 'בית יוסף' בירושלים, שהכיר היטב את סב הכלה רבי אריה לוי' והיה עמו בקשר הדוק. מרן החזון איש הביע דעתו בפני גיסו מרן הקה"י שהמדוברת היא 'בת תלמיד חכם' במלוא מובן המילה, וראויה

להקים בית של תורה יחד עם בנו המופלג. במכתב אחר ששלח באותה תקופה התבטא מרן החזון איש כי הבחור המוצע הוא 'מרא דכוליה תלמודא'. רבי בן-ציון ברוך שוחח בנושא עם רבי אריה לוי, וסיפר לו כי עמד על גדלותו של מרן הקה"י עוד בימי לימודיהם בישיבת נוברהרדוק, וראוי להשתדך עם בנו יחידו.

בשלבי התקדמות השידוך נסע מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לישיבת לומז'ה לתהות על קנקנו של הבחור המיועד ולדבר עמו בלימוד, ולאחר מכן נכנס לבית מרן החזון איש ושמע מפיו דברי שבח והלל על אחיינו המובהר, שהוגדר בפיו כ'הרוגצ'ובער של הדור הבא', ולאחר ימים ספורים באו בני הזוג בברית האירוסין. הרבנית ע"ה סיפרה, שבתקופת האירוסין הוזמנה פעם להתארח בשבת בבית החתן בב"ב. באותם ימים לא היה אוטובוס ישיר בין ירושלים ובני ברק, והיה עליה לנסוע לתחנה המרכזית בתל-אביב ומשם להמשיך לבני-ברק. כשהגיעה לבית משפחת קניבסקי, התפלל חמיה מרן הקה"י ושאל, 'היכן החתן'. התברר כי הוא יצא לחכות לכלה בתחנה בתל-אביב, כדי ללוותה בדרך הארוכה לבני ברק, אולם היא כלל לא ראתה אותו בדרך. מרן הקה"י מיהר לצאת בעצמו לתחנה המרכזית, ושם, כצפוי, גילה את בנו החתן כשהוא יושב על ספסל צדדי שקוע בגמרא שבידו. ברוב שקיעותו בלימוד, כלל לא שת לבו לזמן החולף ולא הבחין בבואה של כלתו. עוד סיפרה, שכשבא כחתן להתארח בבית הוריה שבירושלים, כלל לא היה יודע מי מבין בנות המשפחה היא הכלה.

ביום חופתו התפלל מרן תפילת מנחה במנין שבבית דודו מרן החזון איש. כשהגיעו לאמירת 'תחנון' סימנו לשליח הציבור לדלג ולעבור מיד לאמירת הקדיש. לאחר התפילה תמה מרן החזון איש על כך באומרו 'והלא החתן שלנו עדיין איננו בגדר חתן הפוטר מתחנון, כיון שעדיין לא בא בברית הנישואין', דעתו נחה רק כשנאמר לו כי במנין התפלל גם רבי דב וינטרוב, שהיה שרוי בתוך ימי שבע הברכות שלו, ובשלו לא היה על המתפללים לומר תחנון.

ואכן, ביום חמישי ז' כסלו תשי"ב בא מרן בברית הנישואין. שמחת החתונה נערכה באולמי 'הצב' בפתח תקוה. החופה נערכה בשעה שלוש אחר הצהריים, כשרבים מגדולי ישראל כיבדו בנוכחותם את המחותנים הגדולים מרן הקה"י זצוק"ל ומרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

מיד לאחר נישואיהם התגוררו בני הזוג בפתח תקוה למשך חודשים ספורים, ולאחר מכן עברו לרחוב בלוי בבני ברק, שם גרו בדירה משותפת עם עוד שלושה זוגות. כל ארבעת השותפים נודעו ברבות הימים כתלמידי חכמים מפורסמים: רבי נסים קרליץ, רבי עמרם זקס, רבי דב וינטרוב ומרן, הדירה הכילה פרוזדור אחד בלבד שהיה משותף לארבע המשפחות. לימים תיארה 'באותם ימים לא היו כיריים של גז, והיינו מבשלים על פתיליות. לפעמים אירע שהרבנית קניבסקי ע"ה השאירה סיר מרק על האש ויצאה לעבודה, וביקשה ממרן לכבות את האש בסיום הבישול, ברוב שקיעותו בלימוד קרה שהרבנית שבה הביתה וגילתה סיר ריק עומד על הפתיליה הדלוקה - במשך הבישול הארוך התאדו כל מי המרק'.

מאוחר יותר עברה משפחת קניבסקי לרחוב אור החיים, שם חלקו את דירתם עם משפחת הגאון רבי פנחס שרייבר זצוק"ל לימים גאב"ד אשדוד, ראשי שתי המשפחות היו ידידים בלב ובנפש, וכל קשריהם הסתכמו בדברי תורה ללא מילי דעלמא כלל. רק לעתים רחוקות היו נפגשים בבית, ואז הסתפקו בברכת שלום קצרה. היתה תקופה קצרה שמרן הקה"י זצוק"ל התגורר עמיהם אף הוא, וכיבדו עד מאד.

בצילו של דודו מרן החזון"א

במשך שנים רבות לאחר נישואיו למד מרן בכלל חזון איש, שם עלה ונתעלה במעלות התורה כשהמשיך חוק לימודיו בקביעות.

מרן זצוקללה"ה לקרבה מיוחדת אצל מרן החזון איש, וכאחיינו וכמי שדר עמו חלק מהשנים בכפיפה אחת, זכה לחביבות מיוחדת ולהדרכה צמודה על כל צעד ושעל. הוא ראה במרן החזון איש את רבו המובהק והפוסק הגדול, כפי שהעיד בהקדמה לסדרת ספריו 'דרך אמונה' על זרעים: 'ובמקומות שמרן החזון איש הכריע ופסק שם להלכה כתבתי כמעט בכל המקומות כדעתו ז"ל, כי הוא בתראה ומרא דארעא דישראל ועמוד ההוראה'. במשך השנים רשם לעצמו בפנקס אישי אלפי הנהגות שראה אצל דודו הגדול. את פנקסו לא רצה להדפיס ברבים, אולם לימים פעל להוצאת סדרת הספרים 'מעשה איש', המתעדת אלפי הנהגות ומעשיות ממרן החזון איש. כן, הרבה להזכיר את מרן החזון איש בכל צעד ושעל, אם בעניינים פסיקה הלכתית, אם בתיאור מעלותיו והנהגותיו, ואם בציון עובדות הממחישות את גדלותו העצומה בחכמת התורה.

מלבד זאת ניצל מרן כל הזדמנות ליצוק מים על ידי דודו מרן החזון איש. העדות הטובה ביותר לכך היא משפט שאמר על עצמו לימים 'השתדלתי כמה שיותר לשמש אותו כמה שיכולתי'. עובדה המעידה יותר מכל, שפעם אחת באיסרו חג ביקש מרן החזון איש ממרן להדליק עבורו את האור, כיון שנהג לא לעשות מלאכות דאורייתא ביום טוב שני, ולא ידע שאף מרן

נוהג להחמיר לשמור יום טוב שני בצנעה, כמנהג אביו זצוק"ל. והוא הדליק, ותיאר לימים 'כי כיבוד גדול הדור הוא מצווה מדאורייתא, וחייב יום טוב שני הוא מדרבנן. מלבד זאת, מנהג זה לא קיבלתי על עצמי בנדר, ולכן לא הייתי מחויב להקפיד עליו גם במחיר של אי-מילוי רצון החזון איש'.

באחד השנים נסע בחודש אב לנוח בצפת יחד עם דודו מרן החזון איש, וביקש ממנו ללמוד עמו בחברותא, ונענה לבקשתו ושאל: 'איזו גמרא אתה לומד?' הוא חשש מלנקוב במסכת קשה, ואמר שברצונו ללמוד מסכת תענית. כך למד עמו במשך כמה ימים מסכת תענית בחברותא, באופן שהוא שואל אותו מספר שאלות על כל דיבור של התוספות. ותיאר מרן, 'הייתי אז צעיר, ולא ידעתי לענות על השאלות, אבל רשמתי אותן לעצמי. בספרי 'שיח השדה' חלק ג' על מסכת תענית הבאתי חלק מהן'. והוסיף, 'בהזדמנות נדירה, היינו כמה ילדים מבני המשפחה ששהו יחד עם מרן החזון איש בצפת, גם אני ואמי היינו שם עמו'.

מרן הרבה להעיד על הנהגותיו של דודו מרן החזון איש, ולא רק בעניני הלכה והנהגה, אלא גם בדעת, 'מעולם לא ראיתי מתרגז', העיד באחד הימים, 'חוץ מפעם אחת ויחידה, היה זה כאשר בא אדם לשאול אותו שאלה, וציטט בשמו כביכול אמר ההיפך ממה שבאמת השיב לו. החזון איש הרים עליו את קולו וקרא: 'שקר וכזב!' ומיד קם ויצא מהחדר. כנראה רצה להראות לו כמה חמורה בעיניו אמירת שקרים בשמו'.

תורתו מכרזת עליו

מאז נישואיו ועד יומו האחרון לא הפסיד ולו רגע קט מידיעתו הרבה ללא הפוגה, הרבנית ע"ה הסירה ממנו כל עול בידעה גודל שקידתו,

כפי שהעידה לימים על עצמה, שפעם אחת חרגה ממנהגה שלא לערב את בעלה בענייני הבית וביקשה ממנו דבר פעוט, אך מיד למדה את הלקח. היה זה כשלא חשה בטוב וסבלה מחום גבוה, במוצאי שבת כשדוד מים חמים עמד על הפתיליה. הרבנית רצתה למלא בקומקום מעט מים מהדוד, וביקשה ממרן למלא את הקומקום במים חמים מתוך הדוד. מרן שמח לעזור לרבנית החולה ומיהר למלא בקשתה. הוא הניח הקומקום תלוי תחת הברז של הדוד, אך נוכח לראות שהמים זורמים באטיות רבה. כמי שמנצל כל שנייה מזמנו ללימוד התורה, חס על הזמן ההולך לאיבוד ופנה בינתיים לחדר להמשיך בלימוד עד שהקומקום יתמלא, ושקע בלימודו עד ששכח את המים הזורמים.

לפתע נשמעה חבטה, הקומקום המלא הכביד על הדוד, והדוד נפל על הרצפה. המים החמים הציפו את כל המטבח הקטן. ואז למדה הרבנית, 'שהרב כולו קודש לתורה, ואסור לי להטרידו בבקשות כלל' כלשונה. ומאורע נוסף המעיד גם על צדקותו המופלאה שהיתה אף היא לשם דבר, 'פעם הייתי צריכה לקרוא לרב בעת ששהה בבית ידידו הגאון רבי דב ויינטרוב זצ"ל. הלכתי לשם ודפקתי בדלת, מרן פתח את הדלת, אך כמובן לא התבונן בדמות העומדת מולו, והפטיר 'בני הבית אינם כאן' ועמד לסגור. 'אבל אני צריכה אותך!' אמרתי. הוא נחרד כולו 'איזו אישה צריכה אותך', רק כשאמרתי לו שזו אני, נרגע מבהלתו'.

סדר לימודו היה מדוד וקבוע כל העת, ואם ניתן לאפיין בקצרה סדר לימודיו, מלבד סדרי לימודיו העיוניים, היו לו לימודים שהם חוק בל יעבור ומכונים בפיו ה'חובות'. תדיר נשמעים מפיו משפטים כגון: 'מה יהיה עם החובות', או 'ב"ה, סיימנו את החובות להיום'. הלימוד כולו מכוון באופן שיערוך את ה"סיום" הקבוע מדי שנה בערב פסח. לאורך השנה יש נקודות ציון קבועות, כגון: לקראת ראש השנה בו סיים סדר נשים, לקראת חנוכה - נזיקין, וכן הלאה.

בתלמוד בבלי קבע מרן לעצמו הספק של שמונה דפים ליום. לקראת סוף המסכת, הכלל הוא שאם לאחר הלימוד היומי יוותרו פחות משמונה דפים, למד גם אותם באותו יום וסיים את המסכת. במסכתות מסוימות ההספק הוא אחר: במסכת נדרים ובמסכת סוטה קבע הספק כפול של ששה-עשר דף ליום, כדי להספיק לסיים את סדר נשים לפני ראש השנה. הסיבה להכפלת המסכה דווקא במסכתות אלה, היא שבמסכת נדרים נוסח הגמרא קצר יחסית, ובמסכת סוטה יש הרבה אגדות. לימוד מסכת יבמות הפותחת את סדר נשים מתחיל לאחר סיומו מועד, ואותה הוא מסיים בערב תשעה באב. המסכתות הקטנות נכללות אף הן בסדר לימוד זה, ואף בהן ההספק הוא שמונה דפים ליום. בכרכי הש"ס נדפסו המסכתות הקטנות לאחר מסכת עדויות, אולם מרן למד אותן אחרי מסכת מכות, כיון שהן עוסקות בעניינים דומים. בנוגע לעריכת 'סיום' על המסכתות הקטנות אמר שהוא עושה 'סיום' אחד כולל על המסכתות הקטנות כשגומר את כולן.

במקביל לתלמוד הבבלי, למד מרן תלמוד ירושלמי ותוספתא על סדר התלמוד הבבלי. 'בעבר למדתי את כל הירושלמי בעיון', שח לימים, 'ואז רשמתי לעצמי את כל המקומות הטעונים ביאור. היום אני לומד לפי רשימות אלו'. מבין המפרשים על התלמוד הירושלמי, הזכיר שפירוש 'קרבן העדה' קל יותר מה'פני משה' שהינו בנוסח בלשון קשה ולכן לומד עם הקרבן העדה.

במסכתות שאין עליהן תלמוד בבלי, ההספק נקבע לפי דפי המשנה. כתוצאה מכך נוצר מצב שבאותם ימים על מרן להספיק כמות גדולה של דפים בתלמוד ירושלמי. פעם אמר בשביעי של פסח: 'עומד לפנינו שבוע קשה; כיוון שלומדים עכשיו סדר זרעים צריך להספיק בכל יום חמישים דפים בירושלמי'.

לאחר לימוד ההספקים בגמרא מרן עבר לספרי הלכה. בנושא זה הוא מתמקד בלימוד הרמב"ם, "שולחן ערוך" ו"משנה ברורה". ברמב"ם קביעות הלימוד היא שלושה פרקים ליום. באופן זה הלימוד אורך קצת פחות משנה, וכמה שבועות לפני פסח מרן כבר סיים את כל ה'משנה תורה'. ספר המצוות של הרמב"ם אינו נכלל בלימודי חובותיו, אמנם הוא סיפר שפעם למד את ספר המצוות עם השגות הרמב"ן, ואמר: 'זהו ספר נפלא הכולל בתוכו את כל התורה כולה'. ב'שולחן ערוך' ההספק היומי הוא חמישה דפים, גם כאן הלימוד מסתיים כמה שבועות לפני פסח, ועל כך התבטא: 'לפני פסח יש לי כמה שבועות 'חופש' מהחובות, ואפשר להספיק ללמוד אז דברים שבכל השנה לא מגיעים אליהם'. ב'משנה ברורה' למד שלושה דפים ליום, אך לא לפי הסדר כי אם בהתאם למועדי השנה. גם לימוד זה מסתיים מעט לפני פסח. את פרקי הנ"ך רבנו לומד לפי חלוקת המסורה, ולא כפי הפרקים המודפסים בספרים, שמקורם בחלוקת הגויים. פרקי המסורה ארוכים מעט יותר מהפרקים המקובלים, ומספרם מספיק בדיוק לשנה, בלימוד של פרק אחד ליום - לא כולל שבתות וימים טובים, שבהם מסתפק בשמיעת קריאת התורה וההפטרה ואינו לומד פרק נוסף.

זמני הלימוד לחובות אלו החלו מידי יום לאחר חצות הלילה באמירת תיקון חצות, לימוד הזוהר, ולאחר מכן אמירת תהילים ולימוד נ"ך, משנה ברורה ורמב"ם, ולאחר מכן לימוד שו"ע, ותלמוד בבלי בהספק קבוע ומדוד, שבו היה מסיים מידי שנה הש"ס כולו בערב הפסח, תוספתא תלמוד ירושלמי. ובערב שבת קודש לאחר הצהריים כשחזר מהטבילה במקוה לכבוד שבת קודש, היה לומד שנים מקרא ואחד תרגום עם פירש"י, ובחומש שמות אף מכילתא, ובחומש ויקרא אף ספרא ותורת כהנים. מרן הקפיד מאד על לימוד חובותיו בכל מצב, גם כשהיה מאושפז בבית החולים לא החסיר יום אחד מקביעות הלימוד! הוא אמנם סבל מחולשה עצומה, אך מדי בוקר התגבר כארי ולמד את החובות לאותו יום. לעתים נשמט ראשו באמצע הלימוד באפיסת כוחות, אך מיד כשהתעורר המשיך הלאה. כל פעם שסיים את סדר הלימוד לאותו יום אמר באנחת רווחה: 'ברוך ד', גמרתי את החובות...'. הזמנים היחידים שבהם בכל זאת נאלץ להחסיר מקביעותיו היו כאשר ישב שבעה שאירע מספר פעמים, למרבה הצער. אבל מיד לאחר שקם מהשבעה השלים את כל הדפים שהצטברו בימים הללו והמשיך הלאה כסדר. בשנה מעוברת סיים מרן את לימודיו בשושן פורים באדר ב', ואז היה מנצל החודש הנוסף לכתובת חיבור נוסף, ולפי סדר זה היה יום סילוקו, היום בו סיים כל הלימוד השנתי, מלבד מילות הסיום שהיה שומר בקביעות לערב הפסח בהיותו בן בכור.

מרן זצוקללה"ה, זכה שתורתו מכרזת עליו לא רק בכל תפוצות העולם, כשמאות אלפי שאלות מכל רחבי הגולה בהלכה ואורחות האדם נענות על ידו עובד לסדרן, ומאות רבות של ספרים יצאו לאור רק מאותן רבבות תשובות מאלפות, המוכיחות כאלף עדים שליטתו בכל מכמני התורה בכל מרחביה וחלקיה, אך במיוחד בספריו הייחודיים,

לצד גדלותו המפעימה, עמד מרן כל ימיו בהרצת התורה מפיו ומפי כתביו לרבים, במיוחד בספריו הנודעים: 'שונה הלכות' שהוציא תחילה בשיתוף עם רבי אלעזר צדוק טורצין זצוק"ל, ובו קיצור פסקי המשנה ברורה והחזון איש. 'שערי אמונה' ביאורים וחיידושים על המשניות שבסדר זרעים, 'דרך אמונה' חיבורו הייחודי הערוך במתכונת המשנה ברורה על ספר זרעים מתוך משנה תורה לרמב"ם ה' כרכים, 'דרך חכמה' הערוך במתכונת המשנה ברורה על הלכות קדשים בספר משנה תורה לרמב"ם, 'שקל הקודש' פירוש על הלכות שקלים ועל הלכות קידוש החודש בספר משנה תורה. 'ארחות ישר' דברי מוסר, מלוקטים בעיקר מדברי חז"ל, ראשונים ואחרונים. 'שיח השדה' חלק א-ב קובצי קונטרסים בנושאים שונים, בהם כתובת קעקע, כשרות חגבים, דברים המועילים לזיכרון ועוד. בחלקים כלולים גם קונטרסים שנדפסו בנפרד. וחלק ג' הוא אסף הערות על סדר הש"ס. נחל איתן - על הלכות עגלה ערופה. 'טעמא דקרא' - חיידושים על התנ"ך לכל התנ"ך והמגילות, קריית מלך - ציוני מקורות על משנה תורה. בשער המלך - בירורים וציונים על הקדמת הרמב"ם למשנה תורה. יישוב הדעת - יישובים לקושיות שהניחם המהרש"א ב'ויש ליישב', ביאורים על המסכתות הקטנות, כגון אמת וצדק על מסכת גרים, מצרף ומטהר על מסכת כותים, קנין הגוף וקנין פירות על מסכת עבדים, ועוד. למכסה עתיק - מקומות בתנ"ך שבהם הפסוק סתום וחז"ל פירשו את הכוונה. פירוש על התלמוד הירושלמי הנדפס על גיליון התלמוד הירושלמי מהדורת 'עוז והדר' ובמהדורה מיוחדת עם הירושלמי המאור. בהיר בשחקים - ביאור על ספר הבהיר. כך נוסף הוא הגהות על רזיאל המלאך, ספר נח וספר חנוך, ועוד עשרות רבות של ספרים שיצאו על ידי בני משפחתו ותלמידיו הקרובים, בהם מובאים תורתו העצומה והנשגבה, שלא ידוע בהיקפה מזה שנים רבות עד מאד בעומק וברוחב מרחבי הדת כולה.

מלבד זאת פסיקותיו היו בנויות לתלפיות, לצד רבבות ברכותיו שנודעו בשערים בכל קצוות תבל, שכמלאך שפיו וליבו

לשמים, היה כאיש האלוקים, שדיבורו וברכותיו היו מתקיימות, ולכן אף נודע כבעל מופת מופלא שעוד חזון למועד לשימוע היקפם ועוצמתם שאינה ניתנים לתיאור.

באחד הימים נשאל מרן הגר"ל שטינמן - על מרן זצוקללה"ה כיצד ייתכן שהוא מצליח למרות גילו המופלג ועל אף כל טרדות הציבור המוטלות עליו, להתמצא בכל מרחבי ים התלמוד עד כדי זכירת מיקומו של סעיף קטן נידח אי שם באחד הפוסקים. הרים מרן ראש הישיבה את עיניו והבהיר לשואל: 'ראית פעם בעל חנות גדולה, שיש בה מאות מדפים עמוסי סחורה, ובהם אלפים רבים של מוצרים, הוא מתמצא וזוכר בדיוק רב מה מונח בכל מדף ומדף, ומה מחירו המדויק של כל פריט. והתשובה לכך היא שזאת פרנסתו היחידה, וזה מה שעומד בראש מעייניו כל העת. כך, להבדיל, אצל מרן התורה היא הדבר היחיד שמעניין אותו, זה ה'עסק' שלו ומקור חיותו, ואיך ישכח ולו פרט קטן ממנה'.

יראתו קדמה לחכמתו

רבים מהמשחרים לפתחו השיחו לפניו שונות ומשונות - מחלות, תחזיות רפואיות קודרות, קשיי פרנסה, בעיות חינוכיות ועוד כהנה וכהנה ושואלים לעצתו במה עליהם להתחזק, ולרובן השיב תמיד: 'יש להתפלל'. ואכן תפילתו היתה אף היא כל ימיו שין לטובה באותה מתכונת ובקביעות מתמדת. עודד וזירז להתפלל שחרית כוותיקין עם הנץ החמה, כשבכל דבריו הר לרגליו היו ציטטות של חכמינו ז"ל בהם היה בקיא בכל מכמני התורה והמדרשים והספרים בכל מרחבי התורה. כן ציטט דברי הגמרא שהבטיחו חז"ל כי המתפלל כוותיקין אינו ניזוק כל היום כולו. 'אילו היה חי בזמננו אחד מהתנאים, שידוע שכל ברכותיו מתקיימות', אמר פעם, 'כמה היו משתדלים לקבל את ברכתו, על אחת כמה וכמה עלינו להשתדל לזכות בברכה שהבטיחו לנו חז"ל הקדושים'.

כן הביא בשם אביו מרן הקה"י שתפילת יום כיפור קטן יש בה סגולה למנוע צרות, וזכור לו מילדותו בחוץ לארץ כי היו נוהגים לאמרה כל ערב ראש חודש. עוד הביא, שהחתם סופר בגליון השו"ע שאל: מדוע התפללה חנה דווקא ליד עלי הכהן, הלא יכולה היתה ללכת לפינה מבודדת, שבה איש לא יראנה וישאל שאלות. והשיב, שיש עניין להתפלל בתוך ד' אמותיו של צדיק, כי שם התפילה מתקבלת יותר. וכשנשאל על אודות מקומות המסוגלים לתפילה, נענה: 'אבא זצ"ל הביא את דברי המדרש רבה בפרשת ויצא: 'אלא אמר יעקב, אבא שביקש לצאת לחוצה לארץ מהיכן הורשה - לא מבאר שבע? אף אני הריני הולך לבאר שבע'. מאי משמע 'ביקש'? אין בקשת רשות אלא תפילה. רואים מכאן שתפילה מתקבלת יותר במקום שהתפללו בו בעבר ונענו. אם כן, גם שונם - שהוא מקום השונמית שעליה התפלל אלישע שתזכה בפרי בטן ונענתה תפילתו - מסוגל מקום זה לתפילה על אותו עניין. ואמנם הבית עצמו כבר נחרב, אך מיקומו ידוע בבירור לפי דברי ה'כפתור ופרח'. בשעתו השיב אבא שיש עניין לנסוע על פי המדרש הנ"ל, ואז נסעו לשם חבורה שלמה - וכולם נושעו.

דקדוקו בהלכה היה אף הוא לשם דבר שלא מן הנמצא, כמי שרזי ההלכות נהירין לו כשבילי אורייתא, היה מחשב כל סדר יומו בכל דבר וענין אך ורק לפי ההלכה הצרופה, בתפילת הנץ החמה בשביעות מאז נישואיו, וכך במשך כל ימי חייו לא התייחס כי הוא זה לסובב ולקשיים שהיו מנת חלקו, אף בנושאים הנחשבים אצל בני אדם זניחים וחסרי חשיבות לכאורה, הקפיד לקיים את ההלכה ככתבה וכלשונה תוך דקדוק בכל פרט, מבלי להתלות בתירוצים של חוסר זמן, חולשה או עייפות, וכל מה שעמד לנגד עיניו היתה רק ההלכה הצרופה באשר היא. את הנהגותיו ניתן לראות בין בתריו הרבים כמי שהמשיך מורשת הלכותיו והוראותיו של אביו מרן הקה"י זצוק"ל ודודו מרן החזו"א זצוק"ל.

אביהם של כל יהודי בני הגולה

מכל קצוות תבל היתה חיבה מיוחדת לדמותו וגדלותו העוצמה בתורה והלכה שהיתה לפלא ומופת בעיני כל שומעיו, וכך נשא מרן זצוק"ל עול משא רבבות בני הגולה ובני ארה"ק על כתפיו, למרות שלא אבה להתערב בכל המתרחש בהנהגה לפרטי פרטים, בהיותו שקוע בד' אמות של תורה והלכה כל ימיו, באומרו שאלו מקומות שיש להם רבנים המכוונים את דרכם, אך כשהגיעו שאלות מיהודים שבורי לב ומבקשי ברכתו, לא יכול לסרב, ולמרות סדר זמנו המדוקדק, היה מרבה להשיב על רבבות מכתבים שנשלחו לו מכל רחבי הארץ והגולה מכל צורב ונער, והוא ענה בפרטיות דבר דבור על אופן, ומלבד זאת הקדיש מזמנו בחמלתו הרבה כשניצבו על שולחנו דילמות סבוכות שדרשו את הכרעתו המשפיעה על כל אורחות אותם יהודים, ואז ראה מרן זצוק"ל חובה לעצמו להתעמק כדרכו ולהכנס לנבחי אותם פרשיות, תוך כדי בירורי הדברים להלכותיהם ולאמיתותם מכלי ראשון כדרכו כל ימיו, ובשליחת הכרעותיו בידי שלוחיו הנאמנים לכל מקום, שהיו הפסיקה האחרונה בכל רחבי תבל וכך הצליח לקומם ההלכה בכל קהילות למופת בכל ארצות הגולה ובארץ הקודש.

עוד בתקופת לימודו בין כותלי כולל 'חזון איש' ניהל מרן גמ"ח כספים לרווחת הציבור. בתקופה מסוימת העביר את גמ"ח

הכספים שבביתו לניהולו של בנו, כיון שהוקשה עליו לנהל את הגמ"ח מפאת חולשתו אז. בנוגע להלוואות שלא הושבו הדרך את בנו: 'חובות שנראה כי כבר לא ייפרעו, החזר לגמ"ח מכספי הפרטי. הרי כספים אלו הם כספי צדקה, ואני אינני בעלים למחול עליהם'. ואמר כי כתוב באריז"ל שכאשר אדם מת בלא לפרוע את חובותיו, לא רק הוא עתיד לרדת בגלגול, אלא גם המלווה יתגלגל שוב לעולם הזה כדי שהלווה יוכל להחזיר לו. לכן חשוב היה לו שלא יישארו בגמ"ח שטרות חוב שלא נפרעו, והיה מקפיד לעצמו יתר על המידה כל ימיו בכך.

האדם השלם

כל מי שהכיר ולו במעט מקצות דרכיו של מרן, נוכח כי מדובר בחד מתקיפי קמאי שלא נודע כלל אף בדורות עברו בשלימותו, כשמחד עוצם יגיעתו בתורה אין לה משל ותמורה, וכל חפצו היה כל ימיו לעמול בתורה ללא הפוגה ולראות בה עיקר ומשוש לכל החיים. ובמענה לאחד ששאלו אם יכול לצמוח גדול כמרן החזו"א בדורינו המרובה בהבלי עוה"ז, השיב נכוחה, שמרן החזו"א עזב חיי שעה והשקיע כל יישותו אך בתורה, וכל מי שיעשה כן כך יוכל להעפיל והגיע לפסגות רמות, וכמה נאים היו הדברים למי שאמרם. ולמרות זאת השקיע מזמנו שעות ארוכות ללא גבול לסייע לרבבות רבבות שואליו בכל ימיו מכל מרחבי העולם ומלואו, ובמיוחד אלו ששיחרו לפתחו בשעות קבלת הקהל הסדירות ואין בין לבין כל העת, כשהכל העידו כמה ראשו וליבו היה מונח כל העת בעומק תורתו, ובין לבין הצליח כדברי אלוקים חיים להוציא מברכותיו ועצותיו שהיו להם למשיב נפש ולחזיון עתידם בכל הקורה עמם.

למרות דוחקו כל ימיו, הוא מעולם לא שת להבלי העולם ולצרכיו, הוא ראה לנגד עיניו רק את מטרתו לרכוש טרקלין גבוה מעל גבוה בעולם האמת, ולשם היתה כל מגמתו כל ימיו ושעותיו.

כך היה מרן ראש וראשון לאהבת הזולת ועזרה לכל יחיד ורבים באשר הם, הוא נשא את משא העם בתלאותיו וקשייו על שכמו, וכנשוא האומן את היונק, לקח ללבו כל צרה ומקרה כאילו זהו המקרה הפרטי שלו, וכך התנהל בנסיון לפותרו ולסייע בכל הניתן כל ימיו בכל דרך ועזרה.

דוגמא אחת מיני רבים שח נכדו הגר"ג הוניגסברג שליט"א, שהתבקש ע"י סבו מרן הגראי"ל שטינמן צוק"ל לברר אצל מרן פעם למה ויתר כבן יחיד על כל ספרי אביו ונתן לאחותו הרבנית ברזם שתחי' ליהנות מכך לבדה. הוא שאל את סבו שהשיבו, כי הוא כבר ירד דברים כבן יחיד, ולכן ויתר לה, אך כשהשיב למרן זאת, אמר שאינו בטוח שזסו כל האמת, וישאל בשנית, ושוב שאלו, ואז אמר שריחם על האלמנה שנותרה צעירה כך, ולכן נתן לה כך, ושוב הודיע זאת למרן הגראי"ל, ששוב לא הסתפק בכך וביקש לברר האמת בשלימותה, וכשביקש האמת ממש מסבו מרן הגר"ח, השיבו, 'אם אתה כל כך שואל אומר לך, היא היתה רגילה בשנותיה הרבות באלמנותה לדור בבית עם אבא הקה"י צוק"ל שכל העת דפקו וביקשו לרכוש את ספריו, ועתה שהיא נותרה לבדה, מי ידפוק בביתה, ולכן חשבתי שלהרנין את ליבה לבל תצטער כאלמנה, עלי להותיר הספרים בבעלותה שיבואו וידפקו עדיין בביתה כל העת כפי שהורגלה'. כשסיפר למרן הגראי"ל, השב, ידעתי ש'ליבו כל גדול, ועתה יודע אני להעריך עד כמה'.

תפילותיו ויראתו אף הם היו לשם דבר, וכל מי שרק נוכח ברגע קטן בעומדו לצד דמותו המאלפת, נוכח מהו האדם השלם שחי כל ימיו כמי שהיראה היא המנווטת דרכו, וכל הילוכו הוא רק לעשות רצון קונו ולהרבות כבוד שמים. גם בשנותיו האחרונות, כשהתפרסמו ברבים משאלותיהם של גדולי התורה בבקשתם משלוחי קופת העיר להעתיר בתפילה בקברי הקדמונים, היתה בקשתו אחת כמי שדגל בה כל ימיו במלא העוצמה והיכולת - להרבות כבוד שמים.

מיום היווסדה של 'קופת העיר' הנהיג מרן צוק"ל את כל דרכיה והליכותיה, כשהוא משקיע רבות מזמנו למען רבבות עניי ארץ ישראל. כל צעד ושעל הונח על שולחנו וקיבל את הכרעת התורה למען הרבות צדקה וחסד. ומרן צוק"ל שימש כחבר עמותת 'קופת העיר', הטווה את דרכה והנחה אותה בשאלות המתעוררות, כשבראשית דרכה אף השתתף בעצמו בחלק מאסיפות הרבנים שליט"א לחלוקת התמיכות לנזקקים. כן חרג בכל ימיו מהנהגותיו בעבור 'קופת העיר' על כל אגפיה ומפעלותיה. בכל עת שהגיע לציונים הקדושים היה מקפיד להעתיר ולבקש על תורמי הקופה. במסעותיו המפורסמים לחיזוק ארצות הגולה, היה תורם סכום נכבד ל'קופת העיר' כשמירה בנסיעתו, וכמובן הקדיש את כל הזמנים המסוגלים לישועה להעתיר עבור תורמי הקופה. בחנוכה ובפורים, בשעה התשיעית ובער"ח סיוון, כל עת רצון שהיא, הייתה מוקדשת להצלחתם של תורמי 'קופת העיר'. כן עמד בראש אסיפות וכינוסי התפילה של 'קופת העיר' בהשתתפות כל גדולי הדור, כשאף נעתר פעמים רבות לקיימם במעונו, בכמה מהכינוסים אף נשא דברים בשבח מעלתה של 'קופת העיר' כשהוא מתבטא: "ראוייה הצדקה של 'קופת העיר' לעשות בשבילה כל מאמץ להרבות צדקה בישראל". במקביל, ליווה את כל עמותות הצדקה והחסד הרבים, באומרו שהחשיבות הגדולה ביותר היא בעבורו לסייע לכלל ישראל בצרכיהם וצורותיהם.

בכל שנות הנהגתו, דמותו המיוחדת כשריד לדור דעה מדורות עברו, השפיעה על פני כל המתרחש בארץ ובגולה בכל תחומי החיים, ושלמותו היא זו שנתנה לו את הכוח לפעול ולחולל בארץ הקודש וברחבי הגולה דברים שנצרכים להם מאות אנשים ושנות דור לעשייתם.

ויהי בנסוע הארון

מִן זְצוּק"ל הוֹתִיר אַחֲרָיו לְבִרְכָּה אֶת אַחֲוֹתוֹ הָרַבִּית בְּרָזָם שֶׁתַּחֲי', וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ מִמְשִׁיכֵי דֶרֶכּוֹ בְּנֵי הַגְּאוֹנִים: רַבִּי אֲבֵרָהָם יִשְׁעִיָּהוּ שְׁלִיט"א, רַבִּי שְׁלֵמָה שְׁלִיט"א וְרַבִּי יִצְחָק שְׁאֹל שְׁלִיט"א, וְחֲתָנָיו הַגְּאוֹנִים: רַבִּי שְׂרָגָא שְׁטִינְמָן שְׁלִיט"א, רַבִּי יִצְחָק קוֹלְדֶּצְקִי שְׁלִיט"א, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ צִבִּיּוֹן שְׁלִיט"א, רַבִּי זְעֵלִיג בְּרוֹוֶרמָן שְׁלִיט"א, רַבִּי אֶלְעָזָר דּוֹד אֶפְשְׁטִין שְׁלִיט"א, מֵאוֹת רַבּוֹת שֶׁל נִכְדִּים נִינִים וּבְנֵי נִינִים הַמְּמַשִּׁיכִים בְּמוֹרֶשְׁתּוֹ לְתַפְאָרָה.

ת.נ.צ.ב.ה.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

גְּדוּלֵי עוֹלָם הִתְבַּטְּאוּ אוֹדוֹת כּוֹחוֹ הַמִּיּוּחָד בְּבִרְכוּתָיו, כְּאִישׁ הָאֱלֹקִים שֶׁעֶסֶק כָּל יָמָיו רַק בְּמִלֵּי דִשְׁמִיא, וְכִפִּי שֶׁהֶעִיד עֲלָיו לֵימִים רַבּוֹ מִן רַה"י הַגְּרַמ"י לִפְקוּבִיץ זְצוּק"ל 'עַל הַבְּטָחָה שֶׁל רַבִּי חַיִּים אֶפְשֶׁר לְבָנוֹת'. בְּדוּמָה לִכְךָ, אִירַע מִקְרָה בְּאֶחָד שְׁבַע אֲלֵיוֹ לֵאחֹר שֶׁנִּכְנַס לְמֶרֶץ הַגְּרַא"ל שְׁטִינְמָן זְצוּק"ל, אוֹדוֹת מִכִּירַת דִּירָה לְחֻבּוּתָיו אוֹ לְסִמּוּךְ עַל מֶרֶץ שֶׁהִבְטִיחוֹ שִׁיגִיעַ כֶּסֶף, וּמֶרֶץ הַגְּרַא"ל שְׁטִינְמָן הִשְׁבִּיחוֹ נִחְרָצוֹת: 'אִם רַבִּי חַיִּים הִבְטִיחַ שֶׁאֵתָּה לֹא צָרִיךְ לְדַאֵג, הוּא הִתְכוּוֹן שֶׁהַקֶּב"ה יִשְׁלַח לְךָ כֶּסֶף בְּמִיּוּחָד בְּשִׁבִּיל זֶה, מָה פֶּתְאוּם לְמַכּוֹר אֶת הַדִּירָה'. הַמִּשְׁכּוֹ הָיָה שֶׁנִּיגַשׁ לְמֶרֶץ הַגְּרַא"ל וְשָׁאֲלוּ 'הֵאֵם הַגְּרַא"ל צוֹדֵק'. מֶרֶץ חַיִּים וְאָמַר: 'תַּעֲשֶׂה מִה שֶׁרַבִּי אַהֲרֹן לֵיב אֹמֵר לְךָ... בְּרַכָּה וְהַצְלַחָה'.

וְאִכֵּן אֲלִפֵּי יְהוּדִים יִכְּוִלִים לְהַעֲדִיד שְׁבִרְכוּתָיו שֶׁל מֶרֶץ הַתְּקִימָיו בְּמִלּוֹאֵם בְּמִלּוֹתָיו הַמְּדוּדוֹת. אֵךְ הוּא הָיָה מִצְטַנֵּעַ וְאֹמֵר שֶׁאֵין יָדוֹ בַּדֶּבֶר, כִּךְ לִיהוּדִי שֶׁסִּפֵּר לְמֶרֶץ בְּצַעַר כִּי הַשָּׁנִים חוֹלְפוֹת וְעֵדִיין לֹא זָכָה לְהִפְקֵד בְּזֶש"ק, הוֹרָה לְהַתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲשֵׁמֶל כֶּשֶׁר בַּשַּׁבָּת, וְתִזְכָּה לְקִיּוּמָה שֶׁל הַבְּטָחַת הַחֶפֶץ חַיִּים בְּמִשְׁנַה בְּרוּרָה לְבָנִים ת"ח', וְכַעֲבוֹר פְּחוֹת מִשְׁנַה הִגִּיעַ אוֹתוֹ יְהוּדִי לְהַזְמִינוֹ לְסַנְדְּקָאוֹת. סִפּוּרִים מֵעֵין אֵלוֹ הֵינִם לְרַבּוֹת, וְאֵין כָּאֵן הַמְּקוֹם לְפִירוֹטָן.

אֲלוּמַת אוֹר מִיּוּחָד הַתִּיּוּחָדָה בִּכְךָ שֶׁהָיוּ לוֹ סְגוּלוֹת וְעִצּוֹת לְכָל דֶּבֶר בְּעֵינָיו עַל פִּי יִדְעוֹתָיו הַמוֹפְלְגוֹת בְּכָל מִרְחַבֵּי הַתּוֹרָה, וְכִךְ עֲצוּתוֹ הָרַבּוֹת לְסוֹבְלִים מִבְּעִיּוֹת בְּרִיאוֹתִיּוֹת שׁוֹנוֹת הוֹרָה לְעֶסֶק בְּלִימּוֹד נוֹשֵׂא הַקְּשׁוֹר לְאוֹפֵי הַבְּעִיָּה בְּשִׁמּוֹ, בְּמִלִּים הַמוֹזְכְּרוֹת בּוֹ אוֹ בְּאוֹפֵן אַחֵר. לְאֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים מִמַּחְלָה בְּרִאשָׁם, יַעֲץ לְלִמּוֹד הַלְכוֹת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, כִּי לֹא נִבְרָא הָרֹאשׁ אֶלָּא לְתַפִּילִין, וְכַמּוֹבָן לְהַתְפַּלֵּל. וְכַשֶּׁהֲגִיעַ אָדָם שֶׁלֹּאמוֹ נִשְׁבְּרָה הִיד יַעֲץ לְלִמּוֹד מִסַּכַּת יָדִים, וְלֵאחֹר שֶׁהִתְלֹוֹן עַל כָּאֵב בִּידָיו, הוֹרָה שִׁילְמַד הַלְכוֹת נְטִילַת יָדִים, וְעִצָּה נּוֹסֶפֶת הַמּוֹרְגֶּלֶת בְּפִיו לְלִמּוֹד פֶּרֶק 'כָּל הַיָּד' בְּמִסַּכַּת נְדָה. לְסוֹבֵל מִנִּיּוֹן שְׂרִירִים, ל"ע, אָמַר לְלִמּוֹד מִסַּכַּת אֶהְלוֹת, שְׁבָה מוֹזְכָּרִים מִנֵּין אִיבְרֵי הָאָדָם. אָדָם שֶׁהִתְגַּלְתָּה אֲצִלוֹ מַחְלָה בְּעוֹר קִיבֵל עִצָּה לְלִמּוֹד פֶּרֶק 'הָעוֹר וְהָרוֹטֵב' בְּמִסַּכַּת חוֹלִין. וְלֵאחֹד שֶׁהִתְלֹוֹן שְׁסוֹבֵל מִכָּאֵב שִׁנָּיִים עִזִּים הִצִּיעַ לְלִמּוֹד הַלְכוֹת שֶׁן, וְהַסְבִּיר שְׁכוּוֹנוֹתוֹ לְהַלְכוֹת מִבְּעָה בְּמִסַּכַּת בָּבָא קָמָא בְּעֵינָיו שֶׁן. וְלֵאחֹר בְּעֵינָיו זֶה אָמַר שֶׁעֲלִיו לְלִמּוֹד מִסַּכַּת בְּכוֹרוֹת, כִּי מוֹזְכָּרִים בּוֹ מוֹמֵי הַשִּׁנָּיִים. יְהוּדִי שֶׁעוֹמֵד לְפָנֵי כְּרִיתַת רֶגֶל, ל"ע, קִיבֵל עִצָּה לְלִמּוֹד הַלְכוֹת חוֹל הַמוֹעֵד, בְּהַסְבִּירוֹ כִּי הַמוֹעֵד קְרוִי רֶגֶל. וְלֵאחֹר הִצִּיעַ שִׁילְמַד הַלְכוֹת יוֹם טוֹב, שֶׁאֵךְ הוּא קְרוִי רֶגֶל. וְאָדָם נּוֹסֵף סִפֵּר שֶׁמֵּאֵז עֲבַר אִירֹעַ מוֹחִי מִתְקַשֶּׁה בְּהַלִּיכָהּ. וְהוֹרָה לוֹ לְלִמּוֹד פֶּרֶק 'כִּיצַד הָרֶגֶל'. וְלִישׁוּעַת תִּינוּקַת שֶׁאִינָה שׁוֹמַעַת, יַעֲץ לְלִמּוֹד הַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע. וְכַנֶּגֶד 'הַמַּחְלָה' הַלְכוֹת טְרִיפוֹת, וְכַנֶּגֶד אֲבָנִים בְּכִלּוֹת, מִסַּכַּת סְנֵהֲדִין שֶׁמוֹזְכָּר בָּהּ עֲנִיין 'וּסְקִלְתֶּם בְּאֲבָנִים'. וְלֹא רַק בַּחֲלוּלָאִים, כַּשֶּׁהֲגִיעוּ לְהִיּוֹעֵץ בְּאֶחָד שְׁבִבִיתוֹ הַתְּרַגְּשָׁה מִכַּת עֲכָבְרִים. שֶׁאֵלוֹ, אִם בְּבִיתוֹ מִקְפִּידִים לְעֶשֶׂר כָּל הַמֵּאכֱלִים, שְׁבִירוּשְׁלָמִי כְּתוּב שֶׁעֲכָבְרִים בָּאִים בְּעוֹן בִּטּוֹל מַעֲשָׂרוֹת, וְכַשֶּׁהֲצָהִיר שְׁבִבִיתוֹ מִקְפִּידִים לְעֶשֶׂר הַכֵּל. 'אִם כֵּךְ, נִסָּה לְהִזְכֵּר, אוֹלֵי בְּכָל זֹאת אֵינֶךָ מַעֲשֶׂר סוּג מִסּוּיִם שֶׁל מֵאכֵל', לְפַתֵּעַ נִזְכָּר שֶׁלֹּאחֲרוֹנָה הַפְּסִיק לְעֶשֶׂר הַלֶּחֶם, כִּיּוֹן שֶׁמַּעוֹטֵר בְּהַכֶּשֶׁר מִהוּדָר. וְהוֹרָה לוֹ, 'הַקֶּפֶד לְעֶשֶׂר גַּם אֶת הַלֶּחֶם, וְהַכֵּל יִסְתַּדֵּר', וְתוֹךְ תְּקוּפָה קִצְרָה נַעֲלָמוֹ הַעֲכָבְרִים מִבִּיתוֹ שֶׁל הָאִישׁ. לְמוֹתֵר לְצִיין כִּיצַד סִפְרוֹ אֲלִפִּים רַבִּים שֶׁהוּטֵב לָהֶם בְּעִקְבוֹת עֲצוּתוֹ. וְלֹא רַק בִּכְךָ, אֶלָּא כַּשֶּׁאֵב נִרְגַּשׁ נִכְנַס וְשָׁאֲלוֹ כִּיצַד יוֹכֵל לְהַבִּיעַ תּוֹדָתוֹ לְקַב"ה עַל הַצִּלְתָּה הַנִּסִּית שֶׁל בְּתוֹ מִדְרִיסָה. הִצִּיעוּ לְלִמּוֹד פֶּרֶק 'הַתּוֹדָה' בְּמִסַּכַּת מִנְחוֹת כַּנֶּגֶד הַקְּרִבַּת קֶרֶבֶן תּוֹדָה.

מִי שֶׁהָיָה מַעֲט קְרוֹב לְחֹדְרֵי כוֹתֵלֵי בֵּיתוֹ, יִכּוֹל לְהַעֲדִיד שְׁרַבְבוֹת הַסִּפּוּרִים שֶׁנִּשְׁמַעוּ מִפִּיו, הָיוּ נִדְרִים בְּדִיוֹקָם, לְרֹאוֹת כְּמֵה 'צָדִיק גּוֹזֵר וְהַקֶּב"ה מְקַיֵּם'!!

(יִיש"כ לְמַעֲרַכַת יֵתֵד נֶאֱמַן עַל הַסִּיוֹעַ בְּהַבָּאת הַדְּבָרִים)

שיחות צבא הלוי

פרשת שמיני תשפ"ב

עובדות והנהגות מרבניו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

א. מעשה בליל שבת חול המועד סוכות, [איני זוכר במדויק את השנה, וכמדומה לי שהיה זה בשנת תש"נ], שנתעוררה אצלי איזה שאלה על דפנות הסוכה שלי, והלכתי לרבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, לשאלו על כך, ונכנסתי וישבתי עמו בסוכה, ואחר זמן אמר שהגיע זמן תפלת ערבית, וקמנו והלכנו לעבר פתח הבית, והנה הוא סגור, כיון שהרבנית ע"ה כפי הנראה השבה שכבר ירד לתפילה, ויצאה מן הבית, וסגרה מבחוץ, והיה דרכה להניח את המפתח במקום קבוע בחוץ סמוך לדלת, והגר"ח הושיט ידו מן החלון, והיפיש במקום שהיה קבוע להנחת המפתח ולא מצא, וקרא לא' מבניו שהיה בחוץ, וגם הוא לא מצא, ושאלו אם להביא מפתח מביתו ע"י קטן, ואמר הגר"ח שלא יביא.

וכיון שהגיע זמן התפילה אמר הגר"ח שנצא דרך החלון, ובאותו זמן עדיין לא היו סורים בחלון, והיה אפשר לצאת דרך החלון לכיון היציאה מהבית ליד המדרגות, והלך והביא סולם, וניסיונו לצאת עם הסולם, אבל הסולם הסתיר את חלל החלון, ולא היה אפשר לצאת.

ובינתיים שמענו מבית הכנסת לדרמן, אמירת 'ברכו את ד' המבורך', ומאז לא דיבר הגר"ח, אלא רק רמו בידיו. ואחר כך נמלך בדעתו, והביא כסא ונתן לי לעלות עליו, ולצאת דרך החלון חוצה, ואף הוא נתאמץ מאוד ויצא, והגענו לתפלת ערבית בלדרמן, [אחר זמן חזרה הרבנית ומצאו את המפתח מהמקום שהניחו אותו].

ואף שעשה השתדלות גדולה לצאת ולהגיע לבית הכנסת, אבל לא היה שום הרגשה של מתח סביב זה.

ב. שמעתי מאמאמו"ר ז"ל, שרבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל בקטנותו, ראה את אביו מחבר ספרים, ורצה גם כן לחבר, והיה כותב דברי תורה, ואחר שהיתה לו מחברת שלמה, הלך לבקש הסכמות, והלך לבחורים בישיבת בית יוסף, וכתבו לו הסכמות, ושבו הלך לחזו"א וביקש הסכמה, וכתב לו החזו"א "כותב תיבות יפות".

ג. בסוף שו"ת בית אפרים חלק אורה היים נדפסו תולדות הגאון המחבר רבי אפרים זלמן מרגליות זללה"ה, ומסופר שם שהגאון בעל בית אפרים נשאל ע"י רבי אברהם יהושע השיל בעל הספר אוהב ישראל מאפטא זללה"ה, אודות קטע מוקשה בירושלמי, וכך נאמר בירושלמי "רבי היי א נפק לקרייתא, הוי דמהללי מעצרתא, כתב ורמה פתקא, אל תקרי עצרת תהיה לכם (במדבר כ"ט ל"ה), אלא תהיה לכם", עד כאן לשון הירושלמי, ונשאל הגאון בעל בית אפרים מפני מה הוצרך רבי היי לכתוב פתקא, ולמה לא היה יכול לדרוש זאת בעל פה ברבים.

והשיב הגאון בעל בית אפרים שהרי מצינו במגילה (דף כ"ד ע"א), 'אמר ליה רבי היי לרבי שמעון בר רבי, אלמלי אתה לוי פסול אתה מן הדוכן, משום דעבי קלך, אתא אמר ליה לאבוה, אמר ליה זיל אימא ליה, כשאתה מגיע אצל, והיכתי לך' (ישעיהו ה' י"ז), לא נמצאת מחורף ומגדף, ופירש רש"י שהיה קורא להיתין ההין, ונראה והיכתי, אם כן לא היה רבי היי יכול לדרוש בעל פה עצרת תהיה לכם, משום שהיה נשמע 'עצרת תהיה לכם', והואיל ולא היה יכול לבטא את האות ה', לכן הוצרך לעשות זאת על ידי כתיבת פתקה, [במאמר המוסגר, כנראה שגם אז הצבור הלך אחר סגולות, יותר מאחרי דינים].

והנה פירוש זה הוא נפלא, ונותר רק לראות את הירושלמי במקורו, ולראות מה אמרו על כך מפרשי הירושלמי, אלא שבספר הנ"ל לא ציינו היכן הירושלמי, ולכן ניסיתי בכל הספרים המלקטים והמציניים, כגון תולדות אהרן, ילקוט שמעוני, תורה תמימה, תורה שלימה, תורה הכתובה והמסורה, ובכל אלו לא ציינו את מקומו של ירושלמי מופלא זה.

והואיל ולא מצאתי את הירושלמי, עליתי לביתו של רבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל בימים שבין יום הכפורים לסוכות תשע"ב, ושאלתי איה מקום הירושלמי, והשיב על אתר "אינו נמצא בירושלמי, אולי הוא בזהרה".

שוב שמעתי שבספר פרדס יוסף הביא מכמה ספרים שהביאו ירושלמי זה, וכתב שלא נמצא כן בירושלמי, גם עין בהגר"א (פרשת כי תשא), שהביא כע"ז, גם בהגהות על ספר שם הגדולים (מערבת א'), הביא שמביאים ירושלמי כזה, וכתב שלא מצא זאת, וכן בקובץ ישורון הובא שיש מדרשים שלא מצאו אותם, וזה א' מהם.

ד. מעשה באדם נמוך קומה, שהיו לוועגים לו, והלך לחזו"א, ואמר לו החזו"א שהרי נבוכדנצר היה גובה טפה, ושלט על העולם, ואתה יותר גדול מטפה.

ושאלו לרבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל היכן המדרש, ולא זכר, והיה תור גדול של אנשים שהמתין, אבל הוא חיפש המדרש ולא מצא.

והלך חכם אחד והיפיש במחשב, ולא נמצא, וחזר ואמר שאין מדרש כזה, ואמר הגר"ח שבודאי יש, אבל הם היפשו את המילה 'טפה' ולא מצאו, אבל צריך לחפש 'פושטי', ואכן נמצא כן בילקוט לדניאל.

ושאלו להגר"ח מה החרדה הגדולה הזאת למצוא המדרש, וענה ר' חיים שבשמים ישאלו על כל דבר אם יודעים.

ה. שמעתי שאחד שאל לרבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, שמציעים לו דירה אחת בקומה ג', ודירה אחרת בקומה ד', ובדירה בקומה ג' יוכל לקיים נר הנוכה פחות מעשרים אמה, ובדירה בקומה רביעית יש לו אפשרות לקיים מצוות מעקה דאורייתא.

והשיב הגר"ח "קומה ג' מפני ביטול תורה", והנה העירו שיש שם מעלית, ויש לומר שנפקא מיניה לשבת, וגם בחול כשנוסע במעלית מ"מ יותר מהר מגיע לקומה ג', ויש פחות ביטול תורה.

ו. מפורסם משמיה דרבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, שבלימוד הלכות שביעית, יש גם כן את הברכה של 'וצוית את ברכת' וכו', ושאלתי במכתב אם אמר כן, והשיב שכן.

וכפי הנראה מקור כ"ז הוא מהגמ' במנחות (דף ק"י ע"א), 'כל העוסק בתורת חטאת, כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם, כאילו הקריב אשם'.

ז. בסידור הגר"א בפירוש שיה יצחק כתב בפתיחה לתפלת ר"ה 'והביטה וראה איך תקנו לנו קדמונינו ז"ל תפלת ר"ה שנתקנה רק על בקשת כבוד השכינה שיתגלה כבודו ותראה מלכותו וכו', ואיך איפה יעז האדם פניו לבקש על נפשו ויתרצה לנפשו מטובת עוה"ז כי כן יסדו לנו בקינות וכו', וזהו מה שאמר דורשי רשומות אני לדודי ודודי לי פי כשלא יהיה בבקשתי כל מגמתי רק לדודי כמו שאמרנו אז דודי לי, והוא כמשארז"ל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה ע"כ.

ונמצא שאין לבקש בר"ה שום בקשה פרטית אלא רק על כבוד השכינה, וכמדומה שבוה"ז אין נוהגים כן אלא מבקשים גם בקשות פרטיות, ושאלתי לכבוד רבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, ואמר שהחזו"א התיר לבקש בקשות בראש השנה.

ובאמת שמי שייאמר שהושב רק על כבוד השכינה ואין הושב כלל על עצמו, הרי זה לכאן נראה כשיקרא, ונמצא שמנהיגו למעשה אינו מתיישב עם האמור לעיל.

והנראה לבאר בזה, דהנה ר"ה עיקרו מלכות, שצריך כל אדם לקבל מלכות הקב"ה עליו, ומי שבאמת מרגיש מלכות, הרי שאין לו אלא להצטער על מה שאין גילוי מלכותו היום מחמת הגלות, וזה צורך קבלת מלכותו שהוא מצטער כך שאין מלכותו ניכרת היום.

אבל מי שאינו בדרגה כזו להרגיש מלכות, הרי אדרבה על ידי בקשות להקב"ה, הרי מרגיש כמה שצריך להקב"ה, ועי"ז היא צורת קבלת מלכותו.

בביאור הוראת מרן הגר"ח זצוק"ל להספיד את מרן הגרא"ל ובעיקר החיוב בהספד גדולי ישראל

א. הנה רבינו מרן הגרא"ל זצוקלה"ה צוה שלא להספידו, ורבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוקלה"ה אמר שיספידוהו, והגר"ח הוסיף עוד שהגרא"ל יהיה מרוצה במה שיספידוהו, ויש להרחיב קצת בביאור הצדדים.

הנה בפתחי תשובה (י"ד סי' שד"מ), בשם תשובה מאהבה וכ' שם שהגאון בעל פני יהושע ציוה שלא יספידוהו, והגאון בעל נודע ביהודה הספידו שהיה רשכבה"ג. ובסנהדרין (דף מ"ו ע"ב), נסתפקו בגמרא אם הספד הוא יקרא דחי, או יקרא דשכב, ונפק"מ אם אמר שלא יספידוהו, וקמ"ל יקרא דשכב, וע"כ אם אמר שלא יספידוהו, שומעין לו.

אלא שהפוסקים דנו בחכם שאמר שלא יספידוהו, ועיין בתשובה מאהבה (סי' קע"ד), שהביא משו"ת קול יעקב, שעל גדול הדור מספידים, והביא ראיה משבת (דף קנ"ג ע"א), שאמר רב לר' שמואל בר שילת, 'אחים לי בהספדי דהתם קאימנא', ולמה רצה שיהמיר כ"כ בהספידו, אלא שאמרו חז"ל כל המתעצל בהספידו של חכם ראוי לקברו בחייו, וחשש רב שלא יענשו על ידו, כמו שאמרו חז"ל כל שהבירו נענש על ידו אין מכניסים אותו למחיצתו של הקב"ה, וע"כ ביקש שיספידוהו כראוי.

ולכאורה קשה שאם היה לו חשש כנ"ל, הרי יכול למהול על הספידו, וממילא לא יענשו, ומה מוכח דמה שאמרו שאם אמר שלא יספידוהו שומעין לו, היינו באיניש דעלמא, אבל בת"ח מופלג בדורו אין שומעין לו.

וכתב שם בתשובה מאהבה שכמו כן יש להוכיח עוד ממועד קטן (דף כ"ה ע"א), שאמר רב אשי האי יומא מאי אמרת ביה, והיינו שרב אשי שאל את הספדן מה יאמר עליו, וכן בכתובות (דף ק"ג ע"ב), שאמר רבי אל תספדוני בעירות סבור מיניה משום טירחא הוא דקאמר, כיון דחזו דקספדי בכרכי, וקאטו כולי עלמא, אמרו שמוע מינה משום יקרא הוא דקאמר, וכ' מהרש"א דאף שאין עניו כרבי, וכמו שאמרו משמת רבי בטלה ענוה, מ"מ אי אפשר לו למהול על כבוד התורה, והיינו מה שאמרו משמת רבי בטלה ענוה, היינו ענוה שלו עצמו.

וע"ש בתשובה מאהבה שהק' מת' סנהדרין י"ט שחכם שמהל על כבודו כבודו מחול, משום שתורה היא שלו, וע"ש מה שפלפל בזה, ושזב הביא ששמע ממהר"ל פישלס שראה בכתבי אביו מהר"מ פישלס, שהגאון בעל נודע ביהודה שהספיד את רשכבה"ג בעל פני יהושע אף שצוה שלא להספידו, ואמר שאין שומעין בזה למי שהוא רשכבה"ג, והביא מסנהדרין (דף ס"ח ע"א) שאחר פטירת ר' אליעזר, היה ר' עקיבא מכה בבשרו עד שהיה דמו שותת לארץ, ופתח עליו בשורה אבי אבי רבב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי ואין שולחני לרצותו, ופרש"י הרבה שאלות יש לי ואין למי לשאול, והקשו התוספות איך היה מכה בבשרו, והא כתיב 'ושרט לנפש לא תתנו', ותירץ דמשום תורה עבד, הרי דמשום לאו דשרט לנפש לא תתנו, מותר במקום דליכא שולחני לרצותו, כ"ש דליכא בזה מצוה לקיים דברי המת.

ועיין בתשו' ר"ו, שהקשה על ראייה זו שאיסור שרט לנפש אינו אלא על מת, משא"כ שם ששרט על מה שיש לו שאלות ואין לו למי לשאול, אבל אין ראייה שכבוד חכם גדול דוחה איסור זה, וא"כ אין ראייה שמוותר לעבור על דברי המת.

ואפשר שכונת הנוב" דכמו כן ההספד אינו על המת, אלא על זה גופא שיש לו הרבה מעות ואין שולחני לרצותו.

וע"ש עוד בתשובה מאהבה שהאר"ך בכל זה, וכ"פ בפתחי תשובה הביא את התשו' הנ"ל שהגאון בעל נוב"י הספיד את הפנ"י אף שצוה שלא להספידו.

ב. והנה בעיקר הענין מה שכ' הגרא"ל אמר שלא יספידוהו ביאור הדברים, שהגרא"ל היה חושש מאוד מכבודו, וחשש שינכו לו מזכויותיו, ועיין במה שהובא בשם הגר"ח מולאזין, בספר כתר ראש (סי' קל"ד), 'הכבוד זה המדומה זה מזה רעה ואינו דומה הנכין בעולם הבא, עבור הנאה גולמית של מעדנים, מהנכין עבור הכבוד שהוא רוחנית'.

והרי ידוע כמה הגרא"ל היה מתרחק מכל עינוגי עוה"ז ממאכל ומשתה וכל דבר, ולא מצינו בדורנו ואולי אף בדורות קודמים פרישות כזו מכל עינוגי עוה"ז, וק"ו מכבוד שהיה מזהיר להתרחק מזה מאוד שלא ינוכה לו מעוה"ב.

גם כבוד שעושים לאדם אחר מיתה מנכה משכרו, וד"ז מצינו בד' חז"ל בירושלמי (חגיגה פ"ב), והובא ברש"י בסנהדרין (דף מ"ד ע"ב), מעשה במוכס אחד ישראל רשע שמת, ובו ביום מת אדם גדול בעיר, ובאו כל בני העיר, ונתעסקו במיתתו, וקורבי אותו מוכס הביאו את מיטת המוכס אחריו, וקפצו עליהם אויבים והניחו המטות וברחו, והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מיטת רבו, לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם, ונתחלפה להם מטתו בשל מוכס, והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל, וקורבי המוכס קברו את החכם, ונצטער אותו תלמיד וכו', וע"ש שבא אליו החכם בחלום, ואמר לו שעבור חטא א' ששמע בגנות תלמיד חכם, ולא מיהא, ואותו מוכס הכין סעודה לשר העיר ולא בא וחילקה לעניים, וזה היה שכרו שנתעסקו בכבודו ע"ש.

ומבואר דמה שביבדוהו לאחר מיתה בזה נשתלם שכרו, [ובאמת שקצת צ"ע שהרי באמת לא באו לכבודו, אלא חשבו שמכבדים בזה את החכם].

ג. והנה בבראשית כתיב 'אל תירא אברם אנכי מגן לך, שכרך הרבה מאד' (בראשית ט"ו א'), ופרש"י 'אחר הדברים האלה, אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים, והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי, לכך אמר לו המקום אל תירא אברם אנכי מגן לך מן העונש, שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת, ומה שאתה דואג על קבל שכרך שכרך הרבה מאד ע"כ'.

והנה צ"ב שאם חשש שינכו שכרו מה התשובה שכרך הרבה מאוד, ולמה באמת לא חשיב שקיבל שכרו, ויתכן שהכוונה שאמנם קיבל שכר, אבל שכרך הרבה מאוד, היינו שיש לך כל כך שכר על צדקותיך, שאף אחר הניכוי שכרך הרבה מאוד.

ועוד זאת קשה ברמ"א (סי' תרפ"ב), שמי ששכח לומר על הניסים, אומר בסוף ברכת המזון, 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים החם בזמן הזה'.

ובספר תבואות שור בבכור שור תמה שהרי אין מתפללין על נס, דעיין בברכות (דף נ"ד ע"א), שאם היתה אשתו מעוברת שלא יתפלל שיהיה זכר, ופ"י בגמרא (שם דף ס' ע"א), דהוא משום שאין מתפללין על נס.

ובספר ישועות יעקב (סי' תרפ"ד ס"ק ב'), כתב שבאמת כשעושים לאדם נס, מנכין לו מזכויותיו, ואמנם כשהנס מפורסם עד שהכל מכירין שמאת ה' היה פלא זה, הרי זכה שע"כ נתפרסם שמו של הקב"ה, וא"כ לעומת מה שמנכין לו מזכויותיו משום הנס, הרי נעשה לו זכות חדש שעל ידו נתפרסם שמו של הקב"ה.

ובעת שעשה אברהם מלחמה עם המלכים ונצח אותם ודאי ניכו לו מזכויותיו אבל לעומת זה זכות גדול היה לו מאחר שנתפרסם על ידו שם ד' אלקי אברהם שבמעט אנשים שהיו עמו ניצח המלכים האדירים האלו, והנה אברהם היה מתירא מחמת הנסים שנעשו לו, וע"ז אמר לו הקב"ה אל תירא כי אנכי מגן לך היינו שהנסים היו בעזר ד' ע"כ שכרו הרבה מאוד יען כי על ידו נתפרסם שם ד' וזהו שהוסיף המדרש לשון 'הכל יודעים', היינו שהדבר נעשה בפרסום.

ומה"ט דבאמת שאין להתפלל שהקב"ה יעשה לו נס נסתר, דהיינו נס שאינו מכיר בו אלא הוא, וכמו בהך דהיתה אשתו מעוברת ומתפלל שיהיה זכר, דאם תלד זכר אין ידוע שנעשה נס, דאולי היה מתחילה זכר, וא"כ אין כאן פרסום הנס, וע"ז מנכין לו מזכויותיו, ולעומת זאת אין לו שכר, כי אין ידוע שהוא נס כו', וע"כ בעת מלחמת רבים ביד מעטים שנתפרסם שמו של הקב"ה ע"כ אף שיש נכין זכות מחמת הנס, אבל שכרם ע"י פרסום הנס גדול יותר.

וזהו שאומרים הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו שהיה בפרסום ועל נס כזה אפשר להתפלל משום שע"כ נתפרסם שמו של הקב"ה, עכ"ל.

ד. וזה ביאור דברי רבינו מרן הגר"ח זצוק"ל, שהגרא"ל יהיה מרוצה מההספדים עליו, והיינו שכיון שע"י ההספדים יתעוררו הציבור, ויתבוננו במעשיו בהתמדתו ובצדקותו, וביראת חטא, ובגאונותו העצומה בתורה, ובכל מעשיו למען העמדת התורה.

הרי ע"כ אף אם ניכו לו מזכויותיו עבור הכבוד שעושים לו, אבל השכר שיהיה לו ע"י שיתקדש ש"ש במה שיתעוררו ללמוד ממעשיו גדול יותר, וע"כ יהיה מרוצה מכל זה, ובאמת שנתפרסמו כ"כ הרבה דברים מהנהגותיו, ומעשיו הנפלאים, ורבים נתעוררו מהם, ואילו לא היו מתפרסמים דברים אלו, היה זה הפסד גדול.

יתומים היינו ואין אב

כדי שלא להתעצל בהספדו של חכם ח"ו, אחל לרשום מעט, מפוזר ומפורד. אולי אח"כ אסדר. ומוסר אני מודעא שאין הדברים מדויקים. הזיכרון לא מושלם. ויתכן שיש דברים ששמעתי מבעל המעשה וכל כך 'חייתי' אותם עד שדומני שזה אירע לעיניי. ובכל זאת הגרעין נכון, ובפרט שקיימת תקוה ויש סיכוי שיבואו היודעים וידייקו את הטעויות.

א. סיפר לי אאמו"ר זצ"ל (אולי בשם אחיו) שהלך פעם אחרי מרגן הקה"י ובנו זכר צדיקים לברכה, והגר"ח הלך עם עגלת ילדים ובה א' מילדיו. בדרך הילוכם נשמט גלגל מהעגלה. כזכור לותיקים היה פעם כזה כפתור שלחצו והגלגל נכנס בדחיפה. משהו פשוט ביותר. הגר"ח רכן וניסה להכניס ללא הצלחה. הסטייפלר עמד בצד בסבלנות וחיך על בטלנותו של בנו (שכידוע היה מתפלל שלא יזכור כלום חוץ מתורה). עד שסימן להגר"ח לזוז, והוא התכופף וסידר הענין כהרף עין.

ב. שמעתי מדודי ר' טוביה שכטר זצ"ל.

היתה תקופה (בימי בגין) שעשו שינוי בענייני המטבעות והיחס לדולרים, והיה לזה השלכות בהלכה. הסטייפלר קרא לדודי שיעלה אליו לבאר לו כמה פרטים. כשהגיע היה שם גם הגר"ח, ואמר ששמע מאבא שר' טוביה מגיע להסביר וזה מעניין גם אותו. הדוד הסביר וכשסיים שאל הגר"ח "האם את כל זה עושה הזקנה?" (כוונתו היתה לגולדה מאיר, שכבר עידן ועידנים לא היתה בעניינים). כנראה הסטייפלר ראה שדודי מחיך ושאלו מה הענין. כשסופר לו, הפטיר שה'בטלנות' של ר' חיים זה לא יאומן כי יסופר...

ג. ראיתי ביתד בשם הרב טורק את העובדה הבאה שלא בדקדוק כלל. אספרנה כפי ששמעתי מדו"ז הגה"צ ר' זאב איידלמן זצ"ל.

בוילנא היתה חתונת ר' שרגא פייבל איידלמן (שם היה כתוב קנייבסקי), עם הרבנית שושנה (אחות של ר' שמואל גריינימן) בבית מרן הגר"ח. הסטייפלר היה שם עם הגר"ח שעדיין לא היו לו פיאות.

לשמחת חתן וכלה פקד הסטייפלר על חיימקה הפעוט לעלות על השולחן ולדקלם את שמות המסכתות. הילד אמר בניגון: ברכות פאה וכו', וסיים [אל מול פני הגר"ח] "עוקצין - גיב א צוקערל" (תן סוכריה)... (כנראה הורגל לקבל כפרס על הצלחתו במבצע). כמובן כולם שחקו, והגר"ח שאל את מרן הקה"י איך עשית את זה? ואמר לו שהוא מרדים אותו עם הניגון הזה.

ד. היה כנס למחנכים לפני כמה שנים טובות ודיבר שם ר' דב יפה זצ"ל. ואמר שיש ליזהר בישיבות לא לקצץ כנפיים לבחורים שיש להם דרך מקורית. ואמר שני גדולי הדור היינו מפסידים אם רבותיהם לא היו מניחים להם לילך בדרכם.

האחד הוא מרן הגאון רבי ניסים קרליץ שישב בפוניבז' והתעלם מכל המצב הלמדני סביבו, ולמד את המסכתות עם רא"ש ונימוק"י וטור ב"י וש"ע עם נז"כ וחזו"א, והיה לו מזל שעמד על גביו הרב מפוניבז' שלא הניח להפריע לו.

והשני הוא מרן הגר"ח שישב וגרס את סדריו הידועים בלומז'א, נגד כל הזרם, [די לראות בשימוות מי היו חבריו], והניחוהו רבותיו לנפשו.

ה. סיפר לי הגאון הצנוע והמופלא רע"ט שליט"א שסיפר לו הקה"י שהיה לו עגמת נפש מחיימקה שלו. שלומד רק בקיאות ולא בעיון כראוי. 'חששתי שייצא קרח מכאן ומכאן'. הרי מדובר על נער שגדל ליד הסטייפלר והחזון איש אבות העיון והלמדנות בדור ההוא. ואמר, מתי נחה דעתי? כשחיפשתי סיום בערב פסח וחיימקה אמר שיש לו. שאלתי על מה, וענה בבלי וירושלמי... (דומני שר' גדליה הוניגסברג שליט"א מספר שהיה ע"פ שחל בשבת, והסטייפלר סיים בעצמו ביום חמישי, ורצה להחמיר גם ביום ששי, ואמר הגר"ח שיש לו סיום. אמר הקה"י הרי כבר סיימת משהו אתמול. ענהו אתמול בבלי, היום ירושלמי)

אגב. בהלוייה הזכירו לטובה את בנו הג"ר יצחק שאול ואת ר' ישעיה אפשטיין. הרגשתי שחסרה הזכרה לר' גדליה שהיה כל יום משמש שופר להעברת שאלות ובקשת ברכות הלוח וחזור בטלפון למאות (אולי אלפי) יהודים כל יום. אז הנה הזכרתיו כאן

ו. הזכירו בהספד את הסיפור עם החגב.

שמעתי מר' גדליה שדיבר עמו על זה ואמר לו שלא מזמן עסק בשיעור טפח, ועלה בדעתו שהציץ היה ב' אצבעות והיה מקום במצח הכהן גדול. והרי מסתמא היה מקום גם אם הכהן גדול היה בר מצוה וקטן בגופו. וחשקה נפשו למדוד מצח כזה לצורך

הבירור. באותו רגע נכנס אב עם בנו בר המצוה שהיה קצת קטן בגופו להתברך. שאלו הגר"ח אם מסכים שימדוד לו את המצח..

ז. ועוד סיפור קצת שמיימי ששמעתי מר' גדליה, אולי גם זה כבר נדפס.

שהיתה תקופה (דומני כאברך צעיר) שהיה צריך לקום ממנוחת הצהרים בשעה קבועה ולא היה לו שיעון מעורר ולא מי שיעירנו. והיה מגיע זבוב כל יום בשעה הקבועה ומזמזם באזניו ומעירו. יום א' היה עייף, ולאחר היקיצה החליט לישון עוד מעט. מאותו יום הזבוב פסק מלבוא. והוא למד מכך מוסר השכל [כנראה שאין לבטל קביעות בשום אופן. או שזו כפירה בטובתו של מקום ומאבדים הזכות].

ה. דומני שהספר "החובות" של ר' גדליה זה הספר הכי מומלץ למי שמחפש להתעורר בנקודה המהותית של רבינו זצ"ל. מקום יש כאן לעמוד על נקודה חשובה. רוב מי שהכירו את רבינו מנעוריו טוענים בתוקף שלא היה חריף. והשיג הכל בשקידה ובחזרות מרובות, עם סיעתא דשמיא בלתי נתפסת. דומני שרבינו אמר פעם שאם רואים יהודי שלומד כל שבוע חומש עם רש"י, לא מתפללים אם אחרי 20 שנה הוא שולט היטב בכל רש"י. ומדוע לא יבינו שאם יעשה כן עם כל הש"ס, לסיימו כל שנה, יזכור גם את זה. ואם יוסיף גם ירושלמי ותוספתא ורמב"ם ושו"ע, מדוע שלא יזכור הכל? נקודה למחשבה.

ט. אגב הסיומים. הגה"צ ר' יענקלה גלינסקי היה אומר שאינו מבין מדוע העולם רץ לבקש ברכות מר' חיים ולא ממנו. יש לו הוכחה שברכותיו שלו מתקיימות טפי מברכותיו של ר' חיים. שהרי כל שנה כשר' חיים מסיים את כל התורה בערב פסח, אני מברכו כן תזכה לשנה הבאה, והוא מברכני וכן למר. ברכתי מתקיימת תמיד וברכתו אף פעם לא...

י. כדמות ראייה כמה השיג רבינו מעל המצופה ממנו לפי כשרונותיו. ספרו הנורא דרך אמונה. קטונתי מלומר דברים עליו. מספיק לפתוח היכן שרוצים בלי להתמצא כלל, ולקרוא סעיף אחד עם המקורות בשער הציון, ולחשוב כמה שעות מונח מאחורי כל קטע קטן. כמה זמן לוקח רק לפתוח ולקרוא את כל עשרת המקורות בכל ציון ההלכה. ומי שלומד בעיון יודע מה מונח שם יותר ויותר. סוגיות שלישיות שאף אחד לפניו לא סידר איך מסתדרות זו נגד זו, נבנו מהמסד עד הטפחות על ידו. תמצות מאות ספרים קשים ושילוב דבריהם כל אחד במקומו כחלק ממערכות מסודרות להפליא. ועוד כהנה וכהנה.

אני זוכר שאמר אז א' מהמבינים המומחים, שגם אם היה מכון של 30 איש עובדים על זה 20 שנה, זה עדיין היה פלא פלאים. הוא בנה סדר שלם מהששה סדרים, הלכה למעשה, כמעט מכלום לבנין מושלם כזה. כשיצא כרך א' והובא לפני חמיו מרן הגריש"א זצ"ל, הוא אמר "מלאכים כתבו לו את זה"...

דוגמה קטנטנה. היום סיפר לי קרוב משפחתי שמצא איזה "חזקוני" נידח שקשור לזרעים. הוא רץ לבדוק במקום המתאים, ולהפתעתו זה מצויין.

יא. דוגמה לפענוח צפונות בעזרת הידיעות בכל פינה, בבחינת מי ימלל גבורות השם, מי שיכול להשמיע כל תהלתו. שמעתי מהגרע"ט שליט"א שנסתפק לו בסוף פרשת במדבר (ד,טז) "ופקודת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור, וקטורת הסמים, ומנחת התמיד, ושמן המשחה", ועלה ונסתפק מהו מנחת התמיד, האם הכוונה למנחת חביתין של הכהן גדול, או למנחת נסכים הבאה עם התמיד. יצויין שהגרע"ט יודע בעצמו הרבה, וגם יודע לחפש. חיפש ולא מצא לזה שום מקור. למרות שמדובר ממש על פשט פשוט בפסוק בתורה. ניגש להגר"ח בכולל ושאלו, הגר"ח הרהר שניה אחת ואמר לו תסתכל ברש"י שבת צב עמ' א'.

מי שלא רוצה לעיין לבד, ניתן כאן שירות. תנן שם המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתפיו חייב שכן משא בני קהת. וברש"י "ובשם רבינו יצחק בר יהודה מצאתי שאמר בשם רב האי שמפורש בהש"ס ירושלמי ופקודת אלעזר וגו', שמן אחד בימין, ושמן אחד בשמאל (הכוונה לשמן המאור ולשמן המשחה המפורשים בקרא), והקטורת בחיקו, והחביתין בכתף".

יב. עוד שמעתי מהגרע"ט בבוקר ההלוייה. שתי עובדות קטנות בבחינת זה לעומת זה שראה בעיניו.

פעם אחת ראה שבא יהודי פשוט גברתן לקבל ברכה מרבינו לשנה המתחדשת. היה זה בימי הסליחות בשעה מאוחרת וכבר לא קיבלו. הלה המתין עד הבוקר. ניגש לרבינו בצאתו מביתו וביקש ברכה. אמר לו רבינו 'אחרי התפילה'. הלה התקצף וענה בעזות, זה לוקח רק רגע ואני כבר ער כל הלילה וכו'. זה היה ממש מלחיץ ורבינו לא זע ולא נע, חזר ואמר לו לא לפני התפילה.

לעומת זה מתי כן רעד מפחד. נתעוררה לו איזו שאלה על כשרות מאכל שאכל. כשהחליט שיש כאן שאלה, באותו הרגע ממש הקיא מרוב לחץ. אולי את האוכל הזה גופא. רק אחרי שירד לשאול את ר' גדליה זצ"ל ור"ג אמר שלא רק שזה מותר אלא אין בכלל שום שאלה, מיד נחה דעתו.

יג. נקודה שרמזו עליה ביתד, אבל לא מספיק חידדו.

רבינו היה מסיים חובותיו בערב פסח. בשנה מעוברת זה היה נגמר מטבע הדברים ב"ד אדר או בשושן פורים. רבינו היה משאיר רק מעט בשביל הסיום. ידוע שבשנה מעוברת היה משלים בחודש זה תשובות למכתבים שהצטברו ומקדם הרבה את כתיבת ספריו.

והנה גם במצבו הקשה כשכבר תקשר מעט מאד עם הסובבים, אבל את החובות למד עד יומו האחרון. התפרסמה תמונה מהשעות האחרונות לחייו עם החובות.

ונמצא שנתבקש בישיבה של מעלה בדיוק בסיום (או כמעט סיום) סדר הלימוד השנתי של כל התורה כולה. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

יד. ועתה ארשום מעט מזכרונות אישיים, בערך לפי ההיסטוריה שלהם.

זכורני בהיותי נער בפוניבז' שידידי הרב ש' (בנו של הגרב"צ פלמן) היה אצל מרן הסטייפלר באיזה ענין ציבורי. הסטייפלר הורה שצריכים לדבר עם איזה עסקן בטלפון בשמו, וכדי שיהא אמינות לדברים שיאמרו לר' חיים שהוא יאמר בטלפון בשם אביו. הלכו לר' חיים, והוא הלך עמם לאיזה בית שיש טלפון, כמובן שלא היה לו מושג איך מתקשרים, התקשרו והעבירו לו את השפופרת, כשהחלו לדבר בצד השני הוא נבהל ואמר זה כמו כישוף, הוא החזיר את השפופרת למלווים ואמר להם תאמרו לפלוני שאני כאן עומד לידכם בשליחות אבא.

טז. עדיין בשנים ההם, תש"מ עד מ"ג בערך, פורסמה איזו מודעה מטעם שו"ת בר אילן שיעשו הדגמה באיזה מקום בבני ברק ליד דובק, ויראו איך אפשר למצוא דברים במאגרים בעזרת תוכנות חיפוש. זה היה ממש חדש. כל הנושא הזה היה בחיתוליו ממש. סקרן הייתי ובאתי לראות. כמעט אף אחד לא היה שם. ראיתי את ר' חיים (שהיה אז מוכר רק לבני ברקים ותיקים) יושב עם מחברת שהכין לעצמו עם דברים שרוצה לבדוק. אני זוכר בין השאר שהוא ביקש למצוא בכל המאגרים ביטויים שקשורים למנחה כגון את הביטוי "סמוך למנחה", הוא אמר לי שזה בקשר לאיזה רעיון שהיה לו מתי הכוונה למנחה גדולה ומתי למנחה קטנה, והוא רוצה לבדוק אם יש לזה סתירה מאיזה מקום.

טז. בא' מרבעוני "צפונות" פרסם הרב יואל קטן כת"י חדש של אורחות חיים להרא"ש, עם הוספות שאין אצלינו ובסדר אחר מעניין מאד. [אינו תחת ידי כעת אבל להערכתי זה בשלהי שנות המ']. בכל אופן הוא ניסה לכתוב מקורות. אני טענתי לו שיש כבר קונטרס כזה של ר' חיים, וחבל לחפש אחרי המלך את אשר כבר עשה. כדאי להתמקד רק בקטעים החדשים שאינם בא"ח הישן. ואני כתבתי מקורות לחלק החדש. וזה אכן נדפס שם.

אך תוך כדי עיסוקי עלה לי איזה רעיון דלא כרבינו. וחשבתי שזה חוסר דרך ארץ לחלוק עליו. הלכתי אליו לשאול אם להדפיס. הוא קרא מה שכתבתי, זה היה בענין מחצית השקל, ואמר שזה נראה טוב ובוודאי שאדפיס, וכך דרכה של תורה. אך שהוא לא יכול כעת לענות לי מדוע הוא סבר אחרת לפי שאינו מונח בנושא. ואכן כתבתי שם שאני מתנצל שאני כותב אחרת מדבריו ומציין שזה היה למראה עיניו.

יז. בשנת תשמ"ו הוציא לאור ידיד נעוריי (אבלחט"א) הרב יששכר דב רובין זצ"ל את ספרו הראשון "אורות הגר"א". לקט מספרי הגר"א ותלמידיו בעניינים שונים.

סייעתי בידו מעט למצוא מקורות. זו היתה מלאכה קשה שבמקדש. בלי מאגרים, והציטוטים לא מדויקים. אחרי שעבדנו קשה ונעזרנו בכל מי שיכולנו נותרנו עם רשימה של י"א קטעים שלא ידענו להם מקור.

באנו אצלו. רבינו נטל את הרשימה לידי, ואנו מולו מוכנים לרשום. קורא קטע ואומר לנו מיד את המקור בלי לזוז מהכסא. וכך קטע אחרי קטע. קטע אחד הוא אמר זה בתנחומא ותוך כדי דיבור שלף מהארון ואמר בדיוק היכן. [על כל השאר לא פתח ספר ואמר מהזכרון את המקור בדיוק נמרץ]. על קטע אחד הוא דילג. כשסיים חזר לאותו קטע והרהר מעט, ואמר לנו בדברי חז"ל שבידינו אין את הקטע הזה לא בלשונו ולא בתוכנו.

אבל תדעו לכם שזה לא פלא מכיון שלהגר"א היו מדרשים בכתב יד שלא נדפסו ואבדו, וזה ידוע בוודאות מתוך ספרו של בנו רב פעלים.

דומני שאין צורך להסביר לקהל המבינים בעם מה המשמעות של אמירה כזו ש"אין בידינו".

יח. כמה שנים מאוחר יותר. ישיבתנו נקלעה לקשיים כלכליים. נכנס אצלו גיסי הגדול הגרחי"ש שליט"א ואני נלויתי עמו, ושאל

אם עליו לנסוע לחו"ל. ענה לו רבינו אתה לנסוע? אתה צריך לשבת וללמד תלמידים. תנסה למצוא משולח ואתה יכול להבטיח לו אחוזים גבוהים. עד חצי ממה שאוסף. [א"צ לומר שאין ללמוד מזה הוראה, אלא א"כ זה יאושר על ידי בניו ותלמידיו]. היתה תקופה שהיו קשיים ברישום, וגייסי שקל ברצינות לסגור את הישיבה. הוא נכנס לכמה גדולים וביניהם רבינו, וכולם נתנבאו כמעט בסגנון אחד. ישיבה לא סוגרים. ואכמ"ל.

יט. זכות אישית שהיתה לי. נערך פעם בישיבה סיום הש"ס לע"נ רבנית של א' מרבני הישיבה. לכבוד המאורע הוציאו לאור ספר עם שיעורים וחבורות, ואני הכנסתי שם כמה מאמרי מוסר שמסרתי בישיבה בסעודה שלישית. רבינו הגיע לישיבה וישב ומסרו לו את הספר. מיד הוא פתח ודפדף וכשהגיע לשיחות הוא קרא מאמר אחד מהחל ועד כלה, בלי להקשיב מה נעשה בשטח. אז הוא הביט בשעונו והחליט שהוא נשאר עוד כמה רגעים, הוא דילג כמה דפים וקרא עוד מאמר שלי, וכשסיים קם ללכת לדרכו.

כ. בשנים ההם נכנס בי חשק ללמוד ירושלמי זרעים. עשיתי לעצמי חשבון שירושלמי מועד נשים נזיקין אפשר להחשיבו כלול בבבלי, לפי שהוא בתראה והביא מה שחשב לנכון לכלול. ומדרשי האגדה יש מקום לומר שמה שחשבו חז"ל להכרח הכניסו בש"ס. אבל כל התורה הנמצאת בירושלמי מפאה עד ביכורים איננה במקום אחר וזה חלק מוכרח בידיעת התורה. איני בטוח שזה מוסכם, אבל אמרתי את זה לרבינו בהזדמנות והיה נראה לי שמסכים לזה.

ניסיתי כמה פעמים והתייאשתי. כשיצא הכרך הראשון של הירושלמי של רבינו, ניסיתי שוב וראיתי שזה הולך בקלי קלות. כל שנה למדתי מסכת אחת ובמשך י"א שנים סיימתי סדר זרעים עם פירושו של רבינו.

תוך כדי הלימוד נזדמנו לי הגהות, בערך 80 למסכת, ורשמתי ושלחתי לו. שלחתי על מסכת אחת ולא קיבלתי שום תגובה. כעבור שנה שלחתי על עוד אחת ועדיין אין קול ואין קשב. הפסקתי לשלוח. כעבור כמה שנים יצרו איתי קשר מבית רבינו ואמרו לי שעומדים להוציא לאור מהדורה מחודשת, והרב נתן את הירושלמי שלו עם הגהות, וצירף את המכתבים שלי שהיו שמורים אצלו ואמר לתקן הכל. אז הם שואלים אם יש לי עוד. אמרתי שיש לי עוד אבל מכיון שראיתי שרבינו לא מתייחס חשבתי שזה לא מעניין אותו.

יום למחרת שאמרתי את זה קיבלתי גלויה מרבינו, איני זוכר הלשון אבל התוכן היה שהוא מודה על ההערות, ורק היות שחתנו הגנ"י הוא הכותב והמדפיס לכן הוא ראה עצמו רק כשליח לשמור ולהעביר לו. כמובן שלחתי מיד כל מה שהיה לי באותה שעה על עוד כמה מסכתות.

כא. מאז, יצא פעמים רבות שנכנסתי אל הקדש פנימה, בדרך כלל בסיוע ידי"נ הגר"ג. ר"ג היה מנסה להציג אותי, זה הרב ש', בן של זה, חתן של זה, ר"מ בישיבה פלונית, גיס של פלוני, (כל המראי מקומות הללו היו אמורים להיות לו מוכרים ביותר), והרב פניו קפואות. אין לו מושג על מי מדובר. עד שהיה ר"ג אומר הוא כתב לסבא את ההערות על הירושלמי, באותו רגע נהרו פניו כמכר ותיק וקרוב.

כלומר כל אופן ההיכרות שלו עם אנשים, גם היא אך ורק דרך תורתו. זה שפלוני הוא בעל כל מיני תוארים, לא מהווה הגדרה בעולמו של רבינו. אם פלוני הוא בעל קושיא פלונית או תירוץ פלוני וכדומה, מיד ידוע במי המדובר.

קרה לי שבאתי פעם עם הנהלת מוסד מסויים שביקשו למנותני שם לאיזה תפקיד וביקשו ברכתו. היה אפילו צלם וכו'. הרב קפוא. ממש לא מוכן להגיב. התכופתי ואמרתי ר' גדליה לא כאן אז אציג את עצמי, אני זה שכתב את ההגהות וכו', מיד נתמלאו פניו אורה, הושיט ידו ובירך בהצלחה ושיבח וכו'.

כב. בשעה שהכינו לדפוס את ה"דרך שיחה", אמר רבינו למטפלים שצריכים למצוא מישהו שיבקר. יש דברים רגישים וצריך שיקול הדעת מה להשמיט. הציעו בפניו כמה שמות ואמר שאינו מכיר. ברגע שהרב צבי ירוב הציע את שמי בצירוף ה"ייחוס" הנ"ל, מיד הסכים רבינו. ואכן זכיתי לסייע סיוע מועט.

כג. גם בהסידור "תפלה למשה", נתבקשתי על ידי הגר"צ ירוב לסייע מעט בהגהה וכדומה. רבינו דחק בו למהר להדפיס. הרב ירוב היה טוען בפניו שהוא עובד ממש כל הזמן וזה לוקח זמן. יום אחד הוא ביקשני לבוא עמו להעיד שעובדים.

כשנכנסתי, רבינו בענוותו המתוקה והבלתי מתחכמת אמר לי "יש דברים טובים בספר?" והמשיך זה הרי לא כתבתי מסודר בעיון, רק כל פעם שאלו איזו שאלה ועניתי מה שנפל לי באותו רגע, ועכשיו כינסו הכל לפונדק אחד, אני מקוה שזה טוב.

באותה הזדמנות אמרתי לפניו איזה פירוש בברכת החודש, שחיים ארוכים זה מלשון ארוכה ומרפא ולא מלשון אריכות ימים, וזה מיישב כמה תמיהות שאין כאן מקומם, (כגון מדוע אין רפואה בקטע הראשון, ומה שייך לבקש אריכות ימים בחודש הבא). הוא

אמר שזה לא מוכרח ובוודאי יש מהקדמונים שפירשו מלשון אריכות ימים, אבל הוסיף שם בכתב ידו ויש מפרשים וכו'. ואז הוא אמר לעורך, אם הוא עוזר לך, אל תשכח להזכיר את שמו בהקדמה.

כד. בשנת תשע"ו נכנסתי עם בני בר המצוה, וקיבלנו ספר עם הקדשה חמה, כנראה בגלל הכרת הטוב הנ"ל. וזו לשונה בכתב ידו הקדושה ממש.

בס"ד חשון תשע"ו מתנת בר מצוה להבה"ח אברהם דב בהגאון ר' י"ש שליט"א יה"ר שתעלה ותגדל בתורה ויראת שמים טהורה חיים קנייבסקי.

כה. היה לנו בחור בישיבה שהוריו היו מבוגרים מאד ולא מכירים בכלל את הקודים של בני ברק, בלשון המעטה. גיסי שליט"א היה לו כאב. זקנו של הבחור הנ"ל החל לצמוח בגיל צעיר יחסית. הוא שאל את גיסי אם להתגלח, וגיסי לקחו לרבינו. רבינו הורה לו לא לנגוע בזקן.

חלפו כמה שנים, היה קשה בשידוכים. אחיו היותר גדול טען בפני הבחור שמספיק מסובך אצלם גם בלי הזקן הגדול הזה וכו'. הבחור חזר לרבינו, רבינו אמר מי אמר שהזקן יפריע לשידוך, אולי זה דוקא יעזור, אל תיגע. כעבור כמה זמן הציעו אותו לבית של יהודי ת"ח מיוחד מאד. הלה לא ידע בנפשו להכריע על טיבו ועניינו של הבחור. כששמע שיש לו זקן מגודל שאינו נוגע בו, הכריע שאם כך אין לו מה לחשוש. ודוק.

כו. הוראה פרטית [כלומר אין למדין ממקרה למקרה אחר]. כשסיימתי ירושלמי זרעים, שאלתי לרבינו אם לחזור עוד הפעם ירושלמי זרעים, שכך חשקה נפשי, או להמשיך. ואמר מיד, תתקדם ותתחיל ירושלמי שבת.

אגב. היה פעם בעת צרה וצוקה שביקשתי מרבינו איזו סגולה ללמוד משהו מסויים, כפי שהיה מורה לפעמים. הוא הביט בי ואמר "ללמוד - זו סגולה טובה מאד". אני פירשתי לעצמי שכנראה הוראה ללמוד משהו מסויים זה מיועד רק למי שכבר לומד בהתמדה.

ובכל זאת, פעם אחרת, בעת איזה קושי שהיה אצלינו בענייני חינוך, אמר לי ללמוד בבא בתרא.

כז. מעשה פלא. (איני יודע אם יש לו משמעות). הציעו לבתי שידוך עם בן של אדם גדול. אמו של הבחור היה שמה שווה ממש. סוכם שאם זה יתקדם נחליף שם. אכן השידוך נגמר בס"ד והכנו רשימה של 3 שמות לשאול את רבינו מה מציע. השמות הראשונים היו ממש השמות שהוא נוהג בעצמו להציע.

הכלה סיפרה בטלפון לחתן על 3 השמות והסכים ודיבר עם אביו על כך בלילה שקדם לשאלה. בסיום השיחה משום מה האבא אמר לו שם פלוני זה גם טוב. ממש באותו זמן נכנס בבתי מעצמה, בלי שידעה מכלום, רצון להוסיף את השם הזה לרשימה. הוספנו ושאלנו בבוקר על ידי הר"ג שליט"א. אמרנו שמצינו הקודם ברשימה רצוי יותר. לא היה שום סיבה בעולם שרבינו לא יבחר א' מהראשונים, לכן גם בתי הוסיפה עוד שם בלא לדבר עם החתן. לאחר כמה זמן הרר"ג חוזר שרבינו הביט ברשימה וכהרף עין נשלחה ידו לשם האחרון ואמר אותו.

כה. אחרון חביב. הקשר האחרון שלי עם רבינו. לפני כמה חדשים אחיין שלי רצה לכבדני בסנדקאות. סירבתי בטענה שטובת הילד מחייבת סנדק צדיק ואני איני מתאים כלל. ניחא אצל נכדים, אבל לא אצל יותר רחוקים. האחיין מאד ביקש, והיה בזה גם שאלה של כיבוד אם.

שלחתי לשאול על ידי הרר"ג איך לנהוג באדם שבגלל שהוא מגיד שיעור יש חושבים אותו בטעות לראוי להיות סנדק והוא יודע בנפשו שאינו ראוי, האם ראוי שיסרב בכל תוקף.

רבינו ענה מעשה היה שאדם א' שאל שמציעים לו עבור בנו בת כהן והוא חושש מקפידא של אהרן כידוע מסו"פ אלו עוברין. וענה החזו"א שמי שחושש הוא זה שראוי, ויש לומר שגם כאן זה כך ושלא אסרב. כעת אסיים. כבר צפו עוד דברים, ובלי נדר אסדרם מעט ובהזדמנות אוסיפם.

(י"ש"כ להגאון ר' יעקב ש. על הדברים הנפלאים שנמסרו במיוחד עבור ה"קובץ גליונות")

כל הזכויות שמורות@

'כולם שבורים לרסיסים, אבל לא זו הדרך! מה שעלינו לעשות הוא לחזור בתשובה ולהתקרב אל בוראנו'

מרן המרא דאתרא שליט"א שבמשך יותר מ-60 שנה למד עם גיסו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, עודד במהלך השבת את הקהל שהיה נתון בהלם, ואמר שהדרך היא לא לפחד ולא לחשוש, אלא לחזק ולהתחזק, ולהתקרב אל בוראנו, והביא על כך ראיה מהגמרא במסכת סנהדרין ■ כאשר נפטר החפץ חיים, אמרו גדולי הדור שעכשיו צריכים להתחזק בענייני לשון הרע, ומשנפטר מרן הגר"ח יש להקפיד בענייני שמיטה ושבת, עליהם מסר גיסי את נפשו ■ מרן הגר"ז שליט"א סיפר באריכות על קשריו ההדוקים של גיסו מרן זצ"ל עם רמת אלחנן, קשרים שהחלו ממש בַּימִיה הראשונים של השכונה ■ זכורני, סיפר הרב, שכאשר הקמנו כאן את העירוב, ביקשנו ממנו שיגיע לשכונתנו, והוא אכן עשה זאת בחפץ-לב, ועשינו איתו סיור לאורך כל התוואי, ומילאנו אחר כל הוראותיו ■ הרב שליט"א הסביר כיצד לקח גיסו על עצמו את האחריות במלחמת המפרץ ואמר לכולם שבבני ברק לא יפלו טילים ■ ומי שרוצה להמשיך ולהישען על זכויותיו של גדול-הדור שהלך מאתנו, יאמר דבר-הלכה משמו, ואז שפתותיו ידובבו בקבר, ולדעתי אפשר אז להתפלל על הישועות הנצרכות ולהישען על זכויותיו של הצדיק

אבל, ושמענו כמה מהם הלוחשים לאבותיהם: 'אבא, נכון שעכשיו הרב לא יבָּקֵה, כי אסור לעשות זאת בשבת?'

לאחר קבלת-שבת עלה מרן הגר"ז לדרוש כדרכו, ופתח בדברים נמרצים שעודדו את הקהל. 'כולם שבורים ורצוצים, ושואלים, מה יהיה עכשיו? על מי נטיל את יהבנו? מי יהווה לנו עתה מסתור ומגן ביום צרה?'

הבריונים הרהו בתשובה

בדבריו אלה, נוגע הרב, אכן, בציפור נפשו של כל אחד מהנוכחים. 'אבל, הרים הרב את קולו, אני רוצה לומר לחברי היקרים, שלא זו הדרך! לא צריך לפחד! לא צריך לחשוש! מה שמוטל עלינו לעשות הוא רק להתחזק, להתקרב אל בוראנו, ולעשות תשובה כל אחד כפי יכולתו. אם נעשה כך – אין לנו כל סיבה לפחד משום דבר!'

הרב ציטט את דברי הגמרא במסכת סנהדרין (ל"ז ב') המספרת על הבריונים שהתגוררו בסמוך לרבי יזרא, שלמרות מעשיהם הרעים קירב אותם וגילה

ליל שבת פרשת 'צו', מיד לאחר שושן פורים. דומיה שוררת בבית הכנסת המרכזי. הקהל הגדול, לא רק שלא עיכל עדיין את הבשורה המרה, אלא נתון כולו בהלם ובאלם. כמעט ולא ניתן להוציא מילה מן הפה.

ממתנינים להיכנסו של רבינו, המרא דאתרא, מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שבמשך יותר מ-60 שנה רצופות למד חברותא עם גיסו מרן שר התורה שנפטר במיתת נשיקה אך לפני 3 שעות. הכל מרגישים שמדובר ברגע לא פשוט.

כתליו של בית מדרשו ספוגים – ללא הגזמה – בפסקי-הלכותיו של מרן זצ"ל, שבאו בדרשותיו של המרא דאתרא במשך עשרות השנים מאז הוקמה רמת אלחנן. 'גיסי היה ידיד גדול של רמת אלחנן, והיה קשוב לכל שאלותיה וצרכיה', יאמר אחר-כך הרב שליט"א בדבריו.

והנה דמותו של הרב בפתח בית המדרש. וכדרכו, מקדים בשלום לכל הנוכחים. גם הילדים העומדים מסביב יודעים שבשבת-קודש אסור להראות סימני

להם סימני חיבה, וזאת אע"פ שהחכמים האחרים הקפידו עליו מפני שנהג כך.

כאשר נפטר רבי זירא והלך לעולמו, הרהרו הבריונים הללו בליבם שהנה עד היום רבי זירא ביקש עליהם רחמים, ומה יהיה עתה, מי יבקש עלינו רחמים? - כתוצאה מכך הם חזרו בתשובה!

וזה מה שאנחנו צריכים לעשות, קרא המרא דאתרא שליט"א. מי שינהג כך ויעשה תשובה, לא צריך לחשוש ממאומה!

הקב"ה - אב הרחמן

המסקנה מדבריו אלה של מרן הרב שליט"א צריכה להיות שאם בכל אירוע קשה, רח"ל, העובר על האדם, הדבר הראשון שצריך לשים לב הוא להישאר שפוי ככל האפשר, הרי שבנידון דין, ובאסון הנורא שפקד אותנו עם פטירתו של הענק-שבענקים, על אחת כמה וכמה!

מי שחושב מחשבות בסגנון 'מה יהיה עכשיו', אינו הולך בדרך הסלולה. תמיד צריך לזכור שהקב"ה, קָאָב רחמן, המרחם על בנוי יותר משהם מרחמים על עצמם, מרחם עלינו עכשיו הרבה יותר מאשר בחיי-חיותו של מרן הגר"ח זצ"ל. מדוע? - פשוט מאוד. כי אנחנו עכשיו במצב שצריך אכן לרחם עלינו יותר! ואבא טוב, ככל שילדיו זקוקים יותר לרחמים, כך הוא מרחם עליהם יותר ויותר!

אבל בכל מקרה, הדרך היא לא להישבר ולהתמוטט, ולומר 'איך נחזיק מעמד? מצב זה, לא רק שאינו מביא לשומקום, אלא הן משכיחות מאתנו את חובתנו העיקרית - לחזור בתשובה שלימה. הקב"ה הביא עלינו את הצרה הזו אך ורק כדי שנתקרב אליו, ולכן כל מה שנקרב אותנו אל המטרה, הוא טוב וישר. וכל מה שמרחיק, עלינו להרחיק אותו.

להתרחק מהאינטרנט!

עוד הזכיר הרב שליט"א בדרשתו בליל שבת שכאשר נפטר מרן החפץ

מרן הגר"ח קניבסקי, לצדו של המרא דאתרא, בבדיקת תנאי העירוב ברמת אלחנן

חיים, אמרו גדולי הדור דאז, שעכשיו צריך להקפיד יותר בהלכות לשון הרע, שכן הח"ח שהיה המרא דשמעתתא בענין זה, יישב עתה בבית דין של מעלה וידון את כל מי שלא נזהר.

גיסו, אמר הרב שליט"א, הקפיד מאוד בחייו על ענייני השמיטה, ואפשר לומר בוודאות שאחרי מרן החזון איש הוא היה הגבר הוקם-על, שהחזיק את המצוה הזו ודאג שתתקיים בכל ההידורים האפשריים. כמו-כן במשך כל השנים שמענו ממנו אודות החיוב המוטל על כל איש ישראל להקפיד מאוד בשמירת השבת, ובכלל זה להשתמש רק בחשמל כשר המופק מגנרטור.

דבר נוסף עליו הקפיד מרן זצ"ל בחייו הוא להתרחק מהאינטרנט כמידת האפשר. וגם בנקודה זו צריך לערור את כל מי שעדיין משתמש בכלי המוטאב הזה, שיידע שעכשיו משנפטר מרן זצ"ל, צריך להיזהר מכך בכפליים.

כמו-כן סיפר הרב שחמיו מרן הגרי"ש אלישיב לא היה מתפעל במיוחד מסיפורים כאלה ואחרים, אבל היה סיפור אחד שסיפרתי לו על חתנו מרן הגר"ח והוא הגיב ואמר ש'זה סיפור גדול', וציין שהיה מקרה כזה אצל אחד מגדולי ישראל, והוא ר"י בעל התוספות. הסיפור הוא על החגב שהתגלה להגר"ח בעת שלמד את הסוגיה, והנה הגיע חגב ונעמד על החלון, ומרן זצ"ל יכול היה ללמוד את כל 'סימניו'.

יעוין בבית יוסף יור"ד סימן פ"ב בשם הגהות מיומני, וז"ל: 'כשהיה עוסק ר"י בעופות "קורין", אחד מעופות אלה בא על ישיבתנו, ומצאוהו קורקבנו נקלה, ויש לו אצבע יתירה, ואין לו זפק, ולפי קבלת רבינו חננאל היה כשר'.

מרן הגרי"ז שליט"א סיפר באריכות על קשריו ההדוקים של גיסו מרן זצ"ל עם רמת אלחנן, קשרים שהחלו ממש בימיה הראשונים

מרן הגר"ח קניבסקי בפתח הכניסה לבתי הכנסת של רמת אלחנן

של השכונות. זכורני, סיפר הרב, שכאשר הקמנו כאן את העירוב, ביקשנו ממנו שיגיע לשכונתנו, והוא אכן עשה זאת בחפץ-לב, ועשינו איתו סיור לאורך כל התוואי, ומילאנו אחר כל הוראותיו.

רוח"ק יכולה להתפרש בבהירות-יתר בדברי התורה

לקראת צאת השבת דיבר שוב מרן הרב שליט"א בשיחתו הקבועה, והזכיר את דברי הראב"ד בהשגותיו על דברי הרמב"ם הכותב ש'רוח הקודש הופיעה בבית מדרשנו'. וקשה, הרי לא פוסקים הלכה לפי רוח הקודש, ואיך הסתמך הראב"ד על כך?

ותרצו כמה ראשונים, וגם מרן החזון איש הלך בדרך זו, שיש שני סוגים של רוח הקודש. יש ואכן מתגלים לאדם דברים ברוח הקודש, 'כפשוטו'; אבל יש שהמושג רוח-הקודש מתפרש כאשר האדם מגיע להשגות ולהבנה בהירה בלימוד התורה שלא כדרך הטבע. בהירות זו יוצרת אור חדש ושמחה-רבתי לא רק אצל הלומד עצמו, אלא גם אצל האנשים השומעים את דבריו הבהירים. ועל פי רוח-קודש שכזו אפשר לפסוק הלכה.

הרב פירט כמה דוגמאות לבהירות שכזו בלימוד התורה, כמו למשל הראיה שהביא הגאון מרוגאצ'וב על השאלה האם השבתת חמץ נעשית רק כאשר החמץ מבוער לחלוטין, או גם אם הוא מבוער בדרך של ביטול-ברוב. והביא הרוגאצ'ובר ראייה מופלאה שבמופלאות, והביא את המחלוקת הקיימת בביאור הפסוק 'והשבת חיה מן הארץ'. יש האומרים שהחיות יושבתו לגמרי, ולא יהיו כלל בארץ ישראל, ויש האומרים שהחיות יהיו, אבל לא יזיקו לאף אחד.

והנה יש לנו כאן ביאור במילה 'השבתה', והדבר תלוי במחלוקת הנ"ל.

יש אפשרות להישען על זכויותיו גם לאחר מותו

כמו כן הקריא הרב מספרו של הרב ברכר זצ"ל, אחד הגבירים הידועים, שהיה ממקורביו המובהקים של מרן זצ"ל, ושאל אותו שאלות רבות, בחלקן קשות, ור' חיים השיב מתוך בהירות נוראה בסוגיות הש"ס ובתורה כולה.

כמו-כן ברצוני לומר, הוסיף הרב שליט"א, שביכולתנו 'לנצל' את כוחו וזכויותיו של גיסי מרן הגר"ח גם לאחר פטירתו, וזאת על פי דברי חז"ל שכל מי שאומרים דבר הלכה משמו, שפתותיו דובבות בקבר. והפירוש בכך, כפי הנראה, הוא, שבפעולה זו של אמירת דבר הלכה משמו אנחנו מביאים את הצדיק לידי חיות קצת, וכאשר אנחנו אומרים את הדבר משמו, אפשר אחר כך להתפלל ולבקש שיעלה את זכרונו לפני בוראנו שימלא את בקשותינו לטובה.

גם אם אין זה כמו המעשה שהיה אצל רבי, שלאחר מותו הגיע לביתו ועשה קידוש והוציא את בני ביתו בקידוש זה, אבל נראה שהפירוש ב'שפתיו דובבות' הוא שהצדיק מתעורר קצת לתחייה בזכות אמירת הדברים משמו, ולכן אפשר אז להישען על זכויותיו.

כך מסופר גם על מרן הגר"ש שקופ זצ"ל, שהיה עולה לקבר רבו, ואמר שם דבר הלכה משמו, ואחר כך מתפלל בבכי ובדמעות על כלל ישראל.

גיסי מרן הגר"ח חיבר כל כך הרבה ספרים בחייו, כך שייקל עלינו מאוד לומר דברים משמו, ולזכות על ידי כך בזכויותיו העצומות.

האחריות שלקח על עצמו במלחמת המפרץ

גם בדרשתו השניה לפני צאת השבת, ציין הרב את קרבתו הגדולה של מרן הגר"ח לכל מה שנעשה ברמת אלחנן, ותיאר גם את אהבת-ישראל הגדולה שבערה בו לכל יהודי, ולדעתי זו היתה הסיבה שבמלחמת המפרץ לקח מרן הגר"ח אחריות כה גדולה כשאמר שכבני ברק לא יפלו טילים. הדבר נבע מרצונו להרגיע את לב הבריות, שחרדו מאוד באותה תקופה מאימת הטילים ששוגרו מעירק.

כוחו היה גדול כל כך שכאשר נפל טיל באזור בני ברק וקול הנפץ נשמע בקול גדול אדיר וחזק, העירה הרבנית קניבסקי את בעלה ואמרה לו שינפל בומבה בבני ברק. גיסי מרן זצ"ל שמע, והגיב: 'זה לא נפל בבני ברק', והתהפך לצד השני, והמשיך לישון...

למעלה: המלא דאתרא יוצא מבית הכנסת לאחר הדרשה בעת רעוא דיעווי; יורד במדרגות בית הכנסת

המצוה של שמירת השמיטה עשויה לעורר את החקלאי לשמור גם על השבת.

שאלה שניה היתה, כאשר יש לאדם שתי אפשרויות לשמוע ברכת כהנים, באחת יש רק שני כהנים, ובמקום השני מברכים 10 כהנים את הקהל, האם יש לכך עדיפות? והגר"ח השיב מיד ואמר, שבוודאי שיש ענין לשמוע את הברכה מכהנים רבים, באומרו שהרי כתוב 'כה תברכו', בלשון רבים.

להלן נשאל הרב ע"י הקהל, האם יש לברך 'חכם הרוזים' בהלוויית-הענק? הרב השיב, שלפני כמה שנים, כאשר נערכה הפגנה בשערי ירושלים בה השתתפו יותר ממש מאות אלף איש, ההוראה היתה שאם המשטרה מאשרת את המספר הזה, והגורמים הרשמיים מוודאים שיש כאן שש מאות אלף איש, אפשר לברך, גם אם המברך לא רואה בעצמו בעת הברכה את כל האנשים.

באשר לברכת 'דיין האמת' ו'קריעה' אמר הרב, שרק מי שמרגיש בליבו שהוא אכן מתאבל באמת על פטירת גדול הדור, יכול לעשות זאת.

עוד שאלו, האם ההלוויה היא עת רצון, והרב ציטט מתוך דברי החתם סופר 'שכל הבוכה ומתאבל על מיתת אדם כשר מוחלץ לו כל עוונותיו, מפני כבוד שעשה לו. ולהבין זה הוא, כי לכאורה מפני מה יבכה אדם על מיתת אדם כשר, כי זה כל האדם מוכן לכך, ומה כבוד עושה לו בהספדו מאחר שכבר מת? אבל באמת, עיקר בכייה היא על איבוד התורה שנאבד הרועה אשר השקה העדרים במימיו, וזהו כבוד השכינה שיצטער האדם באיבוד התורה'.

אחר כך התברר באמת שהטיל נפל בגבולה של בני ברק עם רמת גן...

ביום ההלוויה - בתי הכנסת מלאים וגדושים

המחזות שנגלו לעינינו בלילה שבין מוצש"ק לראשון, יום ההלוויה, עוררו רגשות טמירים של קידוש השם בצורה מופלאה. מאות- מאות איש, מבוגרים וטף, בחורים ואברכים, שחששו שלא יצליחו להגיע לבני ברק לקראת ההלוויה, הקדימו את בואם והגיעו כבר בשעות הלילה המאוחרות.

רבים מהם נכנסו לבתי הכנסת ברמת אלחנן, כדי להתפלל 'הנץ' בצילו של המרא דאתרא, מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין, שהספיק כבר בשעות הלילה להיכנס לבית גיסו מרן זצ"ל, והתיישב כאבל ליד גופו הטהור של הגר"ח, שהיה מונח בחדרו, בו למדו הגרי"ז שליט"א והגר"ח זצ"ל במשך כל-כך הרבה שנים. רבינו שליט"א נצפה שם כשהוא מבכה בכי תמרורים, והתחנן בפני הציבור שלא תהיינה דחיפות בעת ההלוויה.

בתפילת 'הנץ' ביום ראשון התפללו אפוא מאות איש בבית הכנסת המרכזי, וגם יתר בתי הכנסת היו מלאים וגדושים עד אפס מקום. לאחר התפילה עלה שוב הרב שליט"א אל הבימה, ודיבר דברי התעוררות, תוך שהוא מברך בלב קרוע ומורתח את כל הקהל שהטריח את עצמו להגיע להלוויה.

בדרשה זו סיפר הרב על שתי שאלות שהציג לאחרונה לפני גיסו. האחת, האם קרן השביעית יכולה לתת מלגה לחקלאי השומר שמיטה, אבל מחלל שבת? מרן זצ"ל השיב שיתנו לו, ואמר שזכות

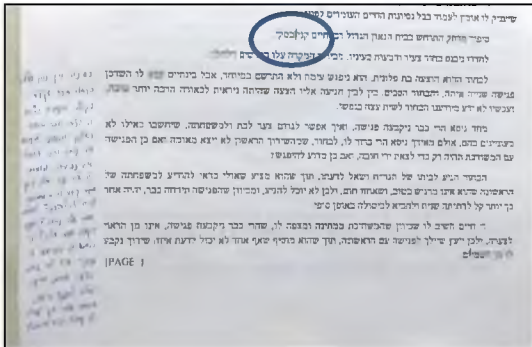
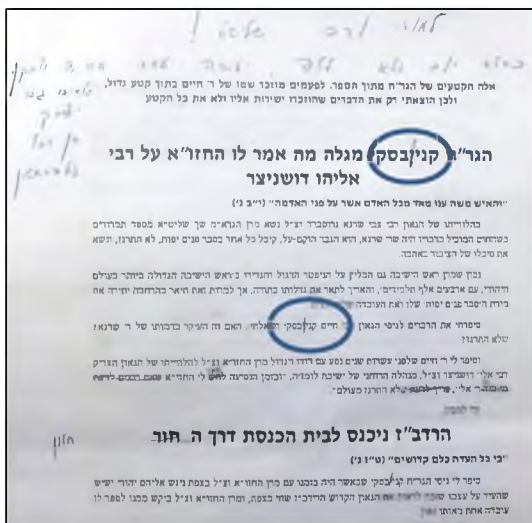

ביום ההלוויה, הרב שליט"א ואמר דברי התעוררות לפני מאות המתפללים שחלקם הגדול הגיע לבני ברק באמצע הלילה

חיים של תורה

אינסוף סיפורים ועובדות על מרן הגר"ח התפרסמו ויתפרסמו מן-הסתם בתקופה הקרובה, סיפורים שמכל אחד מהם תהיה אפשרות ללמוד על קדושתו וצדקותו, על עמלו הנורא בתורה, ועל בקיאותו בכל חלקי התורה. ננסה לתרום את חלקנו בציטוט כמה עובדות שנשמעו מפי המרא דאתרא, מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מצמר: מה הפריע כל-כך למרן הגר"ח שהמילה 'קנייבסקי' תתבטל בשני יו"דים, עד כדי כך שהטריח עצמו פעמים למחוק יו"ד אחת?

לפני שנצטט את העובדות שנשמעו מפי מרן הגרי"ז שליט"א, נספר כאן דבר מופלא, שלדעתנו מסמל ומסמן את דמותו ואישיותו של גדול הדור בכל הקשור למידת האמת, שהרי בלעדיה אין אפשרות לגדול ולצמוח בתורה.

היה זה כאשר הוצאנו לאור בס"ד את הספר 'טובך יביעו' עם אמרותיו והלכותיו של מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין. הגרי"ז, כחלמיד נאמן לרבו וגיסו, רצה שמרן הגר"ח יעבור על הקטעים שבהם הוא מוזכר ויאשר את הדברים המובאים שם.

צילמנו את כל הקטעים הללו והרב שליט"א כתב בראש הדפים – 'למורי ורבי שליט"א! כשלא יום ולא לילה, יעשה עמדי חסד ויתקן...' וחתם: 'תלמידו-גיסו, יצחק בן רחל זילברשטיין'.

מרן הגר"ח עבר על כל העמודים, ומלבד התיקונים שציין בכתב-ידו, תיקן גם את המילה 'קנייבסקי', שכתבנו בשני יו"דים, ובכל פעם שהופיע שם המשפחה תיקן וכתב 'קניבסקי' ביו"ד אחת. כיון שהשם הוזכר עשרות רבות של פעמים, הטריח מרן הגר"ח את עצמו, ותיקן את כל המלים, פעם אחר פעם, ומחק יו"ד אחת.

כשנקראנו לבוא לבית מרן הגר"ח ולקחת את הדפים המוגהים, ביקש רבי חיים שנעבור על החומר ונראה אם אנחנו מבינים את התיקונים. עשינו כהוראתו, ואז הבחנו במחיקות המרובות של היו"ד במילה קנייבסקי.

כששאלנו את הגר"ח על מזהות המחיקה, השיב ששם המשפחה שלו נכתבת ביו"ד אחת, ולא בשתיים. המשכנו לשאול, מדוע הטריח הרב את עצמו למחוק

ולתת הוראה אחת למחשב, והכל יהיה מתוקן, לא הייתי עושה כך, מפני שכל פעם שהמילה קנייבסקי בשני יו"דים הזדקרה לנגד עיניי, זה צרם לי, כיון שאין זו אמת, כי המילה צריכה להיכתב עם יו"ד אחת, ואיך אפשר לעבור על מילה שאינה-אמת, ולא להגיה?!

ללמדנו על מידת האמת המוחלטת שפיעמה בקרבו של מרן הגר"ח זצ"ל.

בכל פעם, הרי היה יכול להעיר על כך פעם אחת בראש העמוד, ולבקש שכך ייעשה בכל המלים, וכיון שהספר הוקלד במחשב, נותנים הוראה למחשב שבמקום המילה 'קנייבסקי', יכתוב 'קניבסקי', והבעיה תבוא על פתרונה.

את התשובה שהשיב לנו מרן הגר"ח יש לחרוט על לוח-הלב. גם אם הייתי יודע שאפשר לעשות כך,

מרן הגר"ח זילברשטיין שליט"א בחדר בו מונח גיסו, ובו למדו בצוותא יותר מ-60 שנה (צילומים שוקי לרר)

מה שאפשר לעשות בשלשת אלפים ושש מאות שניות

עולמנו – עולם של חטיפות הוא. במשך כל חייו של אדם, צריך הוא לחטוף ולחטוף, עוד מצוות ועוד מעשים טובים, עד שלא יגיעו ימים שאין בהם חפץ, שבהם כבר אי אפשר לחטוף יותר. דברים ברוח זו היו משננות אמהות יהודיות לילדיהן הקטנים במשך כל הדורות.

לחטוף.

סיפר לי אברך שהיה אצל גיסי מרן הגאון רבי חיים קניבסקי ושאל אותו כיצד הוא מצליח לקבל בשעה אחת כל כך הרבה אנשים.

ומה היתה תשובתו של ר' חיים?

"כמה דקות יש בשעה? – ששים. וכמה שניות יש בכל דקה? – ששים. וכמה זה ביחד? שלשת אלפים ושש מאות שניות. נו, אתה יודע מה אפשר לעשות בשלשת אלפים ושש מאות שניות?"...

זה נקרא לחטוף. לחטוף כל שנייה ושנייה.

סגולה לבנים ממרן הגר"ח קניבסקי

בשנים האחרונות נשמעו כמה מקרים שבהם יעץ מרן הגר"ח לזוגות שלא זכו להיפקד בזרע של קיימא להקפיד בענין אי-שימוש בחשמל ומים בשבת, ולאחר שקיימו את דבריו נפקדו בשעה טובה ומוצלחת, וזאת לאחר שנים רבות שלא היו להם ילדים.

יהודי חרדי שאינו לומד בכולל אלא עובד למחייתו במקצוע מכובד, סיפר שניגש גם הוא אל הגר"ח כדי שייעץ לו מה לעשות, ושמע את העצה הנ"ל. האיש ניסה לטעון שלדעתו עוד לפני אי-השימוש בחשמל ומים בשבת, יש לו הרבה דברים אחרים במה להתחזק, אבל הגר"ח חזר שוב על הדברים שאמר.

לאחר שקיימו בני הזוג את ההוראה, נפקדו.

הנחש הארסי היה בתוך קערת החלב

יכולני לספר, אמר הגר"ח, מעשה שהתרחש בצעירותי. אמא שלנו, (הרבנית קניבסקי ע"ה, אחותו של מרן החזו"א זצ"ל, הקפידה מאוד שלא נשתה משקאות שהיו מגולים, ואפילו שכיום אין מצויים בינינו נחשים מנעה אותנו גם משתיית חלב מגולה.

פעם הבענו את

פליאתנו על כך, ואמרנו לה 'הרי לא מצויים נחשים בינינו ומדוע לחשוש', ולאחר זמן קצר גילינו נחש ארסי בתוך קערה של חלב שעמדה בבית... וכשגילינו את המעשה לחזון איש, אמר 'כמה ברוכים חכמי ישראל שראו הכל ברוח קדשם'.

גם זכות התורה לא תעמוד לו

מעשה בגאון אחד, כך סיפר לי הגר"ח קניבסקי, שנסע באוטובוס שהיה מעורב בתאונה. כשהגיע אל החזו"א וסיפר לו על התאונה, התפלא מרן זצ"ל ואמר בהשתוממות: "אתה?! כיצד יתכן שהיית מעורב בתאונה, וזכות התורה שהינך עמל בה לא שמרה עליך?"

בין-לבין סיפר הגאון שהתאונה היתה ביום ששי בשעה מאוחרת.

הפסיקו החזו"א מדיבורו ואמר לו: "אם כך, בוודאי שזכות התורה אינה יכולה לעמוד לך. אמנם תורתנו הקדושה מעניקה ללומד יה מגן ומחסה מכל פגע רע, אבל כשמדובר בפגיעה בענייני שבת, כאן אפילו זכות התורה לא תעמוד לאף אחד".

סיפור זה הינו אקטואלי בכל ימות השנה, ובמיוחד בימי ששי הקצרים. אמנם בבני ברק מוכרזת מדי ערב-שבת ההודעה ש"רבני העיר אוסרים לצאת מבני ברק שעתיים לפני כניסת השבת", אבל ברור לכל בר דעת שהשעתיים הללו יעילות כשמדובר בנסיעה למקום קרוב, כמו ירושלים או קריית ספר וכד', וברכב פרטי, אבל כשהמשפחה צריכה להגיע לאזורים מרוחקים יותר, והלוואי רק לשמחות, ובתחבורה ציבורית, גם שעתיים אינן מספיקות, וצריך להיערך ולעשות את כל ההכנות הרבה קודם.

מן סיפר על ההלוואה שנתן לראש-ישיבה, ועל 'הדיבור בלימוד' בעת ההלוואה...

גיסי הגר"ח קניבסקי סיפר לי שלפני שנים רבות הגיע אליו ראש ישיבה אחד, וביקש הלוואה בסך 100 לירות, ונתתי לו, והוא חתם לי על שטר שקיבל ממני בהלוואה 100 לירות.

זמן קצר לאחר שיצא מביתי, חזר ראש הישיבה ומודיע שכאשר מנה את הכסף, מצא שם רק 50 לירות. הלכתי אל הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל, שהיה רבו של שיכון חזון איש, וסיפרתי לו את המעשה.

רבי גדליה השיבני שמעיקר הדין חייב ראש הישיבה להשיב 100 לירות, אך שאלני: 'האם

המפגש האחרון של מרן הגר"ח עם חמיו מרן הגרי"ש אלישיב

דיברתם בלימוד בעת שנתת לו את ההלואה?... והשבתי לו שאכן כן. 'בעת שבא אליי ראש הישיבה, וספרתי לו את הכסף, דיברנו בלימוד'.

אם כן, פסק הגר"ג, יש כאן ריעותא! בעת שסופרים כסף, לא מדברים בלימוד! כמו שנאמר 'אל תרגזו בדרך'!

הפסק של החזו"א בענין הספר העתיק

הגר"ח קניבסקי סיפר לי על מעשה שקרה לו כאשר ראה פעם בחנות ספר עתיק ונדיר, והחליט לרכוש אותו. שאלתי את האדם שישב בחנות מה מחירו של הספר, והשיב שהמחיר הוא 10 לירות. שילם הגר"ח את המחיר, ויצא מן החנות.

והנה, לא עובר הגר"ח מרחק רב, ושומע שאדם אחד קורא לו. היה זה בעליה של חנות הספרים, שאמר שהאיש היושב בחנות הינו שכיר שלו, ואינו בעלים על החנות, והמחיר שנקב אינו נכון. הספר העתיק עולה 30 לירות, ולא 10 כפי שאמר לך.

פנית אל החזו"א איש ושאלתי האם אני חייב לשלם את ההפרש, והשיב שמצד הדין אין חיוב לשלם, משום שכאשר בעל הבית מושיב אדם בחנות שימכור את הסחורה, הרי הוא סומך עליו בכל דבר וענין, ולכן הפועל הזה נחשב בדיוק כמו הבעלים.

מצד הדין אינך חייב לו כלום, אבל – הוסיף החזו"א איש – תן לו פיצוי של כמה לירות, ותפייס אותו.

בני הבית נדהמו לראות את הגר"ח שבא להציע שידוך ליתום שעתיים לפני השבת

כאשר פונים אל אנשים בבקשה שסייעו במצוה חשובה, והם אמנם לא מסרבים לנו אבל דוחים את המצווה ל'מחר', צריכים לדעת שזו היא מידת עמלק... יהודי אינו דוחה שום מעשה טוב למחר, אלא חוטף את המצוה היום, ולא היום – אלא ברגע זה.

וכך מפרש הגרי"ח זוננפלד זצ"ל את הפסוק 'ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר, אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי'. והגמרא (יומא, נ"ב ב') אומרת שזה אחד המקראות שאין להם הכרע, שלא הוכרע אם "מחר" נמשך עם התיבות שלפניו, או עם אלה שלאחריו. ולכאורה, מאי נפקא-מינה לגבי עצם המלחמה בעמלק, אם זה היום או מחר, ומה היה חסר להבנת הענין בלי המילה "מחר"?

אלא, אומר הגרי"ח, מרומזת כאן עוד מידה עמלקית שיש לעוקרה ולמחותה כליל עד שלא יישאר ממנה זכר. "מחר". כי ה"מחר" הזה, היא אחת מתחבולותיו של היצה"ר להסיט את האדם מדרך ד' ולהכניס בלבו רפיון וקרירות בענין קיום המצוות.

יכולני לספר שביום שישי אחד, בעת לוודי עם גיסי מרן הגר"ח, הגיע לפניו שידוך שהתאים ליתום. היה זה ביום שישי חורפי, כאשר היום היה קצר במיוחד והשבת נכנסה מוקדם.

כשסיימנו ללמוד, התפלל הגר"ח מנחה, ומיד הלך בעצמו לבית האלמנה כדי להציע את השידוך לבנה היתום. בני הבית נדהמו לראות את הגאון מגיע לביתם בעת שכזו, שעתיים לפני כניסת השבת.

מה למדנו מכאן? – 'מחר', לא קיים אצל יהודי. מעשה טוב, מצוה שברצונו לקיים, היום. רק היום.

שיבכה...

יש הורים לא-חכמים שכאשר ילדיהם באים הביתה בבכי עם תעודה לא טובה, רצים למלמד או להנהלת הת"ת ו"כועסים" עליהם תוך הבעת טרוניה מדוע נתנו לבנם המצטיין תעודה שכזו...

גיסי סיפר שמקרה דומה אירע עם בן משפחה של מרן החזו"א זצ"ל, וכשהילד בכה ובכה, אמר החזו"א איש למקורביו "הניחו לו לבכות".

הכוונה בדבריו היתה שיש להרגיל את הילד שהחיים בעולם הזה צופנים בקרבם נסיונות רבים, ולא הכל הולך בקלות. הגר"ח ציטט גם את דברי ה"חובות הלבבות" המבאר שזו גם הסיבה מדוע הטביע הקב"ה בכריאה שכאשר בוקעות שיניו של תינוק החוצה כרוך הדבר בכאבים עזים הגורמים לילד לבכות.

בסוגיה פלונית, התחדש להגר"ח 'מהלך' חדש, ועל דבר זה שווה לצאת בריקוד. כי טוב סחרה מכל סחורה.

עדות המצמרת של הגר"ח ערבה

נזכיר כאן גם את סיפורו של הרה"ג רבי מאיר ערבה, ששבועות ספורים לפני פטירתו של מרן זצ"ל נכנס לביתו ושמע אותו מדבר בלימוד בחדרו הפרטי. כיון שידעתי שבשל מצבו הרפואי של מרן לא הכניסו באותה תקופה אף אחד, התפלאתי עם מי הוא משוחח.

נכנסתי לחדר ונתקלתי במחזה מצמרר. הגר"ח שכב במיטתו, ומרוב חולשה לא יכול היה להניע איבר, אבל 'דיבר בלימוד' עם עצמו, והתנצח עם ה'חברותא', כאילו מדובר בשני חברים שלומדים...

הרב ערבה מספר שהיה זה מחזה שכיח למצוא את הגר"ח מדבר בלימוד מתוך שנתו, ולא היה זה נמנום אלא שינה של ממש.

ואגב, להרב ערבה היה תפקיד שמילא במשך עשרות שנים בביתו של מרן, והוא להבהב את נרות השבת. לא נאריך כאן איך התגלגלה זכות זו לידו, אבל הרב ערבה מספר לנו שביום ששי המר- והנמהר שבו נפטר הגר"ח, עוד הבהבתי את הנרות בשעה 2.30, וכ-20 דקות לאחר מכן נפטר מרן זצ"ל, במיתת נשיקה.

ספר שלם על חלומותיו של מרן הגר"ח

ואם דיברנו קודם על דיבור בלימוד בעת השינה, נספר גם מה שסיפר לנו הגר"א רוט, חתנו של מרן הגר"י זילברשטיין, שהגאון רבי אברהם ישעיה קניבסקי מחזיק בידיו כתב-יד של ספר שלם המתאר את דבר-חלומותיו של אביו, מרן הגר"ח. הספר, ששמו 'בחלום אדבר בו', מתעד את חלומותיו של הגר"ח, הן את הדברים-בלימוד שהתחדשו לו בחלום בעת השינה, והן חלומות משמעותיים אחרים.

ההסבר המופלא של הגר"ח קניבסקי על ה'הסתר פנים'

פירוש מופלא שמעתי מגיסי, וממנו אפשר ללמוד שאם יתבונן האדם ויחקור חקור-היטב את המתרחש עימו, יראה שחסידי השם לא תמנו כי לא כלו רחמיו, וגם בתוך החשיכה הגדולה אפשר לראות על כל צעד ושעל את נפלאותיו וחסדיו עמו.

והוא, כדי לחנכו כבר בשנות הינקות שהחיים רצופי נסיונות, ועליו לעמוד בהם בגבורה ובעוז, והיה אם ינצח המלחמה מכל הצדדין יזכה לנחול את הטוב הצפון לצדיקים.

הגר"ח קניבסקי הצביע על הירושלמי האומר שאדם המקבל עליו עול תורה באמת, מעלה עליו הכתוב כאילו לא חטא מימיו

בעת התקופה הקשה שעברה על קהילת רמת אלחנן בשנת תשס"ב, עם פטירתם של כמה מתושביה, שאלתי את גיסי כמה הוא מציע להתחזק.

והנה, הגר"ח הצביע על הירושלמי (ראש השנה, דף כ"א עמוד א') האומר: "בכל הקרבנות כתיב חטא, ובעצרת אין כתיב חטא. אמר להן הקב"ה, מכיוון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם".

ופירוש הדברים הוא, שכאשר מובאים אודות קרבנות-הציוויים מוזכרת תמיד גם המילה 'חטאת', לבד מחג השבועות. ובא זה ללמדנו, אומר הירושלמי, שאם האדם מקבל עליו עול תורה, מעלה עליו הקב"ה כאילו לא חטא מימיו! מבהיל.

מי שמקבל עליו עול תורה באמת - ואין הקב"ה דורש מן האדם לעשות יותר ממה שבכוחו לעשות - נחשב הדבר כאילו לא חטא. ירושלמי מפורש! ואם כן העצה היעוצה נגד מלאך המוות, היא, לקבל על עצמנו עול תורה, ובכלל זה - להשתדל במאוד שגם החבר המתגורר בדירה הסמוכה יהיה מחובר לשיעור תורני, או ילמד בחברותא.

הרבנית הסיטה את הווילון וראיתי את הגר"ח רוקד ומפזז

מי שיודע את ערכה של התורה, יודע גם להעריך כל סברה טובה וכל הבנה נוספת שהיתה לו בלימוד, עד שהדבר מביאו לידי שמחה עצומה. אשרי מי שזכה לטעום מטעמה של שמחה זו.

סיפר הרה"ג רבי משה קפלן: פעם הגעתי לביתו של מרן הגאון רבי חיים קניבסקי, והרבנית רמזה לי שאתקרב למקום בו יושב בעלה. עשיתי כדבריה, ולתדהמתי אני מגלה את הגר"ח מרקד ומפזז באמצע החדר. מה התברר? - לאחר שעות של עיון ויגיעה

הרב חכימי היה בחור מבוגר, ורבותיו יעצו לו להתפלל במשך 40 יום רצופים על קבר מרן החזו"א זצ"ל, משום שיש בכך סגולה גדולה. עשה הרב חכימי כך, אבל ביום ה-39 לתפילותיו קיבל 'שושנה' ברגלו, והיו לו כאבים נוראיים בהליכתו. היה זה ביום בו נקבר מרן גאון ישראל, ה'קהילות יעקב', גיסו של החזו"א.

למרות זאת הוא עשה מאמצים בל-יתוארו, והלך להתפלל על ציון החזו"א, וכשהגיע לשם ראה שחופרים את קברו של הסטייפלער. הוא הבחין שהאנשים חופרים את הקבר בידיהם, כיוון שכלי החפירה הקבועים של הח"ק, נגנבו.

לאחר שסיים את תפילתו, אגר הרב חכימי את כוחותיו האחרונים ובמסירות גדולה הלך והביא כלי חפירה חדשים, שבהם כרו את הקבר. גם הוא השתתף בחפירה, וכל זאת תוך כאבים אימים ברגלו.

בלילה, כך הוא מספר, ניגלה אליו הסטייפלער בחלום, ואמר לו להעביר שלוש פעמים את היד על ה'שושנה', והמחלה תחלוף כהרף עין. בבוקר עשה כן, והפעם הקשה ברגלו נעלם כלא היה. הרב חכימי מספר שמאז כל מי שיש לו 'שושנה' ברגלו, והוא עושה לו כך, עובר הפצע תוך יום-יומיים...

כאשר סופר המקרה להגר"ח קניבסקי, סיפר הגאון על מקרה דומה שהיה בת"ח שהיו לו כאבים חזקים ברגלו, באופן שהתקשה בהליכה, וכדי להגיע למניין הקבוע שלו ב'הנץ', היה משכים קום 3 שעות לפני התפילה, ובכל אותן 3 שעות הלך לאיטו, כדי לא לאחר.

וכשנפטר מרן החזו"א, ידע אותו ת"ח שבגלל הכאבים העזים ברגלו, לא יוכל ללוות את גאון הדור, אבל החליט שלא לוותר, ויצא עם כל המוני המלווים, וכשראה שהציבור מתקדם והוא עדיין מאחור, החל לרוץ, ולפתע עברו לו כל הכאבים...

הרב חכימי מספר גם שהתפילה שהתפלל במשך 40 היום על קבר החזו"א, פעלה את פעולתה, ובתוך זמן קצר לאחר מכן ראה ניסים גלויים והשתדך בשעה טובה ומוצלחת עב"ג.

דבריו של הגר"ח קניבסקי נסובים על הפסוקים (מלאכי, פרק ג', פסוקים יג-יד) "חזקו עלי דבריכם אמר ה', ואמרתם מה נדברנו עליך: אמרתם שוא עבוד אלקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבקות".

הקב"ה מתלונן על עם ישראל באשר לדיבוריהם הלא-טובים, והם משיבים ואומרים 'מה נדברנו עליך', מה עשינו? לא יודעים מה חטאו ומה דיברו. והקב"ה משיב, הרי 'אמרתם שוא עבוד אלקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו, וכו'.

והיקשה הגר"ח קניבסקי: הרי הקב"ה אמת וכל דבריו אמת, ואם כן ברור שעם ישראל הוציאו מפייהם את הדברים הקשים הללו, שמהם משמע לכאורה ש'שוא עבוד אלקים', ואם כך קשה מאוד, כיצד אפשר להיתמם ולומר 'מה נדברנו עליך'? הלא תימא עצומה היא! מפרשים רבים מנסים להסביר את פשר הדברים.

ואמר הגר"ח פירוש משלו, ויש בדברים אלה כדי לרומם את הלבבות השבורים בעת הזאת. הכוונה היא על תקופות של הסתר-פנים, ועם ישראל באומרו 'שוא עבוד אלקים', לא בא בטענות ח"ו על הריבונו של עולם, אלא מנסה להציג את העובדות כמות שהן, שלפי מה שענינו ראות הרי בני ישראל מצויים בהסתר-פנים, ולכאורה המצב הוא ששוא עבוד אלקים, שמתפללים ומתפללים, ומרבים להתקרב אל האלקים, ואין תוצאות... כביכול.

עם ישראל, הדגיש הגר"ח, לא התכוון לרגע אחד לומר שלא כדאי לעבוד את השם. חלילה. היתה זו רק הצגת המצב המצער שבו הקב"ה מסתיר את פניו מהעם, ואינו מראה להם בעליל שיש תוצאות לתפילותיהם ולעבודת הקודש שלהם.

ועל זה השיב הקב"ה ואמר, 'חזקו עלי דבריכם!' – לא טוב הוא אשר דברתם. כי האמת היא שאם הייתם מתאמצים לחפש ולחפש, הייתם מוצאים את חסדיי וטובותי גם בתוך-תוכו של ההסתר פנים.

והוא-הוא פירוש של הפסוק שלנו, "וראת את אחורי ופני לא יראו". האדם רואה רק מעט מאוד ממעשיו של הקב"ה איתו, ולכן יש לו להודות ולהלל את הקב"ה על כל דבר ודבר, כי יבוא יום והכל יראו איך שהעניינים התגלגלו לטובה.

בלילה ניגלה הסטייפלער בחלום, ואמר לו להעביר שלוש פעמים את היד על ה'שושנה', והמחלה תחלוף

כוחה של מסירות נפש הוא גדול ועצום עד למאוד, ובהתאם לכך גם השכר שנותנים לאדם על כך מן שמיא. הרב אבנר חכימי, מאנשי הצוות החינוכי בישיבתו של הרב דניאל זר בפרדס כץ, סיפר לנו את המעשה הבא, שסופר גם להגר"ח קניבסקי.

הגר"ח קניבסקי: כל עוד לא נתגלתה המחלה, התפילה תועיל יותר

עוד בטרם הולכים להתייעץ עם רופאים ומומחים למיניהם, צריך לבוא אל הכהנים הלוויים, ובזמננו – אל גדולי הדור. כאשר הקב"ה רואה את החשיבות שאנחנו מייחסים לדעת התורה, הוא נותן סיעתא דשמיא מיוחדת לגדולי התורה, כדי שתשובתם אכן תקלע אל המטרה במדויק.

קיבלתי שאלה מד"ר מיכאל שימל, ממחלקת 'טיפול נמרץ ילודים' בב"ח 'שערי צדק'. היה זה לאחר שנתקל בסרוב לבצע בדיקת 'אולטרא סאונד', ונאמר לו שהדבר נעשה בהסכמת הגאון רבי חיים קניבסקי. ד"ר שימל רצה להבין את הענין, והוא הפנה אלינו שאלה מפורטת ומנומקת.

הצעתי את הדברים לפני גיסי הגאון, וזו היתה תשובתו. נשים הבאות לחכם להתברך מפיו להצלחת הריון ולידה, ואין להן כל בעיה רפואית, עדיף שלא להיבדק. ואעפ"י שיתכן שהבדיקה תהיה לתועלת, בכל זאת כל עוד שלא נודע על בעיה ספציפית, לא בעובר ולא במעוברת, התפילות להשי"ת מועילות יותר.

לעומת זאת, אם האשה תעשה בדיקה, וה'אולטרא-סאונד' יצביע על פגם בעובר, יזדקקו כבר לנס גלוי לשנות את המצב ולרפא את העובר, ולא כל אדם זוכה לכך.

ברצוני להסביר את דברי גיסי, ולהביא להם ראיה מכמה מקומות.

בנביא מסופר על הנס של אלישע ופח השמן. אלישע צוה על האשה "לכי שאלי כלים מן החוץ מאת כל שכניי, כלים רקים אל תמעיטי. ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך. ויצקת על הכלים

האלה, והמלא תסיעי" (מלכים ב', פרק ד' פסוק ד'). וקשה, מדוע צוה עליה לסגור את הדלת; מה אכפת לנו שהדלת תשאר פתוחה?

רש"י משיב על השאלה ואומר, "כבוד הנס הוא לבוא בהצנע". וזו התשובה גם על השאלה השניה שאפשר לשאול בפרשה זו, מדוע צוה עליה אלישע

"והמלא תסיעי", דהיינו להזיז את הכלי המלא, ורק אז להניח מתחת לצפיחית כלי נוסף למילוי; הרי יותר קל היה להעביר את הצפיחית, ולמזוג ממנה לכל הכלים. רש"י אומר על כך, "לפי שהקב"ה עושה (את צפיחית השמן) כמעין, ואין דרך מעיין לזוז ממקומו", והן-הן הדברים שאמרנו, שרצונו של הקב"ה הוא שהנס ייעשה בהצנע.

וכך בענייננו, אשה הבאה להתברך מפי חכם, ברכתו תצלח יותר, כאשר הנס יהיה בהצנע.

עוד אמר גיסי, שדברים אלו אמורים באשה הבוחרת מרצונה את סגולת ברכת החכם, וסומכת על כוח התפילה שלו. על אשה כזו אמרנו שעדיף שלא תבצע בדיקות, וכנ"ל.

יש להוסיף שפעמים רבות אירע שנשים עשו בדיקות, כפי שיעץ להן הרופא, והתוצאות גילו על חשש קטן לפגם אצל העובר, והנשים נחרדו מכך, וכמעט שירדו מדעתן, עד שמיהרו לחכם שבעיר ובירך אותן וזכו לבנים מוצלחים.

אבל הרעדה והפחד היו גדולים, ובפרט לאחר שסיפרו להן גם על מחלות שאין להן תקנה, ומכאבים את ליבן לחינם, כי יתכן שלמרות החשש יולד ילד בריא ושלם.

הכריע לקיים את החתונה במועדה כדי שהחתן לא יתפלל על חותנו שימות...

שאלה קורעת-לב הגיעה אליי מכלה שזמן נישואיה נקבע ליום פלוני. כלה זו מתגוררת עם אביה האלמן, והנה בבוקר לא-בהיר אחד מקבל האבא הודעה על מחלה קשה המקננת בגופו רח"ל.

אי-לכך הוא מבקש ממנה לדחות את זמן נישואיה בשנה, והסביר לה שכיוון שהיא מסייעת לו בכל צרכיו, במשך כל שעות היממה, הרי שאם תעזוב אותו, ותעבור לביתה החדש, לא יוכל להסתדר בכוחות עצמו, במיוחד לאחר שחלה במחלה הקשה.

הבת באה אליי ושאלה כיצד עליה לנהוג. לשאלתי 'מה היא תגובתו של החתן', השיבה

צילום בלעדי של מרן הגר"ח זצ"ל, והרבנית ע"ה, בעת שהנהג נתקע עם הרכב בכביש ירושלים-ת"א. ממתין לרכב אחר, ועד אז? - כמוכן מנצלים את הזמן ולומדים

הבה ונראה מה גדול שכרו של מי ששומר את השבת מתוך מסירות נפש. לפני שנים רבות הייתי נוכח בביתו של גיסי הגר"ח קניבסקי והנה נכנס אליו יהודי, וגיסי בירכו בחמימות מרובה ואף כיבדו בצורה מיוחדת.

כששאלתי על מה ולמה זכה יהודי זה לברכה ולכבוד, השיב לי הגר"ח שהיהודי הלזה הוא היחיד מבין כל בני משפחתו השומר שבת. במשפחה שלו יש 8 אחים, שעדיין לא זכו לחזור בתשובה, והוא היחיד שהתגבר על כל הקשיים וזכה לשמור שבת.

בברכתו אמר לו הגר"ח שיזכה שיהיו לו 8 בנים תלמידי חכמים. עקבתי אחרי האיש, וראיתי שברכתו של גיסי התקיימה במלואה, ויש לו 8 בנים שכל אחד מהם תלמיד חכם מופלג. הקב"ה שילם לו מידה כנגד מידה.

עד כמה צריכים להשתדל לחסוך מצערן של ישראל!

עד כמה צריכים להשתדל לחסוך מצערן של ישראל! במגילת אסתר נאמר שמרדכי ואסתר וכל העם היהודי עברו על דת, דהיינו שביטלו מצוה דאורייתא של אכילת מצה כדי לצום ולהתענות בעבור הגזירה שיצאה מבית המלך להשמיד להרוג ולאבד.

מדוע, שאל גיסי הגר"ח קניבסקי, צריכים היו מרדכי ואסתר להתענות כבר בחודש זה, ניסן, על הגזירה שהיתה אמורה להתבצע רק בחודש אדר של השנה הבאה? הלא יש להם עוד זמן רב לכך?

ותירץ הגר"ח, שעשו זאת כדי לחסוך צער מעם ישראל, צער שיש בו משום פיקוח נפש, שהרי כששמעו היהודים שבחודש אדר הם עלולים להינתן למרמס תחת כפות רגליהם של הרשעים אשר בכל מדינות המלך, הם יהיו נתונים כבר מעכשיו בצער רב, וצער זה יימשך לאורך כל הימים הללו, וכדי למנוע זאת הכריזו מרדכי ואסתר על צום תענית ומספד, כבר בחודש ניסן, כמעט שנה תמימה לפני המועד שבו היתה הגזירה אמורה להתבצע.

הגר"ח קניבסקי מספר על התגלותו בחלום של ה'פתחי תשובה' לרבי יצחק אלחנן

הגאון רבי חיים קניבסקי, מספר שהגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל, אחיו של מרן החזון איש זצ"ל סיפר לו מעשה המקובל במשפחתם שהיה עם ה'פתחי תשובה' ובנו.

שתגובתו היתה 'תגשי לרב, ומה שיאמר לך - כך נעשה'. ישראל עם קדושים.

משעיינתי בסוגיה היה נראה לי שאכן יש צדק בטענותיו של האב, והיא צריכה להשהות את זמן נישואיה. מדובר באשה צעירה, שעדיין לא הגיעה לגיל 20, כך שעיוכב של שנה לא יעלה ולא יוריד; היא גם אינה מְצוּה על פריה ורביה, בעוד שבמצוות כיבוד אב ואם היא מחויבת מן התורה.

יתירה מכך. הסיבה שאשה נשואה פטורה ממצוות כיבוד אב ואם, היא, מפני שרשות בעלה עליה, כדברי הגמרא בקידושין, וכיוון שבשלב זה היא איננה נשואה, ממילא יש עליה חיוב גמור של מצוות כיבוד הורים.

חשבתי אפוא להשיב לכלה שתציית לאביה ותדחה את זמן הנישואין. אבל בכל אופן כיוון שכל ענייניהם של חתן וכלה - ענייני שמים הם, הצעתי הדברים גם בפני גיסי, מרן הגאון רבי חיים קניבסקי.

הגר"ח אמר שאמנם הסברות הנ"ל הן נכונות אליבא דהלכתא, וכך צריך לנהוג מצד הדין, אבל למרות הכל הכריע אחרת, וזאת על פי המשנה במסכת מכות (פרק ב' משנה ו'), האומרת שכיוון

שהרוצחים בשגגה שגלו לערי המקלט משתחררים רק במות הכהן הגדול, 'אמותיהן של כהנים היו מספקות להם מחיה ובסות, כדי שלא יתפללו על בניהן שימותו'.

גם בנידוננו, פסק הגר"ח קניבסקי, אם נעכב את החתן מלישא את כלתו, בשל מחלת האב, הרי הוא יתפלל בסתר

ליבו על חותנו ש...ימות. ומי שאומר שאצלו זה לא יקרה, והוא לא יתפלל כך, הרי הוא דובר שקרים, כי אם המשנה אומרת שהגולים יתפללו על הכהנים הגדולים שימותו, הרי שמדובר במציאות בנפש האדם, שאי אפשר להילחם נגדה.

הגעתי בעצמי לביתו של האבא, כדי לשכנעו בדבר, וכיוון שלא יכולתי לומר לו את דברי הגר"ח - מסיבות מובנות... - אמרתי לו רק שכדאי מאוד שבתו תחתן במועד שנקבע, כי אם עד היום רק היא התפללה עליך שתבריא, הרי שלאחר החתונה גם חתנך יצטרף לתפילה זו, והרווח יהיה כולו שלך.

האבא השתכנע בס"ד, והחתונה נערכה במועדה בשעה טובה ומוצלחת.

בירך את האיש שיהיו לו 8 בנים ת"ח

באתי לשאול את דודי, מרן החזון איש, האם אני חייב לשלם את תוספת המחיר מבני ברק לתל אביב, והשיב לי "ויל דו ביסט אשלימזל, דארף דער נהג ליידיץ" (משום שאתה שלימזל, הנהג צריך לסבול?) ולכאורה ה"ה כאן, שצריך לשלם, דמשתרשי ליה.

הקפת הר הבית כסגולה למציאת ס"ת שאבד

המשנה מספרת על אחד התנאים שאבד לו ספר תורה יקר-ערך, ועלה להר הבית והקיפו, ולא זו משם עד שהודיעו לו שהספר נמצא, שכן כאשר בנה שלמה המלך את בית המקדש, בָּנָאוּ על תנאי זה שכל מי שיש לו צרה יבוא ויתפלל עליה, והקב"ה יענה לו.

וכך מספרת המשנה: "מי שאבד אבדה, אומר לו, השוכן בבית הזה יתן בלב מי שמצאה ויחזירה לך מיד. מעשה באלעזר בן חנניה שאבד לו ספר תורה שלו, לקוחה במאה מנה, ועלה והקיף (את הר הבית) ולא זו משם עד שבאו ואמרו לו נמצא הספר תורה, שמתחילה לא בנאו שלמה אלא על תנאי שכל מי שיש לו צרה, יבוא ויתפלל עליה".

לפני המעשה בספר התורה, מביאה המשנה מקרים נוספים שבהם הגיעה ישועה לאנשים שהקיפו את הר הבית, כמו 'האשה שחלתה בתה, והקיפה ולא זוהי משם עד שאמרו לה שנתרפאה הבת'.

המשנה מוכיחה שם שההקפות והתפילות בהר הבית כוחן יפה לא רק ליחיד, אלא גם לציבור. וזה לשון המשנה בהמשך:

"אין לי אלא ליחיד, לציבור מנין, תלמוד לומר וגם אל הנכרי אשר (יבא) וגו' אשר תהיה לכל האדם; יכול אפילו מבקש בנים, אפילו מבקש נכסים, ולא טוב לו, ת"ל אשר תדע את לבבו, מה שטוב לו תן לו, כי אתה ידעת לבדך את לבב (כל) בני האדם", וכו'.

הגר"ח קניבסקי למד מכאן על סגולה נפלאה שתועיל לכל אדם בעת צרה רח"ל. בכוחה של סגולה זו של הקפת הר הבית, למלט את האדם מכל הצרות האופפות אותו. בדור שבו אנו חיים, כאשר הצרות עברו למעלה-ראש, חשוב מאוד לדעת על סגולה כזו.

שאלתי את גיסי, הרי המשנה מדברת בזמן שבית המקדש היה קיים, ומי עָרַב לנו שעניין ההקפה הנ"ל פועל גם בתקופתנו, והשיבני שלמרות הכל יש בהקפת הר הבית משום סגולה.

ואני רוצה לומר, שגם מי ששומר על קדושת בית הכנסת, ואינו מְשִׁיחַ בו בדברי חולין, רוכש בכך סגולה טובה מאוד שתגן עליו בעת צרה ומצוקה.

ה'פתחי תשובה' כיהן כרב בעיר אוטיאן, וכאשר נפטר לבית עולמו, וביקש שבנו יישב על כסאו, לא הסכימו לכך בני העיר, בסוברם שהבן אינו גדול בתורה כאביו, ולכן הוא אינו מתאים לרשת את כס הרבנות.

לאחר דין ודברים מייגע הסכימו בני העיר שבנו של ה'פתחי תשובה' ייבחר אצל גאון הדור, רבי יצחק אלחנן ספקטור, וכאשר יקבע הגאון כן יקום וכן יהיה.

כדי להגיע לעירו של רבי יצחק אלחנן, עשה בנו של ה'פתחי תשובה' דרך ארוכה מאוד, והיה עליו להיטלטל קשות בדרכים. כאשר הגיע סוף סוף אל בית הגאון, שבחנו בהלכות יורה דעה, לא עלה המבחן יפה.

היה זה מן הסתם לאחר טלטולי הדרך המייגעים, ורעתו של הבן לא היתה מיושבת עליו, ולכן לא עלה בידו להשיב ביאות על שאלותיו של רבי יצחק אלחנן.

בלילה, כך מספר הגר"ח קניבסקי בשם הגר"מ קרליץ, התגלה ה'פתחי תשובה', האב, בחלומו של רבי יצחק אלחנן, ואמר לו 'דע לך שבני זה שבא להיבחן אצלך, הוא גאון מופלג, והוא מוכשר ביותר לקבל על עצמו את עטרת הרבנות שהיתה בידיו, ומינויו לרב יהיה לטובתם של כל בני העיר, ולכן קרא לו שנית למבחן, וכשדעתו תהיה מיושבת עליו הוא יצליח מאוד'.

ניאות רבי יצחק אלחנן להזמין את הבן פעם שניה. אבל, כאשר נכנס הנבחן, המועמד לרבנות אוטיאן, לביתו של הגאון, קיבלו בעל-הבית בפנים מאירות, ובחביבות מופלאה, ואכן ככל שאמר ה'פתחי תשובה', כן היה.

הבן התגלה ככלי מוכשר ביותר לרבנות. משנוכח רבי יצחק אלחנן בגאונותו ובבקיאותו בכל מכמני תורה, הסמיכו לרבנות.

ואנחנו נלמד מכאן, בדרך אגב, על חשיבותה של הארת-פנים ע"י הרב, עד היכן היא מגעת.

הגר"ח, בבחרותו, נרדם באוטובוס והתעורר בתל אביב

מעשה שהיה אצל יהודי בני-ברק שהשתכר בפורים, ראה אוטובוס קו 402, עלה עליו, ונרדם...

האוטובוס הביאו לירושלים, אבל הוא המשיך לישון, והתעורר רק כאשר האוטובוס חזר לבני ברק. האיש בא לשאול האם הוא חייב בתשלום?

כאשר הצגנו את השאלה בפני הגר"ח קניבסקי, סיפר לנו שבבחרותו חזר פעם משיבת פתח תקוה לבני ברק, ונרדם באוטובוס, וכשהתעורר מצא את עצמו בתל אביב...

גרעין של שמחה

'הכותרות המפחידות' על מלחמה גרעינית - צריכות דווקא לשמח את לבנו

מ'הכוננות הגרעינית', על כן מוראותיה, ויהיה מוכן להקריב את חישותיו למען קדושת שמו יתברך.

וצריך להזגיש ברורות: אין אנחנו יודעים מאומה מה הולך לקרות, ומה ייצא מאירוע כזה או אחר. השיי"ת סתם את הקץ, ואף אחד אינו יכול להתייחר ולומר 'אני יודע את הקץ'! אף אחד אינו יודע לומר אם מלחמת גוג-ומגוג היתה כבר, או שהיא עדיין לפנינו, כמו שאף אחד אינו יודע באיזה סוג

מלחמה מדובר, אם בכלל. מה שאנחנו כן יודעים בוודאות הוא, שכל הסימנים שָׁמְנוּ חֲזִיל במשנה בסוף מסכת סוטה - התקיימו במלואם, עד הפרט האחרון!

הדבר היחיד שביכולתנו לעשות אפוא הוא, להסתמך על דבריהם של גדולי הדורות שאמרו מה שאמרו בענין חבלי משיח, ועיקר העיקרים הוא -

שאם ברצוננו להתכונן לביאת המשיח, הדבר היחיד שעלינו לעשות הוא לא להקפיד להיות מעודכנים בחדשות האחרונות, ולא להתאמץ לדעת באיזה מרחק נמצאים הטנקים הרוסיים מעיר הבירה של אוקראינה - אלא לחזור בתשובה שלימה!!!

לקחת את ענין התשובה בידיים

כשהמשיח כבר יהיה כאן - והלוואי שזה יהיה בקרוב- מאוד - הוא ירצה לראות אותנו במצב של תשובה שלימה, כל אחד על פי יכולתו, מצבו, תכונותיו ואפשרויותיו.

ובמלים ברורות יותר: כשאנחנו נתקלים בכותרת מהסוג הנ"ל, המדברת על 'סיכוי למלחמה גרעינית', הפעולה שעלינו לעשות היא אחת ויחידה: לחשוב במה אנחנו יכולים להתקרב אל השם יתברך, ולחזור בתשובה שלימה לפניו.

מלבד העובדה שיש בעצם החיזוקים הללו כדי לקרב את ביאת משיח צדקנו, זה הדבר הכי-מתבקש מאתנו בימים אלה, כאשר העולם מתגעש ומתקצף, ואין אתנו יודע עד מה. וזו גם אחת הסיבות לכך שכאשר אנחנו פוגשים בכותרות הנ"ל צריך הלב להתמלא בשמחה. כי במצב כזה, כאשר התותחים רועמים, וכל העולם שסביבנו רועש וגועש - יש לנו יותר מחויבות לקחת את ענין התשובה-השלימה בידיים. כי כאשר אדם מחויב לבצע דבר-מה, עצם החיוב מוביל אותו קדימה, ליישום הדבר, והוא אינו צריך להתאמץ יותר מדי כדי להגיע לביצוע מושלם.

הכותרת המצולמת - מבהילה אותנו, וזה טבעי. אבל, אפשר לסלק את הבהלה הזו ולהמירה בשמחה-רבתי, שמחה כה גדולה, עד שהפחד לא יתפוס כלל מקום בלב. ולא מדובר במדרגה גבוהה מדי! זה מתאים גם לנו!

אנחנו נתקלים בכותרת המצורפת לעמוד זה, ונבהלים. וזה טבעי. מותר לנו להיבהל. מלחמה גרעינית? - לא פשוט בכלל. ואנחנו ממשיכים להיבהל, בודענו שהכוח הגרעיני הנמצא כיום בעולם גדול פי כמה מאות, אולי יותר, מהפצצה שהרסה את הירושימה שביפן, במלחמת העולם השנייה.

זו התגובה הראשונה, ההכי-טבעית. אבל, יש אנשים שכל פעם שהם נתקלים בכותרת המדווחת

על 'הדברים המפחידים' האלה, הלב שלהם דווקא מתרונן משמחה. שמחה כה גדולה, עד שהפחד מסתלק לו לצדדים, ואינו תופס מקום כלל בלב.

וגם השמחה הזו - טבעית היא לחלוטין. מדוע? - מסיבה פשוטה ביותר: כי אנחנו אמונים על דבריהם של גדולי הדורות האחרונים שאמרו מה שאמרו (שהמלחמה האחרונה, לפני בוא משיח, תהיה... עִינּו בדברי החפץ חיים וגדולים נוספים שדיברו כולם באותו סגנון!) - וממילא זה התהליך, וכך צריך להיות סדר העניינים ו'לוח-הזמנים' לפני בוא משיח.

נו, ומי מאתנו אינו רוצה בביאת משיח צדקנו? מי? - הרי כולנו רוצים ומעוניינים בכך! אלא מה? - שהדיווח על 'כוננות גרעינית' מפחיד אותנו; אז מי אומר שלא צריך לפחד ולהיבהל! נפחד, נחשוש, ניבהל, אבל נחתור להגיע לשמחת-הלב על שאולי-אולי אנחנו מתקרבים אכן אל הקץ המקווה והמובטח, שאליה התפללו וייחלו כל הדורות!

להשתתף בצער השכינה

עוד, זאת. מה גדול צערנו על החילול הנורא של כבוד-שם-שמים הנראה בחוצות! הרי הלב מתפלץ לשמוע את אחינו בני ישראל מדברים נגד כל הקדוש והיקר! כיום הזה לא צריך להיות בעל-מדרגה כדי להשתתף בצער השכינה. כל מי שדם יהודי זורם בעורקיו מודעוץ כל יום מחדש לשמע דברי-הכפירה והנאצה במלכות השם.

והרי התהליך המופלא של ביאת-משיח יחזיר את כבוד-השם-יתברך וכבוד מלכותו - למקומם, וכל באי-עולם יראו שאכן ה' הוא האלוקים, ואין עוד מלבדו.

ולכן, כל תהליך שבכוחו להזיז ולקדם, ולו במעט, את התגלות כבודו יתברך בעולם - צריך להקפץ אותנו בשמחה-רבתי, בעוז ובתעצומות. ואין כל ספק שהאדם שמכוון את לוח-מחשבותיו לכיוונים אלה, יוכל להתגבר בקלות על הפחד

הקב"ה ב'טענה', ולומר לו - 'הרי רוח ולב עמד שבור וחולה', ואם כן אתה צריך לבקר אותנו, ולהושיענו מכל צרותינו!

הרי זו היתה הפשרה שלך, אבינו הרחמן!

ובאשר לענין עצמו שבו פתחנו, בנושא 'הכותרות המפחידות', נחזור שוב ושוב על הדברים שאמר המשגיח הגה"צ רבי נתן וכתפויגל זצ"ל, ונבין שאם באמת משיח עומד מאחורי כתלנו, צריכה להתעורר בקרבנו שמחה עצומה.

והבדלתי אתכם מן העמים

היה זה בתקופה שבה זיברו הכל, בבהלה רבה, על סכנותיה הנוראיות של פצצת-האטום. המשגיח אמר אז שיחה מיוחדת לבני הישיבה בנושא זה, ושאל בתמיהה-רבתי: 'הכיצד זה שכן-תורה פוחד?! מי שמובדל ומופרש מן העמים, אין לו חשש סכנה! הוא יינצל מאה אחוז מכל פצצות האטום! אין בזה כל מקום לשאלה!'

והוסיף: 'אין בכך כל ספקות. אין בכך כל 'נערועוץ'! מאה אחוז שכל בני התורה יינצלו - בתנאי אחד: שיהיו מובדלים מן העמים!'

והבדלתי אתכם מן העמים להיות לי, ובחז"ל - 'אם אתם מובדלים מן העמים, אתם שלי, ואם לאו, אתם של נבוכדנצר וחבריו'. וביאר המשגיח, אם תהיו מובדלים מן הגויים, תיקצאו ברשותו של הקב"ה, ואין עליכם כל שליטה! הינכם מצויים בפלטטה אחרת לגמרי!'

איש מפי איש

ואמר עוד הגר"נ וכתפויגל זצ"ל: יש לי בקבלה איש מפי איש מרבי יהושע לייב דיסקין זע"א שבמלחמה האחרונה קודם ביאת משיח, כל העהרליכער-אידן יינצלו, ומה זה עהרליך-איד, מי שמובדל מן

העמים. והוסיף: לא מדובר באחד מליון צדיקים. הדבר היחיד הוא, להיות מובדל מחוקות העמים, ושלא תהיה לנו שייכות אליהם, לא אל התרבות שלהם, לא אל העיתונים שלהם, ולא אל המוזיקה והספרים שלהם. להיות מנותק מהם לחלוטין.

במצב כזה יאמר לנו הקב"ה 'אתם שלי! ואז נִימָצָא ברשות אחרת, ולא תהיה לאף אחד שליטה עלינו! ולא צריך להתפלא כיצד יתרחש דבר כזה, שהרי גם בעשרת המכות במצרים, בעוד שהמצרים סבלו ונפגעו מהמכות, ליהודים - שהיו קרוב מאוד אליהם - לא אירע דבר. מאותו כוס ומאותם מים, המצרי שתה דם, והיהודי שתה מים. הרי לנו ראיה ברורה, אמר המשגיח, שאדם המובדל מן העמים אין במציאות כל שליטה עליו.

בתקופתנו, קל מאוד להבין מה פירושם של דברים 'להיות מובדלים מחוקות העמים', שכן הדברים המחברים אותנו לכאורה אל חוקות העמים הם כל כך גלויים וידועים (כמו האינטרנט וחבר-מרעיו, שצריך להיות עוור חלילה כדי לא לראות את הדברים בחוש. ומי שיתנתק מכל הגו"ל, מכל העיתונים הלא-כשרים, מהמוזיקה של הגויים, וכמובן מרשת האינטרנט האיומה, יינצל!'

משה מיכאל צורן

ומלבד החיזוקים שאנחנו צריכים לעשות לעצמנו, יש להחדיר את הדברים הנ"ל גם לצעירים בני-ימינו, הנתונים בסבך-הנסיגנות של התקופה, ובוודאי שגם הם פוחדים לנפשם בראותם את הכותרות המפחידות.

אנחנו צריכים לתפוס אותם בחיבה, ולומר להם - עם זיק-של-שמחה בעיניים - שכאשר נזכה לראות את משיח-צדקנו בא בשערינו, או-אז יתברר לעיני כל העולם כולו, שמי שמסר נפשו על שמירת המצוות, יזכה ללחוץ את ידיו של משיח. וככל שמסר את נפשו יותר, כך יגדל כבודו ותִּקְרָה גאווותו בעת ההיא.

וכיון שמסירות הנפש העיקרית בדורנו היא ההתנזרות מכל כלי-המשחית, הרי מי שאכן עשה זאת, והצליח בס"ד להרחיק מעל עצמו, ומעל ביתו, את מכשירי-ההחלה הללו, יזכה להתקרב יותר ויותר אל מלך המשיח, ולהיות מקרוביו המובהקים. הידיעה הזו עשויות לשמח את לבות הצעירים, עד כדי כך שלא ישיתו אל ליבם את כל הפיתויים שחבריהם מנסים להחטיאים בהם.

מרעיד, מרטיט!

מה שדרוש לנו בימים אלה, הוא להתאזר בשמחה, ולסלק מעל עצמנו כל רגש של עצבות ופחד. גם למול כל מה שחולף על ראשנו, ולמול המיית גליו הסואנים של ים-היסורים שכמעט ואינו פוסח על אף משפחה בעם ישראל, יש לדעת שהקב"ה נתן בנו את הכוח להיות בשמחה, ואם האדם מביא על עצמו עצבות וקדרות, אין הוא יכול להתנצל על כך ולומר ש'הכל בא מאיתו יתברך, גם העצבות...'

נכון שהקב"ה מנסה את האדם בצרות וביסורים, אבל לא נכון הוא שיחד עם הצרות מגיעה גם העצבות. 'עצביהם - וכו', מעשה ידי אדם'. על העצבות אפשר להתגבר!

שמענו 'וורטי' נורא-ואיום, מרעיד-לבבות, שאמר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בשם אחד המגידים, שהזכיר את הגמרא במסכת ברכות (י' א') המביאה את הוויכוח שהיה בין הנביא ישעיהו לחזקיהו המלך מי יבוא אל מי. הנביא אמר שהמלך צריך לבוא אליו, והמלך טען שהנביא צריך להגיע אל המלך.

מספרת הגמרא: 'מה עשה הקדוש ברוך הוא? - הביא יסורים על חזקיהו, ואמר לו לישעיהו - לך ובקר את החולה! וכו'. דהיינו, מדין ביקור חולים.

והלא זה גם הוויכוח! בין כנסת ישראל לאביה שבשמים! היא אומרת, "השיבוני ה' אלך ונשובה", דהיינו אתה תעשה את הצעד הראשון כדי להשיבנו אליך, ורק אחר כך אנחנו נשוב!

ואילו הקב"ה אומר "שובו אליי ואשובה אליכם", דהיינו ההיפך, קודם תשובו אתם, ואחר כך אני אשוב אליכם!

ואם כן, כמו בוויכוח בין המלך לנביא, שהקב"ה בעצמו יצר את הפשרה ועשה את המלך חזקיהו חולה, והטיל בכך את החיוב על הנביא לבקר את חזקיהו, גם אנחנו יכולים לבוא אל

וואס הענין

הילדים רואים שכשמדברים עם אבא על תורה, נדלק לו 'אור בעיניים'. ההשפעה על הילדים נוצרת לא רק אם האבא זוכה לשבת במשך כל היום בהיכלה של תורה, אלא גם אם הוא עמל לפרנסתו, אבל מיד בבואו הביתה הוא מתפנה מכל עיסוקיו ורץ לבית המדרש בשמחה, כדי להשתתף בשיעורים או ללמוד עם חברותא. הילדים לומדים מכך את מה שלא ילמדו גם מתוך מאות ואלפי שיחות שישמעו מגדולי המשגיחים, כי הם רואים את אהבת התורה במוחש, נגד עיניהם.

● בהקשר לכך נספר שכאשר סיימו בחודש שעבר את סדר מועד בלימוד הדף היומי, הגיע אלינו מכתב מרגש שכתבו ילדיו של אחד הלומדים, לאביהם, אותו הם רואים שוגה באהבת התורה ורץ לבית המדרש. מסגנון הדברים שהעלו הילדים על הכתב ניכר שהאב הנכבד הצליח להספיג בהם את

לאבינו מרדכי שליט"א

שמשיק' את עיתוןך לילות כימים
בלימוד תורתך הקדושה
וכל שאיפתך היא
"שבת' בבית ד' כל ימי חיי"
שארבת התורה רבועת בליבך
מבעידה גם את ליבות סובבך

מזל טוב, מזל טוב

לרגל סיום סדר מועד

שא ברכה מאת ד'
שחפץ ד' בידך תמיד
להמשיך ולעמל בתורה יומם וליל
וכשם שזכית לסיים סדר מועד
כן תזכה ללמוד עוד ועוד כשאיפתך
מתוך בריאות, רחבות הדעת והנפש
ותן לך ד' הרבה כח, יכולת וסיעתא דשמיא להמשיך
ונזכר תמיד גם אנן - צאצאך
להמשיך בדרך העולה בית ד'
ללמוד וללמד,
לשמור ולעשות ולקיים
ואהבתה לא תסור מאיתך לעולמים.

מאיתך האוהבים ומעריכים
אמא, הילדים והנכדים

מכתב הברכה שכתבו בני הבית לאביהם

אחריו לבב המשתוקקים למעלה להשכיל לייקר ולהוקיר מפז את עמלי התורה, שזכו לקבוע מגמתם בעיון ההלכה, כפי שכותב הגהמ"ח בהקדמתו הקצרה לספר.

● כדרכו בקודש של הגר"א רוט, הידוע בבקיאותו הכבירה ובידענותו בכל חלקי התורה, ושזכה להוציא כבר עשרות ספרים, גם 'מנחת חיים' על פסחים מכיל ביאורים והערות-האורות רבות בסוגיות המסכת, עם מקורות נדירים שִׁעֲנו של המחבר שזפתם תוך כדי העיון בסוגיה. לא פעם מזדמן לראות את הגר"א רוט נוגש אל חמיו שליט"א, לאחר הדרשה בבית הכנסת, ומצביע בפניו על מקור מתוך ספר נדיר לדברים שהובאו בדרשה.

● הספר הענק התקבל בשמחה, ובהשתאות, בכל היכלי התורה, ונאחל למיודענו המחבר שליט"א שיזכה להמשיך לעמול בתורה מתוך מנוחת הדעת, ולזכות את עם ישראל בחיבורים נוספים כיד ה' הטובה עליו.

● צריך לזכור שהאדם הזוכה לעמול בתורה, בכל רמה שהיא, משפיע בכך על כל בני הבית, ובעצם זו היא דרגת החינוך הגבוהה ביותר שאפשר להעניק לילדים ולדור הבא, וכמובן רק אם הדבר נעשה מתוך שמחה, כאשר

● לא היה דבר אקטואלי יותר לפתוח את הגליון היוצא לקראת חודש ניסן מאשר הבשורה על הופעת ספרו בן ה-1168 עמודים של הגאון רבי אליעזר רוט חתנו של מרן המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין. הספר ששמו 'מנחת חיים'

יוצא לזכר אביו של המחבר, הגאון רבי חיים-דב רוט זצ"ל, 'שהעיר את רוחי לדבוק בדרכו לילך בדרך עץ החיים, לבאר הסוגיה בהסתעפות הלכותיה, ובאהבתו לתורה ולומדיה בטהרה משך

ההתחלה היתה עם שניים-שלושה משתתפים; היום כל המנין מאזין לשיעור בו נלמדת משנה אחת

זו התוצאה כאשר מדובר ברצון אמיתי להרבות בתורה ובמעשים טובים. מה שהתחיל בלימוד של שניים-שלושה ת"ח (וגם זה מעורר נחת-רוח גדולה בשמים) שהתכנסו לאחר תפילת ווטיקין כדי ללמוד משנה אחת בכל יום, הופך ללימוד שכל מנין הוותיקין בבית הכנסת יוצאי-תימן משתתף בו, ללא יוצא מן הכלל. מיד בסיום ה'קדיש' מתחיל **הגר"י גולדשטוף** (בתמונה) בלימוד המשנה, כאשר כל המתפללים מאזינים, ולא רק מאזינים אלא גם מעיינים בדף בו מודפסת המשנה הנלמדת, ומחולק מדי יום ביומו ע"י אחד המתפללים, הנוטל על-גבו חלק גדול מהזכות העצומה הזו. וכך, מדי בוקר בבוקרו, לומדים עוד משנה ועוד משנה, ועוד משנה, ולפני זמן-מה עשו כבר סיום על סדר 'טהרות'. יש הרבה מה ללמוד מתופעה זו, כיון שכולנו מכירים כבר את היצר-הרע הבא אל האדם ומנסה למנועו מלימוד ומהסתופפות בין כתלי בית המדרש, בטענה ובתואנה שהוא צריך להביא פרנסה וכו'. והתשובה שצריך להשיב לו היא, שגם אם אתה צודק בטענותיך - אבל משנה אחת אני יכול ללמוד, אז כך אעשה... ואפשר לסמוך על דברי חז"ל שאמרו שמצוה גוררת מצוה... הנה גם בשיעור זה הכל התחיל ממשנה אחת,

והיום - - -

הקטנות ומשליכות שכבה נוספת של שאריות-ענפים ועלים. 'אנחנו עושים כל שביכולתנו על-מנת לשמור על הנקיון ברחובות, ובחצרות הבתים, והדבר עולה לנו במאמצים רבים, ובסופו של דבר מנחיתים עלינו פסולת לא ברמה של ערימה קטנה, אלא משהו שאי אפשר להתעלם ממנו. הילדים הרואים את הערימה, מסמנים אותה כמקום למשחקים, ומנסים לעלות על שאריות

באים אנשים נוספים ומצטרפים לרשימת משליכי האשפה, והערימה מוגבהת מיום ליום. נכון, אומרים השכנים, שמדי כמה ימים מגיעה משאית ואוספת את כל חלקי הערימה, אבל למה מגיע לנו להיות עדים להצטברות של שאריות-אשפה במשך כמה ימים? - שואלים השכנים, ומציינים שזמן קצר לאחר שאוספים את האשפה, באות שוב המשאיות

אהבת התורה שלו. וכך הם כותבים: 'לאבינו מורנו שליט"א, שמשקיע את עיתותיך לילות כימים בלימוד תורתנו הקדושה, וכל שאיפתך היא 'שתי בבית ה' כל ימי חי', שאהבת התורה בוערת בקרבך מבעירה גם את ליבות סובבך - מזל טוב, מזל טוב לרגל סיום סדר מועד. שא ברכה מאת ה', שחפץ ה' בידך תמיד להמשיך ולעמוד בתורה יומם וליל, וכשם שזכית לסיים סדר מועד כן תזכה ללמוד עוד ועוד כשאיפתך, מתוך בריאות, רחבות-הדעת והנפש, ויתן לך ה' הרבה כוח, יכולת וסיעתא דשמיא להמשיך. ונזכה תמיד גם אנו, צאצאך, להמשיך בדרך העולה בית ה', ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים. והאבהת לא תסור מאתנו לעולמים'. על החתום: מאתנו, אמא, הילדים והנכדים. וכל מילה באמת מיותרת.

● כמה תושבים פנו בדרישה להפסיק את השלכת הפסולת בצומת הרחובות הרב זונפלד והרב עטיה. מה שקורה הוא, שמכוניות המנקות את הרחובות מהענפים והעלים הנופלים מן העצים, שופכות לאחר מכן את כל הפסולת הזו בצומת הרחובות הנ"ל, מה שיוצר הצטברות של לכלוך והרגשה מאוד לא טובה, וכל אלה גוררים יתושים ושאר מרעין בישין. יתירה מכך; כאשר האשפה הזו מצטברת,

הענפים, פעולה שהיא עצמה מסוכנת ופוצעת את הילדים, אירועים שכבר התרחשו במציאות.

● אנשי הדור המבוגר זוכרים את הגבאים של בתי הכנסות גם בערים שאינן-דתיות שגילו מסירות מופתית לכל ענייני בית הכנסת, והיו מסוגלים להגיע בחשכת-לילה כדי לנקות ולסדר את הספסלים והשלחנות לקראת התפילה. הגבאים ההם לא התחשבו בקשיים, ועשו את מלאכתם נאמנה בימות החורף הקפואים כמו גם בימי שרב וחמסין, ומעולם לא התלוננו ולא אמרו שיקשה ל... הגבאים הללו השתייכו לסוג האנשים שבית הכנסת היה ביתם השני והיה צרוב בנשמתם, וראו זכות לצמצם להיות האחראים על נקינות וסידור.

● הגבאים של ימינו נדרשים למסירות גדולה עוד יותר, בשל מספרם הגבוה בלע"ה"ר של המתפללים המגיעים

לבתי הכנסת. אם בעבר, היו רק מניינים מועטים בתל אביב, בחיפה, בבאר שבע, באשקלון, בקרית ביאליק וביתר ערי

השדה, הרי שכיום כל בית כנסת בריכוז חרדי מלא וגדוש במתפללים, המגיעים עם ילדיהם וטפם, והעבודה עולה למעלה-ראש. גם הגבאים של ימינו מתמסרים לעבודת-הקודש, במיוחד כשחלקם-הארי עושים זאת בהתנדבות מליאה, אבל כשרואים גבאי המשתייך לסוג-הגבאים-של-פעם, אי אפשר שלא להתפעל ממסירותו.

● כזה הוא מיוזענו הרב **מרדכי גלאי**, אחד הגבאים בבית המדרש 'קהל חסידים', האחראי גם לענין הספרים ה'מכסים' את כל קירותיו של ביהמ"ד. גם 'פרויקט הספרים' שונה היום לחלוטין מכל מה שהכרנו בעבר. בבית הכנסת בו התפלל כותב-השורות בצפון תל אביב היו רק ספרי יסוד, כמו ש"ס, משניות, משנה ברורה, ועוד אי-אלה ספרים מועטים, וכמובן חומשים וסידורים, וזהו. בימינו, מי אינו יודע, גם ספרי היסוד התרבו עד מאוד, כשרק

כרכי הש"סים המבוארים מכילים מאות ספרים, שלא לדבר כבר על היטורי והשו"ע המבוארים והמבוארים, כל החומשים' למיניהם, ספרי ההלכה והמדרשים, ואלפי-אלפים הספרים האחרים, המצויים כיום בכל בית מדרש המכבד את עצמו.

● ספרים אלה זקוקים לא רק לספריות ולמדפים, לקירות ולתורמים, אלא גם לתחזוקה קבועה. ספר הנכנס לבית הכנסת כשהוא אינו כרוך כמו שצריך, לא יחזיק מעמד זמן רב, ודפיו ייקרעו ויתפזרו. נו, אז תגידו, למי יש פנאי לכרוך כל-כך הרבה ספרים? - אחד הבודדים הללו, אם לא היחיד, הוא הרב גלאי, המוצא - בתוך כל העיסוקים התכופים שלו בענייני השחיטה, ויתר עיסוקיו - את מיסת-הפנאי הדרושה לכרוך כל ספר באופן מיוחד במינו.

● הרב גלאי אינו מסתפק בכריכה סתמית שתחזיק מעמד זמן קצר בלבד,

אלא מתאמץ לכרוך כל ספר באופן מקצועי, עם תפירות חזקות מבפנים ומבחוץ, ומאידיך - מקפיד מאוד שגם לאחר הכריכה יישאר הספר בצורתו וביופיו, וגם כריכתו המקורית לא תיפגע. מדובר במלאכת-אומנות שרק מי שמתמצא בכריכת-ספרים מבין ויודע כמה קשה ומורכבת היא. כמסיח לפי תומו סיפר לנו הרב גלאי שכריכתו של כל ספר אורכת לו כ-25 דקות!!!

● הכפילו את הזמן הזה במספר הספרים המצויים בספריית 'קהל חסידים' (שהיא אחת הגדולות בעיר) ותגיעו לכמות השעות שמשקיע הרב גלאי בענייני הספרים של בית הכנסת. זאת, מלבד יתר עיסוקיו בנושאים נוספים של בית המדרש. את עבודת הכריכה הוא מבצע בביתו הפרטי, אבל גם בבית הכנסת תוכלו למצוא אותו בשעות של לא יום ולא לילה, בשעה שאף אחד אינו נמצא שם.

● הגאון רבי **גואל אלקריף** סיפר במהלך החודש סיפור מופלא על השגחה פרטית שיש בו גם מסר ברור של אמונת

צדיקים. המדובר היה בבית כנסת בדרום תל אביב הפועל מזה 75 שנה בתוך דירה של אחד המתפללים. כיון שמדובר במיקום שקט, מגיע לשם מדי פעם הגאון הצדיק רבי **זב קוק** כדי ללמוד ללא הפרעה.

● אחד הגבאים ראה צורך לשפץ את בית הכנסת, לאחר כל-כך הרבה שנות פעילות. לגבאי לא היה תקציב לכך, והוא ניצל את ההזדמנות שהגר"ד קוק היה במקום ושאל אותו האם לפתוח בהליכי השיפוץ, אם לאו. הגר"ד קוק הגיב בהתלהבות, ואמר שבוודאי צריך לשפץ, ואני גם אתן לך את הכסף הנצרך לכך...

● הגבאי היה בטוח שהגר"ד קוק מתכוון להוציא לו סכום כסף עתק, ומה התפלא לראות שהרב הוציא לו שטר בן 20 ₪ בלבד, ואמר 'הנה, זה הכסף לשיפוץ'... הגבאי הבין שאין טעם לשאול שאלות, ובאמונת חכמים תמימה החליט לנצל את השטר הקטן לתחילת השיפוץ. הוא הלך לחנות 'טמבור' ורכש את הצבע הקטן ביותר ומברשת-צביעה קטנה, והחל לצבוע קטע בגדר המקיפה את בית הכנסת.

● לא עובר זמן רב, ובמקום חולפת מכונת הדורה הנעצרת ליד הגדר, ומהחלון מציץ ראשו של אדם הנראה כגביר-בעיני, ושואל את הגבאי מה הוא עושה. הגבאי משיב שהוא משפץ את בית הכנסת, והגביר ממשיך לשאול, אז מדוע הינך מתעסק רק עם הגדר הקטנה... והגבאי, כמובן, משיב שלרשותו עמדו רק 20 ₪, ולכן החליט לנצלם לצביעה המינימאלית הזו.

● הגביר שומע ונכנס לתוך דבריו של הגבאי, ואומר לו: 'תשמע, יש לי סנטימנטים לבית כנסת זה, כי אבא שלי התפלל כאן, ולכן אם אתם צריכים כסף לשיפוצים, אז אני כאן לעזרתכם, ואתן לכם בעזרת השם את מלוא הסכום'... בתוך שעה הגיע למקום אדריכל וקבלן מהמעולים ביותר בתחומם, והשיפוץ בוצע על הצד הטוב ביותר בעלות שהתקרבה ל...מיליון שקלים. צריך להוסיף משהו?

● כששמענו את הסיפור הנ"ל, נזכרנו בסיפור דומה שהתרחש עם מרן

הגריי"ש כהנמן זצ"ל. יום אחד הגיע אליו מנהל הישיבה הרב **פורטמן** ואמר לו שבקופת הישיבה אין אגורה, והמצב הגיע עד כדי כך שגם הספקים הקבועים מאיימים שאם לא ישלמו להם, יפסיקו את אספקת האוכל לישיבה.

● הגריי"ש שומע את הדברים, ולא נבהל. הוא פונה אל הרב **פורטמן** ואומר לו, 'בוא, אנחנו נוסעים עכשיו לתל אביב, להשיג כסף... מנהל הישיבה לא הבין למה מתכוון הרב, אבל הצטרף לנסיעה. הם נוסעים ונוסעים, והמנהל אינו יודע אנה פני הרב מועדות, אבל כיון שמוזה-שנים הוא מכיר את הגריי"ש, וקלוג'דותו בנסים, לא שאל מאומה.

● באחד הרחובות הראשים הם עוצרים ברמזור, ולידם עוצרת מכונית, שְׁתָּהָה פותח את החלון, והוא מזוהה מיד כאחד התורמים הגדולים של הישיבה. 'מה הרב עושה כאן, בתל אביב? - מתעניין הגביר, והרב משיב שהגיע לאסוף כסף לישיבה... הגביר מבקש מהרב לעצור בצד, וכותב לו צ'ק על-סך גדול מאוד, שהספיק לכלכלת הישיבה למשך תקופה ארוכה. זה שכרם של גדולי התורה הדואגים גם להחזיקה, וזו ההבטחה שניתנה להם על ידי הבורא שלא תשכח מפי זרעו, ואם היעדרו של כסף עלולה לגרום לשכחת-הלימוד, חלילה, הקב"ה מראה את כוחו הגדול וזרועו הנטויה ומְזַרְזֵם את הכסף לקופת הישיבה בדרכים מופלאות.

● כדי לשמוע על השגחה פרטית, לא צריך להרחיק אפילו עד תל אביב... סיפור מופלא התרחש ברמת אלחנן באחד ממוצאי-השבתות, ברחבת החנייה של רחוב הרב זוננפלד 15. חתנו של הרב **בנימין ברגשטיין**, הלא-הוא הרב **יצחק ברנר**, המשמש כמ"מ ראש המועצה בגבעת זאב, ויו"ר סניף דגל התורה ביושב, ביקר אצל חמיו בשבת, ובמוצאי-השבת התכונן לנסוע בחזרה לגבעת זאב. הוא מנסה להפעיל את הרכב, וזה אינו עובד. כיון שהיה מדובר בבעיה חשמלית שהיתה קשורה למצבר, היו צריכים להשיג כבלים ולהתניע את הרכב המושבת באמצעות רכב אחר.

● השעה היתה מאוחרת למדי, וברחוב לא נראו מכוניות. בשלב מסוים

חתנו של הרה"ח רבי בנימין ברגשטיין, הרב יצחק ברנר, המכהן כממלא-מקום ראש המועצה המקומית בגבעת זאב, ויו"ר סניף דגל התורה ביושב

יוצא מהבנין הסמוך הרב **מתתיהו גודלבסקי** שעל-פי צורת-הילוכו היה נראה שהוא ממחר למקום כלשהו. הרב

ברנר שואל אותו האם יש לו כבלים, ורבי מטיס נכנס ל'נוטרל', שואף אוויר ומשיב מיד, במנוחה: 'כן, בוודאי'. הוא פותח את הרכב, ושולף את הכבלים שהיו מונחים מתחת לכסא-הנהג, והנה לפתע נשמעת צעקה מפי הרב גודלבסקי, 'הנה הארנק, הנה הארנק!...' היה זה ארנק עם מסמכים ותעודות חשובות שנאבד לבני-הבית כבר לפני כמה ימים, וכל החיפושים אחריו עלו בתוהו. עכשיו, כיון שעצר הרב גודלבסקי את מרוצו, כדי לקיים מצוות חסד, זיכהו השי"ת במציאת הארנק. כי מקיום מצוה, לעולם לא מפסידים.

● הדבר צריך לעמוד בראשו ובמחשבותיו של כל יהודי, באופן המוחשי ביותר, ושאף אחד לא יוכל לקעקע אצלו את הידיעה הזו. ממצוה לא מפסידים. ומי שחושב אחרת, טועה טעות יסודית, מהותית.

ה'סיום' בהרצליה וברמת אלחנן

קצת יותר מ-3 שנים חלפו מאז פטירתו של הגאון רבי **יצחק-יחיאל יעקובוביץ** זצ"ל, רבה של הרצליה, שעלה לשמי-מרום עם הדף האחרון שלימד בשיעור הדף היומי - דף מ"ב במסכת חולין. הרב זצ"ל הצליח לסיים כמעט 9 מחזורים של לימוד השי"ס, ובשיעור האחרון, כשהגיעו לסוף הדף, עשה את מה שלא עשה מעודו. הוא פונה אל המשתתפים ואומר להם 'אולי נמשיך עוד עמוד!...'.

כל הסוגיה בעמוד הבא, בדף מ"ג עמוד א', עוסקת בדבריו של רבי יצחק ב"ר יוסף, ואם נשים לב - אלה השמות של הרב (**יצחק-יחיאל**) ושל אביו (חיים-יוסף)... אבל זה עוד לא הכל. כשהגיעו אל סוף הענין, הבחין הרב זצ"ל ברשי"י אחד שלא למד... הוא פונה אל המשתתפים ואומר 'הרי אף פעם לא דילגנו על שום רשי"י, הבה נראה גם עכשיו מה אומר רשי"י... ומה כתוב ברשי"י האחרון, שלמד בימי חייו: - 'הכא מייתי לה משום שמענתא דרבי יצחק בר יוסף'... ועם השמעתא הזו עלה רבי יצחק-יחיאל בר חיים-יוסף לשמי-מרומים - - -

לאחר פטירתו, אומר הבן, הרה"ג רבי **ישראל שליט"א**, את השיעור הקבוע, ובמהלך החודש נערכה מסיבת סיום מרגשת, בה השתתפו עשרות איש. השיעור נמסר בבית הכנסת בהרצליה, בין מנחה למערב, ובתחילת המחזור הנוכחי הוסיפו גם את לימוד 'הדף היומי בהלכה' של 'דרשו'. ההמשך למסיבת הסיום בהרצליה, נערך בביתו של הרה"ג רבי ישראל ברמת אלחנן, שם התאספו בני המשפחה לציין את חגו הגדול של אביהם, שבמקביל לעיסוקיו הרבים כמנהל ישיבת 'נחלת הלוויים' בחיפה, מוסר את השיעור הקבוע, ועושה זאת בכשרון רב ובמסירות ראויה לציון.

בשיעורו של הרב יעקובוביץ

הברכה הכי-גדולה שאפשר לברך את האדם! שיזכה לקיים את מה שהקב"ה רוצה ש-**הוא** יעשה, דווקא הוא, ולא מישהו אחר'.

● ואפשר להוסיף על כך את דברי המשנה במסכת אבות 'איזהו גיבור הכובש את יצרו'. וקשה, מדוע לא כתוב 'הכובש את היצר'? והתשובה, לכל אחד יש יצר משלו; אחד לוקה בכעס, השני בתאוה, השלישי בכבוד, הרביעי במידת האמת, וכיו"ב. ואם אדם יעבוד על יצרו של הזולת, בוודאי שהוא אינו גיבור... ולא יגיע לשומקום... גבורתו נמדדת אך ורק אם הוא מתגבר על יצרו-שלו, ומשתדל לקיים את מה שהבורא דורש ממנו, לפי כוחותיו ולפי תכונותיו וכישוריו.

● ואם דיברנו על היצר, הרי שיצר הכבוד הוא אחת התאוות המדומות הקשות ביותר לאדם בחיים. באחד הימים, כשלמדו בשיעורו של **הגרי"י גולדשטוף** על מידת הענוה והגאווה, צוטטו דבריו המפורסמים של ה'מסילת ישרים' שהאדם יכול כל-כך לשקר את עצמו, ואת סביבתו, בעניינים אלה, שכבר הוא מתנהג כעניו הגדול ביותר, יישב תחת פחותים וקטנים ממנו וכו', והכל כדי 'להוכיח' שהוא עניו. ואם יציעו לו לשבת ב'מזרח', הוא יעשה את עצמו כבורח משם, ברוב 'ענוותו'...

● מגיד-השיעור סיפר שבאופורו' שלו-עצמו, לפני עשרות שנים, דיבר חמיו, הגאון רבי **שמואל דיקמן** זצ"ל, שהיה אב"ד חיפה, ואמר שלפעמים עדיף לשבת ב'מזרח', ולחשוב שהמקום המתאים לי ביותר הוא ב'מערב', מאשר לשבת ב'מערב' ולחשוב שהמקום המתאים לי הוא ב'מזרח'... וכמה נכונים הדברים למתבונן ולמעוניין לחיות על פי דרך האמת!

את מפעליהם להקצות זמן ומחשבה כיצד לעשות זאת על הצד הטוב ביותר. ואכן, מי שרואה את מנהלי הקופה עובדים ומתאמצים על הכנת השלטים, על תלייתם בלוחות המודעות, ועל אינספור הפרויקטים האחרים שמבצעת הקופה - אינו יכול שלא להעריך את מי שבעצם עושה - בהתנדבות מלאה - את מה שכל אחד מאתנו היה צריך לעשות.

● ואחרי הכל, צריך לזכור שכל הפעילות הזו נעשית כדי לעורר ולעודד אותנו לתרום לקופת הצדקה מְעַבְרָךְ למה שאנחנו יכולים. הבה נשנס מותננים ונעשה כל מה שאנחנו יכולים לעשות, למען אקינו-ובשרנו.

● ת"ח אחד שלמד בשיבת כפר חסידים, והיה ממקורביו של מרן המשגיח הגה"צ רבי **דב יפה** זצ"ל, סיפר לנו אימרה חֲקָמָה ששמעו מהמשגיח. פעם, הוא מספר, המשגיח ביקש ממני ברוב ענוותנו שֶאֱבָרְךָ אותו... ניסיתי להתחמק מקיום הבקשה, ולא הצלחתי. המשגיח 'התעקש'... כיון שלא ידעתי במה להתחיל ובמה לסיים, שהרי מאחורי המשגיח עמדו יותר מ-60 שנה של הרבצת תורה ויראה לאלפי תלמידים, התחלתי לברך את המשגיח בפרטים רבים. ברכתו שיאריך ימים על ממלכתו, שירבה גבולו בתלמידים, שיזכה לבריאות ולמנוחת הדעת, ועוד כהנה וכהנה.

● המשגיח חייד, ולפתע תפס בידי ועצרני מלהמשיך בשטף הברכות... 'תברך אותי שאזכה לעשות כאן בעולם הזה את מה שהקב"ה רוצה שאני אעשה... לא יותר מזה!' והוסיף: 'הרי זו

מודעות הקמפיין של קופת רמת אלחנן

● ואם מדברים על מצוה, מה יש יותר מאשר לסייע לקופת הצדקה של רמת אלחנן. אבל, לא על התורמים באנו לדבר, כי אם על הפעילים והעסקנים המשקיעים ראשם-ורובם להצלחת המגביות הנערכות מדי תקופה. בתחילת חודש אדר התפלאו תושבי רמת אלחנן להיתקל בשלטים דרמטיים המכריזים על כך שירמת אלחנן אינה הפקד'. לא בטוח שגם יודעי-המסחר שבינינו הבינו שמדובר בקמפיין מְקַדְמִי של קופת הצדקה, שהתכוונה למקד את תשומת-הלב של התושבים לנושא.

● הרעיון היה לרתום את נושא השביעית המדובר, ולהעבירו ישירות אל נושא איסוף הצדקה לקראת הפורים והמתנות לאביונים. על פי מה ששמענו, המסר הצליח לחזור מעל למשוער, ומאמציהם של העסקנים הללו לא היו לשווא. מה שביקשנו לומר הוא, שכל הפרויקטים והיוזמות הללו מזיקים

חידוק

אם תדע שבכל וויכוח יש דעה נוספת, אזי גם אם תפסיד בוויכוח - הנפילה לא תביא אותך ל'ריסוק'

כהמשך למה שנכתב במדור זה בגליון הקודם, שאם נתאים את עצמנו לצרכיו של הזולת, ולא נתעקש למלא רק את צרכינו-שלנו - יהיה לנו הרבה יותר קל בחיים, הביא לנו ת"ח גדול מסר מקביל, שיש בו לימוד-לקח מאלף, מתוך הגמרא במסכת חולין (נ"א א').

עיון בדברי הגמרא למד אותנו שתמיד צריך לקחת בחשבון שיש גם דעה אחרת, חוץ מהדעה שלנו, וגם - שכאשר יוצא האדם למאבק כלשהו, בכל נושא שהוא, כדאי מאוד שייקח בחשבון שיתכן שהוא יפסיד במערכה, ואז גם אם זה יקרה, הנפילה תהיה בצורה סבירה, ולא יגיע לריסוק איברים...

הגמרא שם אומרת שאיילים המנגחים זה את זה, אין חוששין לריסוק איברים; אבל אם האייל נפל לארץ במריבה שעשה עם חברו, חוששין. ובעמוד ב' אומרת הגמרא שבבית המטבחים, כשמפילין את השור לשחיטה, אין בו משום ריסוק איברים.

ולכאורה מה ההבדל בין אם השור נפל לארץ במריבה, שאז יש חשש ריסוק איברים, ובין אם מפילים אותו לשחיטה בבית המטבחים, שאז אין חשש? הרי בשני המקרים השור נופל לארץ?

ומסביר רב בגמרא, שבזמן השחיטה נועץ השור את ציפורניו עד שמגיע לארץ, כדי שלא יפול בצורה מסוכנת. משא"כ כשהוא נופל בפתאומיות.

ומסביר ה'בית יוסף' (יו"ד, נ"ח י'), ומקורו מהירושלמי, וזו לשונו: 'יש לומר, דזכרים אינם

חושבים שחבריהם יפילו, אדרבה - כל אחד מהם מתחזק להפיל את חברו, ולפיכך כשהבירו מפילו, פתאום הוא מפילו, ואין לו שהות לנועץ ציפורניו, אבל שוורים שמפילים השוחטים בבית המטבחים, כשמרגישים שבני אדם רוצים להפילם, כבר יודעים שסופם להפילם, ולכן משעה ראשונה אמיד נפשיה (מעריך את מצבו), ונועץ ציפורניו, עד שמגיע לארץ'.

כלומר, כאשר השור נאבק סתם-כך עם חברו, הוא אינו מעלה כלל על דעתו שאולי הוא יפסיד במאבק, וכל-כך בטוח בעצמו עד שאינו מתכוון לשום מפלה, ולכן כשהוא נופל - נפילתו מביאה אותו לריסוק איברים.

אבל כאשר השור מגיע לבית המטבחים, ורואה שמפילים אותו, הוא יודע מה הולכים לעשות לו, ומתכוון לכך, ונועץ ציפורניו כדי שלא יפול בצורה מסוכנת. והדבר מדהים עד למאור. האיילים הללו, אם היו לוקחים בחשבון שמישהו יכול לנצח אותם, היו ניצולים, ולא היו

הופכים לטרפה הופכים לטרפה מרוסקת איברים. אבל כיון שהם בטוחים בנצחונם, ובטוחים שאין צד שני למערכה, אלא הם החזקים ואין בלתם - סופם שהם הופכים לטרפה.

וכך בכל וויכוח המתעורר בין בני-אדם. אם כל אחד ייקח בחשבון שיש דעה

נוספת בוויכוח זה, אזי גם אם יפסיד - לא יגיע ל'ריסוק'. הנפילה שלו תהיה מדודה, מאוזנת וסבירה.

עין רואה

ועידת הרבנים 'לביצור חומות הדת' בארה"ק בהכוונת גדולי ישראל שליט"א

ייעוץ מקצועי לחסימת האינטרנט כהלכה | יעוץ חינוכי | הסברה | כינוסים

פסו גודרי גדר קמים בפרץ אין

חשך עולם בעדנו, בעת השליך משמים ארץ תפארת ישראל,
הוסרה המצנפת והורמה העטרה, בהילקח אדוננו מעל ראשנו,
הוד כבוד גאון עוזנו, יחיד הדור ופלאו, גאון ישראל ומשוש לבה,
שר התורה והיראה ועמוד העבודה

ובנו הגדול והקדוש מדין ושכנה"ג זצוק"ל

מייסד ומקים "ועידת הרבנים לביצור חומות הדת"
מכוון דרכה ומתווה נתיבותיה, שמסר מזמנו ומכוחותיו למען פעולותיה

הוא אשר הניף ואשר הרים את נס המלחמה מול פגעי הטכנולוגיה הפרוצה,
להציל נשמות ישראל מרדת שחת, וקרא בקול אדיר "מי להשם אלי",
ואליו התאספו כל חכמי הדור בעמדם בעד הפרץ

אנשי אמונה אברו. באים בכח מעשיהם:
גבורים לעמוד בפרץ. דוחים את הגזרות:
היו לנו לחומה. ולמחסה ביום זעם:
סעו המה למנוחת. עזבו אותנו לאנחות:

רינה של תורה

בית מדרש לעמלי תורה בארה"ק

בני ברק • ירושלים • חיפה • פתח תקווה • מודיעין עילית • ביתר עילית • ירוחם • אופקים • תל ציון • עפולה • קרית אתא • גני איילון

איכה נפלה עמרת

אבל יחיד לנו בתוך רבבות אלפי ישראל האבלים ודווים וזועקים מרה בהסתלקות עמרת תפארת ישראל, מרא דכולא תלמודא אשר כל רז לא אנס ליה ובכוח עמל תורתו ושקידתו הנוראה האיר בקדושה לעולם כולו, פה קדוש אשר לא נפל מדבריו ארצה ומצוקות איש ומצפי ישועה על לבבו הטהור תדיר, אביהם ורבים של כל תופשי תורה בדורנו, אשר נשאנו כנשוא האומן את היונק והיה לנו לעיניים בייסוד הכוללים ברחבי ארה"ק ובהעמדתם על מכונם

בכוח אורייתא ובלב רחום ייסד ותיקן דרכי ישועה
ועמד תדיר בראש מעמדות התפילה בעת רצון

רשכבה"א

מדין רבינו שר התורה זצוקללה"ה

נשיא בית מדרשנו

רוח אפינו משיח ה' אשר אמרנו בצילו נחסה עדי ביאת ינון במהרה

אוי מה היה לנו!

רבנן ותלמידהון

מתיבתא וכולל "ברכת שמואל" בארה"ק

ע"ש רשכבה"ג רבינו מרן רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א
מיסודו ולזכרו של רבינו מרן גאון ישראל רבי חיים שלמה ליבוביץ זצוקללה"ה

נבה אורו של עולם

אבל יחיד עשי לך

פלגי מים תירד עינינו יחד עם כל בית ישראל בכל קצוות תבל על סילוקו לשמי רום בפתע פתאום של אביר
הרועים, רבן של כל בני הגולה, עמודא דנהורא, צדיק יסוד עולם, שר התורה ועמוד העולם ומרא דכולא תלמודא,
שבמעונו הוקמה המתיבתא לאברכים מופלגים 'ברכת שמואל' לזכרו של רבינו הגדול רשכבה"ג מרן הגאון רבי
ברוך בער ליבוביץ זיע"א בעל ה'ברכת שמואל' ולזכר רבינו מרן רה"י הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצוקללה"ה
עמו היה נר רבות וליווה תדיר את היכל התורה בעצתו ובברכותיו המאירות

רבינו מרן רבי שמריהו יוסף

חיים קניבסקי

זצוקללה"ה

בעל ה'דרך אמונה'

054-844-52-51
זכרון ~ חסידים ~ הודקה
97 סוף מודרין

כוס תנחומים

נישא לבנו חביבו הגאון הגדול רבי יצחק שאול שליט"א

ולנכדו הגאון רבי יעקב ישראל שליט"א

שעמדו לימין ההקמה ועד עתה כל העת במסירות רבה, בהמשך העמידה במורשתו העצומה שהתורה
היא משוש חיינו ובהגברת חיילים לתורה וליראה בעל הנחמות ירפא שברינו, ובנחת ציון וירושלים ננוחם

רבנן ותלמידיהון מתיבתא "ברכת שמואל" בארה"ק

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 80 | פר' שמיני תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

"זיהי בנסוע הארון"

”יזקה בנפשו הארץ”

"זיהי בנסוע הארון"

“ללא אדם אחד”

לאו רו נסע ונלך

לרבים השואלים:

מטבע הישועות

לברכה שמירה
וישועה

שמרן רבינו זצוק"ל בירכה
במיוחד לתורמי ועד הרבנים
ואלפים כבר זכו להכניסה לבית
ולראות ישועות מופלאות
במו עיניהם!

הקמיע ההיסטורי

של רבינו זצוק"ל
חודש לפני פטירתו

לפרנסה
שמירה והצלחה

מרן רבינו זצוק"ל סמך
את ידו עליו במיוחד
לתורמי ועד הרבנים
והאציל מברכותיו על מחזיקיה

כל הקודם
יזכה בשארית
הברכה
אשר עדיין
נותרה בכמות
מצומצמת
ביותר ממה
שהעניק רבינו
זצוק"ל
לועד הרבנים,
להביא ברכת
וישועת
רבינו זצוק"ל
לביתנו!

התקשרו כעת למוקד הטלפוני של ועד הרבנים ותהיו מיחידי הסגולה שיזכו - לא תהיה הזדמנות נוספת!
כמו כן ניתן לתרום בכל עמדות "נדרים פלוס" ו"קהילות"

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א
הקימו בועד הרבנים
הצדקה של מרן זצוק"ל

קרן 6500
צדקת מרן הגר"ח
קניבסקי

לעילוי נשמות רבינו שמריהו יוסף חיים
בן רבינו יעקב ישראל זצוק"ל

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין
שליט"א - תורם בעת הקמת קרן צדקת הגר"ח

מרן הגר"ח הירש שליט"א

מרן הגר"ד לנדא שליט"א

מרן הגר"מ גרוס שליט"א

מרן הגר"ד כהן שליט"א

מרן הגר"ש בעדני שליט"א

מרן הגר"ח פיינשטיין שליט"א

עיני נגרה ולא תדמה מאין הפוגות

איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב, רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם, אשר אמרנו
בעלו נחיה, יתומים היינו ואין אב, אבל יחיד עשי לך בכי ומספד תמרורים, השליך
משמים ארץ תפארת ישראל, וירב בבת יהודה תאניה ואניה
עם ה' הורידו כנחל דמעה יומם ולילה, בהסתלקותו של רבינו הגדול מרא דכולה
תלמודא, זקן ויושב בישיבה, סיני ועוקר הרים, לבם ועינם של ישראל, תל תלפיות
לרבבות אלפי ישראל, פה קדוש, עמודא דנורא, מלאך העומד בראש המחנה
מון רבינו הגדול רבי

שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקללה"ה

בעל 'דרך אמונה'

בן מרנא בעל קהילות יעקב זצוקללה"ה
תלמידו חביבו של מרנא החזו"א זיע"א וממעמידי תורתו
אשר נתבקש לישיבה של מעלה ביום הפורים דמוקפים
ונתקיים בנו בעזונותינו, זקנים משער שבתו, נהפך לאבל מחולנו
כוס תנחומים שלוחה לבניו הגאונים שליט"א
ולמשפחתו

נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה', שפכי כמים לבך
נבח פני ה', נשא לבבנו אל כפים אל קל בשמים, השיבנו
ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם.